C.P. SNOW

Întoarcere acasă

EDITURA EMINESCU

C. P. SNOW

Întoarcere acasă

În românește de
MARIANA CHIȚORAN

EDITURA EMINESCU
București, 1983, Piața Scinteii 1

C. P. SNOW

HOMECOMINGS

Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, 1962
© CURTIS BROWN – Limited

Lui Willam **Cooper.**

Partea I

ÎNTOARCERE ACASĂ

I

FEREASTRĂ LUMINATĂ, VĂZUTĂ DIN STRADĂ

ERA ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ DE februarie. Un soare palid lumina cheiul Tamisei pe cînd mă îndreptam spre casă, la soţia mea. Fluviul şerpuia argintiu în bătaia soarelui ; din coşul unui remorcher un fir de fum se înălţa spre cer, albăstrui ca fumul de ţigară ; pe celălalt mal, soarele reflectat în ferestre strălucea prin ceaţă şi în jos, spre Chelsea, încotro mă îndreptam eu, fumul era atît de dens, încît clădirile din depărtare, hornurile înalte căpătau un contur estompat.

Era într-o marţi a anului 1938 ; ca de obicei, nu mai fusesem acasă de joia trecută, căci stăteam jumătate din săptămînă la Cambridge. Simţeam o undă de îngrijorare, o uşoară încordare a nervilor, ca întotdeauna cînd mă îndreptam spre acasă după o absenţă fie şi de numai cîteva zile, ca acum. De cînd mă ştiu, din fragedă copilărie, avusesem acest sentiment de teamă cînd mă apropiam de casă, de teamă de ce m-ar putea aştepta.

N-aveam nici un motiv serios. Era o simplă anxietate neîntemeiată, cu care ajungi să te obişnuieşti. Chiar şi acum, cînd uneori se dovedise a nu fi întru totul lipsită de temei, ajunsesem să mă obişnuiesc cu ea. Marţi seara, mergînd pe jos spre casă, din Millbank pînă în Chelsea, de-a lungul fluviului, eram cu inima strînsă, ca întotdeauna cînd mă întorceam acasă, dar refuzam să mă gîndesc de ce.

Totuși, în ziua aceea, de cum am ajuns în Cheyne Walk, mi-am încordat privirea, cu mult înainte de a zări casa noastră. Cînd am dat cu ochii de ea, priveliștea ar fi părut unui străin calmă și îmbietoare. Lumina ardea în salon, — era singura casă luminată de pe acea parte a străzii, — perdelele nu fuseseră trase și, din stradă, dincolo de petecul de grădină, se vedeau pereții acoperiți pînă sus cu lambriuri albe. Dacă aș fi fost un străin privind de la poarta grădinii, din Cheyne Walk, imaginea unei camere luminate ar fi avut și pentru mine farmecul misterului domestic și al tihnei.

În timp ce mă îndreptam spre ușa de la intrare, mă întrebam în ce dispoziție o voi găsi.

În vestibulul puternic luminat, totul era într-o ordine perfectă ; vestibulul unui cuplu fără copii. Nici o voce nu m-a întîmpinat. Am intrat repede în salon. Și aici m-a izbit lumina. Și în lumina aceasta strălucitoare am văzut-o pe soția mea. Am văzut-o liniștită, senină, preocupată Căci ședea la o măsuță, mai departe de cămin, cu privirea aplecată asupra unei table de șah. Pe tablă nu erau decît cîteva piese, mai mari decît cele obișnuite, un set indian pe care, dintr-un capriciu, Sheila și-l cumpărase cu un an în urmă. După cîte îmi puteam da seamă, nu juca o partidă, ci încerca să rezolve o problemă. Își ridică privirea.

— Ah ! Ai venit ? spuse ea. Ajută-mă și pe mine aici !

M-a năpădit un sentiment de ușurare, ușurare atît de completă, încît era o adevărată fericire, așa cum simțeam de obicei cînd o găseam relaxată. La orice m-aș fi așteptat, dar la asta nu. Mi-am tras un scaun în fața ei și, pe cînd se apleca peste tabla de șah, mă uitam printre piesele înalte la fruntea ei încordată, nu ca în atîtea alte dăți, din cauza grijilor pentru propria ei persoană, ci din pricina unor simple calcule.

— Nu găsesc soluția, spuse, și mă privi cu ochii ei cenușii, luminoși, numai zîmbet.

Avea 33 de ani. Între noi era o diferență de numai cîteva luni. Dar părea mult mai în vîrstă. Cînd mă îndrăgostisem de ea, în urmă cu 14 ani, bărbații o socoteau frumoasă. De atunci trăsăturile i se schimbaseră, deși eu, care urmărisem această schimbare ca nimeni altul, eram cel mai puțin în măsură să-mi dau seama cît

de mult se transformase. Cutele, care pe cînd era fetiş-cană îi brăzdau fruntea şi cearcănele din jurul ochilor se adînciseră acum ; nasul fin se ascuţise ; expresia feţii se înăsprise, dar devenise mai imobilă, trasă şi împietrită de suferinţă. Doar ochii îi rămăseseră neschimbaţi. Numai ei, ochii aceia atît de mari, încît ar fi putut deveni trişti ca ai unui lemur, nu împărtăşeau suferinţa ce i se citea pe chip. Chiar şi în momentele cele mai grele rămîneau vioi, pătrunzători, lucizi ; după cum şi corpul ei, sub faţa aceea ridată şi extenuată apărea puternic, bine clădit, corpul unei femei în putere, sănătoasă, încă tînără.

Privind-o printre piesele de şah, nu observam nici una din aceste schimbări, căci nu eram preocupat decît de evoluţia stării ei de la o zi la alta. Recunoşteam cea mai mică schimbare în expresia feţii, dar nu observam ceea ce altora le sărea în ochi. Încercînd să-i menţin echilibrul moral timp de ore, zile, ani, nu mai eram în măsură să judec dacă se simţea mai bine sau mai rău. Ştiam doar că în seara asta era veselă, relaxată şi că pentru seara asta, căci mai departe nu îndrăzneam să mă gîndesc, n-aveam a-mi face griji.

O iubisem toată tinereţea mea şi, deşi natura dragostei mele se schimbase din cauza celor ce ni se întîmplaseră, încă o mai iubeam. Cînd o întîlnisem prima dată, avusesem impresia că norocul o favoriza ; era frumoasă, inteligentă, destul de bogată şi mai ales nu mă iubea, în timp ce eu o iubeam cu pasiune. Ceea ce însemna că ea avea putere asupra mea, iar eu n-aveam nici o putere asupra ei ; însemna că mă putea aţîţa ani de zile, îmi putea dovedi cruzimea celui lipsit de sentiment. Mai însemna, dar nu-mi dădusem seama atunci, că ea era cea de compătimit. Căci s-a dovedit că nu numai pe mine nu mă putea iubi, ci că nu putea iubi pe nimeni. O dorea din răsputeri ; încercase să găsească pe cineva pe care să-l iubească ; încercase să găsească psihiatri şi doctori care să-i spună de ce nu poate iubi. Şi, în cele din urmă, văzînd că nu reuşeşte nimic, se întorsese la mine, care o mai iubeam încă şi acceptase să mă însor cu ea.

Nu putea să iasă bine. Mă gîndeam uneori că ar fi putut merge mai bine dacă am fi avut copii, aşa cum ne dorisem amîndoi. Dar nu ne aveam decît unul pe celălalt.

— Trebuie s-o rezolv, spuse, cu privirea aţintită pe tablă.

Atinse cu două degete o piesă în formă de elefant cu litieră în spate, care într-un joc de şah european ar fi fost o tură. Din obişnuinţă, privirea nu-mi era aţintită pe degetele puternice, late la vîrf, ci pe unghii. Încă o dată în seara aceasta am răsuflat uşurat. Deşi nu erau date cu lac, erau curate şi îngrijite. Existaseră momente cînd sentimentul de frustrare o îngheţa, o imobiliza într-un fel de apatie şi nu se mai ocupa de persoana ei. Starea aceasta mă speria, dar nu se mai repetase de cîţiva ani. De obicei se îmbrăca destul de bine şi cînd trecea prin faţa cîrciumioarelor de pe chei sau cînd se plimba pe King's Road, oamenii vedeau o femeie cu capul sus, cu pasul sprinten, cu o faţă frumoasă, machiată cu îndrăzneală.

— Ar trebui s-o iei de la început, sistematic, spusei.

— Învaţă-mă tu, spuse Sheila.

Ca de obicei, era gata să asculte o lecţie teoretică referitoare la problemele de şah. După cum tot ca de obicei nu-mi punea nici o întrebare despre ceea ce făcusem, deşi nu mă văzuse de patru zile. Cambridge-ul, slujba mea la Londra, nici nu existau pentru ea. Încă dinainte de căsătoria noastră, de pe cînd pierdusem orice speranţă că situaţia ei se va ameliora, se închisese tot mai mult în ea însăşi. De fapt, încercînd s-o îngrijesc, îmi distrusesem cariera.

Cînd m-am căsătorit credeam că ştiu ce mă va aştepta. Va trebui să veghez asupra spaimelor ei ; văzusem cîte ceva din semnele schizofreniei ; îmi puteam imagina cum lucruri neînsemnate pentru oricare dintre noi deveneau adevărate chinuri pentru ea ; cum orice proiect de viitor, fie şi perspectiva de a merge într-o vizită, îi putea zdruncina nervii. Dar eram mînat de dragostea mea pasionată pentru ea, de pasiunea fizică înfrînată ani de zile, şi poate chiar mai mult. Aşadar m-am căsătorit. Ca mulţi alţii înaintea mea, am aflat curînd că nici o previziune imaginară despre existenţă nu aduce nici pe departe cu viaţa însăşi, trăită zi de zi.

Am făcut tot ce-am putut pentru ea. Dar nu i-a fost de nici un ajutor. În schimb, mie nu-mi mai rămăsese pic de energie. Cînd m-am căsătorit, tocmai intrasem în barou şi eram considerat o tînără speranţă. Dar nu mi-aş fi putut croi un drum decît dacă mă despărţeam de Sheila. Aşa că mi-am găsit o slujbă care să mă solicite mai puţin.

Un post de consilier la firma lui Paul Lufkin și un post la o catedră de drept la Cambridge, acesta din urmă ținîndu-mă departe de apartamentul meu din Chelsea trei sau patru nopți pe săptămînă. În perioadele cînd era total absentă la ce se întîmpla în jur, stînd lîngă patefon ore în șir, deși era o ușurare lașă, mă bucuram că pot să plec.

În seara aceea de februarie, cum stăteam unul în fața celuilalt, la tabla de șah, în camera puternic luminată, nu mă gîndeam la nimic din toate astea. Mi-era destul că părea mulțumită. Îmi dădea — ceea ce există uneori în căsătoriile cele mai nefericite, deși cei din afară nu-și pot da seama de importanța ei — un fel de liniște morală. Obișnuința era atît de puternică, încît putea șterge ambițiile spulberate, crizele cauzate de necesitatea de a face o opțiune, momentul cînd fusesem pe punctul de a ne despărți, tot ceea ce se întîmplase în viața mea secretă cu ea : obișnuința era cea care ședea acum lîngă ea, îi privea unghiile, urmărind apariția acelui tic, pseudo-zîmbetul ce se ivea cînd era pradă depresiunii nervoase.

— L-am văzut pe R. S. Robinson astăzi, spuse din senin.

— Serios ?

— Am avut impresia că mă căuta.

— Nu m-ar mira, spusei.

— Am luat un păhărel împreună. Era în formă.

Altă dată, o conversație ca aceasta m-ar fi făcut gelos. Acum nu mai era cazul. Acceptam cu bucurie orice ar fi interesat-o sau i-ar fi dat vreo speranță. Încă mai avea momente de activitate febrilă — o dată sau de două ori se lansase chiar în politică, ne aflam doar în anii '30 — dar de obicei încerca să ajute vreun vitregit de soartă întîlnit din întîmplare. Am aflat că împrumutase bani proprietarului unei micuțe cafenele dosnice — unde se ducea singură — pentru a-și putea menține contractul. Se arătase disponibilă, la orice oră, pentru un paroh nenorocit, îngrozit că avea să fie urmărit de lege. Complet indiferentă față de preocupările mele, față de familia ei, de vechii ei prieteni, se lăsa absorbită de grija față de o nouă cunoștință. Cu aceștia înceta să mai fie egoistă, îi dădeau o rază de speranță, datorită lor redevenea tînăra pe care o cunoscusem odată.

— A început să vorbească plin de importanță de faptul că va fi din nou finanțat, spuse Sheila.

— Nu-şi pierde timpul degeaba.

— Mă-ntreb dacă n-aş putea face ceva pentru el, zise ea.

— O grămadă de lume a încercat, ştiu prea bine, răspunsei.

Era adevărat. Nu-l întîlnisem pe R. S. Robinson decît o singură dată ; era un om în jur de şaizeci de ani, care înainte de 1914 îşi făcuse un nume ca redactor al unei publicaţii lunare de avangardă. De atunci trăise în preajma cercurilor de literaţi, lucrînd pentru diverşi agenţi literari, publicînd reviste nevandabile, pierzînd bani, făcîndu-şi duşmani şi rămînînd oricînd gata să înceapă un nou proiect. Nu demult reuşise să-i fie prezentat Sheilei ; demersurile fuseseră insistente, doar că nu strigase în gura mare că auzise că Sheila era bogată.

— Da, mulţi au încercat, spuse ea. Cu atît mai rău pentru ei ! Îmi zîmbi batjocoritor şi stăpînit, totodată. Întotdeauna îşi cîntărea bine protejaţii. Apoi adăugă :

— Nu pare ca vreunul să-i fi fost de prea mare ajutor, ce zici ?

— Dar dacă şi alţi oameni l-au mai ajutat, spusei gîndindu-mă la unele zvonuri ce-mi ajunseseră la ureche, nu-i prea încurajator pentru tine.

— Ai auzit ceva rău despre el ?

— Bineînţeles.

— Presupun, spuse Sheila, că şi el a auzit lucruri rele despre mine.

Rîse batjocoritor, aproape neruşinat, semn că avea mari speranţe. De mult nu mai fuseseră atît de mari.

— Poate şi despre tine, adăugă.

Am zîmbit. Nu puteam s-o dezamăgesc ; în momente ca acestea, starea ei de spirit încă îmi mai susţinea moralul, care altfel era la pămînt. Dar îi spusei :

— Ascultă-mă pe mine, a întîlnit o grămadă de oameni binevoitori. Trebuie să fie ceva cu el !

— Bineînţeles că este ceva cu el. Dacă n-ar fi, zise, ce nevoie ar mai avea de mine. Şi zîmbi din nou. Să ştii că tocmai cei cu care e ceva sînt cei care au nevoie de cineva. Credeam că ţi-ai dat şi tu seama de asta pînă acum.

Se ridică, se duse spre cămin, îşi puse mîinile pe consola căminului şi-şi arcui spatele.

— Avem bani destui, nu-i aşa ? întrebă.

De data asta, ea, care de obicei vorbea atît de deschis, se prefăcea nepricepută. Cunoştea situaţia noastră financiară la fel de bine ca şi mine. Doar era fiica tatălui ei. De fapt, deşi era gata să arunce bani în dreapta şi-n stînga, era iscusită în afaceri. Ştia exact ce sumă se putea cheltui fără a ne crea probleme. Cu cîştigul meu şi venitul ei aveam mai mult de două mii pe an şi cheltuiam mult mai puţin deşi locuiam în această casă mare, confortabilă şi aveam o femeie de serviciu să ne ajute. Am aprobat din cap. Da, aveam destui bani.

— Iată o problemă rezolvată, deci !

— Atîta vreme, spusei, cît nu vei fi prea dezamăgită.

— Nu m-aştept la prea mult.

— Nu trebuie să te aştepţi la nimic, spusei.

— Dar e un om talentat, nu-i aşa ? replică Sheila, cu expresia feţii îndulcită şi mai înviorată.

— Cred că da, răspunsei.

— Aş putea să-l pun din nou pe picioare, spuse. Şi continuă gînditoare, bravînd oarecum : Asta ar fi ceva. Dacă altceva n-am putut face, asta ar fi totuşi ceva, nu ?

II

DOUĂ MODALITĂŢI DE A FACE AFACERI

CÎND ERA ÎN CĂUTAREA CUIVA PE care să-l poată ajuta, Sheila acţiona cu iuţeala unui escroc. Cred că în aceeaşi săptămînă, poate chiar a doua zi, l-a invitat pe R.S. Robinson la masă. Eu, bineînţeles, veneam direct din biroul lui Lufkin ; multă vreme după aceea, asocierea mi-a apărut o ironie.

Îmi petrecusem toată ziua în apartamentul lui Lufkin. La început mă rugase să-i stau la dispoziţie dimineaţa, la prima oră, ca apoi să mă lase să aştept, lucru obişnuit la el, timp de cîteva ore. La uşa biroului său, într-o anticameră acoperită cu un covor atît de gros încît zgomotul paşilor era complet estompat, mi-am petrecut timpul cu unul din membrii anturajului lui Lufkin, pe care-l cunoşteam mai bine, un om de vîrsta mea, pe nume Gilbert Cooke. Era un fel de consilier personal al lui Lufkin, care în teorie îl sfătuia în probleme de export, după cum şi eu,

tot în teorie, îl sfătuiam în probleme juridice ; dar de fapt, Lufkin ne folosea pe amîndoi ca oameni la toate. Era una din companiile petroliere mai mici, dar dimensiunea era relativă şi în 1938, al patrulea an de cînd Lufkin era preşedinte, cifra de afaceri crescuse la treizeci de milioane de lire. Îşi avea şi propriul său personal juridic şi cînd mi-a oferit postul de consilier nu a mai acceptat alt avocat ; dar îi convenea să aleagă tineri ca mine sau Cooke, să-i ţină la cheremul lui şi apoi să le asculte sfaturile.

În anticameră, Gilbert Cooke îmi arătă uşa biroului.

— E în întîrziere, spuse el, ca şi cînd Lufkin ar fi fost un tren.

Cooke era solid, musculos, roşu la faţă, cu ochi căprui focoşi; îţi dădea imediat un sentiment de intimitate, de amabilitate şi părea un om deosebit de ponderat. De fapt, mi se adresa ca şi cînd am fi fost în termeni mult mai intimi decît eram în realitate.

— Cum se mai simte Sheila în ultima vreme ? mă întrebă ca şi cînd ar fi fost la curent cu totul.

I-am răspuns că se simte bine, dar el nu s-a mulţumit cu atît.

— Eşti absolut sigur că merge la doctorul cel mai potrivit ?

I-am răspuns că de cîtva timp nu mai vroia să meargă la nici unul.

— Cine o îngrijea ?

Era indiscret, insistent, dar amabil : dificil să-ţi aminteşti că nu intrase în casa noastră decît de două ori. Mă invitase destul de des la clubul lui, discutasem despre politică, sport şi despre afacerile lui Lufkin, dar nu-i făcusem nici o confidenţă.

Într-un tîrziu am fost chemaţi în biroul lui Lufkin, în acest apartament în care, trecînd dintr-o cameră într-alta, simţeai pe piele o adiere ca o răsuflare caldă.

Lufkin stătea ţeapăn într-un scaun. De-abia dacă ne salută : nu era prea politicos, dar nici ceremonios şi nu-şi dădea aere. Bagateliza oarecum relaţiile personale pentru că nu se pricepea să le stabilească şi, totuşi, în mod pervers, îi făceau plăcere.

— Ştiţi despre ce este vorba ? spuse.

Da, fusesem informaţi.

— Ce să fac ?

Vorbea de parcă urma să terminăm în zece minute. De fapt a durat toată ziua şi nimic din ce-am spus noi n-a contat prea mult. Lufkin şedea acolo, indiferent la trecerea timpului, ţeapăn, cu faţa rigidă ca un craniu descărnat. Nu era decît cu zece ani mai mare decît Cooke sau decît mine ; avea pielea oacheşă şi concurenţii lui în afaceri lansaseră zvonul că are mutră de evreu şi că numele este evreiesc ; de fapt, tatăl său era un paroh nonconformist din East Anglia.

Problema de rezolvat era destul de simplă. Fusese întrebat dacă doreşte să achiziţioneze o nouă firmă de desfacere ; s-o cumpere ? Încă de la începutul discuţiei, în orele lungi, prozaice, petrecute în camera supraîncălzită, plină de fum, două lucruri fuseseră clare. Mai întîi, era o problemă în care nici părerea mea, nici a lui Cooke nu aveau să conteze prea mult, — în nici un caz cu nimic mai mult decît a oricărui alt om cu inteligenţa normală din birourile sale. În al doilea rînd, eram sigur că, indiferent de ce aveam să spunem noi sau alţii, Lufkin se hotărîse deja să cumpere.

Şi, totuşi, toată ziua Cooke se comportase ca un om de meserie cu drept de veto. Aducea argumente, vorbea pe un ton nepoliticos, neobişnuit de nepoliticos pentru un angajat într-o funcţie nu prea însemnată, care se adresează unui magnat. Tonul discuţiei era aspru şi în genere impersonal ; argumentele erau banale. Cooke era mult mai locvace decît Lufkin sau decît mine : continua să insiste fără să încerce să flateze pe nimeni. Ascultîndu-l, mi-am dat seama că-i era mult mai apropiat lui Lufkin decît cei mai mulţi angajaţi ai firmei şi mă întrebam de ce.

Majoritatea oamenilor „cumpăraţi" de Lufkin aveau oarecare succese profesionale în urma lor. Cooke nu avea nimic în afară de relaţii şi un soi curios de forţă personală.

Deodată, pe la mijlocul după-amiezii, după ce mîncasem de prînz, — cîteva sandvişuri şi cafea, — Cooke îşi schimbă brusc atitudinea. Uitîndu-se drept în ochii lui Lufkin, îi spuse :

— Mă tem că vreţi să vă întindeţi mai mult decît trebuie.

— Poate ! Lufkin părea gata să accepte ideea.

— Vreau să spun că avînd un imperiu ca al dumneavoastră, — ochii li se întîlniră şi Lufkin zîmbi trist — vine o vreme cînd trebuie să mai laşi din pretenţii, că de nu...

— Tu ce părere ai, Eliot ?

Am răspuns că firma nu avea destui oameni și că oamenii cu adevărat capabili erau și mai puțini. Ar trebui să mai găsească vreo doisprezece viitori directori înainte de a face noi achiziții.

— De acord, spuse.

Timp de jumătate de oră a discutat în detaliu și apoi a întrebat :

— Te-ai mai liniștit, Cooke ?

— Vi se pare ușor, dar nu-i.

— Ce mi se pare ușor ?

— Să luați o îmbucătură mai mare decît se poate mesteca.

În spatele atitudinii sale absente și degajate, Lufkin era în sinea lui mulțumit. Dar îi făcea plăcere să lase deoparte propria lui mulțumire și ne-am întors la cifre.

Afară cerul se întunecase. În cameră era și mai cald. Nu se hotărîse nimic.

Nici un moment nu ne lăsasem furați de imaginație.

Nimeni n-ar fi ghicit, deși acesta era adevărul, că Lufkin era un om cu o neobișnuită imaginație ; nici că acest maraton al discuțiilor era tehnica lui de a trece la acțiune ; și nici că Gilbert Cooke plesnea de mîndrie, pătimaș dar umil, de a fi părtaș la o hotărîre atît de importantă.

Cînd în cele din urmă ne-am despărțit, era aproape șapte și tot nu ajunsesem la o soluție. Toate datele referitoare la noua firmă fuseseră revăzute, în afara prețului de cumpărare, pe care Lufkin nu-l menționase decît o singură dată, și atunci numai în treacăt.

— Pentru o afacere bună, bani se găsesc întotdeauna, spusese pe un ton indiferent și trecuse mai departe.

Și totuși acest preț de cumpărare dădea sens discuțiilor istovitoare ce duraseră ore în șir ; pentru mine era unicul lucru care avea cu adevărat sens și am continuat să mă gîndesc la acest preț și în taxiul înghețat ce mă ducea spre Chelsea, căci suma nu putea fi sub un milion de lire.

Cînd am sosit acasă, am dat de altă metodă de a încheia tranzacții. R.S. Robinson sosise deja. Era în salon ; stătea în picioare lîngă cămin : trup masiv, păr argintiu strălucitor, ce dădea un aer venerabil unui chip cu piele fragedă ca de copil. Se simțea liniștit, la largul lui ; în spatele ochelarilor privirea ascuțită a ochilor se mișca cu iuțeală de la Sheila spre mine, cu o licărire de veselie și suspiciune. Nu făcea nici un secret din faptul că dorea ca Sheila să-l spri-

jine, încercînd să stoarcă de la ea o sumă cît de mare, dacă se putea chiar o mie de lire.

— N-am venit aici numai de dragul conversaţiei dumitale interesante, îi spuse el. Vorbirea îi era fluentă, vocea modulată, tonul vesel, măgulitor. Nu trebuie să ascund adevăratul motiv pentru care viu, nu-i aşa ? spuse el. Vă previn că aţi deschis uşa casei dumneavoastră unui om periculos.

O mie era maximum la care se gîndise ; nu spera să obţină chiar atît, deşi nu se sfiise s-o spună. Începuse, cu arta de care era atît de mîndru, s-o convingă pe ea şi apoi eventual şi pe mine, care aş fi putut s-o influenţez.

Ce curios, gîndeam sorbind din pahar, că în urmă cu cincisprezece—şaisprezece ani acest om făcuse parte din tinereţea noastră. Căci înfiinţase, pe cheltuiala lui, o mică publicaţie pentru o coterie, pe vremea lui *English Review, The Imagists,* rebelii primului război mondial. R.S. Robinson fusese cel care publicase o traducere a poemelor lui Leopardi sub titlul absurd „Singur sub lună". Atît Sheila cît şi eu o citisem cu puţin înainte de a ne cunoaşte, cînd eram amîndoi la vîrsta pesimismului romantic, şi nouă ni se păruse fascinantă.

De atunci eşuase în tot ce întreprinsese. Încerca acum să obţină bani de la Sheila pentru o nouă editură, dar la care, el personal, nu putea contribui nici cu cinci lire. Şi totuşi nu puteam uita trecutul şi nici nu vroiam să-l uităm, astfel încît, aşa cum stătea acum între noi, pe covorul din faţa propriului nostru cămin, nu Sheila, nu eu, ci el era cel care ne făcea o favoare.

— Tocmai îi spuneam doamnei Eliot că ar trebui să scrie o carte, îmi spuse îndată după ce am sosit.

Sheila clătină din cap în semn că nu.

— Sînt sigur c-ai putea, îi spuse. Apoi se întoarse spre mine : Am observat, domnule, că dumneavoastră aveţi mîini de artist.

Nu-şi pierdea vremea. Începuse cu linguşeala. Dar Sheila, care de obicei se crispa stingherită la orice laudă, din partea lui o accepta. Spre deosebire de prietenii noştri din Chelsea, oameni de vîrsta noastră, el nu începuse imediat să ni se adreseze cu numele mic ; continua să-mi spună „domnule" şi Sheilei „doamnă Eliot" chiar şi atunci cînd vorbea cu o intimitate insidioasă.

Stînd între noi, ne patrona ; avea demnitate și prestanță, deși era cu cîțiva centimetri buni mai scund ca Sheila, care, la rîndul ei, era destul de înaltă pentru o femeie iar mie nu-mi ajungea nici pînă la umăr. Îndesat, cu umerii aduși, își netezea o șuviță din părul argintiu.

Venise la masă îmbrăcat într-un smoching, care pe vremuri fusese elegant, dar acum era ponosit. Nici Sheila și nici eu nu ne îmbrăcasem de seară ; și Robinson a fost cel care a făcut toate eforturile să ne împrăștie stînjeneala.

— Așa să faceți întotdeauna, ne sfătui el pe cînd intram în sufragerie.

L-am întrebat la ce se referea.

— Întotdeauna să-i pui pe oameni în inferioritate. Cînd îți spun să nu te îmbraci de seară, nu-i lua în seamă. Îți creezi un ascendent moral. Vezi, îi spuse lui Sheila, luînd loc la masă în dreapta ei. Eu am ascendentul moral în seara asta.

În sufragerie o felicită pe Sheila pentru faptul că eram singuri, mîncarea fiind adusă din bucătărie pe o ferestruică.

— În felul ăsta, n-am nevoie să mă prefac, nu-i așa ? spuse el și mîncînd cu poftă ne povesti despre alte mese, luate cu ani în urmă, într-un trecut legendar, mese la care încercase să strîngă fonduri pentru a edita cărți despre care, ne amintea el mereu, auzisem cu toții de atunci încoace. Cred că vi s-a spus că aveam o situație mult mai bună pe atunci. Ridicîndu-și ochii din farfurie, o privi pe Sheila chicotind vesel și malțios. Să nu credeți o vorbă. Oamenii le înțeleg pe toate pe dos.

Ne povestea despre nenumărate manevre cu care smulgea promisiuni de la A datorită lui B și C, de la B datorită lui A și C... Principalul este că trebuie să refuzi regulile jocului, o sfătuia el pe Sheila. Ne povestea despre tratative pe care el personal le dusese cu atîta abilitate și inventivitate, încît partenerii mei de afaceri din după-amiaza aceea păreau niște specimene cu totul minore.

Tot timpul, ascultîndu-l, îmi concentrasem mai mult atenția, urmărind-o pe Sheila așa cum făceam de cînd mă căsătorisem. Stătea cu fața întoarsă spre el, linia fermă a nasului și a gurii bine conturate pe fundalul peretelui ; fața ei își pierduse încordarea și fixitatea neobișnuită, nu era nici urmă de vreun tic. Poate că nu avea aerul acela

familiar de liniște și relaxare pe care-l avea uneori cînd era în compania protejaților ei ; dar n-avusese niciodată vreun protejat atît de invincibil ca acesta. Trebuia să fac eu însumi un efort să-mi amintesc că, după cum afirma chiar el, Robinson era lipsit de mijloace, întreținîndu-se pe sine și pe soția lui infirmă din 150 de lire pe an. Sheila, — și aceasta era rar la ea, — avea un aer pur și simplu dezorientat.

O clipă, dintr-un obicei vechi, m-am întrebat dacă nu se simțea atras de ea. Poate că cei care sînt închiși în propria lor răceală, cum era ea, acordă mai puțină atenție decît noi ceilalți obiectului atracției, neinteresîndu-i dacă în ochii celorlalți apar în chip grotesc și nepotrivit. Făcînd un serviciu acestui om de șaizeci de ani, pe care alții îl găseau fantastic, Sheila simțise probabil o binecuvîntată rămășiță de căldură sexuală. În orice caz era îmbujorată și timp de o oră m-am putut elibera de orice sentiment de responsabilitate. Reușise să se uite pe sine.

Robinson, la fel de neinhibat în problema mîncării ca și în cea a manevrelor sale, îi mai ceru o porție de friptură și-și continuă încercările recent începute de a strînge fonduri. Un scriitor prosper, care-l cunoscuse în zilele lui de glorie, îi dăduse o scrisoare de recomandare către o companie de asigurări. Robinson făcu o digresiune și ochii lui de elefant străluceau în timp ce ne spunea o anecdotă piperată despre scriitorul prosper, un tînăr actor și o femeie în vîrstă. Povestind-o, Robinson o studia pe Sheila, încercînd să pătrundă intimitatea vieții ei conjugale.

Adresîndu-i direct povestirea, dar neobținînd nici un răspuns, reveni la discuția despre compania de asigurări. Îl duseseră în City, îi oferiseră cafea și biscuiți din făină neagră și apoi îi vorbiseră despre milioanele pe care le investesc în concernurile industriale.

— Mi-au vorbit mie de milioane ! striga el.

— N-o făceau cu vreo inteție, spusei.

— Ar trebui să fie mai delicați, spuse Robinson. Îmi vorbeau mie de milioane, cînd tot ceea ce voiam erau nouă sute de lire.

Eram sigur că scăzuse suma de la o mie ca să sune mai puțin, tot așa cum în magazinele de unde ne cumpăra mama haine, nu spuneau că prețul e cinci șilingi, ci era întotdeauna patru șilingi unsprezece penny și ceva.

— Ba mai mult, spuse Robinson, nici nu aveau intenţia să-mi dea banii. Vorbeau întruna despre milioane ici şi milioane colo şi cînd am ajuns să intrăm în amănunte au luat o mutră nehotărîtă.

— V-au oferit ceva ? întrebă Sheila.

— Trebuie să ştii întotdeauna cînd nu mai ai nici o şansă, spuse Robinson pe tonul său hotărît cu care dădea sfaturi.

Mă gîndeam că, în vreo două ore, emisese mai multe generalităţi despre modul de a face afaceri decît auzisem de la Lufkin în patru ani.

— Le-am spus doar atît : „Mă trataţi foarte urît. Nu vorbiţi de milioane oamenilor care au nevoie de bani", şi le-am întors spatele. Doar nouă sute de lire, suspină el.

Gîndindu-se la povestirea lui Robinson, care încerca să spună cum că el i-ar fi umilit pe ceilalţi, Sheila izbucni în rîs, pentru prima oară de luni de zile. Apoi începu să pună ea întrebări. Nouă sute de lire ; nu va reuşi mare lucru numai cu atît. Adevărat, tot timpul acesta îşi păstrase vechea tiparniţă şi putea să publice o carte-două rugînd pe cineva să se ocupe de difuzare, — dar ce rost avea ? Cu siguranţă că dacă ar proceda în felul acesta şi s-ar pripi, şi-ar risipi creditul şi s-ar ruina definitiv.

Robinson nu era obişnuit să fie luat prin surprindere. Se înroşi : roşeaţa se ridică pe obraji pînă spre frunte, sub părul său argintiu. Ca mulţi oameni ingenioşi, avea tendinţa să subaprecieze pe cei din jur. O cîntărise în mintea lui pe această femeie frumoasă şi chinuită ; îşi închipuise că va fi cea mai uşoară pradă. O etichetase de neurastenică. Era surprins că ea dovedise discernămînt. Nemulţumit că-i ghicise intenţiile. Căci, bineînţeles, îşi propusese să fie jenant de sincer, dar în acelaşi timp şi periculos de ascuns. Era oare sincer măcar cînd vorbea despre sărăcia lui ? Încercase cu Sheila una din versiunile tehnicii sale, ce includea o largă gamă de abordări. De data aceasta făcea acest joc cu mai multe persoane simultan, fără să pomenească uneia de cealaltă.

— Lucrurile trebuie să rămînă întotdeauna simple, spuse el încercînd să-şi dea un aer important.

— Nu chiar atît de simple încît să devină absurde, spuse Sheila zîmbind, dar continuînd să-i ţină piept.

În curînd reuşi să-l facă să devină mai rezonabil. Dacă ar putea strînge bani, ar avea nevoie de vreo cîteva mii.

în momentul de față, o astfel de sumă i-ar permite să publice modest, dar ca un profesionist, timp de cîțiva ani. Totuși, dacă nu avea să reușească să strîngă mai mult, nu renunța la cele nouă sute de lire. Chiar dacă nu i-ar fi ajuns decît pentru a publica trei cărți cu vechea tiparniță ; numele lui R.S. Robinson ar intra astfel din nou în circulație.

— Nu se știe niciodată ce se poate întîmpla, spuse el și începu iar să ne înșire o grămadă de iluzorii proiecte de viitor, umflate ca niște baloane. Spunea că aceste trei cărți vor face ca lumea să-și amintească din nou de el și, renunțînd la himere, ne vorbi despre cărțile pe care ar vrea să le publice. Încetă să o mai lingușească pe Sheila sau să mai folosească alte tertipuri pe care le credea infailibile și deodată îți dădeai seama că gustul său literar rămăsese nealterat. Un gust auster, antiromantic, la fel cu al Sheilei.

— Aș putea să fac din nou, spuse el, ceea ce am mai făcut și înainte.

— Aveți nevoie de bani ? îl iscodi Sheila.

— N-am nevoie decît de atît cît trebuie ca să pun un nume în circulație, strigă el.

— Numai de bani aveți nevoie ? îl întrebă Sheila.

— Nu. Am nevoie și de cineva, așa ca dumneata, pentru ca oamenii să nu-și facă o impresie greșită. Vezi dumneata, unii cred că sînt un caraghios.

De data asta nu juca teatru. O spusese furios, cu vehemență, plin de resentiment, nu din dorința de a o îndupleca. Dar în curînd reuși să se stăpînească din nou, atît cît să-și facă socoteala că ar putea smulge un răspuns chiar în seara aceasta. Socotise probabil că Sheila era de partea lui și că nu avea să mai dea înapoi, — căci pretextă că se duce la baie, ca să ne lase pe noi singuri.

De cum m-am întors fără el la masă, unde stătusem cu toții, Sheila rosti un singur cuvînt :

— Ei ?

Băusem coniac și cu o mișcare bruscă, stereotipă, continua să împingă carafa cu degetul mic.

— Ei ? repetă ea.

Am avut impresia, atunci și chiar și după aceea, că dacă aș fi intervenit aș fi putut s-o opresc. Continua să aibă încredere în mine și în nimeni altcineva. Oricît de puternică ar fi fost hotărîrea ei de a-l ajuta, m-ar fi ascultat, dacă aș fi sfătuit-o să n-o facă. Dar luasem deja hotă-

rîrea să n-o împiedic. Găsise ceva care s-o intereseze şi m-am gîndit că avea să-i facă mai mult bine decît rău.

— Dacă vrei să-ţi asumi un risc, i-am spus, nu văd de ce n-ai face-o.

— Ai o părere mai bună despre el ?

Am stat şi m-am gîndit. Reuşise să-i facă ei viaţa mai palpitantă. Mi-am dat apoi seama că izbutise să facă şi pentru mine acelaşi lucru. Dacă o păcălise pe ea, reuşise să mă păcălească şi pe mine.

Zîmbindu-i, i-am spus :

— Trebuie să recunosc că mi-a făcut plăcere.

Aprobă din cap, apoi adăugă după o scurtă pauză :

— N-o să fie prea recunoscător, nu-i aşa ?

— Nu tocmai.

— Nu încerca să-mi prezinţi lucrurile în roz. Ochii ei mari străluceau ca două reflectoare. Nimeni nu ţi-e recunoscător că te ocupi de el. Iar el va fi şi mai nerecunoscător ca alţii.

Era genul de adevăruri amare de care nu se cruţa niciodată, nici pe ea şi nici pe ceilalţi ; singurul gen de adevăr pe care-l considera demn de a fi privit în faţă.

Cîţi oare, mă-ntrebam, ar fi avut curajul să privească în faţă acel adevăr atunci, în clipa în care tocmai lua hotărîrea ? Mai erau oameni în stare să facă ceea ce făcea ea, dar nu erau mulţi cei care aveau o viziune atît de clară despre consecinţele actului lor.

Stăteam tăcuţi, uitîndu-ne unul în ochii celuilalt, dar privirea ei devenea din ce în ce mai vagă, ca şi cum ar fi privit peste mine, undeva departe.

— Dacă n-o fac eu, spuse, o va face altcineva. Şi cred că are mai mare importanţă pentru mine decît pentru el.

Imediat după aceea Robinson se întoarse. Tăceam amîndoi cînd a deschis uşa şi şi-a închipuit că tăcusem din cauza lui. Îşi luă un aer vesel, nepăsător, dar pînă şi optimismul lui părea forţat şi, cînd se aşeză din nou, reluă vechile manevre, prea insidios, prea stînjenitor :

— Doamnă Eliot, m-am gîndit mai bine şi cred că ar trebui să scrii chiar dumneata o carte.

— Să lăsăm asta, spuse ea.

— Vorbesc foarte serios.

— N-are rost.

Era un refuz categoric şi Robinson îşi coborî privirea spre masă.

Sheila adăugă, ca și cum ar fi fost un lucru de la sine înțeles :

— Cred că e bine să vă spun deschis c-am hotărît să fac tot ce pot ca să vă ajut.

Pentru a doua oară în seara aceea Robinson se înroși pînă la rădăcina părului. Bolborosind, distrat, uluit, îi mulțumi fără să-și ridice privirea, apoi își scoase batista și se șterse apăsat pe frunte.

— Dacă nu-i cu supărare, domnule, aș mai bea un păhărel, vă rog, mi se adresă el cu jovialitate forțată. La urma urmei avem ceva de sărbătorit. Își revenea cu încetul. La urma urmei, este o ocazie istorică.

III

SENSUL UNOR DISCUȚII PE OCOLITE

DUPĂ SEARA ACEEA DIN FEbruarie, Sheila îmi vorbi foarte puțin despre tratativele ei cu Robinson, dar știam că o preocupau. Cînd, la începutul verii, a aflat că părinții ei doreau să vină și să rămînă peste noapte la noi, se exprimă despre această vizită ca de o întrerupere intolerabilă.

— N-am timp de pierdut, îmi spuse bombănind.

I-am atras atenția că nu puteam să-i mai amînăm ; de data aceasta domnul Knight venea să consulte un specialist.

— De ce să nu pot ? Nimeni n-o să se simtă bine.

— Va fi și mai rău dacă nu-i primim.

— Ne-au dat destul de furcă la vremea lor. Și, oricum, adăugă ea, o dată-n viață am și eu ceva mai bun de făcut.

Și le-a scris să nu vină. Interesul pentru ceea ce întreprindea cu Robinson părea să fi devenit o obsesie, astfel încît socotea pînă și redactarea unei scrisori drept distragere chinuitoare. Dar doamna Knight nu era o persoană prea subtilă. Răspunse imediat cu o scrisoare plină de indignare, pentru că Sheila găsise o scuză ca să nu ne ducem la ei de Crăciun, și nu ne văzusem de un an și jumătate ; s-ar putea ca-ntr-o bună zi, în ciuda îngrijirilor doamnei Knight și a propriului său curaj, tatăl Sheilei să închidă ochii ; Sheila nu dovedea nici un pic de gratitudine filială.

Chiar și asupra Sheilei, care avea groază de tovărășia lor și îi considera adevărații vinovați pentru chinurile ei de conștiință, autoritatea familiei încă mai avea putere. Nimeni nu ar fi putut-o determina să-și schimbe hotărîrea, dar mama ei a reușit.

Astfel, într-o dimineață de mai, un taxi se opri la poarta grădinii și, de la una din ferestrele de sus, i-am văzut pe domnul și doamna Knight pășind încet pe alee. Foarte încet, căci domnul Knight mergea cu pași mici, oprindu-se din cînd în cînd, sprijinindu-se tot timpul de soția lui. Deși era o femeie masivă, la fel de solidă ca Sheila, domnul Knight era cu un cap mai înalt ca ea. Cu mîna sprijinită de umărul puternic al soției sale, cu stomacul foarte umflat cam de la mijlocul torsului, puțin mai jos de pieptarul tare, domnul Knight înainta clătinîndu-se, ca un colos rănit, ce părăsește cîmpul de luptă ajutat de ordonanță.

Le-am ieșit în întîmpinare pe alee, în timp ce Sheila rămase în ușă.

— Bună dimineața, Lewis, spuse domnul Knight cu voce stinsă.

— Nici o vorbă pînă nu intrăm în casă, ordonă doamna Knight.

— Îmi pare rău că sînt nevoit să-mi tîrăsc oasele printre voi, șopti domnul Knight.

— Nu te obosi vorbind, dragul meu, spuse doamna Knight.

În cele din urmă drumul se sfîrși într-un fotoliu din salon, unde domnul Knight se prăbuși istovit. Era o dimineață caldă și prin fereastra întredeschisă sufla o briză ușoară.

— Nu e prea rece pentru tine, dragul meu ? întrebă doamna Knight privindu-mă acuzator.

— Poate că da, se auzi o șoaptă din fotoliu. Poate că da.

Imediat, doamna Knight se repezi și închise brusc fereastra. Acționa ca și cum n-ar mai fi avut decît un singur țel : să-și țină soțul în viață.

— Cum vă simțiți ? l-am întrebat apropiindu-mă de fotoliu.

— După cum vezi ! veni răspunsul aproape imperceptibil.

— Doctorii ce spun ?

— Se pricep prea puțin, Lewis, prea puțin !

— Atîta vreme cît îl putem feri de oboseală, spuse implacabil doamna Knight.

— Dorm zi și noapte, șopti domnul Knight. *Zi și noapte.*

Figura lui recăpătase înfățișarea inteligentă, susceptibilă, istovită. Apoi spuse încet : „Sheila, Sheila ! Nu mi-am văzut fata !" Pe cînd ea se apropia, el își înclină capul cu cîteva grade, ca și cum ar fi făcut un efort herculean, și întinse obrazul ca să-i fie sărutat. Sheila stătu aplecată deasupra lui, încremenită, albă la față. O clipă mi s-a părut că n-are să reușească să facă efortul de a-l săruta. Apoi se aplecă, schiță gestul unui sărut și se îndepărtă de noi, așezîndu-se pe scaunul de lîngă fereastră.

Mamei sale i se părea nenatural, dar de fapt Sheila era convinsă că el joacă teatru și asta îi displăcea profund. Ipohondru, dramatizînd orice situație, așa-l știuse din copilărie, deși nu chiar ca acum. Nu-l credea cu adevărat bolnav. În sufletul ei ar fi vrut să-l respecte, dar considera că se ratase pentru că era atît de mîndru și de vanitos. Nu făcuse nimic în viață decît că se căsătorise cu o fată bogată, căci nu doamna Knight cu silueta ei greoaie și figura de mops fusese cea care se ridicase prin căsătorie, ci soțul ei cel atît de comod, dar deosebit de ager la minte. Sheila nu putea să nu păstreze o ultimă rămășiță de respect față de el dar asistînd la teatrul pe care îl juca, capacitatea ei de înțelegere, realismul, și chiar simțul umorului n-o mai ajutau.

Pe cînd ședeam în jurul mesei, în sufragerie, nu reușea să înjghebeze o conversație. Eram îngrijorat din pricina ei, iar domnul Knight, cu ochii săi pătrunzători și vicleni, ne studia pe furiș pe amîndoi. Avea timp destul să ne studieze, căci doamna Knight nu-i îngădui să mănînce altceva decît o felie de șuncă rece. Făcea un mare efort să o asculte, căci era lacom la mîncare. Dar ipohondria lui avea ceva real : renunța bucuros la mîncare dacă renunțînd își micșora frica de moarte. Nefericit, își mînca bucățica de șuncă, în timp ce, pe sub pleoapele grele, ne spiona, cînd pe fiică-sa, cînd pe mine, ori de cîte ori se credea neobservat.

Dintre noi patru, singura care s-a sculat cu degajare de la masă a fost doamna Knight. Ne-am odihnit în salon, pri-

vind dincolo de grădină, înspre fluviu, și doamna Knight era mulțumită. Nu-i plăcea starea de spirit a fiicei ei, dar n-o neliniștea și era obișnuită să ignore lucrurile care nu-i făceau plăcere. În rest era fericită pentru că soțul ei se înviorase. Ea însăși mîncase un prînz copios ; era cel puțin mulțumită de bucătăria fiicei ei și de casa ei luminoasă și elegantă. De fapt, mă măgulea pe mine, fiind gata să recunoască că Sheila ar fi putut face o alegere mult mai rea.

— Am știut întotdeauna că ai să reușești în viață, spuse doamna Knight.

Scurtă trebuie să-i mai fi fost memoria ! Cînd Sheila mă dusese prima oară la casa parohială, eram un biet tînăr sărac iar doamna Knight mă considerase o partidă cît se poate de nepotrivită, dar acum, în salonul nostru confortabil, era convinsă că spune numai adevărul.

Satisfăcută, doamna Knight trecu în revistă numele altor bărbați cu care Sheila s-ar fi putut căsători, dar nici unul, după părerea ei, nu reușise atît de bine ca mine. O clipă m-am uitat spre Sheila care mi-a înțeles privirea, dar n-a zîmbit. Atunci se auzi vocea nuanțată a domnului Knight :

— Prietenul nostru Lewis este mulțumit de ce a realizat ?

— Sigur că da, interveni doamna Knight pe un ton hotărît.

— Așa să fie ? Eu unul n-am fost niciodată mulțumit de mine însumi, dar, desigur, n-am făcut nimic care să fie demn de luat în seamă. Știu că prietenul nostru Lewis a cunoscut luminile rampei, dar aș dori să fiu sigur că este cu adevărat mulțumit.

Unde voia să ajungă ? Nimeni nu se pricepea să aprecieze succesul profesional mai bine ca domnul Knight.

— Bineînțeles că nu sînt, am răspuns.

— Îmi închipuiam eu că asta e părerea ta. Pe ocolite, fără să mă privească, continuă : Spune-mi dacă greșesc, eu sînt un copil în problemele astea, dar am vaga impresie că dintre cele două cariere pe care ți le-ai ales, nu te aștepți să ajungi în nici una din ele la vîrful piramidei. Dar s-ar putea să fie numai o falsă impresie a mea.

— Perfect adevărat, i-am întărit spusele.

— Bineînțeles, reflectă domnul Knight, dacă ar fi vorba de unul din acele temperamente nefericite, de care unii

dintre noi am fost cruțați, care nu se simt mulțumiți în viață dacă nu obțin premiile cele mai mari, situația ta din momentul de față ar corespunde cu un relativ eșec.

— Da, așa ar fi, acceptai opinia.

Mi se adresa mie, învîrtind cuțitul în rană. O știa foarte bine ; o știa și Sheila și o știam și eu. Doar doamna Knight nu înțelegea nimic.

— Multă lume ar da oricît să fie în locul lui Lewis. Sînt sigură ! proclamă dînsa. Se întoarse spre Sheila, care se așezase pe un taburet în penumbră :

— N-am dreptate, Sheila ?

— Întocmai.

— Să știi că-i vina ta dacă nu-i așa.

Doamna Knight rîse tare. Vedea, însă, fața Sheilei palidă, cu un zîmbet forțat înghețat pe buze și era nemulțumită că fiică-sa nu arăta mai vioaie. Sănătoasă și mulțumită, doamna Knight nu vedea nici un motiv pentru care cei din jurul ei să se simtă altfel decît dînsa.

— E timpul să vă dați și voi doi seama că n-aveți de ce vă plînge, continuă.

Stingherit, domnul Knight se ridică puțin în scaun, dar ea insistă :

— Cu tine vorbesc, Sheila. Ai avut mai mult noroc ca alte femei și sper că ești conștientă de acest lucru.

Sheila nici nu se clinti.

— Ai un soț apreciat de toți, nu se lăsă doamna Knight, ai o casă frumoasă pentru că părinții tăi v-au ajutat s-o cumpărați ; ai destui bani pentru a-ți satisface orice gust rezonabil. Ce nu pot eu să înțeleg...

Domnul Knight încercă să-i abată atenția asupra lui, dar de data asta nu-l băgă în seamă.

— Ce nu pot eu să înțeleg; spuse doamna Knight, este că nu vă hotărîți să aveți un copil.

Ascultînd-o, la început vorbele ei nu păreau să însemne nimic altceva decît un lucru spus de dragul conversației, fără vreo intenție ascunsă. Dar mai apoi am înțeles ce vrea să spună. Îmi era destul de greu s-o ascult vorbind, dar rana mea nu era nimic pe lîngă durerea Sheilei. M-am uitat spre ea îngrozit, încercînd să găsesc o scuză ca s-o scot din cameră, să rămînem numai noi doi.

Tatăl ei o privea și el fix, încercînd să pareze, să schimbe subiectul.

Spre surprinderea noastră, Sheila începu să rîdă. Nu era un rîs isteric, ci lasciv, aproape vulgar. Acest exemplu specific de lipsă de tact, pentru moment o amuza. O clipă s-a simțit un om obișnuit printre oameni obișnuiți. Să fie considerată o femeie care, din dorința de a fi liberă să călătorească sau pentru că vroia să trăiască mai la largul ei, refuzase să aibă copii — o punea pe picior de egalitate cu mama ei, cea energică și practică.

Între timp, doamna Knight nu remarcase nimic neobișnuit și continua să peroreze despre pericolul de a amîna prea mult. Sheila nu mai rîdea ; și totuși părea gata să continue conversația cu maică-sa și acceptă să meargă amîndouă după-amiază la cumpărături.

Pe cînd se îndreptau spre poartă, în plin soare, corpul unduios al Sheilei îmbrăcat într-o rochie vernil, le-am urmărit amîndoi cu privirea, apoi în camera supraîncălzită, cu toate ferestrele închise pentru a-i proteja sănătatea, domnul Knight se întoarse ușor spre mine.

— Iată-le plecate, spuse el. Privirea-i era mulțumită, vicleană și tristă. Cînd i-am oferit o țigară, a închis ochii în semn de dojană :

— Nu mă încumet. Nu mă încumet.

Deschise încet ochii, dar nu se uită spre mine ; privi pe fereastră, în grădină. Părea preocupat de cu totul altceva, după cum o dovedi și prima lui remarcă. Totuși, obișnuit cu digresiunile sale, așteptam lovitura. Începu :

— Presupun că dacă situația internațională actuală continuă și, între noi fie vorba, eu așa cred, vom avea multe probleme de rezolvat... Chiar și cei dintre noi care vor fi reduși la stadiul de simpli spectatori. E o situație tare curioasă, Lewis, să stai deoparte, în colțul tău, și să urmărești cum în jur se întîmplă atîtea lucruri pe care, fără informații prealabile, le-ai prevestit.

Continuă să-și expună părerile ocolind subiectul, lăsîndu-mă în așteptarea problemei reale pe care voia s-o discute. Vorbea, în felul lui obișnuit, pe un ton prietenos, care la el devenise un veritabil cod. Continuînd cu formulele lui întortocheate, emise unele opinii de bun-simț cu privire la politica mondială a acelui an și la ce ne puteam aștepta ; vorbea tot timpul pe un ton calm și detașat, neașteptat la un om ca el, egoist și timid. Fără emfază, reluă :

— Presupun că dacă situația ia o întorsătură gravă, și e o consolare morbidă pentru un neinițiat ca mine să desco-

pere că cineva ca tine, care trăiește în mijlocul vîltoarei, este de acord că lucrurile nu pot lua decît întorsătura cea mai gravă, — presupun că unora le-ar putea sustrage atenția, deși pare un mod frivol de a aborda o problemă delicată, le-ar putea abate atenția de la propria lor suferință.

Trecuse la subiect.

— S-ar putea, am răspuns.

— Crezi că așa se va întîmpla și cu ea ? spuse el pe același ton.

— Nu știu.

— Nici eu. O luă din nou pe ocolite. Care dintre noi poate pretinde oare că știe un singur gînd măcar al unei alte ființe omenești ? Care dintre noi poate pretinde asta ? Nici chiar un om ca tine, Lewis, care este înzestrat, dacă mă pot exprima astfel, cu o deosebită capacitate de înțelegere. Și unii ar putea presupune despre sine că, în comparație cu cei pe care-i întîlnesc, nu sînt nici ei total lipsiți de această capacitate. Și totuși nimeni n-ar îndrăzni să creadă, și îmi închipui că nici tu nu crezi, că ai putea împărtăși nefericirea altcuiva, chiar dacă s-ar întîmpla să-l vezi suferind sub ochii tăi.

Își aținti privirea șireată și tristă asupra mea, apoi se uită în altă parte.

— Poate că simți acest lucru cu mai multă putere, adăugă el, cînd ai responsabilitatea unui copil. Îți faci iluzii că poți — și pentru o fracțiune de secundă în vocea lui nuanțată se simți o ezitare — să-l sau s-o cunoști ca pe tine însuți. Carne din carnea ta, os din osul tău. Și deodată îți dai seama că ai în față o altă ființă și nu știi niciodată ce nu e în regulă, și e cu atît mai dureros cu cît uneori există o asemănare cu propriul tău sistem nervos. Dacă-ți va fi hărăzit să ai copii, Lewis, și vei avea motiv să fii îngrijorat, și dacă vei fi nevoit să observi o suferință, de care te consideri răspunzător, atunci cred că-ți vei da seama de ceea ce am încercat, în mod foarte neadecvat, bineînțeles, să-ți explic.

— Cred că pot să-mi dau seama prea bine.

Auzind tonul meu sarcastic, închise din nou ochii și întrebă :

— Spune-mi, cum e viața ei ?

— Nu s-a schimbat prea mult, am răspuns.

Stătu puțin pe gînduri :

— Cum își petrece vremea în casa asta ?

I-am povestit că în ultimul timp își găsise altă ocupație, încercînd să ajute un om care era într-o situație grea.

— A fost întotdeauna bună cu cei necăjiți.

Își încreți gura și pe față îi apăru un zîmbet aproape irascibil : era oare destul de imparțial să-și dea seama cît era de diferită de el, cu pasiunea lui pentru succes, cu interesul lui să descopere, ori de cîte ori întîlnea pe cineva, exact ce cotă atinsese propria lui reputație în acea zi la bursa de schimb a reputațiilor.

Schimbă tactica, menționînd cît de periculos era să devii sentimental cînd e vorba de un eșec, dar se opri brusc și, cu privirea în gol, spuse :

— Desigur, nu mai sînt eu cel care poartă răspunderea, căci acum ți-a revenit ție, ceea ce este mult mai bine pentru noi toți, căci eu nu mai am puterea să-mi asum responsabilități și, de fapt, efortul de a-ți vorbi atît de confidențial dovedește că este posibil să plătesc cu sănătatea mea precară. Desigur, acum tu porți răspunderea și știu că o accepți cu mai multă bunăvoință decît mulți alții. Și mai știu că fiica mea nu s-a simțit niciodată prea bine în prezența soției mele. A fost dureros pentru mine, dar în momentul de față nu trebuie să ținem cont de asta. Dar chiar dacă ziua de astăzi mi-a lăsat o impresie greșită, nu trebuie să las nefăcute lucrurile pe care trebuia să le fi făcut. Pentru că, vezi tu, oricum am privi lucrurile, chiar dacă aș fi complet greșit, există ceva de care m-aș simți tare vinovat dacă l-aș trece sub tăcere.

— Ce anume ? am strigat.

— Mi-ai spus acum cîteva clipe că o găsești cam ca de obicei.

— Nu sînteți de aceeași părere ?

— Mă tem că, nu pot decît să sper că greșesc și pot foarte bine să greșesc, dar mă tem că este și mai departe de noi toți decît a fost vreodată.

Închise ochii și cînd am vrut să vorbesc m-a oprit cu o mișcare a capului.

— Nu pot decît să ți-o încredințez ție. Asta-i tot ce pot să spun, șopti el. E aerul puțin cam închis în camera asta, dragă Lewis. Crezi că ar fi vreun pericol dacă am deschide puțin geamul, măcar un pic ?

IV

STRÎNGERE DE MÎNĂ ÎN NOAPTEA FIERBINTE

ÎNTR-O SEARĂ, NU MULT DUPĂ vizita familiei Knight, în drum spre casă, m-am oprit la o bodegă de pe chei. Acolo, înghesuiți între jocurile mecanice și oglinda ce acoperea peretele din fund, se afla un grup de cunoștințe. M-am îndreptat spre ei și am observat că dintr-o dată au întrerupt conversația. Mi s-a părut chiar că o tînără, Betty Vane, pe care o cunoșteam cel mai bine, m-a privit insistent, ușor stînjenită. Dar imediat, fără să discutăm în contradictoriu, ne-am lansat cu toții într-o dispută politică, politica simplă dar pătimașă care se făcea în anul acela, astfel că a trecut ceva timp pînă cînd Betty și cu mine am părăsit bodega împreună.

Era o femeie micuță, de vreo 30 de ani, cu trăsături ascuțite, cu nas proeminent și ochii mari, expresivi. N-o puteai considera frumoasă, dar era atît de prietenoasă și plină de viață că deseori figura ei căpăta o strălucire plină de farmec. Nu se aștepta să fie admirată de bărbați ; avusese o căsătorie nefericită și nesiguranța care pusese stăpînire pe dînsa o împiedicase să găsească pe cineva care s-o iubească.

O întîlnisem pentru prima oară într-o împrejurare foarte diferită, la conacul de la țară al familiei Boscastle, cu care era rudă. Dar membrii familiei erau dezbinați din cauza vederilor politice diferite și cam cu jumătate din rudele ei nici nu mai vorbea. Ne împrietenisem pentru că aveam amîndoi aceleași păreri ; căutase anume să găsească persoane, ca cele din grupul de la bodegă, care să-i împărtășească opiniile. Uneori mi se părea ciudat s-o întîlnesc în societatea unor oameni care lordului Boscastle i-ar fi părut la fel de ciudați și de neînțeles ca locuitorii insulelor Trobriand.

Mergeam împreună de-a lungul cheiului, preocupați de propriile noastre necazuri, la care se adăugau însă și cele publice ; mă gîndeam, totuși, că în alte condiții, politica ar fi preocupat-o pe Betty la fel de puțin ca pe doamna Knight. Mergea alături de mine cu pași mari, hotărîți, aproape ca ai unui bărbat ; și cu toate acestea nu exista femeie mai puțin bărbătoasă decît ea. Era sistemul ei de autoapărare, adoptat de teamă că eu sau altul ne-am putea

închipui că ne-ar face avansuri. Numai tîrziu, după o vreme, atitudinea și conversația ei deveniră firești și se simți încurajată la gîndul că se purtase cu naturalețe.

Tăceam amîndoi de cîteva minute cînd am întrebat :

— Vorbeați despre mine cînd am intrat ?

Rămăsese un pas în urma mea și făcu o mică săritură să mă ajungă :

— Nu tocmai, spuse ea: Își coborîse privirea și i-am văzut buzele strîngîndu-se.

— Atunci despre ce vorbeați ? Și cum nu-mi răspunse imediat, am repetat : Despre ce ?

Făcu un efort să se uite spre mine, dar cînd ridică ochii mă privi drept în față, sincer, încurcată.

— Bănuiești.

— Sheila ?

Făcu semn că da. Știam că n-o place pe Sheila, dar am întrebat-o ce s-a spus.

— Nimic. Prostii. Știi cum sînt oamenii.

Irupse pe un ton neobișnuit de strident, ca și cum s-ar fi adresat unui străin la o petrecere :

— Nu-ți spun nici în ruptul capului !

— Mi-e și mai greu dacă nu-mi spui.

Betty se opri, puse mîinile pe parapetul cheiului și se întoarse spre mine :

— Dacă-ți spun să știi că nu sînt în stare s-o îndulcesc.

Era sigură că mă voi înfuria, dar totodată că am dreptul să aflu. N-ar fi vrut să-și strice seara și în vocea ei se simțea nemulțumirea c-o sileam totuși s-o facă. I-am spus să continue.

— Prea bine, deci, — adoptă din nou un ton de femeie de lume, — de fapt, se spune că e aproape sigur că te-a părăsit.

Nu mă așteptam la una ca asta și am izbucnit în rîs :

— Ce prostie !

— E o prostie ?

— Și pentru cine se presupune că mă părăsește ?

Răspunse pe același ton monden, defensiv :

— Se spune că preferă femeile.

Nu era nici pic de adevăr în această acuzație și i-am spus-o lui Betty.

Era încurcată, supărată că vorbeam pe un ton atît de aspru, deși mă comportam așa cum prevăzuse. Am întrebat-o la rîndul meu :

— De unde provenea zvonul ?

— Toată lumea o spune.

— Cine ? de unde au scos-o ?

— Nu inventez eu, se apără. Încerca într-un fel să se scuze, dar eu nu la ea mă gîndeam.

Am pus-o să-şi aducă aminte cine lansase primul zvon. Efortul de memorie o calmă : într-o clipă se lumină puţin la faţă :

— Sînt sigură, spuse, că provine de la cineva care o cunoaşte. Nu lucrează cu cineva ? N-avea ea ceva de-a face cu omul ăla cu mutră de broască ? Anticarul ?

Robinson avusese pe vremuri un magazin, dar renunţase la el cu ani în urmă. Nu-mi venea să cred ce-mi auzeau urechile, dar am exclamat :

— Robinson ? De el vorbeşti ?

— Robinson îl cheamă ? Un individ cu părul alb. pieptănat cu cărare la mijloc. O cunoaşte, nu ?

— Da, zisei.

— Ei, de la el a pornit zvonul că e nebună după femei.

M-am despărţit de Betty la colţ de Tite Street. fără s-o mai conduc acasă, supărat pe ea că-mi dăduse nişte veşti proaste. Se pare că uneori, cu cît este mai falsă calomnia, cu atît împroşcă mai rău cu noroi. Îmi continuai drumul spre casă, furios pe Betty : mi-ar fi plăcut să cred că exagerase ea, ea care era cinstită şi loială.

Robinson ? N-avea nici un sens : n-ar fi putut să facă aşa ceva, fie şi numai pentru că era împotriva propriului lui interes. Nimeni nu risca mai mult decît el supărînd-o.

M-am întrebat o clipă dacă să-i spun Sheilei despre zvon, dar am hotărît să nu-i spun nimic. Poate că n-ar fi deranjat-o prea mult ; nu eram sigur. Trăisem amîndoi într-o societate care pretindea că tolerează orice tip de relaţii sexuale. Şi, totuşi, calomnia, calomnia asta care te lovea, avea ceva degradant, în special pentru un om ca Sheila. Că istoria pornea de la Robinson, credibilă sau incredibilă cum era, fusese o umilire pentru mine, deci cu atît mai mult pentru Sheila ; dacă puteam, doream s-o cruţ.

În loc să-i spun despre ce vorbeşte lumea, în seara aceea am ascultat-o pe Sheila solicitîndu-mi ajutorul pen-

tru Robinson. Intenționa să înceapă cu trei cărți în primăvara viitoare.

— S-ar putea ca asta să fie tot ce va mai face la viața lui, spuse Sheila cu capul ei echilibrat de om de afaceri, dar dacă-i ies bine...

Voia să spună, deși nu-și termină fraza găsind expresia prea pompoasă, că în felul acesta ea și-ar fi atins scopul : considera că ar fi reușit să-i salveze demnitatea.

Problema era că, dintre cărțile străine pe care contase, nu reușise să obțină drept de publicare decît pentru una singură. Și recunoștea și ea că speranțele pe care ni le vînturase pe la nas cînd fusese la noi la masă se spulberaseră aproape toate ; el crezuse efectiv în fanteziile sale, așa cum avea obiceiul ; era suficient să-și dorească cu ardoare ceva că imediat considera că l-a și dobîndit. Totuși, într-un fel, își păstrase judecata limpede. Nimic nu l-ar fi determinat să publice cărți proaste sau chiar mediocre, în locul celor pe care le considera ca reușite sigure ; ori ceva de calitate, ori nimic.

N-aș putea eu să-l ajut să găsească un scriitor ? Trebuie să existe pe undeva vreo lucrare îndrăzneață care își așteaptă publicarea și știa că am prieteni printre scriitori. De fapt, deși nu știa nimic și nici nu pretindea că ar avea cea mai vagă idee despre viața mea profesională, era încredințată oarecum că, în cele din urmă, aveam să mă dedic scrisului. Și, ciudat, n-am să știu niciodată de ce ideea aceasta îi făcea plăcere.

Nu puteam să-l ajut pe Robinson ?

Pentru că mă rugase Sheila, am scris cîteva scrisori pentru a-l ajuta și unul dintre răspunsurile primite a fost destul de încurajator pentru ca Sheila să treacă la acțiune. Dar, două săptămîni mai tîrziu, am mai aflat și altele despre el.

Lucram în birourile lui Lufkin cînd sună telefonul. Betty Vane vorbea ascuțit, pe un ton agitat, aparent furioasă : ne puteam vedea cît mai curînd ? În aceeași după-amiază ședea într-un fotoliu lîngă masa mea de lucru, povestindu-mi cît este de ghinionistă. Noi calomnii îi ajunseseră la urechi și nu considera cinstit să mi le ascundă. N-o spunea deschis, dar îmi cunoștea firea și mă văzuse cum am reacționat data trecută și știa că nu aveam să-i fiu recunoscător pentru ce urma să aud. Dar n-avea de ales.

Zvonul se răspîndea tot mai mult. Sheila, se spunea, nu era numai excentrică, dar și dezechilibrată. De cîteva ori fusese nevoită să recurgă la serviciile unor specialiști în boli nervoase ; fusese chiar internată în ospiciu. Aceasta ar fi explicația anomaliilor din viața noastră maritală ; de ce renunțasem să mai primim oaspeți ; de ce nu ieșea din casă cu săptămînile, de ce nu ne încumetasem să avem copii.

Parte din calomnii se refereau și la mine, pretinzînd că, deși cunoșteam situația ei, mă căsătorisem numai pentru că părinții ei mă ademeniseră cu zestrea. Majoritatea calomniilor se refereau totuși la ea, cea mai cruntă fiind că dacă am fi fost săraci și nu am fi avut relații, ar fi fost închisă într-o casă de nebuni.

Aproape tot ce se spunea era minuțios prezentat și înflorit cu multă inventivitate, cu lux de amănunte, în vreo două privințe aproape adevărate ; chiar și cei de bună-credință, care ne cunoșteau mai puțin, văzînd-o că este mai ciudată, le-ar fi putut da crezare. Vreo două din aceste invenții, cele de natură clinică, păreau să fi fost adăugate pe măsură ce zvonul se întindea. Dar zvonurile inițiale, picante, minunat plăsmuite de o minte plină de fantezie, depășeau orice auzisem pînă atunci.

De data aceasta nu mă mai puteam amăgi nici un moment. Nu exista nici o îndoială. Nu exista decît un singur om care s-ar fi putut exprima astfel. Îl cunoșteam și Betty știa că-l cunosc.

Mi-a spus că ea, pe unde putuse, negase povestea.

— Dar cin'te crede cînd dezminți o poveste atît de interesantă ? mă-ntrebă ea, amărîtă în sinea ei, dar cu o bună cunoaștere a vieții.

Pășind pe chei în seara aceea, în aerul de vară îmbălsămat de polen, păstrînd în nări mirosul stătut și dulceag al apei, îmi simțeam pașii grei. Dimineața o lăsasem pe Sheila liniștită, dar acum trebuia s-o previn ; nu vedeam altă soluție. Era prea periculos să-i mai ascund adevărul. Nu știam cum să mă comport cu ea și nici cum să-i spun.

M-am urcat în dormitor, unde citea lungită-n pat. Deși rareori mai aveam legături cu ea (pe măsură ce căsătoria noastră avansa, era impropriu să mai spui că facem dragoste, căci în relația noastră, deși mă refuza rareori, exista ceva din unilateralitatea unui viol), se simțea totuși mai bine dacă dormeam în aceeași cameră. În seara aceea,

așezîndu-mă pe patul meu, o priveam cum își ținea cartea în lumina veiozei, deși razele soarelui mai pătrundeau încă în cameră. Ferestrele erau larg deschise și de afară venea un miros de tei și de benzină ; era o seară caldă și liniștită.

Am considerat că din cauza căldurii Sheila se dusese sus să se odihnească citind. Era îmbrăcată în rochie de casă, cu țigara în mînă și cu fruntea ușor transpirată. Părea o femeie deloc frumoasă, de vîrstă mijlocie. Deodată, m-am simțit aproape de ea, aproape pentru că ne cunoșteam de atîția ani și seri de-a rîndul o văzusem astfel și sufletul și trupul meu tînjeau după ea.

— E cald, spuse.

M-am întors și eu, dorind să nu tulbur liniștea momentului.

În cameră, unicul zgomot îl făceau paginile întoarse de Sheila ; de afară pătrundea zgomotul puternic al traficului de pe chei. În patul ei, cel mai îndepărtat de fereastră, Sheila stătea cu spatele ușor întors spre mine, astfel ca lumina să-i cadă pe filele cărții.

După un timp, — am amînat convorbirea cu vreo jumătate de oră, — am strigat-o încet.

— Da ! răspunse fără să se întoarcă.

— Avem ceva de vorbit.

— Despre ce ?

Vorbea leneș ; încă nu simțise nimic amenințător.

— Robinson.

Deodată se întoarse cu fața în sus, cu ochii țintă-n tavan.

— Ce-i cu el ?

Îmi alesesem cuvintele și i-am răspuns :

— Dacă aș fi în locul tău, aș fi mai atentă cu confidențele pe care i le fac.

Urmă o tăcere lungă. Fața Sheilei rămase nemișcată ; nu părea să fi auzit.

În cele din urmă spuse tăios :

— Nu-mi spui nimic nou.

— Știi ce spune, de fapt ?

— Ce importanță are ? strigă ea.

— Răspîndește calomnii.

— Nu vreau să știu. Ridicase vocea, dar era liniștită. După un timp rupse tăcerea : Ți-am spus că n-o să-mi fie recunoscător.

— Aşa-i.

— Am avut dreptate.

Rîse sacadat. M-am gîndit că cei ca ea, care insistau să lupte împotriva asprimii condiţiei umane, erau tocmai cei pe care această asprime îi încînta mai mult.

Se ridică, rezemîndu-se de căpătîiul patului, cu ochii ţintă spre mine :

— De ce mi-ar fi recunoscător ?

— A încercat să-ţi facă rău.

— De ce mi-ar fi recunoscător ? spuse pe un ton glacial. Începea să se înfurie. De mult n-o mai văzusem aşa. De ce să fie recunoscător, el sau alţii, pentru faptul că cineva se amestecă în viaţa lui ? Ţi-o spun eu, se amestecă din motive personale. De fapt, nu încercam să fac nimic de dragul lui R.S. Robinson ; nu doream decît să mă agăţ de ceva, după cum ştii prea bine. De ce n-ar spune omul ce-i place ? Altceva nici nu merit.

— Ba meriţi, i-am răspuns.

Nu-şi luase ochii de la mine ; expresia îi devenise aspră, nemiloasă.

— Ascultă, îmi zise. Ţi-ai irosit cîţiva ani buni din viaţă ca să ai grijă de mine, aşa-i ?

— Eu n-aş folosi aceste cuvinte.

— Dar ce cuvinte ai folosi ? Ai purtat de grija cuiva total neajutorat. Şi mult bine ţi-ai mai făcut ţie ! Şi pe un ton rece şi sadic adăugă : Sau mie.

— O ştiu prea bine.

— Şi ? Ai sacrificat lucruri la care ţineai, nu ? Ţineai mult la cariera ta. Şi ai sacrificat lucruri pe care şi le doresc toţi bărbaţii. Ţi-ai fi dorit copii şi desfătare în pat. Ai făcut toate astea pentru mine. De ce ?

— Cunoşti motivul.

— Nu l-am ştiut niciodată. Dar trebuie s-o fi făcut dintr-un motiv al tău personal.

Faţa-i era răvăşită, înfierbîntată, extenuată. Strigă :

— Crezi că-ţi sînt recunoscătoare ?

După acest strigăt sălbatic şi plin de dispreţ, rămase nemişcată. I-am văzut ochii, care mi-au înfruntat privirea, înroşindu-se uşor şi lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Nu plîngea des, dar plîngea întotdeauna cînd se afla în starea asta. În seara aceea m-a înspăimîntat, deşi o mai văzusem astfel şi în alte dăţi — nu mişca nici

un deget, stătea imobilă cu lacrimile şiroindu-i pe obraji, ca ploaia pe geam, udîndu-i gulerul rochiei de casă.

Învăţasem lecţia şi ştiam că după o asemenea izbucnire nu puteam face nimic. Nici mîngîierile, nici asprimea n-o ajutau ; n-avea nici un rost să mai spun ceva pînă nu ieşea din această imobilitate. Întinse mîna să-şi ia batista şi o ţigară.

Trebuia să fim la un restaurant în Soho la opt şi jumătate, să ne întîlnim cu fratele meu. Cînd i-am amintit, a dat din cap :

— N-are rost. Du-te singur.

I-am spus că nu era nici o problemă să-l amîn.

— Du-te, îmi spuse. Ai să te simţi mai bine.

Eram neliniştit s-o părăsesc în starea asta şi ea ştia.

— Nu-ţi face griji, căută ea să mă liniştească.

— Eşti sigură ?

— Mă simt bine.

Şi aşa, cu sentimentul devenit familiar de eliberare, de eliberare vinovată, am plecat. Trei ore mai tîrziu, cu un sentiment la fel de familiar de anxietate, m-am întors.

Stătea aproape în aceeaşi poziţie în care-o lăsasem. O clipă mi-a trecut prin cap că stătuse nemişcată, dar apoi, cu uşurare, am constatat că-şi adusese patefonul ; era un teanc de discuri pe jos.

— Te-ai distrat bine ? mă întrebă.

Se interesă de fratele meu, că şi cum ar fi făcut încercări stîngace să mă împace. În acelaşi fel forţat, dar prietenos, întrebă :

— Ce să fac cu R.S. Robinson ?

Mă aşteptase să-mi pună această întrebare

— Te-ai hotărît să renunţi la el ?

— Te las pe tine să decizi.

Atunci mi-am dat seama că nu luase încă nici o hotărîre. Ajutorul pe care i-l dădea să iasă din impas încă mai avea importanţă pentru ea ; şi nu era nevoie să-i fac eu viaţa şi mai grea.

— Ce pot să spun. Ai ştiut de la bun început ce fel de om e ; situaţia rămîne neschimbată cînd el se comportă aşa cum era de aşteptat.

Zîmbi, uşurată, văzînd c-o înţelesesem.

Apoi i-am spus că unul din noi trebuia, totuşi, să stea de vorbă cu Robinson, atrăgîndu-i atenţia, cît se poate de

clar, că eram la curent cu calomniile pe care le răspîndea și că nu aveam de gînd să admitem așa ceva. Aș fi bucuros, mai mult decît bucuros să stau eu de vorbă cu el ; dar ar fi fost poate mult mai bine dacă o făcea ea.

— Se-nțelege, spuse.

Se sculă din pat și se duse spre taburetul rotund din fața oglinzii. Apoi întinse mîna și o apucă pe a mea, nu ca o mîngîiere, ci ca și cînd ar fi încheiat o tranzacție. Spuse pe un ton plat :

— Mi-e scîrbă de viața asta. Dacă n-ai fi tu, nu cred c-aș mai continua-o.

Nu era felul ei să emită propoziții retorice, dar mă simțeam atît de ușurat văzînd-o că-și venise din nou în fire, eram atît de impresionat de acest mod deghizat de a-și cere scuze, încît nici nu mai ascultam ce spune și m-am mulțumit doar să-mi pun cealaltă mînă peste mîna ei.

V

SPERANȚĂ NEPERMISĂ

CÎND SHEILA L-A ACUZAT PE Robinson că răspîndește zvonuri calomnioase, el n-a părut deloc încurcat ; a declarat pur și simplu că dușmanii lui încercau să-i facă rău. Cînd, peste cîteva zile, am însoțit-o la el în birou, ne-a primit cu politețea lui demodată, deloc stînjenit, ca și cum acuzațiile ei ar fi fost o glumă de prost gust, pe care el personal era gata s-o dea uitării.

Închiriase două camere mansardate în Maiden Lane.

— E bine să ai întotdeauna adresa pe care oamenii se așteaptă s-o ai, spuse el, arătîndu-mi hîrtia de scris cu antetul *R.S. Robinson Ltd., 16 Maiden Lane, Londra W C 2.* Sună a firmă serioasă, nu-i așa ? Cum ar putea cineva să creadă altfel ? spuse el, mîndru de propria-i subtilitate, încredințat că toți oamenii sînt ușor de dus de nas.

Era perfect treaz, dar atît de zgomotos în verva lui, încît îți făcea impresia că e beat. Pe cînd vorbea de iscusința sa, se îneca de rîs, relata cum pretinde că ar fi un asociat inexistent, cum se recomandă la telefon drept lector șef al firmei, cum își pune secretara să-l prezinte sub diverse nume. O strigă ; ea bătea la mașină în cămăruța de alături, singura cameră pe care o mai închiriase în

afară de biroul său, după cum şi ea era singurul funcţionar al firmei. Era o fată drăguţă, de vreo 20 de ani, venită direct de pe băncile unei renumite şcoli de secretari — cum aveam să descopăr mai tîrziu — fiica unuî director de şcoală, plină de importanţa primei sale slujbe în Londra şi convinsă că singurul mod de a conduce o firmă editorială era cel folosit de Robinson.

— I-am făcut o impresie bună, nu-i aşa, domnişoară Smith ? spuse el, referindu-se la un vizitator recent, cerînd, cu multă deferenţă, părerea domnişoarei Smith.

— Cred că da, spuse ea.

— Eşti convinsă de asta, nu-i aşa ? Este un lucru foarte important şi am motive să cred că eşti convinsă.

— Să vedem. Nu putem fi siguri pînă nu primim scrisoarea lui, spuse ea redevenind ceva mai realistă.

— Nu crezi că trebuie să-i fi făcut o impresie bună ? Robinson zîmbea fericit. Noi eram o secţie a editurii, mă înţelegeţi, — ne explică el Sheilei şi mie, — doar o secţie într-un local închiriat temporar, bineînţeles.

Se opri din vorbărie şi, cu o sclipire în ochi şi pe un ton cam tăios, se interesă :

— Îmi face impresia că Sheila nu aprobă întru totul aceste mici improvizaţii.

— E o pierdere de timp, spuse ea. Nu folosesc la nimic.

— Nu te pricepi deloc la astfel de lucruri, o contrazise el pe un ton glumeţ, dar totuşi grosolan.

— Ştiu atît cît trebuie ca să-mi dau bine seama de ce afirm, spuse Sheila stînjenită dar serioasă.

— Ai să-ţi schimbi părerea. Trei — patru cărţi *plus* puţină mistificare şi lumea va afla despre noi. Pune lupul vătaf peste oi — eu cred în acest principiu, pentru că oamenii convenţionali nu-i pot rezista. De exemplu chiar tu, Sheila, de cum afli despre ceva necurat eşti pierdută ; nu poţi face faţă. Trebuie să faci întotdeauna ceea ce un om care respectă convenienţele nu ar face. Asta-i singura soluţie.

— Alţii se descurcă fără să recurgă la aşa ceva, spuse Sheila.

— N-au trăit în lipsuri timp de patruzeci de ani. Crezi că tu ai fi putut să rezişti ?

Își păstrase tonul șăgalnic. Adesea, cînd se lăuda cu înșelătoriile lui, părea copilăros și inocent. Avea o figură de copil : și, ca toți cei neinhibați, era lipsit de sentimente — altă trăsătură infantilă. Cea mai mare parte din trăsnăi le făcea fără să simtă nimic ; și cumva lumea-l accepta astfel.

Dar asta nu era totul. Exista „ceva" în el care-l purtase prin această viață în care fusese obligat să cerșească, să lingușească, folosindu-și talentele cu cei pe care-i considera inferiori lui. Acest „ceva" îl făcuse să atace pe oricine îi fusese de folos. Îl umplea de invidie faptul că alții aveau bani și putere, iar el nu. În după-amiaza aceea fusese deosebit de drăguț cu domnișoara Smith, ca și cum ar fi acordat părerii ei aceeași importanță ca și părerii noastre sau poate chiar mai mare. Cu mine se purtase cu mănuși, pentru că eu nu făcusem nimic pentru el și s-ar fi putut chiar să-i fiu potrivnic, dar Sheilei, care, datorită nedreptății din viața asta, putea și dorea să-i fie de folos, nu se putea împiedica să nu-i arate colții.

Am fost pus într-o situație foarte delicată în după-amiaza aceea. Aș fi vrut să fiu brutal ; dar nu puteam decît să-i atrag atenția că trebuie să țină seama și de mine. Căci Sheila nu se hotărîse încă să renunțe. Nu intra în discuție problema banilor, care de fapt era minoră, nu era vorba nici de sentimentele ei față de el, care nu jucaseră nici un rol în hotărîrea inițială, iar acum se transformaseră în repulsie. Dar fusese întotdeauna o fire voluntară și-și pusese în cap să facă ceva pentru omul ăsta. Se dovedise mai monstruos decît socotise ea, dar asta nu avea importanță ; nu putea renunța la hotărîrea luată.

Tot ce puteam face era să stau deoparte și să ascult, în timp ce Robinson și Sheila discutau un manuscris, pe care el îl lăuda și care ei nu-i spunea nimic.

În capul scării, își luă rămas bun de la noi, surîzător și dezaprobator, ca o gazdă după o petrecere somptuoasă. Eram sigur că de cum va închide ușa în urma noastră, îi va zîmbi cu superioritate domnișoarei Smith, felicitîndu-se de felul în care reușise să se impună.

În vara aceea, în timp ce eu citeam ziarele cu îngrijorare crescîndă de la o lună la alta, Sheila acorda tot mai puțină atenție știrilor. Pe vremuri, împărtășeam aceleași vederi politice, speram și ne temeam de aceleași lucruri. Dar în august și septembrie '38, cînd pentru prima oară

începusem să ascult cu mai multă atenție buletinele de știri, ea stătea deoparte total dezinteresată sau pleca să-și continue lectura vreunui manuscris pentru Robinson.

În ziua semnării tratatului de la München, a dispărut dis-de-dimineață, fără nici o explicație, lăsîndu-mă singur. Eram țintuit la pat,căci de cîtva timp o criză de lumbago, boală ce devenise cronică, mă chinuia atît de cumplit noaptea, încît fusesem nevoit să mă mut din dormitor în timpul crizei. Toată ziua aceea a încheierii tratatului de la München am stat lungit pe divanul din camera ce fusese la început, cînd am cumpărat casa, salonașul Sheilei ; dar deoarece tocmai în această cameră îi spusesem odată că nu mai pot să suport viața alături de ea, hotărîre asupra căreia am revenit peste o oră, nu-l mai folosea, dovedindu-se ușor superstițioasă, fapt pe care nu-l mai remarcasem pînă atunci.

Ca și dormitorul, ferestrele salonașului dădeau spre grădină, spre aleea cu pomi de pe chei și spre fluviu. De pe divanul unde fusesem obligat să stau lungit ore în șir în ziua aceea, puteam vedea vîrful platanilor reliefîndu-se pe un cer albastru, indiferent.

Singura persoană cu care schimbasem o vorbă de dimineață pînă seara tîrziu a fost menajera noastră, doamna Wilson, care mi-a adus limonadă și mîncarea pe care n-o puteam înghiți. Era o femeie de vreo șaizeci de ani, a cărei figură, o viață de nemulțumire acceptată cu o blîndă resemnare, nu o îmbătrînise, ci în mod paradoxal o întinerise mai degrabă. Colțurile gurii și ale ochilor erau ușor lăsate, buzele îi erau crispate dar părea o femeie de vîrstă mijlocie, neglijată de soț.

Imediat după ce-mi adusese ceaiul, am auzit-o urcînd scara din nou, repede, nu ca de obicei, enervant de încet. Cînd a intrat în cameră era îmbujorată, avea o expresie amuzată și plăcută, și mi se adresă :

— Se spune că nu va fi război.

Continuă relatîndu-mi vorbele care circulau. anume că primul ministru plecase la München. Am rugat-o să-mi aducă un ziar de seară. Și într-adevăr, la știrile de ultimă oră, ziarul confirma spusele ei. Stăteam lungit, cu privirea îndreptată spre copacii care păreau poleiți în lumina amurgului, torturat de durerea de spate ; uitasem de Sheila, pierdut în gînduri, temîndu-mă de ce avea să vină,

temîndu-mă ca și cînd ar fi fost vorba de o nenorocire a mea personală.

Pe la șapte, cînd prin fereastră se zărea cerul incandescent în lumina apusului, am auzit-o pe Sheila învîrtind cheia în broasca ușii de la intrare. Am înghițit repede trei aspirine ca să-mi domolesc durerile vreo jumătate de oră. Cînd intră, își trase un scaun lîngă divan și-mi spuse :

— Cum te-ai simțit ?

I-am răspuns că nu prea bine. Am întrebat-o, la rîndul meu, cum îi mersese în ziua aceea. M-a asigurat că nu tocmai rău. Fără s-o întreb m-a informat (pe vremea cînd eram gelos, descoperisem cît de mult detesta să fie întrebată) că după-amiază trecuse prin Maiden Lane. Robinson continua să insiste că va scoate o carte în primăvară. Ea, însă, cu o urmă a vechiului ei realism îmi destăinui că se îndoiește de o asemenea posibilitate.

Nu mai aveam răbdare și, incapabil să mai aștept, i-am spus :

— Ai auzit știrile ?

— Da.

— E cît se poate de rău.

De la ora ceaiului dorisem să pot discuta cu un prieten care să-mi împărtășească vederile. Acum discutam cu Sheila așa cum am fi stat de vorbă cu ani în urmă, cînd o mai preocupau și alte lucruri. Aș fi simțit cît de cît o alinare dacă mi-aș fi exprimat deschis temerile :

— E cît se poate de rău, repetai.

Dădu din umeri.

— Nu găsești ? mă rugam de ea.

— Probabil.

— Ce speranță mai poți nutri pentru viitor ?

— Depinde cît de mult te interesează viitorul, replică Sheila.

Tonul ei m-a înghețat, dar eram atît de nefericit, încît am continuat :

— Nu se poate trăi în felul acesta !

Sheila mi-o curmă prompt :

— Asta-i părerea ta.

Așa cum stătea, uitîndu-se în jos spre mine, în contra luminii, nu-mi puteam da seama de expresia feței ei. Dar, cu o voce în care răzbătea mila, adăugă :

— Încearcă să te odihnești. În orice caz, asta ne mai dă un mic răgaz.

— Eşti de acord cu un mic răgaz în condiţiile astea ? Răspunse :

— S-ar putea să avem răgaz să scoatem cartea lui R.S. Robinson.

Părea o idee frivolă, o glumă proastă în stilul Mariei Antoaneta : dar chiar şi o astfel de glumă era de preferat. Căci vorbise din singurul sentiment care-i mai rămăsese, din groază, dintr-o voinţă obsedantă, din lipsa unei călduri interioare.

Am strigat :

— Asta-i tot ce te preocupă în seara asta ?

Nu mai scoase nici un cuvînt. Îmi umplu paharul cu limonadă şi se uită în flaconul cu aspirine să vadă dacă aveam de ajuns. Rămase o clipă tăcută, lîngă mine, în camera cuprinsă acum de întuneric. În cele din urmă spuse :

— Pot să-ţi mai fiu de folos cu ceva ?

I-am răspuns că nu şi atunci cu un mers sigur şi liniştit a ieşit din cameră.

Era foarte cald în noaptea aceea şi n-am dormit mai mult de o oră-două. Crizele deveneau tot mai dureroase, aşa că mă zvîrcoleam în pat, lac de apă ; cînd mă mai lăsa durerea, rămîneam imobil, fel de fel de gînduri trecîndu-mi prin minte, gînduri negre, lucide, ca urmare a ştirilor din ziua precedentă, lucide pînă la următoarea criză. Multă vreme nu m-am gîndit la Sheila. Încercam mereu să calculez inutil cît timp mai aveam, cînd avea să urmeze viitorul München, ce cale vom alege ? Pe măsură ce orele treceau, am început să mă întreb, gata-gata s-adorm, ce şanse ne mai rămîneau, — nu, nu nouă, ci mie însumi, — la o viaţă personală ? Pe măsură ce se apropia dimineaţa, problema lua tot mai mult aspectul unui vis : dacă se întîmpla ceva, *ce aveam să fac cu Sheila ?*

Consideram de la sine înţeles că eram legat de ea. În anii trecuţi, cînd analizam nu numai obişnuinţa vieţii noastre conjugale, ci ideea unei astfel de vieţi, îmi dădeam seama că alţi bărbaţi ar fi considerat situaţia imposibilă : nu era spre lauda mea, căci mă silea să privesc în faţă adevărul, că la asta mă dusese firea mea. Nu pentru că îmi asumam răspunderi şi mă îngrijeam de alţii — şi asta era adevărat, dar numai la suprafaţă — situaţia ascundea rădăcina de unde provenea, de fapt, atît partea prietenoasă, cît şi cea amăgitoare a firii mele.

Rădăcina nu era tocmai frumoasă. Era un defect sau un grup de defecte, care, spre binele ca și spre răul meu, influențase în mare măsură felul în care mă atașam de alți oameni și modul în care se desfășurase însăși viața mea. Din unele puncte de vedere eram mai puțin egoist decît cei mai mulți oameni. Nu numai soției mele, ci și fratelui meu, și prietenului meu Roy Calvert, și altora mă dedicasem cu un altruism foarte sincer. Dar, în adîncul ființei mele, defectul îmbrăca alt aspect. Oare Sheila la asta se gîndise atunci, în dormitor, cînd avusese acea izbucnire cu privire la oamenii care-i ajută pe alții *din motivele lor personale* ?

În firea mea exista un fel de mîndrie sau vanitate care nu numai că mă făcea indiferent față de propria mea persoană, dar chiar mă împiedica să mă apropii foarte mult de oameni, de la egal la egal. Mă puteam devota, și era foarte bine atîta vreme cît la rîndul meu nu eram înțeles de alții, ocrotit, cît nu eram obligat să accept rușinea și binecuvîntarea unui alt suflet de la egal la egal.

Așa că, atît cît mă puteam analiza pe mine însumi, căutasem tocmai genul de căsătorie pe care-l aveam cu Sheila, — în care eu o protejam, urmărindu-i zi de zi expresia feții, neprimind în schimb mai multă atenție, adesea chiar mai puțină, decît ar fi acordat menajerei sau unei cunoștințe întîmplătoare din vreo bodegă din Chelsea. Era o căsătorie în care eram încordat la maximum, permanent îngrijorat, adesea cumplit de nefericit ; și totuși îmi mai lăsa rezerve și forță spirituală ; era totuși un soi de cămin.

În relațiile umane, știam bine, șansa joacă un rol însemnat ; nu cunoști viața dacă nu crezi în șansă ; aș fi putut fi mai norocos intrînd într-o relație mai puțin încordată ; dar, în mare, trebuie să spun despre mine ceea ce aș fi spus și despre alții — în cele mai intime relații nu există decît un singur test a ceea ce îți dorești cu adevărat : ceea ce ți se întîmplă ție însuți.

Și, totuși, nimeni nu se poate considera total predestinat. Nu puteam accepta ideea că eram propriul meu prizonier. În zori, a doua zi după München, am acceptat întrebarea, care acum îmi părea foarte clară : *ce să fac cu Sheila ?* intercalată printre imagini ale viitorului. Odată încercasem să mă despart de ea ; n-aș fi putut s-o mai

fac, deşi deseori încercasem să-mi închipui cum ar fi dacă m-aş elibera.

Acum, în noaptea asta nenorocită, printre temeri, exista şi speranţa inadmisibilă că voi scăpa, oarecum, de grija permanentă de a veghea asupra ei. În lunile sumbre care aveau să vină, aş putea cel puţin (nu voiam, dar speranţa exista) să scap de priveliştea bolii ei de nervi. S-ar putea să nu mai fie nevoie să-mi asum eu responsabilitatea. Pe măsură ce durerea mă mai lăsa şi se lumina de ziuă, simţeam că mă fură somnul şi am dormit cu gîndul că o dată scăpat de răspundere, voi putea găsi ceva mai bun de făcut.

VI

PRIVIRE ÎNCRUNTATĂ ÎN LUMINA VEIOZEI

PUŢINI DINTRE PRIETENII MEI O plăceau pe Sheila. Mulţi bărbaţi se simţiseră atraşi de ea şi cîţiva o iubiseră, dar fusese întotdeauna prea ciudată, prea egocentrică şi lipsită de generozitate pentru a stîrni afecţiuni obişnuite. Pe măsură ce înainta în vîrstă şi liniile caracterului ei apăreau mai pregnante, acest aspect devenea tot mai clar. Unii dintre neajutoraţii de care se îngrijea o idolatrizau, la fel şi cei care lucrau pentru ea, inclusiv doamna Wilson, care era ultima persoană de la care te aşteptai să exprime un entuziasm nejustificat.

În afară de ei nu aveam pe nimeni cu care să pot vorbi despre Sheila în momentul cînd au început să circule zvonurile ; nimeni dintre cei pe care-i cunoşteam şi-i întîlneam în bodegile din Chelsea sau la petreceri nu i-ar fi luat apărarea, în afară de una sau două persoane, ca Betty Vane de pildă, care ar fi făcut-o pentru mine.

În toamna aceea n-am putut să descopăr cît de răspîndite erau zvonurile. Aveam impresia că după ce Sheila avusese explicaţia cu Robinson, a urmat o perioadă de linişte. Dar Robinson — abia acum îmi dau seama — era într-atît de ahtiat după bîrfeli, încît nu le lăsa niciodată să moară ; exagerînd, denaturînd, inventînd ; prezenta întîmplarea, prea savuroasă pentru a fi tăinuită, tuturor celor pe care-i întîlnea ; totul lua proporţii uriaşe şi am auzit, printr-un lanţ de colportări care duceau la el, că venitul

personal al Sheilei era de 4 000 de lire pe an, cînd de fapt era numai de 700.

Astfel mi-am dat seama că Sheila continua să fie înşelată şi observînd-o atent, m-am convins că ea ştia şi că nici una din încercările de a se uita pe sine nu o expuseseră vreodată într-atît. Cam pe la sfîrşitul anului aveam impresia că se săturase de toată povestea. Chiar şi obsesiile se uzează, reflectam eu, aşa după cum în cea mai nefericită dragoste apare momentul în care forţele care te îndeamnă să fugi de nefericire devin cu o idee mai puternice decît cele care te-au împins spre ea.

De fapt, purtarea Sheilei devenea mai ciudată ca oricînd. Ieşea mult mai puţin, dar nu-şi asculta discurile ore în şir, aceasta fiind ultimul ei refugiu. Părea că şi-a găsit o nouă preocupare. În două rînduri, întorcîndu-mă din Millbank mai devreme ca de obicei, i-am auzit paşii alergînd prin dormitor, zgomotul sertarelor închizîndu-se ca şi cînd ar fi fost deranjată de sosirea mea şi se grăbea să ascundă ceva.

Nu era bine să întreb şi totuşi trebuia să ştiu ce se întîmplă. Doamna Wilson îmi spuse întîmplător că Sheila luase obiceiul să se ducă, în fiecare dimineaţă, în camera pe care o foloseam ca birou ; şi într-o zi, după ce am plecat la serviciu, m-am întors ca din întîmplare. Doamna Wilson mi-a spus că, după noul său obicei, Sheila se afla sus, în birou. Camera respectivă era în partea din spate a casei : am pornit încet pe culoarul din casa scării şi am privit înăuntru. Lîngă fereastra care dădea spre acoperişurile din Chelsea, Sheila şedea la birou. Avea în faţă un caiet. Un caiet de şcoală obişnuit, liniat cu albastru ; cu capul uşor dat pe spate, din cauză că era prezbită, se uita peste cuvintele pe care tocmai le scrisese, balansînd uşor creionul în mînă. Pe cît puteam eu vedea din cealaltă parte a camerei, nu scrisese proză continuă, dar nici versuri nu păreau a fi ; mai degrabă un dialog.

Deodată şi-a dat seama că uşa e deschisă şi că mă aflam acolo. Imediat a închis brusc caietul şi şi-a pus mîinile peste el.

— Nu-i cinstit, strigă ea ca o adolescentă al cărui secret a fost descoperit.

I-am pus o întrebare banală, ceva de genul dacă puteam să mă răzgîndesc şi să vin totuşi acasă la cină.

— Nu-i cinstit repetă Sheila, strîngînd caietul în mînă.

N-am scos un cuvînt. Fără vreo explicație a intrat în dormitor, de unde s-a auzit zgomotul unui sertar descuindu-se și încuindu-se din nou.

Dar n-aveam nevoie de explicații. Încerca să scrie în secret : se gîndea la Emily Brönte și Emily Dickinson ? Simțea oare vreo afinitate cu femei la fel de interiorizate ca ea ? În general, cînd discutasem despre ele, — și tonul mi se păruse destul de tăios venind tocmai de la ea, — nu dovedise nici o înțelegere și considera că ar fi reușit mult mai bine dacă ar fi fost mai cu picioarele pe pămînt.

În orice caz, nici eu și nici ea nu am adus vorba despre caiet, pînă în seara cînd urma să aibă loc dineul Barbican. Era una din festivitățile la care trebuia să particip datorită legăturii mele de afaceri cu Paul Lufkin. Barbican era o organizație ai cărei membri se compuneau în mare parte din cei ce lucrau în bănci, trusturi de investiții și companii de asigurare, și care porniseră o campanie de propagandă pentru intensificarea tranzacțiilor comerciale cu străinătatea. La acest dineu din ianuarie era invitat și Lufkin, ca și toți funcționarii săi superiori și consilierii, împreună cu cei mai importanți concurenți.

M-aș fi scuzat dacă aș fi putut ; căci deosebirile de vederi în probleme politice deveniseră deja atît de mari, încît chiar și pentru oameni ca mine, deprinși să-și țină gura, o seară petrecută în tovărășia părții adverse devenise o încercare grea.

Și aceștia constituiau tocmai partea adversă. Printre prietenii fratelui meu, în bodegile din Chelsea, pe străzile lăturalnice din orașele de provincie unde locuiau prietenii mei de-o viață — acolo eram toți de aceeași parte. La Cambridge și chiar printre aristocratele rubedenii ale lui Betty Vane, se aflau mulți care, la întrebările cheie ale acelor ani : războiul civil din Spania, München, nazismul, dădeau același răspuns ca și mine. Aici, însă, nu se afla aproape nici unul dintre ei.

Îl puteam auzi pe vechiul meu maestru de la barou, Herbert Getliffe, jurist în plină ascensiune, devenit, cum se întîmplă, mai înțelept cu vîrsta : cînta la unison cu oamenii activi, viguroși și virili din jurul lui : da, Churchill era o primejdie, un aținător la război și trebuia ținut deoparte cu orice preț : da, războiul devenea din zi în zi mai puțin probabil : da, totul fusese rezolvat cum nu se

putea mai bine ; toată lumea își dădea seama că eram gata să intrăm în joc.

Eram îngrijorat așa cum fusesem și în noaptea acordului de la München. Pe unii din oamenii aceștia îi cunoșteam bine : deși aveau mai puțină ușurință în exprimare decît prietenii mei, deși învățați să fie conformiști mai degrabă decît neconformiști, erau în cea mai mare parte oameni pricepuți ; mai duri și mai îndrăzneți decît mulți dintre noi, totuși, ca grup, aveam impresia că se amăgeau singuri, dacă nu și mai rău.

Dintre toți cei pe care-i cunoșteam nu exista decît o singură excepție : însuși Paul Lufkin. Nu se grăbise, încercase să rămînă indiferent, dar în cele din urmă intrase cu sînge rece în rîndul oponenților. Nimeni nu-și putea da seama dacă o făcea din rațiuni de afaceri, din rațiuni umane sau din amîndouă. Iată-l șezînd, îngrijit pieptănat, la masa binefăcătorilor, ascultînd discuția celorlalți oameni de afaceri, impasibil, conștient că priveau cu ironie modul în care încerca să se dea bine cu opoziția, indiferent la părerea lor sau a altora.

Dar era singur, acolo, sus, printre magnați și așa eram și eu, trei sau patru eșaloane mai jos. Așa că am simțit o mare plăcere cînd l-am auzit pe Gilbert Cooke trîmbițînd, de cealaltă parte a mesei, nu departe de mine, sfătuindu-și vecinii să profite cît mai mult de băuturile oferite, întrucît anul viitor nu va mai avea loc nici un dineu Barbican.

— De ce nu ?

— Vom fi în război, zise Gilbert.

— Să sperăm că n-ajungem pînă acolo, spuse cineva.

— Ba să sperăm că ajungem, replică Cooke, cu o figură hotărîtă și îmbujorată. Lumea începuse să protesteze, cînd Gilbert bătu cu pumnul în masă.

— Dacă n-ajungem pînă acolo, spuse el, sîntem pierduți.

Privi în jur cu ochi înflăcărați :

— Sînteți gata să acceptați ideea că sîntem pierduți ?

Era fiul unui militar de carieră, se învîrtea în societatea înaltă, părea mai puțin obișnuit să inspire venerație decît ceilalți din jurul său. Cumva i-au acordat atenție, cu toate că-i călca pe nervi și-i teroriza, deși era mai tînăr decît ei.

M-a văzut că-l aprob și-mi făcu impertinent cu ochiul. M-am însufleţit de această nepăsare, de acest spirit de camaraderie.

Nu era vina lui că-n ultima vreme ne văzusem rar. Ne invitase deseori, pe Sheila și pe mine, și refuzasem numai din cauza ei. Acum îmi semnala prietenia lui. Îmi strigă peste masă : cunoșteam familia Davidson ? Pe Austin Davidson ?

Era un curios simbol al alianţei, aruncat peste capul acestor respectabili oameni de afaceri. Davidson era un expert în artă, membru al uneia din dinastiile academice care în tinerețe avusese strînse legături cu cercul din Bloomsbury. Nu, i-am răspuns, strigînd și eu, îi cunoșteam, bineînțeles, lucrările, dar pe el personal, nu. Îmi aminteam genul de glume pe care obișnuiam să le facem, cu cîțiva ani în urmă, despre aceste familii și despre acest grup : cum că împingeau sentimentele frumoase pînă la limita vulgarității ; că se opuneau cu rafinată agonie la ambițiile altora, strecurîndu-se ei înșiși, ca și cum le-ar fi revenit de drept locurile rămase libere. Glume făcute de tineri, glume din afara unui cerc fascinant. Acum nu mai contau. Davidson mi-ar fi fost aliat la dineu, ca și Gilbert, care-i pomenise numele.

Cînd Gilbert mă conduse acasă cu mașina, băusem destul ca să devin vorbăreț și-mi păstrasem încă buna dispoziţie. Ne enervasem amîndoi la dineu și acum ne dădeam drumul, Gilbert mai puțin îngrijorat de viitor decît mine, dar mai înfuriat, spiritul său combativ îmi dădea curaj și de mult nu mai fusesem atît de înflăcărat și nu mă mai simțisem atît de sigur.

În această stare de spirit am intrat în dormitor, unde Sheila stătea în pat citind la lumina veiozei, ca și în seara în care ne certasem din cauza lui Robinson : dar acum restul camerei era în întuneric și nu puteam vedea decît lampa, o parte a feței și brațul ieșind din cămașa de noapte.

M-am așezat pe patul meu, începînd să-i povestesc despre calvarul care fusese dineul — și deodată m-am simțit plin de dorinţe.

A simțit-o în vocea mea, căci se întoarse, sprijinindu-se în cot și se uită țintă la mine.

— Deci asta e ! spuse cu răceală, dar nu agresiv, încercînd să fie amabilă.

În patul ei, tocmai cînd o luasem în braţe, prea tîrziu ca să mă mai gîndesc şi la ea, i-am văzut faţa sub faţa mea, o cută între ochi, vizibilă la lumina lămpii, expresia obosită şi tristă.

Apoi m-am întins lîngă ea, în suflet cu aceeaşi greutate pe care amîndoi o resimţisem adesea, eu cel mai vinovat pentru că dobîndisem relaxarea, pentru că, în ciuda frunţii ei încruntate de mai înainte, percepeam mulţumirea animalică a nervilor mei liniştiţi.

După un timp am întrebat :

— S-a întîmplat ceva deosebit ?

— Nimic special, îmi spuse.

— Şi totuşi ai ceva.

O clipă am fost bucuros. Era o supărare a ei, alta decît tristeţea obişnuită care ne învăluise în atîtea nopţi, cînd stătusem unul lîngă altul ca acum.

Apoi, mi-am dorit să fi fost tristeţea ce o resimţeam amîndoi — căci se întoarse cu faţa pe umărul meu, ca să n-o pot vedea, şi corpul i se cutremură de suspine.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat-o strîngînd-o lîngă mine.

Scutură numai din cap.

— E ceva în legătură cu mine ?

Dădu din cap în semn că nu.

— Atunci ce e ?

Pe un ton disperat şi furios se destăinui :

— Am făcut o prostie.

— Ce-ai făcut ?

— Ştiai că încercam să scriu. Nu ţi-am arătat pentru că nu era pentru tine.

Cuvintele sunau reci, dar am strîns-o lîngă mine şi i-am spus :

— Nu-i nimic.

— Am fost o proastă. I-am spus lui R.S. Robinson.

— Şi are vreo importanţă ?

— E mai rău decît crezi. L-am lăsat să ia caietul.

Am asigurat-o că n-are de ce să fie îngrijorată, că trebuie să se întărească şi să se aştepte la unele remarci maliţioase, ăsta fiind tot răul la care se putea aştepta. Tot timpul îi simţeam îngrijorarea nefondată, nejustificată, crescînd în sinea ei. De-abia dacă mai scoase cîteva cuvinte ; era incapabilă să explice de ce anume se temea

și totuși se chinuia atît de mult, încît, așa cum se mai întîmplase și în alte dăți cînd era cuprinsă de teamă, adormi în brațele mele.

•

VII

TRIUMFUL LUI R.S. ROBINSON

CÎND SHEILA I-A CERUT LUI Robinson să-i restituie manuscrisul, acesta n-a mai conținut cu laudele. De ce nu mai scrisese pînă atunci ? Ce realizase acum era puțin, dar trebuia neapărat să continue. Întotdeauna bănuise că are talent. Acum, că descoperise acest lucru, trebuia să fie gata de unele sacrificii.

Povestindu-mi toate acestea, părea la fel de încurcată și neajutorată ca atunci cînd îmi mărturisise că, lingușind-o, reușise s-o convingă să-i dea manuscrisul. Nu știuse niciodată cum să primească complimentele, afară doar dacă se refereau la înfățișarea ei. Ascultîndu-l pe Robinson se simțise pe jumătate îmbătată de succes, era destul de orgolioasă, dar pe jumătate umilită.

În orice caz, nu păruse să aibă nici o îndoială ; o lăudase cu o perseverență pe care n-o mai dovedise din ziua în care îi smulsese promisiunea că-l va ajuta. Își ținea ghearele bine ascunse și presimțirile ei din noaptea aceea cînd o luasem în brațe, păreau total neîntemeiate.

Peste două săptămîni avu loc o schimbare. Se răspîndise un nou zvon, mai detaliat și mai substanțial decît cele de pînă atunci. Se spunea că Sheila investise bani în firma lui Robinson (versiunea care mi-a ajuns mie la urechi înmulțea suma cu trei), dar nu cu scopul de a sprijini arta sau din bunăvoință. De fapt, era doar o diletantă care îl finanța numai pentru că scria ea însăși literatură de amator și nu putuse găsi altă cale să și-o publice.

Asta venea de la Robinson, m-am gîndit imediat ce am auzit povestea, combinată inteligent și cu grijă, de la un Robinson triumfător pentru că reușise să dea în vileag „minciuna vieții". M-am gîndit și la faptul că multe femei ar fi considerat zvonul total inofensiv. Sheila, însă... eram hotărît să n-o las să ajungă să facă ea comparația. I-am telefonat imediat lui Robinson, am aflat de la soția sa

că-şi petrecea seara în oraş şi mi-am fixat întîlnire cu el a doua zi dimineaţă, la prima oră. De data aceasta aveam de gînd să-l ameninţ.

Dar a fost prea tîrziu. Cînd am ajuns acasă, am găsit-o pe Sheila în salon. Nu făcea absolut nimic. Nu citea, nu juca şah, nici măcar nu-şi asculta discurile — şedea pur şi simplu, ca şi cum ar fi lîncezit acolo de ore întregi, privind pe fereastra camerei luminate, departe, în noaptea de ianuarie.

După ce i-am dat bună-seara şi m-am aşezat lîngă foc, mi se adresă :

— Ai auzit ce-a mai făcut acum ?

Vorbea pe un ton liniştit. N-avea nici un rost să mă prefac. I-am confirmat că auzisem.

— Mă retrag, spuse.

— Mă bucur, i-am răspuns.

— Am făcut tot ce-am putut, adăugă cu o voce plată. Cu aceeaşi voce plată, impasibilă, mă rugă să mă ocup eu de rezolvarea cazului. Nu dorea să se mai întîlnească cu Robinson. Nu-i păsa ce avea să se întîmple cu el. Voinţa îi fusese înfrîntă. Dacă reuşeam, puteam chiar să-i iau banii înapoi. N-o mai interesa deloc.

Pe cînd vorbea, discutînd despre ruperea relaţiilor cu aceeaşi emoţie cu care ar fi vorbit de un fleac petrecut săptămîna trecută, îmi arătă în cămin nişte cenuşă şi cîteva bucăţele de hîrtie carbonizată.

— M-am descotorosit de multe lucruri, îmi spuse.

— N-ar fi trebuit să faci asta, am exclamat.

— N-ar fi trebuit să încep.

Arsese totul : manuscrisul şi două copii dactilografiate. Dar, în ciuda intransigenţei ei faţă de creaţia brută, nu-i fusese chiar atît de uşor cum îşi închipuise. Resturile din cămin reprezentau ore întregi de şedere în faţa focului alimentat cu hîrtii. În cele din urmă fusese nevoită să arunce cea mai mare parte în cazanul de la subsol. Chiar şi în seara aceea totul i se părea încă uşor amuzant.

În orice caz, distrusese pînă şi cea mai mică urmă, încît n-am reuşit să citesc nici măcar o frază şi nici n-am putut să-mi dau seama exact despre ce fel de carte fusese vorba. Mulţi ani mai tîrziu am întîlnit-o odată pe femeia care fusese domnişoara Smith de odinioară, secretara lui Robinson, care mi-a spus că o răsfoise. După părerea ei,

cartea constase mai mult din aforisme, cu mici inserții, un fel de piese scurte. I se păruse o carte „neobișnuită", dar greu de citit.

A doua zi după ce Sheila arsese manuscrisul, dimineață m-am dus la întîlnirea pe care o fixasem cu Robinson. În mansarda din Maiden Lane, cerul plumburiu de afară se zărea apăsător prin fereastră ; cînd am intrat, Robinson a aprins singurul bec existent în mijlocul tavanului.

— Ce mai faceți, domnule ? Îmi pare bine că ați scăpat de sciatică, trebuie să vă fi chinuit grozav.

Curtenitor și cordial, insistă să mă așeze în scaunul cel mai confortabil și să-mi pună o pernă la spate, ca să-mi ușureze criza de sciatică ce o avusesem în urmă cu șase luni. Ochii mă urmăreau cu suspiciune, dar privirea-i era mai degrabă veselă decît încurcată.

Am început :

— Am solicitat să vă văd în numele meu personal.

— Sînteți binevenit oricînd nu aveți ceva mai bun de făcut.

— Dar, de fapt, am venit în numele soției mele.

— N-am mai văzut-o de două-trei săptămîni. Ce mai face ?

— Dorește, continuai eu, să pună capăt oricărei legături cu dumneavoastră sau cu ceea ce numiți firma dumneavoastră sau orice altceva legat de numele dumneavoastră.

Robinson s-a înroșit, la fel ca în seara cînd fusese la noi la masă. Era singura fisură în înfățișarea lui imperturbabilă. Pe un ton confidențial, aproape jovial, întrebă :

— Nu vi se pare că este ceea ce se cheamă o hotărîre pripită ?

S-ar fi putut crede că eram prieteni de ani de zile, atît de intimi, încît știa ceea ce fusese viața mea lîngă o soție dezechilibrată nervos.

— Aș fi sfătuit-o și eu să ia această hotărîre.

— Desigur, spuse Robinson, nu vreau să ating subiecte dureroase, dar cred că poate nu considerați nerezonabil dacă vă cer totuși o explicație.

— Găsiți că este o cerere îndreptățită ?

— Domnule, izbucni el. ca un om ce și-a pierdut, pe bună dreptate, cumpătul. consider că nu există nimic în

poziția noastră, a amîndurora, în lumea intelectuală, care să vă îndreptățească să-mi vorbiți în felul acesta.

— Știți foarte bine de ce renunță soția mea. I-ați făcut prea mult rău. Nu este dispusă să mai suporte nimic.

Mi-a zîmbit înțelegător, abandonîndu-și furia ca pe o haină de ploaie.

— Rău ? spuse el. Rău, repetă gînditor, ca și cînd ar fi cîntărit în mod sincer adevărul. M-ați ajuta foarte mult dacă mi-ați putea da măcar un exemplu de răul de care m-am făcut vinovat, ca să pot să-mi dau și eu seama cît de cît.

I-am răspuns că răspîndise zvonuri calomnioase despre ea.

— Nu uita, îmi spuse pe un ton vesel, prietenos, nu uita că ești avocat și n-ar trebui să folosești asemenea cuvinte.

I-am spus că bîrfelile cu privire la carte o scîrbiseră.

— Îți închipui că un om cu mintea-ntreagă ar fi atît de prost pe cît mă faci dumneata să par ? Îți închipui că aș putea eu să ponegresc pe cineva care mă sprijină ? Și s-o ponegresc prostește, după cum reiese din relatarea dumitale, căci cu suma pe care mi-a dat-o mie și-ar fi putut publica cartea de cîteva ori. Mă tem că, deși n-aș vrea s-o spun, mă tem că te-ai lăsat și dumneata molipsit de slăbiciunile Sheilei.

O clipă, modul lui calm și judicios de a discuta, capacitatea de a-și face propriile acțiuni să apară ca scornelile unui nebun, completă sa euforie m-au lăsat fără replică.

— Da, spuse. Mă tem că starea bietei Sheila te-a molipsit și pe dumneata. Presupun că *este cu adevărat vorba* de un început de schizofrenie, nu-i așa ?

— N-am de gînd să discut despre soția mea, am răspuns. Și nu cred că are rost să discut nici motivele dumneavoastră.

— În ceea ce privește cartea, vă asigur că este cu adevărat meritorie. Desigur, nu cred că va deveni vreodată scriitoare profesionistă, dar poate spune lucruri originale, probabil tocmai pentru că este mai altfel decît noi ceilalți.

— N-am nimic de discutat cu dumneavoastră, am replicat. Vreau numai să stabilesc modul în care veți rambursa banii soției mele.

— Mă temeam că avea să reacționeze în felul acesta.

— Hotărîrea e definitivă, i-am spus.

— Sigur că este, răspunse Robinson, rîzînd vesel, din toată inima. Ei bine, de cum aţi intrat în cameră am ştiut că-mi veţi spune asta.

Mă pregătisem de ceartă. Mă simţeam frustrat auzind cum mi se întorceau propriile cuvinte. Dacă ar fi fost mai tînăr, l-aş fi lovit. Dar ochii săi mici, de elefant, mă priveau cu înţelegere şi umor, iar cărarea geometric trasată pe mijlocul părului îi dădea aerul unui bunic.

— I-aţi făcut mult rău, i-am spus cu amărăciune şi mi-am regretat cuvintele de cum le-am pronunţat.

— Rău ? întrebă el. Din cauza asociaţiei cu mine ? Ce fel de rău ?

Îşi întinse mîinile.

— Dar, cum bine aţi spus, nu este nici locul şi nici timpul să discutăm necazurile bietei Sheila. Aţi venit să-i recuperaţi banii, nu-i aşa ? Trebuie să accepţi întotdeauna inevitabilul, iată una din convingerile mele. Nu credeţi că a sosit momentul să discutăm problemele financiare ?

Mă aştepta o nouă surpriză. Stînd lîngă birou, ascultîndu-l pe Robinson cum expune pe scurt aspectele esenţiale ale înţelegerii sale cu Sheila şi situaţia lui actuală, mi-am dat seama că era un om deosebit de priceput în probleme financiare şi, pe cît puteam eu judeca, cinstit. Nu-i mai puţin adevărat că datorită firii sale închise, îmi ascundea, aşa cum îi ascunsese şi Sheilei, unele surse ale veniturilor sale, precum şi speranţele de a obţine noi sume de bani. Într-un fel sau altul, avea destui bani pentru a-şi continua activitatea şi pentru a achita salariul domnişoarei Smith ; între timp amînase prima „listă“ pînă în toamnă. Mi-a trecut prin minte o idee : oare nu cumva se bucura că găsise această scuză ? Visurile, planurile, vorbele goale înşirate despre reînvierea unui trecut glorios erau una. Punerea lor în practică era însă altceva. Poate că dorea să mai amîne acest moment.

Totuşi, nimeni n-ar fi putut să tergiverseze mai puţin rambursarea Sheilei : se oferi să semneze în chiar ziua aceea un cec de 300 de lire, urmat de două rate egale pe 1 iunie şi 1 septembrie.

— Şi dobîndă ? întrebă surîzător.

— N-ar accepta în nici un caz.

— Probabil că nu, spuse Robinson.

Imediat îmi propuse să mergem la avocatul său.

— Nu-mi plac aminările, spuse Robinson, punîndu-şi o pălărie cu borurl mari şi un palton vechi cu guler şi manşete de blană. Mîndru de incisivitatea sa, acţionînd în concordanţă cu ideea ce şi-o făcea el despre un adevărat om de afaceri (deşi acţiona mai degrabă ca un zulus decît ca un Paul Lufkin), păşea alături de mine prin Covent Garden, o siluetă demnă, care de-abia dacă-mi ajungea pînă la umăr. De două ori s-a întîmplat să fie recunoscut de persoane care lucrau în edituri sau în birourile agenţiilor literari din cartier. Robinson le răspundea la salut, scoţînau-şi cu un gest larg pălăria sa impresionantă.

— Bună dimineaţa, domnule, striga el afabil, cu o uşoară umbră de superioritate, în acelaşi fel în care R.S. Robinson, editorul coteriilor literare, i-ar fi salutat prin 1913.

Faţa-i strălucea îmbujorată în ciuda vremii mohorîte. Părea fericit. Oricui în afară de el i s-ar fi părut cel puţin ciudat să-ţi pierzi atîta timp ca să găseşti un binefăcător, pentru ca apoi să foloseşti aceeaşi inventivitate pentru a scăpa de dînsul. Aveam impresia că o mai făcuse şi altă dată ; devenise unul din tiparele după care îşi desfăşura cariera. Lui i se părea că merită. Plăcerea maliţiozităţii, plăcerea de a se răzbuna pe cel care a avut insuportabila impertinenţă de a-l proteja — toate reprezentau un preţ mai mare decît fusese obligat să plătească vreodată.

Era ceva mai mult, cugetam eu, adulmecînd mirosul de fructe şi paie în aerul proaspăt al dimineţii, în timp ce Robinson păşea cu siguranţa celui ce se îndreaptă spre o importantă întîlnire de afaceri. Nu era numai plăcerea de a se răzbuna pe binefăcător. Exista ceva mai ascuns care-l susţinea. El nu se răzbuna pe Sheila sau pe un singur binefăcător, ci se răzbuna pe viaţă.

Cînd m-am întors acasă, în după-amiaza aceea, am auzit patefonul cîntînd. M-a neliniştit ; am fost şi mai neliniştit cînd n-am găsit-o nici în salon, nici în dormitor, ci în salonaşul unde îmi petrecusem eu noaptea de după München şi care pentru ea era un loc cu ghinion. În scrumiera din faţa ei trebuie să fi fost peste treizeci de mucuri.

Am vrut să-i spun că rezolvasem cu Robinson.

— Nu vreau să ştiu nimic, îmi spuse pe un ton aspru şi fără inflexiuni.

Am încercat s-o distrez cumva, dar mi-a repetat :
— Nu vreau să știu nimic despre asta.
Puse un nou disc, închizîndu-se în sine și respingînd nu numai povestea mea despre Robinson, ci chiar propria-mi persoană.

VIII

AI FĂCUT TOT CE ȚI-A STAT ÎN PUTINȚĂ

ÎN TIMPUL VERII NU-MI MAI PEtreceam jumătate din timp departe de Sheila. Așteptam să înceapă războiul. Îmi petreceam toate nopțile în dormitor, o vedeam cînd se trezea și cînd dormea fără întreruperi, ceea ce nu se mai întîmplase de ani de zile. Cînd a început războiul, am presupus că voi continua să trăiesc alături de ea, în casa din Chelsea, atît timp cît se mai putea prevedea ceva pentru viitor.

În nopțile acelea de septembrie eram liniștiți, aproape fericiți, mai mult ca oricînd în căsnicia noastră. Obișnuiam să vin pe jos, nu din Millbank, ci de la Whitehall acum, căci preluasem o slujbă la minister, mergînd de-a lungul cheiului, adesea pe la opt, uneori chiar mai tîrziu ; vremea continua să fie caldă ; cerul strălucea ca o ciclorama ; Sheila părea bucuroasă că mă vede. Se arăta chiar interesată de munca mea.

Ședea cu mine în grădină, seara era mai calmă ca orice seară din timp de pace, și mă întreba despre minister, ce putere de decizie avea ministrul, în ce măsură era manevrat de funcționarii civili, care erau sarcinile ce-mi reveneau mie — ca unul din asistenții săi personali. Îi povesteam mai multe despre problemele mele decît oricînd. Rîdea de mine, de ce numea ea „competența mea automată", înțelegînd prin aceasta că eu nu aveam nevoie să fac un efort prea mare pentru a-mi croi un drum în lume.

Eram prea preocupat de noua mea slujbă pentru a-mi fi dat seama cînd și cum s-a schimbat această stare de spirit. N-am realizat decît mult mai tîrziu că în mintea ei încolțise gîndul unei prăbușiri la fel de acută ca trosnitura unui picior rupt, căruia îi găsise în mintea sa o cauză la fel de acută. Tot ce știam era că în perioada aceea liniștită din septembrie aranjase, fără știrea mea, să se angajeze undeva începînd din ianuarie. Era un serviciu unde

se cereau temeinice cunoştinţe de franceză, pe care le avea, şi părea o slujbă foarte potrivită pentru dînsa. Mi-a vorbit cu plăcere despre serviciu, aproape cu entuziasm.

— Presupun că se va dovedi a fi un nou experiment R.S. Robinson, spuse fără vreo umbră de supărare. Era o glumă pe care nu o putea face decît într-o stare de siguranţă şi optimism.

Nu mult după aceea, peste vreo două săptămîni, nu mai mult, seară de seară mă întorceam acasă pentru a detecta ceea ce mi se părea a fi semnele unei tensiuni obişnuite, nedeosebindu-se cu nimic de ceea ce ştiam amîndoi. Am fost dezamăgit cînd le-am observat prima oară : am fost iritat, căci aş fi vrut să pot avea mintea limpede ; dar am început din nou s-o îngrijesc ca de obicei. Devenise o obişnuinţă s-o conving să-şi lase discurile şi să vină la culcare ; să-i vorbesc în timp ce stăteam în întuneric, asigurînd-o că aşa cum trecusem peste alte momente grele vom trece şi peste acesta ; discutînd despre alte persoane a căror viaţă era sfîşiată de angoasă — starea ei de disperare se calma puţin dacă o putea eticheta în vreun fel. Totul se repeta, era consolarea ce devenise o rutină şi pe care o învăţasem pe dinafară şi o învăţase şi ea. Uneori mă gîndeam că trebuie să trăieşti lîngă un om ca Sheila pentru a-ţi da cu adevărat seama cît de ciclică este suferinţa.

În tot acest timp o îngrijeam, absent, din obişnuinţă ; mi se părea că totul este la fel ca şi în alte dăţi ; niciodată nu mi s-a părut măcar că ar exista o mai pronunţată deteriorare în starea ei şi nici nu observam cît de grav o afectase boala. Nici chiar cînd a încercat ea să mi-o spună.

Într-o noapte, pe la începutul lui noiembrie, m-am trezit din primul somn, conştient că nu mai era în pat. Am auzit-o de partea cealaltă a uşii, aprinzînd un chibrit. Nu era nimic nou în asta, pentru că ori de cîte ori nu putea dormi, se plimba prin casă fumînd, ca să nu mă deranjeze, căci ştia că-mi displăcea mirosul de tutun noaptea. Zgomotul uşor al uşii, fîşiitul chibritului, paşi pe coridor — multe nopţi m-au trezit din somn şi nu mai adormeam pînă nu se întorcea din nou în pat. La fel era şi de data asta şi, ca de obicei, am aşteptat-o. Din nou zgomotul uşii, foşnetul aşternutului, scîrţîitul arcurilor. În sfîrşit, mă gîndeam, pot să mă culc din nou ; şi mulţumit, din obişnuinţă, am întrebat :

— E în regulă ?

O clipă nu mi-a răspuns, apoi i-am auzit vocea :

— Cred că da.

M-am trezit brusc şi am întrebat-o din nou :

— Te simţi bine ?

A urmat o pauză lungă, în întuneric. În cele din urmă, o voce :

— Lewis.

Rareori mi se adresa pe nume.

I-am răspuns, încercînd deja s-o liniştesc :

— Ce este ?

Vocea îi era stinsă, dar sigură.

— Sînt într-o stare destul de proastă.

Am aprins imediat veioza şi m-am dus la ea. În umbră, căci corpul meu se interpunea între ea şi lumină, îi puteam vedea faţa palidă şi imobilă ; am luat-o în braţe şi am întrebat-o ce s-a întîmplat.

Deodată, mîndria şi curajul au abandonat-o ; lacrimile au început să-i curgă pe obraji şi în numai cîteva momente faţa i s-a transformat, i s-a deteriorat, aproape ca şi cînd s-ar fi dizolvat.

— Ce s-a întîmplat ?

— Mă îngrijorează 1 ianuarie.

Se referea la serviciul pe care trebuia să-l înceapă la data aceea.

— Asta era ! spusei, incapabil să-mi ascund o umbră de dezamăgire în glas, de plictiseală.

Ar fi trebuit să-mi dau seama că orice îi putea declanşa starea de anxietate ; dar mai ştiam şi că nimic nu poate fi mai plictisitor decît o stare de anxietate pe care nu o împărtăşeşti.

— Trebuie să mă înţelegi, strigă ea, rugătoare de data aceasta.

Am încercat să-i vorbesc pe tonul în care de obicei avea încredere. Curînd, — cînd era în starea asta era uşor de convins, — îşi recăpătă încrederea în mine, aşa cum se întîmplase şi în alte dăţi.

— Mă înţelegi, nu ? spuse ea. Nu mai plîngea ; începuse să vorbească incoerent, încordat, aşa cum era şi ea însăşi. Acum cîteva zile, luni vor fi trei săptămîni, după-amiază, imediat după ce a sosit poşta, mi-am dat seama că la 1 ianuarie am să ajung din nou în starea în care am fost şi cu R.S. Robinson. E inevitabil, îţi dai seama, nu-i

așa ? Vor fi exact aceleași probleme și se vor aduna toate zi după zi.

— Uite, i-am spus, explicîndu-i cu grijă, căci cu mult timp în urmă descoperisem modul în care puteam s-o liniștesc cel mai ușor, — vor fi unele dificultăți, dar nu de același fel. Știi bine că R. S. Robinson e unic în felul său.

— Și eu sînt unică în felul meu, zise ea cu o umbră de încăpățînare. Cred că de fapt port vina acelui fiasco.

— Sincer să fiu, nu cred, i-am răspuns. Robinson s-ar fi comportat în același fel dacă aș fi fost eu în cauză.

— Mă îndoiesc, insistă. N-am făcut niciodată nimic ca lumea. Expresia feței îi era tulburată și continuă : Trebuie să mă înțelegi. De cum mă voi afla printre oameni necunoscuți, voi cădea din nou în aceeași capcană.

Am făcut cu capul semn că nu, dar izbucni, strigînd :

— Ți-o spun eu. Mi-am dat seama în după-amiaza aceea, imediat după ce a sosit poșta. Și-ți spun că în clipa aceea am simțit că se întîmplă ceva în creierul meu.

Tremura, deși nu mai plîngea. Cu înțelegerea unuia care mai auzise astfel de lucruri și în alte dăți și nu se mai sperie, am întrebat-o despre simptomele fizice. Deseori, în stare de anxietate, se plînsese că-și simțea capul strîns în cercuri de fier. Acum îmi spuse că din după-amiaza aceea simțise o continuă presiune în cap, dar nu descria și senzațiile fizice cu care începuse. Mi-am închipuit că nu voia să spună pentru că știa că exagerase. Nu mi-am dat seama că făcuse o obsesie în sensul clinic al cuvîntului. Încercînd s-o liniștesc, s-o iau în glumă, n-aveam nici cea mai vagă idee cît de mult i se zdruncinase judecata.

Am încercat să-i amintesc cîte din temerile ei s-au dovedit a fi nejustificate. Am început să fac unele planuri de viitor pentru noi doi, după război. Cu timpul a încetat să mai tremure, i-am dat o pastilă din medicamentul pe care-l lua de obicei și am stat lîngă ea pînă a adormit.

A doua zi, deși nu-și revenise complet, discută liniștită despre starea ei (folosind formula obișnuită — azi, circa 20% anxietate) și părea în mare măsură restabilită. In seara aceea se afla încă sub tensiune, dar a petrecut cu bine noaptea : și numai peste cîteva zile avu o nouă criză. Acum, în fiecare noapte, trebuia să fiu pregătit să mă țin tare. Erau și perioade de acalmie, uneori o săptă-

mină întreagă, dar stăteam încordat, aşteptînd semnel unei noi crize.

Munca mea la birou mă solicita din ce în ce mai mult ministerul îmi cerea să fiu de faţă la unele discuţii unde era absolut necesar să ai mintea limpede, să nu te gîndeşti la alte probleme şi să fii relaxat. Dimineaţa, cînd mă despărţeam de Sheila, îmi doream să fi fost astfel construi ca să pot să uit de ea în timpul zilei, dar uneori, în mijlocul unor discuţii oficiale delicate, gîndul la ea se interpunea între mine şi cel pe care încercam să-l conving

Nu o dată m-am surprins gîndindu-mă la dînsa cu ur anumit resentiment. La începutul căsătoriei noastre mă storsese de energie şi îndrăzneală şi-mi distrusese orice şansă. Acum, cînd nu mi-o puteam permite cîtuşi de puţin, povestea se repeta. Dar acest resentiment apărea simultan, aproape că se împletea cu un sentiment de milă şi dragoste protectoare.

În prima săptămînă din decembrie eram foarte ocupat cu treburile mele. Într-o după-amiază, pe la cinci şi jumătate, cînd contam că mai puteam lucra încă o oră-două, sună telefonul. Am auzit vocea Sheilei, o voce spartă venind din depărtare :

— Sînt răcită, îmi explică. N-ai putea veni acasă puţin mai devreme ? Pregătesc ceaiul.

Era un lucru anormal pentru ea să-mi telefoneze şi încă mai anormal să mă roage să vin să stau cu dînsa Neobişnuită să solicite ceva, simţea nevoia să facă în aşa fel încît aceste încercări să sune cît mai banal.

Presupunînd imediat că ceva nu era în regulă, am lăsat totul baltă şi am luat un taxi pînă în Chelsea. Ajuns acolo am văzut că, deşi era nefericită şi ticul nervos îi apărea permanent în colţul gurii, n-avea nimic nou să-mi spună. Mă adusese acasă numai ca să aibă cui vorbi despre problemele care o îngrijorau — poveştile se înşirau una după alta, repetîndu-se la infinit — Robinson, 1 ianuarie, „clacarea" ei. Neputîndu-mi stăpîni nerăbdarea i-am spus plictisit :

— Am mai discutat lucrurile astea.

— Ştiu.

— Ţi-am mai spus, continuai eu mecanic, au trecu alte lucruri mai grele, va trece şi asta.

— Oare ? zîmbi jumătate încrezătoare, jumătate dispreţuitoare, apoi izbucni :

— N-am nici un scop în viaţă. Tu ai un scop. N-o să poţi să-mi spui că n-ai. Am spus-o mai demult, *mă retrag.*

Eram sătul, îmi era imposibil să mai fac efortul de a o reconforta, iritat că mă luase de la treburile pe care le aveam de făcut. În ultima vreme, preocupată exclusiv de persoana ei, reducea viaţa mea numai la orele pe care le petreceam încercînd s-o ajut. Şedea în salon, lîngă foc. M-am auzit spunînd cuvinte pe care le mai spusesem cu ani în urmă, pe cînd stăteam în salonaşul ei. Căci acolo, în mica mea încercare de a mă despărţi de ea, îi spusesem că viaţa noastră devenise insuportabilă pentru mine. Acum, aproape că mă repetam.

— Ne este la fel de greu la amîndoi.

M-a privit fix. Nu-mi puteam da seama dacă ecoul vorbelor mele a ajuns pînă la ea. Poate că era prea închisă în sine ca să mă audă. Sau poate că era sigură că, după toate cîte se întîmplaseră, toate cîte se schimbaseră, nu mai puteam nici măcar contempla ideea de a mă despărţi de ea.

— Îmi vine greu, i-am spus.

— Cred, îmi răspunse.

Prima dată avusesem puterea să mă conving că în interesul meu personal trebuia să plec. Dar acum eram amîndoi conştienţi că nu mai aveam această putere. Atîta vreme cît trăia, era de datoria mea să stau alături de dînsa. N-am putut rosti decît :

— Încearcă să-mi faci viaţa cît mai suportabilă.

N-a replicat. Multă vreme s-a uitat la mine cu o privire fixă ; pe figura ei nu se citea nimic. Pe un ton aspru, definitiv, zise :

— Ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă.

IX

RĂMAS BUN, DIMINEAŢA

PÎNĂ PE LA 20 DECEMBRIE N-AM observat nici o schimbare. Am trăit acele zile fără să am impresia că sînt mai importante decît altele. Mai tîrziu, cînd am încercat să reconstitui fiecare cuvînt spus de mine

sau de ea, mi-am amintit și de semnele de deznădejde ce apăruseră în legătură cu ziua de 1 ianuarie și noua e slujbă. Era prea mîndră ca s-o spună deschis, dar mă implora să-i găsesc o scuză ca s-o scap de acel serviciu.

Altfel, avea accese de activitate, la fel de neașteptate, de capricioase ca de obicei. Își punea impermeabilul, pe un frig aspru, căci venise iarna, mergea toată ziua pe malul fluviului, pînă în docuri, trecea de Greenwich, de-a lungul porțiunii acoperite de mîlul adus de maree. Cînd se întorcea acasă, îmbujorată de frig, arăta așa cum trebuie să fi arătat pe vremea cînd, copil fiind, se întorcea după o zi de hoinăreală. Era veselă în serile acelea, plină de bucuria mușchilor ei ; împărțea sticla de vin cu mine și adormea imediat după cină, ușor îmbătată și fericită în oboseala ei. Nu credeam în aceste capricioase momente de veselie, după cum nu credeam pe deplin nici în starea ei de deznădejde. Studiind-o cu atenție, nu mi se părea că disperarea îi cuprinsese întreaga ființă.

Starea ei de spirit fluctua, nu ca la prietenul meu Roy Calvert, în cicluri de depresiune, ci în schimbări subite de la o oră la alta ; mai exact, stările ei de spirit se puteau schimba în orice moment, nu erau constante. Uneori nici nu vorbea ca o persoană normală. Dar fusese întotdeauna astfel, deși situația era mai acută acum. Continua cu ironiile și de cum începea simțeam că mi se risipește îngrijorarea. Mă gîndeam că nu este o fază neobișnuită și în cele din urmă vom reuși amîndoi să trecem peste ea, așa cum reușisem și în alți ani.

De fapt, reacționam așa cum îi văzusem și pe alții reacționînd în momente de criză, ca și cum situația prezentă avea să dureze la nesfîrșit, și numai ocazional, fără să acord atenție deosebită și fără s-o recunosc, presimțeam un pericol.

Într-o zi m-am rupt de la treburile mele și m-am destăinuit lui Charles March, unul din cei mai buni prieteni din tinerețe, care, la vremea aceea era doctor în Pimlico. I-am povestit, vorbind mai deschis decît aș fi făcut-o față de mine însumi, că Sheila se afla într-o stare de nervozitate acută și i-am descris-o ; era de părere să mai consultăm și alt psihiatru. Din păcate, așa cum știa și el, ma consultase unul și renunțase la serviciile lui, ridiculizîndu-l. Charles îmi promise să-mi găsească pe cineva care să fie la fel de deștept și de încăpățînat ca ea, în care să

poată avea cît de cît încredere. Dar dădu descurajat din cap :

— Mă îndoiesc că o va putea ajuta cu ceva. Cel mult o să-ţi ia de pe umeri o parte din răspundere.

În ziua de 20 decembrie, Charles m-a sunat la birou şi mi-a dat numele şi adresa doctorului. S-a întîmplat să fie tocmai ziua în care urma să închei prima mea problemă departamentală importantă — cea de la care, cu două săptămîni în urmă, mă întrerupsese Sheila, chemîndu-mă acasă. Aveam trei întîlniri dimineaţa şi o şedinţă după-amiaza. Reuşisem să obţin ceea ce doream, eram încîntat, i-am scris o notă şefului meu. Apoi i-am telefonat doctorului pe care mi-l recomandase Charles ; nu era la cabinet şi nu-l puteam găsi în următoarele două săptămîni, dar putea s-o consulte pe soţia mea în prima săptămînă din ianuarie, pe data de 4. Odată treaba aranjată, străbătut de o presimţire şi ştiind că lucrurile mele mai puteau aştepta o zi, două, ceea ce-mi va permite să mă ocup de ea, am telefonat acasă.

M-a cuprins o inexplicabilă uşurare cînd i-am auzit glasul. Am întrebat-o :

— Cum te mai simţi ?

— La fel.

— Nu s-a întîmplat nimic ?

Vocea i-a devenit mai tăioasă :

— Aş vrea să te văd. Cînd vii acasă ?

— S-a întîmplat ceva nou de azi-dimineaţă ?

— Nu, dar aş vrea să te văd.

Recunoşteam tonul ; ştiam că trebuie să fie într-o stare foarte proastă. Încercam s-o conving (aşa se face uneori în situaţii nenorocite) să spună că nu-i este chiar atît de rău.

Cuvintele mi-au sunat plat.

— Nu sînt atît de rău ca să nu mă pot descurca. Adăugă : Vreau să te văd. Mai întîrzii mult ?

Cînd am intrat în vestibul, am găsit-o aşteptîndu-mă acolo.

Începu să vorbească înainte să-mi fi scos haina şi a trebuit s-o iau de după umeri şi s-o împing uşor în salon. Nu plîngea, dar simţeam sub palmă muşchii încordaţi, manifestarea fizică ce mă înspăimînta cel mai rău.

— Am avut o zi proastă. Nu ştiu dacă pot s-o mai duc aşa. Ce rost are, dacă e atît de greu !

— Nu va fi atît de greu.

— Ești sigur ?

Eram gata să încep cu obișnuitele consolări.

— Trebuie neapărat să merg înainte ? Pot să le spun că nu mă voi putea prezenta la 1 ianuarie ?

Înțelesesem bine că la asta se referea cînd spunea „să merg înainte". Așa vorbea ori de cîte ori încerca să se retragă, să scape de acest chin ce urma să înceapă, un fleac pentru oricare altul.

— Nu cred că trebuie să faci așa ceva.

— Pentru ei n-ar avea mare importanță.

În felul ei îmi adresa o rugăminte așa cum nu mă mai rugase niciodată.

— Ascultă-mă, i-am spus, dacă renunți la asta, în viitor vei renunța la toate celelalte și te vei închide tot mai mult în tine ; n-am dreptate ? E mult mai bine să învingi acest obstacol, chiar dacă implică oarecare suferință. Cînd ai să treci hopul, totul va fi bine. Dar de data aceasta nu trebuie să renunți.

Vorbeam cu severitate. Credeam sincer în ceea ce spuneam ; dacă se dădea bătută în fața acestei încercări, se înfunda definitiv în nevroza ei ; speram că dacă nu mă arătam prea înțelegător puteam s-o scap de pericol. Dar vorbeam astfel și din egoism. Voiam să accepte slujba ca să fie ocupată și să scap de grija ei, cel puțin cîteva ore. În taină așteptam luna ianuarie ca pe o perioadă de eliberare.

M-am gîndit să aduc vorba despre doctorul pe care mi-l recomandase Charles March și de programarea pe care o făcusem. Apoi m-am răzgîndit :

— Nu trebuie să renunți.

— Știam c-așa ai să spui.

Îmi zîmbi, nu cu amărăciune, nu cu un zîmbet mecanic, ci complet schimbată ; o clipă expresia feței păru întinerită, deschisă, spiritualizată.

— Îmi pare rău că-ți dau atîta bătaie de cap, spuse cu neobișnuită simplitate. Aș fi fost mai norocoasă dacă aș fi clacat de tot, nu-i așa ? Se gîndea la o cunoștință care-și rezolvase problemele prin ceea ce se cheamă „un dezechilibru nervos", iar acum părea liniștită și fericită. Nu știu cum, dar eu n-am reușit s-o fac. Ar fi trebuit să fiu în stare să-mi rezolv problemele fără să te obosesc pe tine atîta.

Ascultînd-o, eram mișcat, dar, încercam în continuare s-o îmbărbătez ; nu i-am zîmbit și nici nu i-am arătat prea multă afecțiune.

În seara aceea am jucat vreo două partide de șah și ne-am culcat devreme. A avut o noapte liniștită și dimineața s-a sculat să ia micul dejun cu mine, un lucru neobișnuit. De cealaltă parte a mesei, fața-i părea răvășită și totuși mai tînără, nefardată. Nu se referi la discuția noastră din seara precedentă ; în schimb vorbea cu o dispoziție ce părea reală despre aranjamentele mele pentru seara următoare. Gilbert Cook mă invitase să iau masa cu el la club și-i spuneam că întoarcerea în Chelsea, noaptea, pe camuflaj, după ce am fi băut o cantitate apreciabilă de alcool, n-avea să fie prea plăcută. Poate era mai bine să rămîn peste noapte la club. Cît aveam de gînd să beau ? se interesă Sheila, cu o lucire de curiozitate despre comportarea bărbaților, o îndrăzneală pe care o întîlneai uneori la femeile mult mai tinere, vesele, neșovăielnice, crescute în familii fără frați.

Ne-am despărțit pe această notă de tachinare ușoară. Am sărutat-o și, așa cum era, în capot, m-a condus și a rămas în ușă, în timp ce mă îndepărtam pe alee. Din poartă i-am făcut semn și ea, așa cum rămăsese, cu mîinile de-a lungul trupului, liniștită, dreaptă, puternică, mi-a zîmbit. Eram prea departe ca să disting clar, dar mi-a făcut impresia că expresia feței ei era prietenoasă și în același timp ironică.

X

NICI O SCRISOARE ÎN CAMERĂ

ÎN SEARA ACEEA, GILBERT COOKE și cu mine am luat masa petrecînd o seară plăcută la White's. Mă invitase cu un scop și, totuși, în ciuda îndrăznelii cu care avea obiceiul să se amestece în treburile altora, n-a putut să-mi spună ce avea pe suflet pînă cînd nu l-am ajutat eu. Atunci și-a dat drumul deschis, ca un om scăpat de o problemă penibilă ; mai comandă o sticlă de vin și începu să vorbească confidențial, pe un ton autoritar.

Pentru mulţi, favoarea pe care mi-o cerea nu ar fi fost o problemă prea dificilă. Se pare că încerca de o bună bucată de vreme să se înroleze în armată, dar era de fiecare dată respins pentru că avusese mai demult mastoidită şi fusese operat. Gilbert era necăjit şi se simţea umilit. Voia să lupte, cu aceeaşi sinceritate pe care bărbaţii din evul nostru o simţiseră şi în urmă cu douăzeci şi cinci de ani ; în 1939, atmosfera, presiunile sociale, se schimbaseră ; majoritatea celor ce se aflau în situaţia lui Gilbert îşi binecuvîntau norocul, dar el se simţea frustrat.

Cu toate acestea, în cele din urmă, fusese nevoit să accepte situaţia ; dar dacă nu putea lupta, voia totuşi să participe într-un fel oarecare la război. Să rămînă la Paul Lufkin ?

— De ce are nevoie de mine ? se interesa Gilbert Cooke, aruncîndu-mi o privire suspicioasă şi cu înţeles din ochii lui aprinşi.

— Pentru că-i eşti util ; de ce altceva ?

— Nu, cu totul altceva e în capul lui. Aş da oricît să ştiu exact ce.

— Dar, pentru dumnezeu, ce motiv ar avea să nu vrea să rămîi la el ?

— Nu ţi-ai dat încă seama că este întotdeauna cu cinci mutări înaintea noastră a tuturor ?

Faţa lui Gilbert strălucea ; îşi umplu paharul şi împinse sticla spre mine. Nu-mi dădeam seama ce vrea exact de la mine (şi mi se părea o prostie să fie aşa conspirativ), dar îmi dădeam seama de altceva. Şi anume că, în ciuda aerului de independenţă şi de „om al nimănui" pe care-l afişa în compania lui Paul Lufkin, în sufletul său Gilbert era neobişnuit de impresionabil : îi dădea lui Lufkin sfaturi pe un ton superior, dar de fapt îl considera un om formidabil, astfel încît reuşea să-i facă bucuria de a nu-l măguli direct lăsîndu-i în acelaşi timp impresia că este cu adevărat flatat.

Dar, pe lîngă faptul că era impresionat de oamenii cu personalitate puternică, Gilbert mai era şi un sincer patriot. Ţara se afla în război şi lucrînd la Lufkin, deşi obsedat de drama omenească, Gilbert nu se simţea util. Astfel, această îmbelşugată masă oferită de un holtei, acest final întortocheat, ducea în cele din urmă la o

simplă întrebare, la care, prea rezervat să mi-o pună deschis, făcea numai aluzie :

— Cu alte cuvinte, i-am spus, ai dori o slujbă într-un minister.

— Dacă există posibilitatea să fiu acceptat.

— De ce nu ?

— Eu n-am fost niciodată la înălțimea lor în ceea ce privește materia cenușie, așa că nu văd de ce m-ar accepta.

În realitate, oamenii activi și capabili în jur de treizeci și cinci de ani, cu studii superioare, definitiv respinși la armată, aveau să devină foarte curînd la mare preț. I-am spus-o și lui.

— Nu cred pînă nu văd, răspunse Cooke.

— Și mîine te angajează într-un post de răspundere.

— De unde să știe că le pot fi de folos ?

După un pahar în plus, pe jumătate iritat de lipsa lui de încredere în mine, pe jumătate mișcat de modestia sa, i-am spus :

— Ascultă ! Ți-ar plăcea să lucrezi în serviciul meu?

— Doar nu vrei să-mi spui c-aș avea vreo șansă !

— Pot să fac primele demersuri mîine dimineață.

Gilbert mă privi în ochi, hotărît să descopere unde se ascundea capcana pe care i-o întindeam, neștiind dacă trebuia să-mi mulțumească. Din clipa aceea nu mai voia nimic altceva decît să-și petreacă o seară alături de un prieten. Un pahar de coniac băut la gura sobei ; confidențe ; povestirile ușor înflorite a doi tineri într-o noapte fericită, la un pahar. Un lucru m-a izbit la povestirile lui Gilbert. Era un om schimbător, căruia îi plăcea aventura, mereu în mișcare, dar se exprima cu minuțioasă claritate și, deși din discuție reieșea că nu-i displac femeile, nu pomenea nimic despre viața sexuală.

A doua zi dimineața, la clubul meu, în sala unde se servea micul dejun, focul ardea în cămin, aruncînd flăcări ; ziarele desfăcute străluceau metalic în lumina ce cădea pe masă ; afară, în stradă, pavajul părea negru din cauza frigului. Durerea de cap cu care mă sculasem nu m-a împiedicat să încurgitez cu plăcere micul dejun și la începutul războiului mîncarea era mai bună. Am savurat rinichi și slăninuță și mi-am astîmpărat setea bînd cîteva cești de ceai ; focul din cămin se reflecta în feres-

trele prin care se zărea o dimineață cenușie și cețoasă. Oameni cunoscuți se așezaseră la mesele din jur cu ziarul *Times* în față. Era o atmosferă caldă și plăcută și mă simțeam bine amînînd puțin momentul cînd aveam s-o sun pe Sheila. Pe la nouă și un sfert, m-am gîndit că probabil s-a sculat, și liniștit, fără să mă grăbesc, am mai băut o ceașcă de ceai.

Cînd am telefonat acasă, telefonul a sunat de vreo douăzeci de ori fără răspuns, dar nu mi-am făcut griji, căci m-am gîndit că Sheila poate nu se trezise. Apoi am auzit vocea doamnei Wilson.

— Cine e ?

Am întrebat-o dacă doamna s-a sculat.

— Oh ! Domnule Eliot ! se auzi de la celălalt capăt vocea pierită și tînguitoare.

— Ce este ?

— S-a întîmplat ceva. Cred că ar fi bine să veniți imediat acasă. Se pare că trebuie neapărat să veniți.

Am știut imediat.

— A murit ?

— Da.

— S-a sinucis ?

— Da.

Mi s-a făcut rău din cauza veștii ; în prima clipă eram ca amorțit ; m-am auzit întrebînd :

— Ce-a făcut ?

— Cred c-a luat somnifere, sticluța goală e lîngă ea.

— Ai chemat doctorul ?

— Mă tem că e moartă de cîteva ore, domnule Eliot. Eu n-am descoperit asta decît acum vreo zece minute și n-am știut ce să fac.

I-am spus că voi aranja totul și că-ntr-o jumătate de oră voi fi acasă.

— Sînt foarte amărîtă. O iubeam tare mult, biata de ea. Am avut un șoc cînd am găsit-o, se auzi vocea doamnei Wilson, surprinsă, îndurerată. Am avut un șoc groaznic.

L-am sunat imediat pe Charles March. Trebuia să chem un doctor în care puteam avea încredere. Așteptînd legătura, mi-am dat deodată seama că nici eu și nici Sheila nu aveam un doctor al nostru în Londra. În afară

de criza mea de lumbago, fusesem amîndoi, fizic, foarte sănătoşi.

Charles plecase la un pacient. I-am lăsat vorbă că aveam urgent nevoie de el. Apoi am ieşit în stradă şi am luat un taxi pînă acasă. În dimineaţa geroasă am trecut în goană pe lîngă parcul pustiu, Exhibition Road, intersecţia de la South Kensington. De două ori mi s-a făcut greaţă din cauza mirosului emanat de tapiseria de piele a taxiului. Mă simţeam detaşat de durerea mea : eram amorţit, vag conştient că suferinţa şi remuşcarea mă rodeau, stomacul mi se strîngea ca de un chin animalic, crisparea disperată a unei pierderi. Şi mai simţeam şi colţii fricii egoiste, absolut josnică. Mi-era teamă ca sinuciderea ei să nu-mi dăuneze ; nici nu voiam să-mi mărturisesc în ce fel dar mă copleşea o imputare superstiţioasă împletită cu remuşcare. Frica era acută, practică şi egoistă.

În vestibul, doamna Wilson avea ochii înroşiţi de lacrimi şi strîngea în mînă o batistă cu care-şi ştergea cînd un ochi, cînd celălalt, dar în comportarea ei exista zelul, interesul, celui care trăieşte în preajma unei nenorociri.

— Nu e-n dormitor, domnule Eliot, şopti. A făcut-o în fostul ei salonaş.

M-am întrebat dacă a fost o întîmplare sau dacă alesese anume camera aceea.

— A lăsat vreo scrisoare ? am întrebat-o aproape în şoaptă.

— N-am văzut nimic ; sigur că am căutat, dar n-am găsit nici o hîrtie în cameră. M-am dus să-i duc ceaiul sus, domnule Eliot, şi am ciocănit la uşa dormitorului, dar nu mi-a răspuns nimeni ; atunci am intrat şi-n cameră nu era nimeni.

Deşi doamna Wilson ar fi vrut să vină cu mine, m-am dus singur sus. În salonaş perdelele erau trase ; nu ştiam de cine, poate le trăsese doamna Wilson acum cîteva minute. În semiîntuneric am fost izbit de groaza care m-a cuprins, ca-n copilărie, cînd intrasem în camera unde fusese depus corpul bunicului. Înainte de a mă uita la ea, am tras perdelele ; lumina plumburie pătrunse în cameră. În cele din urmă m-am forţat să mă uit înspre divan.

Zăcea pe pat, îmbrăcată în fustă şi bluză, aşa cum purta de obicei prin casă, după-amiaza, cu capul uşor

întors spre fereastră. Mîna stîngă de-a lungul trupului, iar dreapta căzută peste piept, degetul mare mult depărtat de celelalte. Moartea îi netezise cutele feţii, astfel că păreau niște zgîrieturi, ca și cînd faţa vie i-ar fi fost fotografiată printr-un văl, iar obrajii, care nu se scofîlciseră niciodată, deveniseră la fel de rotunzi ca-n tinereţe. Ochii deschişi erau enormi ; pe buze avea un rictus defensiv, mirat, acelaşi rictus pe care-l arbora ori de cîte ori era prinsă la strîmtoare şi exclama : Ei, fir-ar să fie!

Avea un firişor de salivă uscată pe bărbie, abia vizibil, din cauza tabletelor pe care le luase, ca şi cum i-ar fi curs din gură în somn.

Am stat multă vreme privind-o. Oricum ai fi interpretat expresia feţii ei, momentul morţii nu părea să fi fost tragic sau nefericit. N-am atins-o ; aş fi făcut-o poate dacă ar fi avut o figură mai tristă.

Lîngă divan era măsuţa, aşa cum fusese şi-n noaptea actului de la München, cînd îmi pusese flaconul cu aspirine lîngă mine. Acum alt flacon se afla pe tăblia de lemn de cireş, dar goală şi fără dop ; probabil că-l scăpase pe jos. Lîngă flacon se afla un pahar cu vreo trei degete de apă cu bule de aer, semn că stătuse toată noaptea. Nu mai era absolut nimic altceva. În camera aceasta nu adusese decît flaconul şi paharul cu apă.

Am căutat vreo scrisoare cu zelul unui detectiv. În cameră, în dormitor, în biroul meu, — m-am uitat la toate plicurile din coşurile de hîrtii, căutînd un rînd către părinţii ei sau pentru mine. În geantă i-am găsit stiloul fără cerneală. Pe masa ei de scris hîrtia era neatinsă. Plecase fără o vorbă.

Brusc m-am enervat. O priveam şi eram furios. O iubisem toată viaţa mea de adult ; îmi petrecusem anii bărbăţiei îngrijind-o ; cu toată dragostea posesivă pe care o avusesem odată pentru ea, mă ardea ideea că nu-mi lăsase un cuvînt de despărţire.

Aşteptîndu-l pe Charles March, nu o plîngeam pe Sheila. Eram incapabil să simt altceva decît această meschină ranchiună, că fusesem uitat ; rana meschină şi teama meschină de zilele ce aveau să vină. Aşteptînd acolo, de multe mi-era teamă : să dau ochii cu familia Knight, să mă duc la birou, chiar să fiu văzut de prieteni.

XI

CLAUSTROFOBIE ÎNTR-O CASĂ GOALĂ

CÎT TIMP A EXAMINAT-O CHARLES March, eu m-am dus în dormitor, unde am stat uitîndu-mă pe fereastră, frămîntat doar de temeri și precauții. Singurul semn că mă gîndeam totuși la Sheila era faptul că îmi feream ochii de orice privire spre patul ei, patul acela imaculat și neatins.

Am stat acolo pînă am auzit pașii lui Charles ieșind din cameră. Am văzut privirea îngrijorată a ochilor lui ageri și iscoditori și am intrat împreună în birou.

— Știu că e îngrozitor pentru tine, îmi zise. Și nimic din ceea ce ți-aș putea spune eu sau altul n-are să schimbe situația.

În ultima vreme, Charles și cu mine ne vedeam rar. Ne împrietenisem cînd venisem prima oară la Londra, tînăr sărac, student la drept. Eram de aceeași vîrstă, dar el era bogat și avea rude influente. De atunci își schimbase complet modul de viață și se făcuse doctor. Cînd ne întîlneam, vechea prietenie ce ne unise renăștea. Dar în dimineața aceea nu-mi dădeam seama nici cît de puțin capabil de simțire eram și nici ce anume simțeam.

— Presupun că nu-ncape nici o îndoială ? l-am întrebat.

— Tu personal ai vreo îndoială ?

Am făcut semn că nu.

— Nu, nu e nici o îndoială. Absolut nici una.

Apoi adăugă cu milă reținută :

— A făcut-o cu deosebită competență. Era înzestrată cu multă voință.

— Cînd a făcut-o ?

Vorbisem tot timpul pe un ton neutru. El mă studia protector, ca și cînd ar fi căutat să facă o prognoză.

— În timpul nopții, cred.

— Da, am zis. Am fost în oraș aseară. Mai exact, am petrecut o seară foarte veselă la club.

— N-aș pune asta la inimă, dacă aș fi în locul tău.

Se aplecă în scaun ; în camera întunecoasă ochii îi păreau ca două scîntei ; continuă :

— Lewis, să știi că pentru ea moartea nu a fost o în tolerabilă smulgere, cum ar fi pentru tine sau pentr mine. Nu era la fel de legată de viață ca noi. Oamenii di feră în felul de a muri, așa cum diferă și în modul de trăi. Unii părăsesc viața ridicînd cu indiferență din umer Cred că ea a fost dintre aceștia. Cred că s-a strecurat uș în afara vieții. Presupun că n-a suferit.

N-o plăcuse niciodată : o considerase nepotrivită per tru mine, dar vorbea despre ea cu blîndețe. Și continuă:

— Tu ești cel care va suferi mai mult, să știi.

Apoi adăugă :

— Pericolul e c-ai să ai tot timpul un sentiment d culpabilitate.

N-am răspuns.

— Orice ai fi făcut sau oricum ai fi fost, n-ar fi aju tat-o, insistă el pe un ton energic.

— Oricum, spusei, asta nu contează.

— Contează dacă ai să simți că n-ai făcut tot ce-ș stătea în putință. Și în privința asta numai tu singur t poți ajuta.

Din nou n-am răspuns.

Mă privi sever : știa că emoțiile mele sînt la fel d puternice ca ale lui : nu mă mai văzuse atît de amorf Se chinuia să găsească o modalitate de a mă ajuta ; vreme nu spuse nimic ; mă privea insistent, cîntărindu-mă ajungînd, în sinea lui, la o concluzie.

— Singurul lucru pe care pot să-l fac acum pentr tine e neînsemnat, dar s-ar putea totuși să-ți fie de aju tor, spuse după o perioadă de tăcere.

— La ce te referi ?

— Mai știe cineva despre ea ?

— Numai doamna Wilson.

— N-are să vorbească ?

— Poate că nu.

— Dacă ar fi necesar, ai garanta ?

N-am răspuns imediat. După un timp am spus :

— Dacă ar fi necesar, cred c-aș putea.

Charles aprobă din cap.

— Cred că-ți va fi și mai greu dacă lumea va cu noaște împrejurările în care a murit. Știu cum m-aș simț eu. Ai avea senzația că toată viața ta cu ea le-a fost dez văluită și că toți te acuză. Și așa ai să-ți asumi prea mu

răspunderea, dar toate acestea te vor pune într-o situație și mai rea.

— Poate, am răspuns.

— Ei bine, de asta pot să te cruț, izbucni el.

Și continuă :

— Nu-ți va fi de mare folos, dar oricum te va ajuta puțin. Sînt gata să semnez un certificat că a murit de moarte naturală.

Charles era un om îndrăzneț, în a cărui viață deciziile de ordin moral nu lipsiseră. Poate că avea acea îndrăznealâ deosebită, acea capacitate de a acționa cu detașare morală, ce se întîlnește de regulă la cei care s-au născut bogați. Între a comite un sperjur, lucru ce-i displăcea mai mult ca altora, și a mă lăsa pe mine descoperit, el alesese prima alternativă.

Nu eram prea surprins : faptul că îl chemasem pe el mai degrabă decît pe alți doctori care locuiau mai aproape dovedea că nutrisem o nemărturisită speranță în acest sens.

Am fost tentat. Repede am trecut în revistă aspectele practice : dacă exista vreun risc profesional pentru el, nu-l puteam lăsa să și-l asume. Ne gîndisem amîndoi la acest lucru în timp ce el mă interoga. Aveam încredere absolută în doamna Wilson ? Cine altcineva urma să știe adevărul ? Familia Knight trebuia să afle imediat ce sosea. Dar ei aveau să păstreze secretul, în propriul lor interes.

Am studiat situația. Făcînd-o, eram prea puțin conștient de propriile mele motive. Nu în întregime și nici măcar parțial din motive pur practice sau din grijă față de cariera lui Charles, i-am răspuns :

— Nu merită.

— Ești sigur ?

— Absolut sigur.

Charles a continuat să mă convingă pînă cînd și-a dat seama că hotărîrea mea era luată. Apoi îmi spuse că se simțea ușurat. Plecă să aranjeze vizita medicului legist, în timp ce eu telefonam familiei Knight. I-am spus doamnei Knight adevărul și i-am rugat să vină în după-amiaza aceea. Față de cele întîmplate, vocea ei suna sigură și fermă :

— Nu știu cum va suporta el.

În aceeași după-amiază urma să particip la o ședință cu niște oameni necunoscuți, politicoși și rațional

Întors în casă, în noaptea de decembrie, cu luminil camuflate devreme, nu-mi găseam locul pînă la venire soților Knight. Doamna Wilson ieșise după cumpărături ca să pregătească ceva de mîncare și eu rămăsesem sin gur în casa pustie. Dar nici o casă nu pare pustie cît vreme e cineva mort în ea : reversul era adevărat, aveam senzația de claustrofobie, deși nu mai intrasem în salonaș

În imposibilitatea de a sta locului, am răscolit iar prin cărțile Sheilei, i-am recitit scrisorile din sertar, cu speranța prostească c-aș putea descoperi vreun rînd de la ea Printr-o întîmplare fericită, am găsit ceva neînsemnat, nu printre cărți sau hîrtii, ci în poșetă. Fără prea mari speranțe i-am luat agenda și am răsfoit-o ; majoritatea paginilor erau goale, de la întîlnirile cu Robinson, din ianuarie și februarie ; de atunci nu mai văzuse aproape pe nimeni. Dar în paginile din lunile de toamnă am zărit cîteva cuvinte — nu, nu numai cuvinte, fraze întregi

Era o agendă mică, obișnuită, de circa opt centimetri pe cinci, și-și micșorase scrisul, care de obicei era elegant, dar literele erau înalte, așa cum le scriu de regulă prezbiții. Nu erau decît șapte însemnări, începînd cu luna octombrie, o săptămînă după ziua în care avusese loc ceea ce numea „clacarea". Pe măsură ce citeam, îmi dădeam seama că scrisese numai pentru ea. Unele însemnări se repetau.

4 noiembrie : *zece zile de cînd am simțit ceva în cap. N-are rost. Nimeni nu mă crede.*
12 noiembrie : *1 ianuarie — îmi va fi foarte greu. Pare inutil după ce mi-a plesnit ceva în cap.*
28 noiembrie : *Mi-a spus că trebuie să merg înainte. Dar ce aș face-o ? Asta-i singura consolare, nu-i nevoie să continui.*
5 decembrie : *Puțin mai bine. Poate pot să continui. E mai ușor cînd știu că nu trebuie neapărat.*

Asta era tot, dar pentru prima oară mi-am dat seama cît de mult suferea din cauza acestei idei fixe. Îmi devenise clar că de cîteva săptămîni se gîndise să se sinucidă ; luase deja hotărîrea cînd încercasem s-o îmbărbătez.

Poate că la asta se referise în urmă cu opt luni, cînd spusese prima oară că se retrage. O spusese oare cu intenţia de a mă face să înţeleg ? Dar atunci nu luase încă o hotărîre, fusese numai o aluzie, chiar şi pentru ea însăşi. Devenise oare o hotărîre definitivă acum două seri, cînd am sfătuit-o să nu se dea bătută ? Luase deja hotărîrea a doua zi dimineaţa, la micul dejun, cînd o văzusem ultima dată în viaţă şi cînd făcuse glume pe socoteala mea ?

Jos, am auzit paşii doamnei Wilson. Nu m-am mai uitat la însemnările Sheilei. Nu pentru a putea gîndi, ci din cauza claustrofobiei care mă înăbuşea, am ieşit pe uşa din faţă şi m-am plimbat pe chei în noaptea la fel de liniştită ca şi cea precedentă, la fel de calmă ca atunci cînd, netulburat, mergeam pe St. James's Street cu Gilbert Cooke. Cerul era întunecat, la fel era şi fluviul, la fel erau şi casele.

XII

MIROSUL DE FRUNZE DE TABAC

CÎND M-AM ÎNTORS ACASĂ, SE zărea o dîră de lumină între cele două perdele care camuflau fereastra salonului ; de cum am intrat în vestibul am auzit o voce de femeie, vocea ridicată, egală, neînduplecată a doamnei Knight. În momentul în care am intrat în cameră se opri brusc ; urmă un moment de tăcere ; vorbise despre mine.

Domnul Knight stătea într-un fotoliu lîngă foc, iar ea îşi trăsese canapeluţa astfel ca să poată şedea mai aproape de el. Mă privi drept în ochi, pe cînd el îşi aţintise privirea spre foc.

— Scuză-mă că nu mă ridic. Lewis, începu el, tot fără să mă privească, iar vocea lui şoptită, politicoasă, răsună ameninţător în liniştea camerei. Tot politicos mă informă că reuşiseră să prindă un tren mai devreme şi deci n-aş fi putut sconta ca ei să sosească la ora aceea. Continua să-şi ascundă privirea, dar faţa-i era umflată şi tristă.

Menajera ne-a arătat.

— Da.

Senzaţia de durere şi părere de rău, resimţită destul de slab toată ziua, dispăru complet. Rămăsese numai sentimentul de vinovăţie şi teamă nejustificată.

— N-a lăsat nici un cuvînt pentru nimeni ?
— Nu.
— Nici ţie, nici nouă ?
Am făcut semn că nu.
— Asta n-o pricep. *Asta* n-o pricep.
Mă întrebam dacă mă crede, dacă nu mă suspectează că aş fi distrus vreun bilet. În orice caz, doamna Knight care-şi dădu deodată drumul, nu mă credea.
— Unde ai fost aseară ?
I-am răspuns că luasem masa în oraş, — seara veselă şi fără griji îmi reveni în minte.
— De ce ai lăsat-o singură ? N-aveai nici o consideraţie pentru ea ?
N-am putut da nici un răspuns.
De ce n-am avut grijă de ea ? mă întreba furioasă doamna Knight pe un ton acuzator. De ce am lăsat-o singură tot timpul căsătoriei noastre ? De ce nu făcusem ceea ce promisesem ? De ce nu mi-am dat măcar osteneala să constat că avea nevoie de îngrijire ? N-am putut să-i ofer nici măcar un minimum de atenţie ?
— Nu-i aşa. A făcut toate astea, şopti domnul Knight cu ochii închişi.
— Ai lăsat-o *singură în casa asta goală,* continuă doamna Knight.
— A făcut tot ce s-a putut face, vorbi domnul Knight ceva mai tare, luîndu-mi apărarea. Păru încurcată, chiar frustrată şi trecu la alte acuzaţii.
— Draga mea, *te rog,* îi ordonă el pe un ton ridicat şi ea tăcu. Apoi, cu blîndeţea cu care i se adresa întotdeauna, îi spuse ca şi cum i-ar fi explicat :
— Este şi el la fel de îndurerat ca şi noi.
Mă privi cu coada ochiului şi murmură :
— Ultima oară cînd am văzut-o, — se referea la vizita lui, în urmă cu un an şi jumătate, — mi-am dat seama că era într-o stare proastă. Cred c-am şi spus-o nu, Lewis, sau poate am gîndit-o numai ? Ultima oară cînd am văzut-o. Aş fi vrut să mă înşel.
Şi, totuşi, faptul că el detectase starea ei mai bine decît mine sau decît oricare altul îi aducea o egoistă alinare ; pînă şi în seara aceea vanitatea lui ieşi la iveală
— N-ar fi trebuit să facă aşa ceva, strigă furioasă doamna Knight, dar ochii îi erau plini de singurele lacrimi pe care i le văzusem vreodată.

— Nu pot să-ţi aduc nici o mîngîiere, draga mea, spuse el. Şi nici ţie. Îşi întoarse din nou privirea înspre foc, uitîndu-se din cînd în cînd la mine cu coada ochiului. Faţă de mine nu pomenise niciodată de consolarea pe care o oferea religia sa. În cameră era linişte; se auzea ticăitul pendulei. Ajunsesem cumva într-unul din acele scurte momente de tăcere ce apar deseori nu numai într-o ceartă, ci în timpul oricărei scene aprinse.

Întrerupînd tăcerea, doamna Knight întrebă dacă urma să aibă loc o anchetă. I-am răspuns că da. Cînd ? I-am spus că fusese deja stabilită pentru a doua zi după-amiază. Domnul Knight întredeschise ochii cu o expresie meditativă ; părea că ar fi vrut să spună ceva, dar se răzgîndise. Apoi menţionă pe un ton indiferent :

— Mîine după-amiază ? Nu că aş vrea ca cineva să se gîndească la asta, în afară, bineînţeles, de doctorul meu, dar s-ar putea ca ancheta să fie un efort prea mare pentru mine.

— Ai rezistat bine pînă acum, îl asigură doamna Knight.

— Dacă ar fi aici Ross (doctorul său), ne-ar spune că e periculos, continuă domnul Knight. De fapt, sînt sigur că mi-ar interzice-o. Dar nu trebuie să afle decît după aceea, cînd va trebui să mă pună din nou pe picioare.

Cu un fel de amorţeală, am exclamat :

— N-are nici o importanţă, nu vă expuneţi. Pot să mă descurc singur.

Doamna Knight se împotrivi :

— Nu, cum să te lăsăm singur !

Domnul Knight bolborosi :

— Nu stă în intenţia mea să te las singur, toată greutatea ar cădea pe umerii tăi.

Doamna Knight interveni :

— Nu putem face aşa ceva.

Domnul Knight continuă :

— Nimănui nu-i place să se gîndească la asta, dar, Lewis, în cazul, în cazul foarte puţin probabil, în care biata mea inimă va fi solicitată mîine după-amiază peste puterile ei, eşti sigur că, dacă va fi cazul, vei putea să te descurci fără noi ?

Deci, domnul Knight, a cărui empatie îl făcuse să-şi dea seama mai bine decît oricine altcineva atît de ceea ce fusese viaţa mea cu Sheila, cît şi de starea în care

eram în seara aceea, nu dorea decît să scape şi să lase totul în grija mea, în timp ce doamna Knight, care mă considera pe mine vinovat de nefericirea şi moartea fiicei ei, simţea în sinea ei că în cele din urmă avea obligaţia să fie alături de mine, acordîndu-mi cel puţin prezenţa lor fizică, dacă altceva nu puteau. O simţea cu atîta putere, încît a renunţat chiar să se mai gîndească la sănătatea soţului ei.

Unii, printre care mă număram eu uneori, considerau că dacă ea nu i-ar fi menajat ipohondria, şi-ar fi uitat deseori de suferinţele lui şi ar fi dus o viaţă aproape normală. Dar nu se întîmpla aşa. Ea avea o fire simplă, aspră, era o femeie puternică, dar în ciuda agresivităţii fusese întotdeauna şi continua să fie dominată de el. El era cel care-şi lua pulsul, care dădea strigătul de alarmă, iar ea era cea care din datorie şi respect îi devenea ecou. Nici chiar în seara asta el nu s-a putut stăpîni şi o clipă ea şi-a pierdut răbdarea.

Bineînţeles că în cele din urmă şi-a impus punctul de vedere. Curînd, ea şi-a dat seama că ancheta îi va solicita inima mai mult decît putea îngădui ; fu convinsă că el era cel care din spirit de datorie insista să meargă şi ea era cea care avea obligaţia să-l împiedice ; trebuia să-l oprească de la ceva atît de donchişotesc, chiar dacă mie îmi era foarte greu fără ajutorul lor.

Aşa stînd lucrurile, am spus că voi rezolva totul singur şi ei au hotărît să se întoarcă acasă a doua zi de dimineaţă. N-am spus nimic de faptul că Charles March se oferise să dea un certificat fals şi am fi putut, astfel, evita ancheta. Mă întrebam ce pact ar fi făcut domnul Knight cu propria-i conştiinţă pentru a putea accepta această ofertă.

În felul său întortocheat, domnul Knight se interesă la ce publicitate ne putem aştepta. Am dat din umeri nepăsător.

— Nu, spuse domnul Knight, îţi va face la fel de rău, ba chiar mai mult rău decît nouă. Nu am dreptate ?

Avea, dar nu voiam s-o recunosc ; nu-mi plăcuseră momentele din acea zi, cînd tocmai acest gînd alungase altele.

Poate că veştile cu privire la război vor fi o binecuvîntare pentru noi, fu de părere domnul Knight. L-am asigurat că voi vedea ce pot face cu ajutorul prietenilor

mei de la presă. Familia Knight putea pleca acasă a doua zi : voi întreprinde tot ce-mi va sta în putinţă.

Uşurat, pe jumătate nemulţumit, pe jumătate protector, domnul Knight începu să se intereseze unde aveam să dorm noaptea următoare, dacă nu puteam să-mi iau concediu şi să mă odihnesc puţin. Nu voiam, nu puteam suporta să vorbesc despre mine, astfel că m-am scuzat şi i-am lăsat singuri.

La masă, nici unul dintre noi n-a prea vorbit şi, curînd după aceea, să fi fost abia nouă, doamna Knight ne-a declarat că e obosită şi că se duce la culcare. Dintre toate femeile, era cea mai puţin pricepută la subterfugii : îşi rosti replica aidoma unei şcolăriţe stîngace, încurcată şi nefericită. Dar nu-i mai puteam acorda nici o atenţie ; domnul Knight era hotărît să-mi vorbească între patru ochi şi trebuia să fiu în gardă.

Ne-am aşezat în salon, de o parte şi de alta a căminului, domnul Knight fumîndu-şi pipa la care recursese cu ani în urmă din grijă pentru sănătatea sa. Mirosul mă învălui şi am simţit o tensiune aproape insuportabilă. Aveam senzaţia că nu mai puteam suporta mirosul acesta de tabac. Nu mai puteam răbda să mai ascult nici un cuvînt. Dar, cînd vorbi, luînd-o ca de obicei pe căi ocolite, rămăsei uimit : subiectul pe care voia să-l clarifice înainte de a pleca a doua zi nu era o problemă intimă, ci contractul de închiriere al casei.

Cînd mă căsătorisem cu Sheila, nu avusesem nici un capital şi domnul Knight ne împrumutase banii pentru a putea plăti un contract pe paisprezece ani, pe numele fiicei sale. Mai erau şase ani pînă la expirarea contractului şi domnul Knight era preocupat de aspectele financiare ale problemei. Era foarte probabil ca după toate cele întîmplate, ca să nu mai vorbim de faptul că locuinţa era mult prea mare pentru un bărbat singur, eu nu voi dori să mai locuiesc acolo. Dacă ar fi fost să-mi dea o părere, m-ar sfătui să plec. În acest caz, ar trebui luate măsuri pentru lichidarea contractului. Cum împrumutul ne fusese acordat atît Sheilei cît şi mie, nu va insista asupra acestui fapt, dar poate că n-aş considera o idee nerezonabilă, după cum nici el n-o considera, în special că banii Sheilei îmi vor reveni mie conform testamentului, ca tot ce puteam acum recupera la lichidarea contractului să-i revină lui.

Mai ales, stărui domnul Knight, era nevoie să ne grăbim. S-ar mai putea, poate, vinde o casă înainte ca războiul să ia amploare : poate peste cîteva luni ; nici unul dintre noi nu putea şti ce ne rezervă viitorul, orice proprietate în Londra ar putea deveni un balast. Îl considerasem întotdeauna unul din oamenii cei mai imprevizibili şi greu de înţeles, dar niciodată mai mult ca acum, cînd folosi tocmai acest prilej pentru a-şi dovedi priceperea în probleme practice. I-am promis că în cîteva zile mă voi adresa unor agenţi imobiliari.

— Îmi pare rău că las şi problema asta tot pe umerii tăi, continuă, dar umerii tăi sînt mai puternici în unele privinţe.

Vocea i se pierdu, ca şi cînd cu această calificare m-ar fi invidiat sau poate m-ar fi compătimit. Îmi aţintisem ochii asupra focului, nu mă uitam la el, dar îl simţeam privindu-mă insistent. Pe un ton liniştit reluă :

— A făcut întotdeauna ce a vrut !

N-am replicat.

— Suferea prea mult.

Am izbucnit : Ar fi putut oare vreun om s-o facă fericită ?

— Cine poate şti ? răspunse domnul Knight.

Încerca să mă consoleze, dar eram înciudat că acest unic strigăt îmi scăpase în pofida voinţei mele.

— Odihneaască-se în pace, spuse el. De data asta îşi ridică pleoapele grele, mă privi direct cu ochi trişti şi pătrunzători.

— Dă-mi voie să-ţi spun ceva, zise, vorbind mai precipitat decît de obicei, pentru că bănuiesc că faci parte dintre cei care consideră de datoria lor să-şi asume răspunderi şi poveri. Poate că asemeni unora, nu vrei să uiţi dar poate că realizezi ce pericol reprezintă asta.

O clipă vocea îi deveni blîndă, indulgentă cu sine însuşi. Apoi spuse tăios :

— Te rog nu lăsa această povară să te schilodească.

Nici nu voiam şi nici nu puteam să mă destăinui lui. L-am privit ca şi cum nu l-aş fi înţeles.

— Mă refer la povara morţii fiicei mele. N-o lăsa să te apese toată viaţa.

Am mormăit ceva. Mai făcu o încercare :

— Dacă-mi pot permite să vorbesc ca un om cu treizeci de ani mai în vîrstă ca tine, ţine minte un lucru

— timpul vindecă cele mai multe răni, afară doar de cele lăsate de trecerea timpului. Dar numai dacă poți să te scuturi de povara trecutului, numai dacă te convingi pe tine însuți că ai o viață de trăit.

Mă uitam fix la flăcările din cămin, fără să văd nimic ; mirosul de tabac plutea în cameră. Domnul Knight tăcuse. Presupuneam că mă va lăsa singur acum.

Am spus ceva despre închirierea casei. Interesul domnului Knight pentru probleme financiare nu renăscu ; o dată încercase și el să vorbească direct, un chin pentru un om care o lua întotdeauna pe ocolite, și nu ajunsese nicăieri.

Am rămas alături minute în șir, marcate de tic-tacul pendulei, unicul zgomot din cameră ; cînd l-am privit, i-am văzut fața îndurerată. În cele din urmă, după ce amîndoi tăcusem un timp îndelungat, spuse c-am face mai bine să ne ducem la culcare. Cînd am ieșit și ne-am apropiat de scări îmi șopti :

— Dacă urc prea repede, îmi solicit prea mult inima.

L-am invitat să se sprijine pe umărul meu și, cu grijă, tremurînd ușor, urcă treaptă cu treaptă. În capul scărilor își întoarse privirea de la camera unde zăcea corpul ei neînsuflețit.

Șopti din nou :

— Noapte bună. Să-ncercăm să dormim.

XIII

O CUVERTURĂ NEATINSĂ

TREI NOPȚI MAI TÎRZIU, GOLIT de orice simțire, am intrat în dormitor și am aprins lumina. Absent, am tras cuvertura de pe patul meu ; apoi m-am uitat spre patul ei, neted, de un verde crud în bătaia luminii, nederanjat de cînd fusese făcut, cu patru zile în urmă. Dintr-o dată, trupul îmi fu sfîșiat de un spasm dureros la gîndul că o pierdusem. M-am dus spre pat și mi-am trecut mîinile peste cuvertură, lacrimile pe care nu le puteam vărsa apăsîndu-mi ochii, zguduit în ghearele durerii. În cele din urmă mă copleșise. Patul era neted în lumina lămpii. Am îngenuncheat lîngă el și, valuri după valuri, pasiunea simțurilor m-a cuprins, m-a

făcut să-mi încleştez mîinile în cuvertură, s-o răsucesc, s-o zgîrii, orice numai să-i distrug suprafaţa netedă, ce strălucea liniştit în lumină.

Apoi, într-o clipă de epuizare m-am oprit, cuprins de un curios sentiment de uşurare. În săptămîna ce urma, nişte prieteni ne invitaseră la cină ; ar fi fost neliniştită că trebuia să meargă, ar fi vrut să găsesc o scuză şi să spun o minciună ca s-o scap de seara aceea, aşa cum mai făcusem de atîtea ori.

Durerea mă cuprinse iarăşi. În simţurile mele zdruncinate, timpul se sfîrşise : tot timpul era aici, în acest moment, acum, lîngă patul acesta.

Am aflat atunci, în acea disperare, că nu poţi trăi sentimentul unei pierderi fără a tînji după o viaţă de apoi. Raţiunea mea nu-mi lăsa această iluzie, nici vreo speranţă cît de mică — şi totuşi tînjeam să mă pot ruga ei.

Partea a II-a

ÎNFRÎNȚI DE EI ÎNȘIȘI

XIV

ÎMPRUMUTAREA UNEI CĂRȚI

DE PARTEA CEALALTĂ A FERESTREI, sub soarele de septembrie, doi bătrîni ședeau în șezlonguri bînd ceai. Din patul meu, ce se afla la parterul unei clinici londoneze, zăream dincolo de ei un strat de crizanteme picotind în umbră. După-amiaza era placidă, cei doi bătrîni sorbeau din ceai cu calmul bolnavilor bine îngrijiți ; eu mă simțeam relaxat, stînd lungit și privindu-i, eliberat de dureri. Este adevărat că Gilbert Cooke urma să-mi aducă ceva de lucru ; pînă joi va trebui să fiu iar pe picioare ; dar mă simțeam bine și timp de douăzeci și patru de ore n-aveam nimic de făcut.

Era marți și fusesem internat la clinică numai de sîmbăta precedentă, după-amiaza. De la moartea Sheilei, acum aproape doi ani (ne aflam în septembrie 1941), munca mă prinsese în vîrtejul ei mai mult ca oricînd, și durerea de spate nu-mi dăduse pace. Părea absurd, dar în lunile următoare aveam să fiu și mai ocupat și nu era de glumă să fii nevoit să te tîrăști de la o ședință la alta, așa cum mi se întîmplase, sau să țin ședințele lungit pe canapeaua din birou, în zilele cînd mă simțeam mai rău. Nu era de glumă și-ți submina și autoritatea : în politică, oamenii îți acordă mai puțină atenție dacă ești bolnav. Așa că stătusem liniștit trei zile și un chirurg încercase să îndrepte lucrurile cu ajutorul unui anestezic. Deși nu prea avusesem încredere, se pare că-și făcuse efectul și, în după-amiaza aceea, așteptîndu-l pe Cooke, am bătut în lemn, nu cumva să-mi revină durerile.

Gilbert Cooke a venit însoţit de o tînără, al cărei nume, cînd a bolborosit el grăbit prezentările, nu l-am înţeles. De fapt, luîndu-i din mînă cîteva foi marcate „urgent", numai ceva mai tîrziu, absorbit în lectură, mi-am dat seama că nici nu-i auzisem numele. Atunci, din simplă politeţe, am întrebat cum o cheamă : Margaret Davidson. Mi-am amintit că mai pomenise în treacăt despre ea ; era fiica acelui Davidson despre care vorbisem la dineul Barbican şi pe care fusesem surprins să descopăr că Gilbert îl cunoştea.

Am privit spre ea, dar se retrăsese lîngă fereastră şi n-o mai puteam vedea.

Între timp, Gilbert stătea lîngă patul meu, cu un vraf de hîrtii în mînă, bombardîndu-mă cu întrebări.

— Ce ţi-au făcut ? Te simţi în stare să ieşi, în sfîrşit, în lume ? Îţi dai seama că trebuie să stai aici pînă te faci bine ca să nu mai pui lumea în situaţii neplăcute ?

L-am informat că voi participa la întrunirea de joi. Mi-a răspuns că nici nu putea fi vorba de aşa ceva. Cînd i-am povestit cum intenţionam să abordez problema în ziua aceea, mi-a replicat că şi în cazul în care aş fi fost destul de nesăbuit să vin la întrunire, metodele astea tot nu le puteam folosi.

Nu-ţi poate merge întotdeauna, spuse el făcîndu-mi cu mîna un semn de avertisment.

Stătea acolo, cu umerii săi laţi puţin aduşi, încruntîndu-şi faţa greoaie. După grija exagerată, aproape maternă, cu care se ocupase de sănătatea mea, de cînd venise să lucreze în departamentul meu, acum deveni şi mai autoritar. Îşi făcuse o regulă din a mă contrazice, la fel cum îl contrazicea şi pe Paul Lufkin. O făcea din acelaşi motiv — pentru că mă considera un om de succes.

Lucrînd în subordinea mea de aproape doi ani în timp de război, Gilbert îmi urmărise avansarea ; trăgea cu urechea la bîrfa de la birou. Amplifica şi ceea ce făceam eu şi părerea celorlalţi despre mine, dar era cert că, pe coridoarele anonime ale puterii, îmi făcusem un nume. În parte avusesem noroc, căci oricine lucra atît de aproape de ministru ca mine nu putea să nu se facă remarcat ; pe de altă parte, mă cufundasem în lucru, viaţa fiindu-mi simplificată pentru prima oară din copilărie, nemaiavînd

pe nimeni de îngrijit sau vreo taină în căminul meu care să mă sustragă.

Gilbert, care la scurtă vreme după moartea Sheilei intrase în departamentul meu, mă considera acum o persoană importantă. În consecinţă era loial, apărîndu-mi cu înflăcărare interesele dacă nu eram de faţă, dar cînd eram împreună, tot timpul discuta cu mine în contradictoriu.

Joia următoare trebuia să dezbatem o problemă de securitate. Cîteva persoane aparţinînd unuia din „grupurile particulare" ce se constituiau în vremea aceea, voiau să pună în aplicare un proiect în care nici unul dintre noi nu avea încredere ; dar reuşiseră să se înconjoare de un văl protector cu oameni implicaţi în probleme de securitate, încît nu mai aveam nici un control asupra lor. Ştiam despre proiect ; ei ştiau că eu ştiu, dar nu voiau să-mi vorbească despre el. I-am spus lui Gilbert că le-am putea satisface acest *amour propre* dacă am recurge la un pas de menuet ; trebuie să li se ceară să se explice în faţa ministrului, lucru pe care nu-l puteau refuza, iar el îmi va relata discuţia şi joi, atît ei cît şi eu vom putea face unele aluzii la acest proiect misterios.

Era o tactică simplă, la îndemîna oricărui funcţionar public. Am făcut unele observaţii cu privire la faptul că era periculos să împărtăşeşti secrete oricui are o părere exagerat de bună despre sine ; era dăunător pentru interesele serviciului, dar şi mai dăunător pentru caracterul său personal.

Am auzit ceva mişcîndu-se lîngă fereastră. M-am uitat spre ţînăra care stătuse acolo liniştită, fără să scoată un cuvînt şi, spre surprinderea mea, i-am văzut faţa transfigurată de un asemenea zîmbet, încît am simţit o secundă de relaxare, aproape de speranţă şi fericire. N-avea nici o importanţă că remarca mea sarcastică fusese automată ; zîmbetul îl lumina ochii, îi îmbujora faţa, era un zîmbet plăcut, stenic, vioi, mulţumit.

Pînă în clipa aceea de-abia dacă o remarcasem sau o zărisem ca printr-un văl, ca pe o persoană necunoscută, pe care nu te aştepţi s-o mai vezi vreodată. Poate că ar fi trebuit să observ că trăsăturile feţii îi erau fin cizelate. Am privit-o. Cînd nu zîmbea, figura ar fi putut să pară austeră, dacă buza de sus n-ar fi fost o idee mai scurtă, astfel că nu mă puteam împiedica să nu-i urmăresc linia

delicată a nărilor și conturul gurii. Cînd zîmbea, gura părea mare și fața-și pierdea delicatețea trăsăturilor: devenea relaxată, denotînd o fire plăcută și sete de fericire.

Privind-o, am observat ce piele fină avea. Era foarte puțin machiată, chiar și pe buze. Purta o rochie simplă și ieftină — atît de ieftină și de simplă, încît nu părea că luase la întîmplare pe prima pe care-i căzuseră ochii, ci că o alesese în mod deliberat.

Așa cum stătea lîngă fereastră, veselia risipindu-se, dobîndea o stîngăcie curioasă, ca un actor care nu știe ce să facă cu mîinile. Postura aceasta nonșalantă, dar în același timp timidă, o făcea să pară mai tînără și mai fragilă decît era în realitate. Adunam în minte puținele lucruri pe care le știam despre dînsa. Să aibă vreo douăzeci și patru de ani, am socotit eu, cu doisprezece ani mai tînără decît mine sau Gilbert. Cînd rîse din nou, dîndu-și capul pe spate, nu mai păru deloc fragilă.

I-am zîmbit. Am început să vorbesc cu ea și pentru ea. Căutam ceva care să ne lege. Lucra la Ministerul de finanțe — nu, nu era încîntată nici de colegi, nici de slujbă. Ne-am descoperit cîteva cunoștințe comune la Cambridge, am pronunțat cîteva nume, și asta a fost tot.

— Cum să-mi petrec ziua de mîine, am întrebat-o, stînd aici în camera asta ?

— Ar trebui să nu faci nimic.

— Nu prea mă pricep la asta.

— N-ar strica să-l asculți pe Gilbert. Avusese grijă să-l aducă și pe el în discuție și, întrerupînd dialogul, îi zîmbi. Dar mi se adresă din nou, pe un ton categoric :

— **E necesar să te odihnești toată săptămîna.**

Am dat din cap că nu ; totuși o scînteie se aprinse

nu-mi voi îngădui să lenevesc decît **ți ceva** dar nu mai am cărți ; ce-ar **pentru** o zi petrecută în pat ? Evită abil

novole de o lectură relaxantă.

Fuseserăm de acord că nu-mi trebuia un roman serios, **poate chiar** nici un fel de roman, — mai degrabă o carte **de memorii** în care să te poți cufunda, ceva cu multe fapte. Care ar fi mai potrivite, ale lui Benett, ale lui Gide, ale lui Amiel ?

— Ce-ai zice de cele ale fraților Goncourt ? mă întrebă.

— Tocmai ce-mi trebuie, răspunsei.

Știa oare cum puteam să-mi procur cărțile pînă a doua zi ?

— Le am eu acasă.

Deodată atmosfera deveni plină de promisiuni, riscuri, tensiune. Nu îndrăzneam să merg mai departe ; trebuia să facă ea primul pas, să-mi dea semnalul pe care-l aștept-am cu nerăbdare ; o așteptam să-mi spună că-mi va aduce cartea sau că mi-o va trimite. Dar intuiam, văzînd-o cum își așază mîinile în poală, că nu avea curajul s-o facă.

În locul ei, Sheila, așa cum era pe vremea cînd o cunoscusem — unele amintiri vagi îmi sporiră stînjeneala — nu s-ar fi gîndit nici o clipă la faptul că venise aici cu Gilbert ; ar fi declarat fără reținere și cu inocență că va aduce cărțile chiar ea, a doua zi. Dar Margaret nu voia să se poarte cu Gilbert în felul acesta, chiar dacă relațiile dintre ei păreau să fie destul de vagi. Era prea bine crescută ca să-mi facă avansurile pe care le așteptam. Și chiar dacă Gilbert n-ar fi fost de față, ar fi făcut-o oare? Nu numai că nu voia să jignească pe nimeni, dar poate că era și prea mîndră.

Uitîndu-mă la ea, acum cînd nu mai avea capul dat pe spate și ochii ei mă studiau, mi-am dat seama că era înzestrată cu o voință puternică, dar în clipa aceea nu avea mai multă încredere în ea decît aveam eu în mine însumi.

Gilbert fu cel care destinse atmosfera. Va aranja el, spuse, pe un ton spontan și vesel, ca să-mi fie aduse cărțile la clinică, mîine la prima oră. Curînd după aceea au plecat. Margaret îmi spuse la revedere din ușă. Cînd le-am auzit pașii pe coridor, am fost cuprins de fericire.

În raza de lumină a unui apus de soare ce venea pînă aproape de patul meu, pluteau mici particule de praf. Stăteam în afara acestui con de lumină, în penumbră, bucurîndu-mă de fericirea mea, ca și cum aș fi putut astfel s-o prelungesc, ca și cum retrăind clipa de înțelegere ce avusese loc acum o jumătate de oră între mine și această tînără, puteam să rămîn fericit.

De cîteva ori, după moartea Sheilei, ochii mi se luminaseră la vederea vreunei femei, dar nu reușisem să mă

eliberez îndeajuns, nu mersesem mai departe. Mustr
rile de conştiinţă nu fuseseră îngropate ; nici în direc
asta nu avansasem prea mult. Dar după cum bătrînii
simt tot timpul povara anilor, tot aşa şi o persoană
nervii la pămînt poate uita nenorocirile trecute amăgi
du-se cu iluzia libertăţii. Mă simţeam la fel de liber
mă gîndesc la această tînără ca şi cum n-aş fi întîlnit
niciodată pe Sheila, ca şi cum aş fi fost din nou la începu

Îmi veni în minte faptul că nu reuşisem niciodată
evoc prima mea întîlnire cu Sheila. Nu-mi aducea
aminte decît de a doua întîlnire, de faţa ei deja brăzdat
frumoasă şi mult fardată, arătînd la nouăsprezece a
mai matură decît arăta Margaret la douăzeci şi cin
Da, o comparam pe Margaret cu ea, aşa cum făceam c
de cîte ori mă gîndeam la vreo femeie ; se părea că avea
nevoie să mă asigur că nu există nici o asemănare, să f
absolut convins că orice femeie la care m-aş fi gîndit
mai era total diferită de ceea ce cunoscusem pînă atun

Aceeaşi comparaţie o făceam în minte gîndindu-mă
firea lui Margaret. Era destul de deşteaptă ca să fie isp
titoare, dar părea tandră, echilibrată, domoală. O oră du
plecarea ei încă stăruia insistent în gîndirea mea.

În seara aceea, lungit în pat, în penumbră, mă sim
ţeam cuprins de un fel de speranţă nedefinită ; cîteoda
îmi veneau în minte imagini plăcute din trecut, dar
imagini reale din trecutul de care mă temeam. Dar n
simţeam fericit cu senzaţia aceasta iluzorie de libertat
ca şi cum, dacă voiam, alături de fata aceasta care tocm
plecase îmi puteam găsi fericirea.

În orice caz, nu era nevoie să întreprind nimic ;
făcusem nici o promisiune faţă de mine însumi asup
cărela să nu pot reveni ; puteam foarte bine să n-o m
revăd şi să nu simt nimic altceva decît o uşoară păre
de rău, reproşîndu-mi propria laşitate.

În noaptea aceea, însă, mă puteam odihni într-o insu
de linişte, adunîndu-mi şansele de fericire aşa cum îi
adunam bomboanele în copilărie, punîndu-le bine într-u
colţ pe policioara cu cărţi, ca să-mi fie la îndemînă cîn
aveam chef să le mănînc.

XV

O OFERTĂ CONFIDENȚIALĂ

CONTINUÎND SĂ PAR INDIFERENT,

În toamna aceea i-am invitat de trei ori împreună pe Margaret și pe Gilbert Cooke. Pentru mine, serile acelea aveau farmecul inadmisibil și suspensul caracteristic unei perioade petrecute în așteptarea unor vești importante, cum ar fi rezultatul unui examen de care n-ai a te teme pînă nu sosește clipa înfățișării. Întîlnirea din bodega unde Gilbert și cu mine ne duceam împreună după orele de serviciu și o găseam așteptîndu-ne ; comunicatele din ziarele de seară ; străzile, seara pustii în timpul războiului ; restaurantele pe jumătate goale, căci multă lume plecase din Londra în anul acela ; timpul pe care-l petrecusem împreună la cină depănînd de-ale noastre ; întrebările rămase nepuse ; întoarcerea în Pimlico, singur, în noaptea întunecoasă.

Într-o seară, spre sfîrșitul lui noiembrie, la plecarea de la serviciu, Gilbert veni cu mine să bem ceva la club, cum o făcea adesea. În ziua aceea, ca și în alte dăți, discutam probleme de serviciu, căci eram permanent preocupați de ele. După moartea Sheilei, multă vreme nu m-am gîndit la aproape nimic altceva și nici Gilbert, însuflețit de un autentic patriotism, permanent preocupat de mersul războiului. Dobîndise ceva din priceperea și vocabularul funcționarilor civili de carieră cu care lucram și discuția noastră, din seara aceea, ca de obicei, era discuția dintre doi profesioniști. Îi apreciam sfaturile ; era dur, dar subtil deopotrivă și din punct de vedere tactic judeca mai bine decît mine.

Ajungeam, totuși, la un punct unde discuția noastră pierdea din obiectivitate. Gilbert nutrea ambiții napoleoniene. Nu pentru el, ci pentru mine. Sconta pe ascensiunea mea spre putere, ascensiune în care l-aș fi antrenat și pe el, îmi atribuia subtilitatea mereu trează, pe care o văzuse mai demult la Paul Lufkin și dădea sensuri ascunse unor acțiuni absolut inocente. Nu știu dacă constituia efect sau cauză, dar curiozitatea lui cu privire la comportarea mea prolifera în așa măsură, încît uneori mă simțeam aproape spionat. Era neobișnuit de perspicace. Nu ți-ar fi pus o întrebare neloială, dar cînd era vorba

de culeș informații avea flerul unui ziarist de scand
Mi-era drag ; mă obișnuisem cu iscodirile lui, dar
ultima vreme luaseră amploarea unei manii.

Vorbeam, cred, deschis despre politică, fără să av
secrete unul față de celălalt, cînd mi s-a întîmplat să
aluzie la o discuție avută cu ministrul. Ochii lui Gilb
s-au însuflețit deodată ; se întreba cum ar fi putut să a
ce discutasem. Era și mai interesat de relațiile mele
secretarul permanent, Sir Hector Rose. Gilbert știa
ministrul mi-era binevoitor, dar nu era prea sigur
felul în care îmi propuneam să decurgă relațiile mele
Rose. În orice problemă oficială, Gilbert mă întreba d
rect care îmi sînt intențiile, dar în problemele personal
o lua pe ocolite. Își etala din nou memoria neobișnuit
citîndu-mi una din observațiile mele întîmplătoare, f
cută cu luni în urmă, în legătură cu Hector Rose, se uit
la mine cu o privire îndrăzneață și plină de subînțeles
se mulțumea cu atît.

Așa că am fost luat prin surprindere în seara ace
cînd, după ce am rezolvat o problemă de serviciu, și-
aruncat privirea prin bar, să se asigure că nu mai venis
nimeni, și-mi spuse :

— Cît de mult te interesează Margaret ?

Aș fi fost rezervat față de oricine și cu atît mai mu
față de el.

— E foarte drăguță, am spus.

— Da ?

— În plus deosebit de inteligentă.

Gilbert puse paharul pe masă și mă privi fix.

— Și mai ce ?

— Multe femei și-ar dori tenul și trăsăturile ei, n
[redacted] am adăugat : Presupun că multe ar pute
[redacted] să se pună în valoare, nu ?
[redacted] e problema. Îți place ?
[redacted], ție nu ?

[redacted] fața întunecată și încordată, așa fel încît i se evi
[redacted] bărbia dublă, Gilbert se uita fix la măsuța rotund
[redacted] care ne pusesem paharele.

— Nu te întreb numai de dragul de a te întreba.

Cu putere și furie își înfigea tocul pantofului în covor
avea un picior puternic, dar mic pentru un om atît d
solid.

— Te rog să mă scuzi, i-am spus cu toată sinceritatea, dar n-am putut continua. Supărat, îmi spuse :

— Uite ce, mi-e teamă că eşti atît de reţinut cu ea din cauza mea. Nu-mi convine.

Începusem să însăilez ceva de circumstanţă, cînd continuă :

— Vreau să te asigur că nu-i cazul să-ţi faci griji. Va fi o soţie minunată, dar nu pentru mine. Mă voi retrage, indiferent dacă tu ai vreo intenţie sau nu.

Mă privea drept în faţă cu privirea insistentă şi opacă a celui pe punctul de a se lansa într-o confidenţă.

— Te întrebi de ce nu poate fi soţia mea ?

Răspunse singur la întrebare :

— Mi-ar fi prea frică de ea.

Începuse discuţia cu intenţia de a fi amabil nu numai cu mine, dar şi cu Margaret. Căci nu-i plăcea spectacolul oamenilor singuri ; nu se putea împiedica să acţioneze ca un peţitor. Totuşi, deşi avea aproape patruzeci de ani, era încă burlac. Acest bărbat jovial, corpolent şi musculos putea fi văzut ieşind cu femei, părăsindu-le pentru a se întoarce la mîncare, băutură şi la cluburi, iar unii, dintre cei mai sofisticaţi, îl considerau homosexual. Stupiditate crasă ! Fapt neobişnuit, oamenii simpli îl înţelegeau pe Gilbert mai bine decît cei sofisticaţi ; mătuşi din epoca victoriană l-ar fi înţeles mai bine decît cunoscuţii săi atoateştiutori.

De fapt, de n-ar fi fost spiritul său iscoditor, semăna foarte mult cu unul din strămoşii lui militari din epoca victoriană. Era la fel de curajos ca şi soldaţii aceia care se răsculaseră şi ca şi ei avea o fire plăcută ; ba mai mult, era chiar sentimental cu prietenii ; şi ar fi putut să fie la fel de crud ca şi ei. Impulsurile sale emoţionale erau neobişnuit de puternice, dar cele erotice mai slabe. Tocmai această disparitate îl făcea să apară înfricoşător, dar şi neobişnuit de blînd şi, din această cauză, bineînţeles, timid cu femeile.

Dorea să-mi explice, continuă el să-mi spună la măsuţa din bar, că-i era teamă de Margaret pentru că era atît de tînără. S-ar putea ca ea să se aştepte la prea mult ; cu spiritul ei integru, nu fusese niciodată nevoită să facă un compromis ; nu-şi văzuse niciodată speranţele spulberate, energia sa era încă debordantă.

Dar dacă ar fi fost mai bătrînă și dacă ar mai fi fo
căsătorită de două ori, i-ar fi fost și mai teamă de ea
ar fi adus alt argument, la fel de elocvent și de convi
gător.

XVI

CEAȚĂ DEASUPRA FLUVIULUI

ÎN SĂPTĂMÎNA CARE A URMA
discuției cu Gilbert, i-am scris lui Margaret de două o
invitînd-o să iasă în oraș cu mine, dar am rupt scrisoril
Apoi, într-o după-amiază, spre sfîrșitul lui decembrie, n
m-am mai putut stăpîni, dar, pentru a diminua impo
tanța gestului am rugat secretara să-i telefoneze lui Ma
garet la birou.

— Nu-ți fă probleme dacă n-o găsești. Dacă nu
acolo, nu-i nevoie să-i lași vorbă. N-are nici o importanț

Așteptînd să aud telefonul sunînd, doream să-i au
vocea, dar în același timp speram să nu fie acolo.

Cînd am auzit-o i-am spus :

— Presupun că nu ești liberă în seara asta ?

A urmat o scurtă pauză.

— Ba da, sînt.

— Atunci treci pe la mine, să ieșim undeva.

— Admirabil.

La telefon totul păruse ușor și, totuși, așteptînd-o
seara aceea, în apartamentul meu din Dolphin Squar
unde mă mutasem după moartea Sheilei, eram nervo
fără să știu de ce. Nu era emoția pe care aș fi simțit
în tinerețe. Doream să fie o seară liniștită ; speram să
pot menține plăcută fără vreo implicare serioasă di
partea nici unuia dintre noi. Doream să fi știut mai mul
despre trecutul ei, să fi depășit deja fără probleme pr
liminariile.

Mă plimbam prin cameră neliniștit, imaginîndu-mi, c
și cînd aș fi visat cu ochii deschiși, tot felul de conve
sații care să mă ducă acolo unde voiam. Lumina veioz
cădea peste copertele cărților, pe rafturile albe ; camer
era confortabilă și intimă, perdelele duble erau tras

Era șapte după ceasul meu și în clipa aceea se auzi s
neria. I-am deschis și, odată cu ea, intră și aerul înch

din coridor. I-am făcut loc să intre în salon ; avea obrajii îmbujorați de aerul rece al nopții de iarnă.

— E plăcut și cald, constată dînsa.

Cînd își scoase paltonul și se așeză pe canapea mă încercă senzația că avem mai puțin a ne spune decît în serile în care cinasem *à trois*. În afara cîtorva momente la restaurant, era prima dată că ne aflam singuri și nu ne găseam cuvintele. Enumeram știrile, cîteva bîrfeli din cercurile guvernamentale, dar discuția nu se lega ; conversațiile la care mă gîndisem se împotmoleau sau luau o întorsătură cu totul diferită ; aveam senzația că și ea se gîndise la ce ar fi vrut să spună fiecare dintre noi.

Se interesă de Gilbert și întrebarea sună monoton, ca și cum și-ar fi pregătit-o dinainte. Cînd această conversație cu întreruperi la fel de greu de urnit ca un interviu incompetent, părea că durase destul, m-am uitat la ceas, în speranța că se făcuse ora mesei. Nu trecuse nici o jumătate de oră de cînd eram împreună.

Curînd după aceea m-am ridicat și m-am îndreptat spre bibliotecă, dar m-am întors din drum spre ea și am luat-o în brațe. Se lipi de mine ; murmură ceva și-și lipi buzele de ale mele. Deschise ochii și-mi zîmbi ; i-am văzut conturul frumos și bine desenat al buzelor. Ne-am zîmbit unul altuia cu plăcere, dar mai mult cu o copleșitoare și liniștitoare ușurare.

Deși pleoapele-i păreau mai grele, ochii-i erau strălucitori ; îmbujorată, cu părul peste ochi, începu să rîdă și să sporovăiască. Fermecat, i-am pus mîinile pe umeri.

Apoi, ca și cum ar fi făcut un efort dureros, fața-i deveni aspră și serioasă, ochii iscoditori. Se uită la mine, nu rugător, ci făcîndu-și curaj.

— Vreau să te întreb ceva. E important.

Era maleabilă. După ce o strînsesem în brațe, credeam că totul avea să meargă așa cum îmi imaginasem. În cele din urmă visurile mi se realizau. Eram total nepregătit s-o văd ținîndu-mi piept, o persoană parcă necunoscută.

Probabil că uimirea și dezamăgirea mi se citeau pe față, căci interveni :

— Doar nu-ți închipui că vreau să te supăr tocmai acum ?

— Nu văd de ce ai face-o.

— Trebuie să întreb — înainte de a fi prea tîrziu.

— Ce anume ?

— Cînd erai cu Sheila, — nu relatasem multe de pre ea, dar Margaret vorbea de parcă ar fi cunoscut-o, ai ţinut la dînsa, vreau să spun că ai ocrotit-o tot timpu N-a fost nimic mai mult, nu-i aşa ?

Am răspuns după o pauză :

— Nu prea.

— Nu sînt mulţi cei care ar fi putut s-o facă, în spuse. Dar mă înspăimîntă.

Din nou nu mă simţeam în stare să vorbesc ; pauz fu mai lungă pînă ce spusei :

— De ce să te înspăimînte ?

— Trebuie s-o ştii.

Vocea îi era sigură, deloc tandră — experienţa noas tră comună era la începuturile ei.

— Nu a fost o relaţie strînsă, continuă ea. Tu ai ri mas tot timpul în afară. Îţi doreşti din nou acelaşi lucru Înainte de a-i răspunde, adăugă : Dacă e aşa, — ochii i s umplură de lacrimi, — e groaznic că trebuie să ţi-o spun dar nu pot accepta.

Continuînd să plîngă, adăugă :

— Spune-mi. Îţi doreşti din nou acelaşi lucru ?

La timpul hotărît de mine şi în felul meu, eram pre gătit să-mi cercetez amănunţit motivele. Cu durere, fără nici o plăcere, bineînţeles, mi-am dat seama că trebui să mă analizez acum, în faţa ei, pentru ea. Răspunsu veni şi mai greu decît celelalte, ca şi cînd mi-ar fi fos smuls.

— Sper că nu. După o pauză am adăugat : Nu cre

Faţa i s-a luminat, culoarea i-a revenit în obraj încă uzi de lacrimi. Nu mi-a cerut să repet sau să mă ex plic ; a acceptat cuvintele ca şi cum ar fi fost un contrac Şi-a recăpătat buna dispoziţie, părea din nou foart tînără, ochii îi străluceau, încîntată de clipele pe care t trăiam.

Cu o voce spontană, sarcastică, dar fericită, îmi spus

Niel nu-i de mirare că toată lumea afirmă că eş un bun vorbitor.

Se uită fix la mine :

— Să nu crezi că te zoresc. Nu vreau să te conside legat de nimic, cu această singură excepţie. Cred că pc accepta orice încurcătură în care am intrat, orice ai face, — dar dacă ai fi simţit doar nevoia unei persoan care să te lase în pace, nevoia unei făpturi abandonat

căreia să i te dedici, atunci ar fi trebuit să mă feresc din calea ta înainte de a fi început.

Zîmbea și plîngea în același timp.

— Vezi tu, n-aș fi avut nici cea mai mică șansă. Aș fi pierdut de la început și n-aș fi putut suporta.

Îmi mîngîia mîna și o simțeam tremurînd. Ar fi acceptat să se culce cu mine, dar își solicitase nervii în așa măsură, încît ceea ce-și dorea cu adevărat, în seara aceea, era un răgaz.

Ieșind din apartament, în drum spre restaurant, mergeam tăcuți, absenți, de-a lungul cheiului. Era ceață și în întunericul datorat camuflajului, printre vîrtejurile de ceață, mergeam îmbrățișați ; i-am simțit stofa aspră a hainei, cînd s-a aplecat peste parapet, să se uite în apa adîncă și întunecoasă.

XVII

AFACERI ÎN ZIUA DE ANUL NOU

ÎN DIMINEAȚA ZILEI DE ANUL nou, cînd am intrat în biroul ministrului, acesta scria scrisori. Biroul nu era prea impunător : o cămăruță cu o sobă cu cărbuni, ale cărei geamuri dădeau spre Whitehall. Și nici ministrul nu se dovedea, la prima vedere, prea impunător. Subțirel, mai în vîrstă, își făcuse din modestie un punct de onoare. Cînd pleca de la birou, trecea mai neobservat decît funcționarii săi civili, cu excepția cîtorva locuri : dar acele cîteva locuri se întîmpla să fie singurele unde dorea să fie remarcat și includeau. Clubul Carlton și birourile șefului partidului.

Se numea Thomas Bevill și era un bătrîn fericit, șiret și tenace : dar șiretenia lui se împletea cu o doză de simplitate care te nedumerea cu atît mai mult cu cît îl cunoșteai mai bine. În dimineața aceea, de 1 ianuarie 1942, de pildă, scria cu caligrafia lui rondă de școlar tuturor celor pe care-i cunoștea, al căror nume apăruse pe lista decorațiilor.

Nimeni nu era un mai bun cunoscător al dedesubturilor acordării onorurilor decît Bevill și nimeni nu se pricepea mai bine ca el să le obțină pentru cei care-l interesau.

— S-ar cuveni ca bătrînului Herbert să i se acorde ceva ; asta i-ar mai închide gura.

Dar cînd în ziua de Anul nou se publica lista, Bevill o citea cu o plăcere inocentă şi toţi cei decoraţi, inclusiv cei pentru care el însuşi se zbătuse, urcau cu o treaptă în ochii săi.

— Am cincizeci şi şapte de scrisori de scris, Eliot, mi se adresă cu euforie, ca şi cum considera că faptul că-i cunoştea pe cei cincizeci şi şapte de pe lista de onoruri era o recunoaştere atît a meritelor lor, cît şi a meritelor lui.

Ceva mai tîrziu, secretara lui intră cu un mesaj :

— Domnul Paul Lufkin ar fi recunoscător dacă domnul ministru i-ar putea acorda cîteva minute cît mai curînd cu putinţă.

— Ce vrea individul acesta ? mă întrebă Bevill.

— Un lucru e sigur. Nu vă cere o întrevedere numai de dragul de a vă întîlni.

La această remarcă răutăcioasă, Bevill izbucni în rîs.

— Presupun că vrea să afle de ce numele lui nu se află pe lista de astăzi. Mai reflectă puţin. Şi probabil vrea să se asigure că va fi pe lista următoare.

Mie nu mi se părea deloc ceva în stilul lui Lufkin. El avea alte lucruri în vedere, mult mai importante ; nu-i erau indiferente nici titlurile minore, dar era sigur că acelea aveau să vină de la sine.

Nu mă îndoiam că avea intenţii precise şi eram nerăbdător să descopăr care erau aceste intenţii, înainte ca ministrul să-l primească.

— Scuzaţi-vă pentru astăzi şi pregătiţi întrevederea, l-am sfătuit.

Nu voiam ca ministrul să dea prea multe în vileag faţă [redacted] cît mai mult nu doream să-l văd încol[redacted] : Lufkin era în ascensiune, oa[redacted] pe părerea lui, iar pe de altă parte [redacted] era departe de a fi invulnerabilă. Exis[redacted] voiau să-l scoată din funcţie. Considerente, [redacted] cît şi altruiste, mă îndemnau să nu le creez [redacted] gratuite.

Totuşi, bătrînul era încăpăţînat. Făcuse atîta caz de lipsa de afectare, încît îi plăcea să poată primi pe oricine care se anunţa cu o oră înainte : era liber în dimineaţa aceea, de ce nu l-ar primi pe „acest individ" ? Pe de altă parte încă se mai temea că s-ar putea ridica o problemă

personală legată de lista de onoruri și se ferea de o discuție în *tête-à-tête*, așa că m-a rugat să rămîn, și cînd a intrat Lufkin i-a spus în treacăt :

— Cred că-l cunoști pe Eliot, nu ?

— Dacă ne gîndim că de la mine l-ați furat... replică Lufkin pe un ton indiferent și cam aspru, care pe mulți îi deranja, dar care pe ministru nu-l afectă cîtuși de puțin.

— Dragul meu, spuse Bevill, trebuie să încercăm să ne răscumpărăm greșeala. Cu ce-ți pot fi de folos ?

Îl pofti pe Lufkin în fotoliul de lîngă cămin, își puse o mănușă murdară, aruncă un cărbune pe foc, se așeză într-un scaun cu spătar și se pregăti să-l asculte.

Nu prea avea, însă, ce asculta. Spre surprinderea mea, Lufkin, care de obicei era la fel de precis ca un înalt funcționar de stat, părea să fi venit cu o plîngere neînsemnată și care, în orice caz, nu intra în sfera de activitate a ministrului. Fuseseră concentrați cîțiva din oamenii lui cheie ; nu erau tehnicieni, pentru care ministrul ar fi putut interveni, ci administratori și contabili. Dacă mai scoateți cîțiva din ei, spune Lufkin, aduceți o industrie care merge ceasornic într-o situație critică, — eficiența va scade într-o curbă exponențială.

Bevill n-avea habar ce este o curbă exponențială, dar dădu din cap aprobator.

— Dacă vă așteptați să continuăm a produce, nu văd unde e logica, spuse Lufkin.

— Nu numai că ne așteptăm să continuați, dar ne bazăm pe dumneavoastră, spuse Bevill.

— Atunci ?

— Și să-ți mai spun ceva, zise Bevill. Nu trebuie să tăiem găina cu ouăle de aur.

Apoi adăugă :

— Nu pot promite nimic, dragul meu, dar voi pune o vorbă bună la locul potrivit.

Neliniștit, simțeam că se subapreciază unul pe celălalt. Bevill era un aristocrat ; avea considerație pentru marea finanță, dar în adîncul sufletului său rareori îi făcea plăcere tovărășia unui om de afaceri. Față de Lufkin, ca și față de cei mai mulți reprezentanți ai rasei umane, Bevill părea prietenos ; nu acestea erau, însă, simțămintele lui ; dorea să păstreze relații amicale, pentru că acesta era unul din principiile vieții lui, dar de-abia aștepta să dea

fuga la club. În timp ce Lufkin, care-şi croise un drum în viaţă cu ajutorul burselor şi începuse să lucreze la firmă de la şaptesprezece ani, simţea pentru oamenii politici ca Bevill ceva între invidie şi dispreţ, sentiment atenuat numai de respectul omului care reuşise în viaţă faţă de succesul altora.

Cu toate acestea, deşi îl făcea pe Bevill să se simtă stingherit, aşa cum reuşea să-i facă pe cei mai mulţi, el personal se simţea la largul lui. Venise cu un scop şi se pregătea să deschidă discuţia.

— Ar mai fi ceva, domnule ministru.

— Da, dragul meu.

— Aflăm cu prea mare întîrziere de proiectele dumneavoastră.

— Bateţi la uşi deschise. Am susţinut acest lucru încă de la începutul războiului şi încă mai am speranţa că vorbele mele vor da roade.

Părul bătrînului stătea ridicat ca o creastă ; Lufkin se uită la el şi spuse :

— Mă bucur de ce aud, domnule ministru. Continuă şi, deodată, îşi puse toată forţa de convingere şi voinţa în argumentare : Eu nu trebuie să ştiu ceea ce faceţi la Barford. Nu ştiu şi nici nu vreau să ştiu înainte de a sosi momentul. Dar un lucru mi-e limpede : dacă vreţi să obţineţi vreun rezultat în timp util pentru acest război, trebuie să ne informaţi şi pe noi în clipa în care consideraţi că se poate fabrica ceva. Oamenii dumneavoastră nu pot realiza o tehnologie chimică pe scară mare. Noi putem. Dădeam faliment dacă n-am fi putut.

— *Această* perspectivă nu ne-a produs nici cea mai mică îngrijorare, replică Bevill încercînd să cîştige timp, şi zîmbindu-i cu ochii lui albaştri. De fapt, bătrînul era îngrijorat, aproape şocat. Căci Lufkin vorbea ca şi cînd ar şti mai mult decît s-ar fi cuvenit. Barford era numele Institutului unde, în urmă cu nouă luni, se începuseră primele experienţe bazate pe fisiune nucleară. În afara oamenilor de ştiinţă care lucrau acolo, numai cîţiva cunoşteau cîte ceva despre acest secret : cîţiva miniştri, funcţionari de stat, savanţi, sub cincizeci cu totul. Pe Bevill, cel mai discret dintre oameni, îl îngrozea faptul că pînă şi zvonul despre un asemenea zvon ar fi putut ajunge la urechile lui Lufkin. Bevill n-a înţeles niciodată acest gen de serviciu de contrainformaţii neoficial cu care se încon-

jura un industriaș puternic ca Lufkin ; și nici măcar nu-și dădea seama că unul din talentele lui Lufkin, poate cel mai de preț, consta în prinderea din zbor a tuturor informațiilor, oricît de vagi, din lumea tehnicii. Lufkin nu avea antene cu care să detecteze sentimentele altor persoane ; în schimb avea cîteva în plus, mai sensibile decît ale tuturor celor din preajma sa, pentru a detecta cea dintîi undă a unei idei noi.

În dimineața aceea, Bevill era hotărît să încerce a cîștiga timp, ascunzîndu-se după o perdea de platitudini, jucînd rolul unui bătrîn amabil, ușor ramolit. Chiar dacă proiectul de la Barford avea să dea roade, chiar dacă aveau să facă apel la marile firme, nu era sigur că firma lui Lufkin avea să se afle printre ele. Pentru moment nu era pregătit să-i acorde încredere, să facă nici cea mai mică speculație despre Barford, nici față de el, nici față de oricine altcineva în afara celor care erau deja la curent.

— Dragul meu, zise el cu inocența unui copil, nu sînt încă pregătit să vînd pielea ursului din pădure și crede-mă că dacă nu spunem nimic despre aceste mici jocuri colegilor noștri din industrie sau *dacă dorim ca absolut nimeni să nu sufle o vorbă despre ele* (aceasta era maniera lui Bevill de a-i spune unui magnat să-și țină gura), e pentru că, sînt gata să fac pariu pe ce vrei că pînă la urmă nu se va alege nimic de ele.

— Îndrăznesc să vă sugerez că greșiți, spuse Lufkin, dacă porniți de la premisa că nu veți reuși.

— Nu, dar avem o părere mult prea bună despre dumneavoastră pentru a vă face să vă pierdeți timpul.

— Nu ne credeți capabili să judecăm noi acest lucru ?

— Firma dumneavoastră, spuse ministrul, face deja atît de mult pentru noi !

— Asta nu e un motiv, replică Lufkin, pierzîndu-și în mod deliberat cumpătul, ca să ne lăsați pe dinafara unei afaceri ce ar putea deveni cea mai importantă dintre toate cele de care v-ați ocupat pînă acum.

Enervarea oamenilor de acțiune, și chiar enervarea bine mimată a lui Lufkin, nu avea efect asupra lui Bevill, afară doar că-l făceau să pară și mai încîlcit la minte. Dar nu-și dădea seama — și era singurul lucru care mă liniștea în dimineața aceea — că Lufkin era un om formidabil și că nu va reuși să-l ducă cu vorba la nesfîrșit.

Expert în a aprecia cît de mult aveau să conteze protestele, Bevill știa că dacă va consulta alte firme înainte de a vorbi cu Lufkin, se vor ivi cu siguranță probleme și probabil vor fi dificultăți de genul celor de care un politician înțelept e bine să se ferească.

Știa că Lufkin urmărea un scop precis. Nu era numai ideea că dacă proiectul de la Barford s-ar materializa, firma lui Lufkin va scoate, nu într-un an, nu în timpul războiului, dar în douăzeci de ani poate, milioane de lire. Nu, asta nu era tot, deși Lufkin calculase cîștigul și voia partea leului. În plus, se considera, în mod sincer, omul cel mai potrivit pentru a duce totul la bun sfîrșit. Faptul că era direct interesat nu-l făcea să ezite cîtuși de puțin ; a proceda altfel i s-ar fi părut o dovadă de slăbiciune. Din contră, propriul interes și conștiința propriei sale puteri se împleteau, dîndu-i un fel de opacă autoritate morală.

În tot timpul întrevederii cu ministrul, în ciuda șiretteniei, lingușirilor și neîncrederii bătrînului, Lufkin avusese inițiativa morală.

XVIII

DULCEAȚA VIEȚII

LUMINA FOCULUI STRĂLUCEA PE tavan ; o umbră fremătă și se frînse în lumina blîndă, trandafirie ; se auzi zgomotul unui cărbune căzînd, lumina de pe tavan pîlpîie, se stinse și apoi se aprinse din nou. Senzația unei vacanțe de mult uitată sau a unei convalescențe din copilărie. Stăteam lungit, cuprins de o mulțumire atît de absolută, încît privelișlea tavanului era ea însăși o bucurie, nu numai urmarea unei bucurii. Capul lui Margaret se odihnea pe brațul meu ; și ea își ațintise privirea spre tavan.

În ciuda focului, aerul din cameră era rece, căci Margaret trebuia să-și drămuiască rația de cărbuni și focul nu fusese aprins decît cînd venisem noi. Sub pătură, trupurile noastre se atingeau. Era ora nouă și venisem în camera ei acum două ore, așa cum făceam adesea în serile acelea de iarnă. Camera era la parter, pe o stradă aproape de Lancaster Gate și în depărtare, în noaptea de război, rece și întunecată se auzea zgomotul crescînd și

apoi descrescînd, al traficului, asemănător valurilor pe o plajă acoperită cu pietre.

Vorbea cu întreruperi, povestind cu lux de amănunte despre familia ei şi cît de fericiţi şi apropiaţi fuseseră. Cu părul răsfirat pe umărul meu, cu coapsa lipită de a mea, simţeam amîndoi că şi cealaltă fericire era aproape ; începuse să vorbească după ce îi dădusem eu prilejul. Căci menţionasem, bombănind leneş în pat, că în curînd aveam să am nişte tracasări suplimentare, deoarece casa din Chelsea, în care am locuit, fusese avariată într-un raid aerian anul trecut şi proprietarul începuse să mă piseze cu o nouă listă de sugestii.

— E tatăl Sheilei ? întrebase Margaret.

Am răspuns că da, o clipă neliniştit că lăsasem numele ei să intervină în conversaţie. Fără nici o reţinere m-a întrebat :

— Cum se înţelegeau ?

— Nu prea bine.

— Nici nu-mi închipuiam c-ar fi putut să se înţeleagă.

Îmi treceau prin minte scrisorile pe care le primisem de la pastor, scrisori de afaceri, ingenioase, autocompătimitoare, considerînd de la sine înţeles că timpul meu era la dispoziţia domnului Knight. Gînditoare, Margaret spuse :

— La mine a fost altfel.

Îşi iubise întotdeauna tatăl şi sora. Vorbea despre ei natural, cu delicateţe ; nu era inhibată de comparaţia cu Sheila ; o adusese ea însăşi în discuţie.

Totuşi, şi ea se răzvrătise, ştiam acum — se răzvrătise împotriva neîncrederilor tatălui ei. Lucrurile nu fuseseră chiar aşa de simple cum zicea ea cînd mă încredinţa că viaţa ei de familie fusese fericită şi trăise intens şi că cei care nu cunoscuseră o astfel de viaţă nici nu-şi puteau închipui măcar ce-au pierdut.

Era ora nouă şi îmi mai rămăsese o oră pînă la plecare, cînd urma să înfrunt frigul de afară. Pe la zece jumătate trebuia să fiu acasă în caz că ministrul, care după cină participa la şedinţa cabinetului, ar avea nevoie de mine. Mai aveam o oră de fericire, cînd mă puteam ascunde în această voluptoasă siguranţă, neştiut de nimeni. Nu numai pentru a fi în siguranţă şi pentru a păstra secretă legătura noastră ne întîlneam în apartamentul ei şi nu într-al meu, ci şi pentru că asta-i făcea plăcere, pen-

tru că avea ocazia ca timp de două-trei ore, în zilele acelea cînd lucram în atmosfera neaerisită din subteran, să aibă grijă de mine.

În lumina instabilă mă uitam cu atenţie la faţa ei cu pometii proeminenţi ; era relaxată pentru că eu eram fericit, tot aşa după cum o văzusem transportată de fericire pentru că era sursa plăcerilor mele. Obişnuit cum eram să caut pe figura celuilalt semnele tristeţii, deseori o studiam şi pe ea, incapabil să mă dezbăr de acest obicei, de obsesia, de o sensibilitate necontrolată, că ar putea fi nefericită.

Într-o seară, nu cu mult timp în urmă, ne-am certat din cauza acestei obsesii : era prima noastră ceartă. Toată seara fusese preocupată, deşi zîmbea ca să nu fiu eu îngrijorat : cînd stăteam îmbrăţişaţi, vorbind în şoaptă, răspunsurile ei veneau parcă de departe. În cele din urmă s-a dat jos din pat să se îmbrace, iar eu am rămas lungit, privind-o. Goală în faţa oglinzii, cu spatele spre mine, cu corpul mai plin şi mai puţin tineresc decît părea cînd era îmbrăcată, îşi peria părul. Aşa cum stătea acolo, puteam să-mi dau seama, cu o undă de tandreţe, că dezinteresul pe care-l afişa faţă de îmbrăcăminte era înşelător. Se farda puţin, dar o făcea dintr-o vanitate a ei specială; era acel mod curios de a poza care recurge la lucruri foarte simple, aproape sărăcăcioase, dar care totuşi se observa. Era un soi de a se pune în evidenţă care mie mi se părea că implică şi ceva din farmecul şi misterul unei vieţi senzuale.

Îi vedeam faţa în oglindă. Nu mai zîmbea, zîmbetul dulce care-mi făcea atîta plăcere îi dispăruse de pe buze, se gîndea la ceva ; o cută adîncă i se crestase între sprîncene. Am întrebat-o :

— Ce s-a întîmplat ?

Îmi spuse cîteva cuvinte de dragoste, încercă să-şi netezească fruntea şi apoi răspunse :

— Nimic.

— Ce-am făcut ?

Mă aşteptam ca firea ei să fie mai echilibrată decît a mea. Nu eram pregătit pentru furia cu care a izbucnit.

Se întoarse spre mine, sîngele năvălindu-i în obraji, cu ochii în flăcări.

— N-ai făcut nimic, zise.

— Te-am întrebat ce s-a întîmplat.

— N-are nici o legătură cu noi. Dar va avea dacă vei continua să consideri că este vina ta de fiecare dată cînd sînt îngrijorată. În felul acesta vei strica totul și n-am să accept.

Afectat profund din cauza izbucnirii ei, am insistat totuși să aflu ce avea pe suflet. Nu voia să fie constrînsă. Voința ei de fier se opunea voinței mele. Totuși, în cele din urmă, văzîndu-mă tot îngrijorat, supărată, mi-a mărturisit ce o frămîntă ; mi se părea ridicol, greu de crezut. A doua zi, trebuia să ia parte la o întrunire ca reprezentantă a secției ei și avea emoții. Nu pentru că nutrea ambiții în ceea ce privește slujba, dar s-ar fi simțit umilită dacă nu se va putea achita onorabil. Detesta să nu fie la înălțime. Era, cum spuneau funcționarii de stat, „bună la scris", dar cînd se punea problema să ia cuvîntul la vreo ședință, lucru de care oameni ca mine uitaseră că ar putea fi o problemă, era atît de timorată că nici nu putea dormi cu o noapte înainte.

Mi-a trecut prin minte că, deși o credeam atît de deosebită de Sheila încît o situam la polul opus, de data aceasta o prinsesem reacționînd exact ca ea.

După această mărturisire, încă mai era furioasă : furioasă că eram atît de îngrijorat încît o făceam nefericită. Nu era numai o izbucnire de dragul de a face o scenă : avea o asprime rău prevestitoare, care mi se părea mie, cel împotriva căruia era îndreptată, total disproporționată.

În seara aceasta, cînd stăteam împreună urmărind jocul de lumină pe tavan, cearta fusese înmormîntată. Cînd m-am uitat la fața ei, obișnuința de a detecta îngrijorarea devenise numai un tic, căci în ochii și pe buzele ei îi vedeam propria seninătate. Era mai leneșă ca de obicei ; de regulă, cînd trebuia să mă întorc să stau lîngă telefon în Dolphin Square, venea cu mine, ca seara petrecută împreună să fie astfel mai lungă, deși asta însemna kilometri de mers pe jos prin frig și întuneric. În seara asta, întinzîndu-se cu răsfăț, rămase în pat. După ce i-am urat noapte bună, am învelit-o bine cu păturile și, privind-o liniștit, i-am văzut scobitura claviculei umbrită în lumina focului.

XIX

DOUĂ SURORI

MARGARET NU PUTU ARANJA O întîlnire între mine şi sora ei mai mare decît în mai, într-o sîmbătă după-amiază. La început stabilisem să mergem să ne plimbăm, undeva la ţară, dar a venit curierul şi după-masă am fost chemat la secretarul permanent. Stînd acolo şi răspunzîndu-i lui Hector Rose la întrebări, puteam vedea frunzişul pomilor din St. James Park, unde ştiam că mă aşteaptă cele două femei. Era una din primele zile calde ale anului şi ferestrele fuseseră larg deschise, aşa că după liniştea ce domnise în acest birou în timpul iernii, aveai acum impresia că auzi freamătul primăverii.

Înainte ca Rose să scrie raportul adresat ministrului, a trebuit să dea telefon la alt departament. S-a creat o scurtă pauză şi, stînd acolo să aşteptăm răspunsul telefonic, secretarul permanent deveni conştient de vremea frumoasă de afară.

— Îmi pare rău, dragul meu, c-am fost nevoit să te chem şi după-amiază, spuse. Ar trebui să ieşim cu toţii la aer. Disciplinat, puternic, nu prea-i păsa de starea vremii, dar era un om prea eficient ca să stea în birou să lucreze numai de dragul de a lucra şi să mă ţină şi pe mine lîngă el. În timpul războiului muncea paisprezece ore pe zi, dar nu era nimic obsesiv în asta ; o făcea pentru că aceasta era munca lui şi hotărîrile trebuiau luate. Singurul lucru obsesiv la el era politeţea exagerată. În după-amiaza aceea, cînd Margaret şi sora ei mă aşteptau afară în parc, Rose şi-a exprimat de nenumărate ori părerea de rău că-mi răpeşte timpul.

Împlinea în anul acela patruzeci şi cinci de ani ; era unul dintre cei mai tineri şefi de departament, şi părea chiar mai tînăr. Ochii, de un albastru spălăcit, erau acoperiţi de pleoape grele, părul blond, pieptănat lins peste cap. Se număra printre cei mai apreciaţi funcţionari de stat din vremea lui. Aveam un deosebit respect pentru el şi el mă respecta oarecum dar raporturile dintre noi nu erau prea apropiate şi, în aşteptarea telefonului, nu aveam nimic spontan să ne spunem unul altuia.

— Sincer, îmi pare nespus de rău, mi se adresă.

Cuvintele păreau exuberante și prostești ; de fapt era cel mai puțin exuberant și prost dintre oameni și, dintre toți cei pe care-i cunoșteam, el și Lufkin aveau cele mai mari aptitudini pentru funcții de decizie. De cînd începuse războiul fusese total absorbit de el, asumîndu-și responsabilități fără să clipească. Constituise o lecție pentru mine, făcîndu-mă să meditez la felul în care emitem judecăți greșite. Căci, în marea sciziune politică dinaintea războiului, nu numai partenerii de afaceri ai lui Lufkin se aflau în tabăra opusă mie. Bevill, acest vechi aristocrat, iscusit politician, fusese pro-München ; la fel Rose și alți funcționari de stat în ascensiune. Nu-l cunoșteam pe Rose pe atunci ; dacă l-aș fi cunoscut în momentele de criză, n-aș fi avut încredere în el. Și aș fi făcut o mare greșeală. De fapt, cînd s-a declarat războiul, Bevill și Rose s-au dăruit cu totul muncii lor. În comparație cu prietenii mei de stînga, nervii lor erau mai tari.

Rose continuă să se scuze pînă cînd sună telefonul. Apoi, cu o iuțeală remarcabilă, îmi ceru o lămurire și redactă raportul către ministru. Îl redactă sub forma unei întrebări, dar era o întrebare astfel pusă, încît numai un ministru nesăbuit ar fi putut da un răspuns greșit.

— Ei, spuse Rose, cu asta contribuția dumitale în această problemă pare să se fi încheiat, dragă Eliot. Mii de mulțumiri. Acum sper că te vei duce să găsești un divertisment mai potrivit pentru o sîmbătă după-amiază atît de plăcută.

Politețea lui se încheia deseori pe o notă ironică ; dar era numai o politețe de dragul politeții. Viața mea nu-l interesa cîtuși de puțin. Dacă ar fi știut, nu s-ar fi formalizat ; nu era rigid în concepții, dar altele erau problemele care-l preocupau.

Odată ajuns în parc, am început s-o caut pe Margaret, printre uniformele și rochiile de vară lungite în iarbă ; am văzut-o într-o înghesuială, cîțiva pași mai încolo de locul unde ne dăduserem întîlnire. Stătea la soare, cu fața în jos, cu capul întors spre sora ei, amîndouă absorbite în discuție. Uitîndu-mă la cele două fețe apropiate una de cealaltă, am simțit un fel de intimitate față de Helen, deși nu-i vorbisem niciodată. Unele din expresiile feței i le cunoșteam, căci le văzusem deja la sora ei. Dar avea ceva pentru care Margaret nu mă pregătise deloc.

Şezînd pe iarbă, cu spatele drept şi picioarele întinse unul peste altul, arăta elegantă ; nepotrivit, aproape deplasat de elegantă în această vară de război, ca şi cum ar fi fost observator indiferent dintr-o ţară neutră. Rochia neagră, pălăria de aceeaşi culoare, cu boruri mari, ieşeau în evidenţă pe acest fundal de gunoaie, iarbă arsă şi pomi acoperiţi de praf.

Împlinise douăzeci şi nouă de ani, era cu patru ani mai mare ca Margaret şi părea în acelaşi timp mai aşezată, dar mai fragilă. Ambele figuri aveau aceiaşi pomeţi proeminenţi, dar pe cînd la Margaret carnea era tare ca la orice femeie tînără şi sănătoasă, la sora ei apăruseră primele semne de rigiditate — tipul de rigiditate pe care-l văzusem în urmă cu o generaţie la unele din mătuşile mele, care au stat prea mult sub aripa părinţilor şi la vîrsta lui Helen s-au resemnat la un celibat timpuriu. Totuşi, Helen se căsătorise la vîrsta de douăzeci şi unu de ani şi Margaret îmi spusese că avea o căsnicie fericită.

Erau atît de absorbite, că Margaret nu mă observă pe mine. Vorbea, plină de însufleţire, dar îngrijorată în acelaşi timp. Figura lui Helen părea gravă, îşi mormăia răspunsurile. Profilurile lor, care se asemănau izbitor, aveau o linie ascuţită şi hotărîtă. Am strigat-o şi Margaret se ridică spunînd :

— El e Lewis.

Helen mi-a zîmbit imediat, deşi am remarcat că făcea un efort să se elibereze de ceea ce discutaseră mai înainte. Îmi spuse două-trei cuvinte formale de salut. Vocea îi era mai domoală decît a lui Margaret, vorbirea mai sacadată ; dar îţi dovedea prin energia cu care vorbea o prietenie de care era prea intimidată, prea preocupată pentru a o exprima în cuvinte. Pe cînd mă aşezam îmi spuse :

— Bagă de seamă, e atît de murdar că trebuie să ai grijă unde te aşezi.

Margaret se uită la ea şi rîse. Îmi spuse :

— Rezolvam nişte probleme de familie.

— Plicticoase pentru alţii, adăugă Helen. Apoi, temîndu-se că s-ar putea să mă simt dat deoparte, adăugă repede : Plicticoase şi pentru noi de data asta.

Zîmbi şi făcu o observaţie apreciativă în legătură cu vremea. Numai o umbră de tristeţe i se mai vedea pe faţă ; nu voia s-o văd eu ; dorea ca întîlnirea noastră să fie plăcută.

Totuși, toți trei eram tăcuți sau mai degrabă interveneau pauze în conversație, apoi vorbeam cu ușurință și urma iar o pauză. Probabil că Helen era neliniștită de legătura dintre mine și sora ei, dar de fapt Margaret era cea care era mai îngrijorată. Deseori se uita la Helen cu privirea aceea vigilentă, de cloșcă, pe care o soră mai mare o are față de o soră mai mică care-i e dragă, în special față de o soră fără experiență, incapabilă să se descurce singură.

Așa cum stăteam împreună, în lumina soarelui, în vreme ce pașii greoi ai soldaților și ai prietenelor lor se auzeau scîrțiind pe alee la cîțiva metri de noi, Helen continua să fie absorbită în gînduri : apoi se sili să se ocupe de Margaret și de mine, aproape ca și cînd faptul că ne vedea împreună era o consolare. Într-adevăr, departe de a fi îngrijorată pentru sora ei, păru foarte fericită în după-amiaza aceea cînd află cîte ceva despre noi. Unde ne întîlnisem ? Nu știa nimic. Cînd anume ?

Așa timidă cum era, punea întrebări directe, așa cum observasem și la alte femei provenite din familii ca a lor. Unele din reținerile pe care un om de felul meu le învățase i-ar fi părut lui Helen și lui Margaret un fel de negare a integrității. Helen era reținută și nu foarte mondenă, dar dacă Margaret i-ar fi ascuns că trăiam împreună, nu ar fi fost numai jignită, ci și șocată.

Minute în șir, faptul că o descosea pe Margaret și pe mine o înveselea, îi abătea gîndurile de la problemele ei. Aveam impresia că încerca să-și imagineze viitorul nostru. Dar nu reușea. Căldura era dogoritoare, lumina soarelui strălucitoare ; stătea acolo învăluită într-o reverie meditativă.

XX

O FEREASTRĂ CARE SE ÎNTUNECĂ

SPERÎND CĂ HELEN AR VORBI CU sora ei dacă ar fi fost singure, le-am lăsat pe amîndouă în parc și n-am mai văzut-o pe Margaret pînă luni seara. Îmi spusese deja la telefon că va trebui să ia masa cu Helen în seara aceea și cînd ne-am întîlnit într-o bodegă din Tothill Street, Margaret îmi spuse direct :

— Îmi pare rău c-a trebuit s-o vezi în starea asta.
— Îmi place foarte mult, am încredințat-o.
— Sper să-ți placă.

De săptămîni de zile așteptase cu nerăbdare întîlnirea mea cu Helen ; dorea ca și eu s-o admir pe sora ei, la fel cum o admira ea. Îmi spuse din nou, cu dorința de a mă convinge, că Helen nu era mai înclinată spre melancolie decît ea însăși și departe de a fi egoistă.

— Cum ar putea cineva s-o considere egoistă ? Oh, doamne, ce păcat, exclamă ea.

Am întrebat-o la ce se referea.

— A crezut că, în sfîrșit, va avea un copil. Și sîmbătă a aflat că se înșelase.

— E chiar atît de important pentru ea ? am întrebat.

De prisos, căci îmi spusese deja cît de mult își dorea un copil.

— Ai văzut cu ochii tăi, nu ?
— În ce măsură îi va afecta căsnicia ?
— Deloc. E o căsnicie fericită. Dar, nu pot să nu mi-o amintesc cînd era foarte tînără, chiar pe timpul școlii și îmi povestea cum o să-și crească copiii.

Era tocmai pe punctul de a pleca să se întîlnească cu Helen, cînd intră Betty Vane.

În timp ce făceam prezentările, Betty mărturisi că telefonase la birou, vorbise cu Gilbert Cooke și aflase că aceasta era una din bodegile mele preferate ; între timp o studia pe Margaret, cu urechile ciulite să audă pe ce ton ne vorbim. De fapt, Margaret nu prea vorbi ; se tot uita la ceasul de deasupra barului și curînd se scuză și plecă. A părut un gest nepoliticos sau o stratagemă că ne lăsase singuri ; de fapt, însemna numai că dacă ar fi trebuit să fie protocolară, nepoliticoasă cu cineva, voia să se asigure că acest cineva nu era sora ei.

— Ei ? exclamă Betty.

O secundă am fost descumpănit de toată neînțelegerea. I-am explicat, dar n-a acceptat explicația mea. Îmi spuse cîntărindu-mă cu o privire prietenoasă :

— Trebuie să recunosc că arăți mult mai bine.

N-o mai văzusem de cîtăva vreme, dar acum eram bucuros s-o revăd. Cînd murise Sheila, Betty mă luase în grija ei. Îmi găsise apartamentul, mă ajutase să mă mut din casa din Chelsea ; și apoi, după ce se asigurase că practic nu mai aveam nevoie de ajutor, dispăruse din

calea mea. Presupusese că nu doream s-o mai văd, nici pe ea şi nici pe altcineva care să-mi amintească de căsnicia mea. De atunci o mai întîlnisem o dată sau de două ori, primisem vreo două scrisori şi atît.

Spre deosebire de majoritatea celor din cercul nostru, ea nu lucra la Londra, ci în birourile unei fabrici într-un oraş din Midland. Motivul era neobişnuit : ea, pe departe cea mai aristocrată dintre toţi prietenii mei, avea cea mai puţină şcoală ; în camera ei de acasă i se predase un minimum de cunoştinţe ; deşteaptă cum era, nu avea nici cea mai neînsemnată calificare şi ar fi fost pusă la grea încercare dacă ar fi fost nevoită să obţină vreuna.

Iat-o acum, în jur de treizeci şi cinci de ani, stînd în faţa mea de cealaltă parte a măsuţei, cu nasul ceva mai ascuţit, scrutîndu-mă cu ochii ei frumoşi. Îi plăcuse întotdeauna să bea un păhărel şi acum bea la rînd cu mine. Nu menţionă numele Sheilei şi nu vorbi nici de ajutorul pe care mi-l dăduse pe cînd aveam necazuri, dar îi făcea plăcere să vorbească de vremurile de demult ; avea o undă de sentimentalism, nu pentru vreo bucurie anume, ci pur şi simplu pentru tinereţea noastră.

Eram cuprinşi de un sentiment de nostalgie, strălucind de plăcere, care persistă şi cînd am plecat să mîncăm împreună. Să mîncăm mai bine decît mîncasem în anul acela, căci Betty, deşi nu locuia în Londra, continua să urmărească restaurantele pe cale să-şi facă un bun renume. Mi se părea că o face cu tot atîta grijă ca un bărbat singur, activ şi deprins cu traiul bun. Astfel, la o măsuţă din colţ, în Percy Street, ne descoseam unul pe altul, cu mulţumirea, respectul, melancolia şi relaxarea unor vechi prieteni — conştienţi de sentimentul, în care ne învăluia nostalgia, că dacă condiţiile ar fi fost altele, am fi putut fi mai apropiaţi.

M-am interesat de persoanele cu care se întîlnea şi cu cine se mai împrietenise, căutînd de fapt să aflu, dacă avea vreun iubit sau găsise un viitor soţ. Părea absurd din partea mea să folosesc eufemisme sau vicleşuguri, să umblu pe căi ocolite, ca domnul Knight, faţă de această femeie pe care o cunoşteam atît de bine şi al cărui limbaj era deseori vulgar. Dar Betty nu era vulgară decît în legătură cu trupul, despre sentimentele ei era mai reţinută ca o şcolăriţă. Ştiam de mult că, pur şi simplu, nu putea să exprime ceea ce simţea pentru un bărbat. Chiar şi acum

părea ca o fetiță care refuza să se lase tachinată. Da, întîlnise o mulțime de oameni la fabrică :

— Unii din ei sînt interesanți, zise.

— Cine sînt ?

— Oh, directori și tipi de genul ăsta.

— E vreunul deosebit de interesant ? Eram sigur că voia să se destăinuie.

— De fapt, izbucni ea, este cineva care-mi place.

Am întrebat-o despre el — un văduv, mult mai în vîrstă decît ea, destul de apreciat.

— Desigur, i-am spus eu, n-ai mai întîlnit pînă acum oameni de genul ăsta.

— E un om drăguț. Totul pare să fie foarte bine, zise, cu ceva din speranța pe care nu o pierduse niciodată complet, dar cu toată lipsa de încredere.

— Draga mea, te rog, am izbucnit eu, nu te mai subaprecia atît.

Zîmbi încurcată :

— Nu știu.

— Pentru numele lui Dumnezeu, de ce n-ar fi foarte bine ?

— Oh, zise ea, nu prea sînt pe gustul multora.

Vorbea deschis. Se simțea ușurată acum că se spovedise cuiva, chiar și în forma asta strangulată. Tăcu, ca și cum s-ar fi simțit rușinată de propria-i vorbărie. Brusc, începu să vorbească despre mine. Într-o clipă o auzii spunînd :

— Ce-i cu fata asta care a șters-o din bodegă ?

— Am întîlnit-o toamna trecută, am răspuns.

— E serios ?

— Da, este.

Betty dădu din cap. Spuse pe un ton prietenos, aproape dezaprobator :

— Ai fost atît de nefericit ! Sper că nu va fi la fel și de data asta.

— Nicidecum.

Mă privi insistent.

— Ar fi grozav, spuse, vocea devenindu-i deodată blîndă, dacă ai putea fi fericit.

Și adăugă :

— Nu cunosc pe nimeni care s-o merite mai mult.

În acel colț al restaurantului plutea aerul cald al apropierii sentimentale.

Betty era o femeie realistă ; atît de realistă în ceea ce o privea pe ea, încît realismul devenea un serios handicap ; celor mai mulţi oameni nu le acorda circumstanţe atenuante. Dar cînd era vorba de mine, realismul ei slăbea adesea şi mă considera un om mult mai bun decît eram de fapt. Cu cît mai bun — am putut să-mi dau seama o oră mai tîrziu. Plecasem radios de la restaurant acasă la Margaret, unde am găsit-o stînd de vorbă cu Helen. Cînd am sosit erau fericite. Starea de spirit á lui Helen se îmbunătăţise ; ca şi Margaret, nu ceda aşa uşor. Am înţeles că fusese la un doctor ; apoi refuză să mai discute în seara aceea despre problemele ei. Cînd am intrat, era limpede că discutaseră în schimb — cu plăcere şi haz — despre mine şi Margaret.

În seara de vară, uşile pliante dintre dormitorul lui Margaret şi salon erau deschise ; scaunele lor erau aşezate faţă-n faţă, de o parte şi de alta a căminului gol din salon, pe care iarna nu-l folosisem niciodată. Afară, în stradă, stăruia încă lumina deşi era aproape zece. Copiii se jucau şi în dreptul ferestrei, la nivelul scaunelor, se puteau vedea umerii şi capetele celor care treceau pe trotuar. Ar fi putut foarte bine să fie „camera de la stradă" din copilăria mea.

Helen, îmbrăcată cu aceeaşi eleganţă exagerată ca în parc, părea mai deplasată ca oricînd. O clipă m-am gîndit cît de mult se deosebeau. În ciuda faptului că era căsătorită, în ciuda farmecului său, ceva din prima mea impresie despre ea persista ; o notă de inteligenţă, delicateţe şi un aer de domnişoară bătrînă. Şi totuşi aveau amîndouă aceeaşi atitudine de independenţă, aceeaşi certitudine că erau propriii lor judecători, imprimată de familia împotriva căreia Margaret se răzvrătise mai mult decît sora ei. Era independenţa comună tuturor membrilor familiei ei, la fel ca şi aluniţa de pe şold despre care-mi spusese că este un semn de familie. Helen nu avea nimic din neglijenţa lui Margaret ; se deosebea în multe privinţe de sora ei, care trăia din plin bucuria de a-mi face mie plăcere, şi avea senzualitatea profundă, lipsită de sentimentul vinovăţiei al acelor femei pentru care a fi sursa plăcerii este cea mai mare bucurie, întrucît o împărtăşesc şi ele.

— N-ar trebui să trăieşti în felul acesta, spuse Helen aruncîndu-şi ochii prin cameră, e cam dezordine. Miles e de părere c-ar trebui să...

— Ah, Miles, zise Margaret. Cred şi eu.

Vorbeau despre soţul lui Helen, pe care amîndouă păreau să-l privească cu un fel de blîndă şi drăgăstoasă condescendenţă, ca şi cum s-ar fi coalizat într-un fel de pact pentru a-l salva de el însuşi. Totuşi, din cîte auzisem, era un om care reuşise în viaţă, amabil, independent, acceptînd responsabilităţile ca pe un soi de privilegiu.

— Noroc că dintre noi două a ales-o pe cea care i s-a potrivit !

— Mare noroc, spuse Helen, l-ai fi făcut tare nefericit. Cînd vorbea despre el faţa-i devenea mai gingaşă, mai mulţumită. Era o bucurie maternă ; ca un copil tandru şi ascultător, el îi dădea aproape tot ce-şi dorea.

Margaret îi zîmbi şi o clipă mi s-a părut că observ pe faţa ei dorinţa de a simţi şi ea aceeaşi bucurie, de a avea un asemenea cămin : ordonat, aşezat, cu un foc care te aşteaptă arzînd în cămin, cu draperiile trase ascunzînd noaptea de afară.

— N-ar fi fost genul meu, spuse ea.

Şi în clipa aceea am simţit că discuţia mea cu Betty, care mă lăsase atît de radios, atinsese deodată un punct nevralgic şi declanşase un val de tristeţe şi autodistrugere.

Mi s-a părut o seară ca alte seri, cînd după ce beam un păhărel cu Betty, plecam la Sheila, nu o seară anume, ci mai degrabă mai multe nopţi puse laolaltă, cînd nu mă aştepta nimic decît prezenţa Sheilei.

Noaptea aceea se suprapunea peste cea de acum. Le ascultam pe Margaret şi Helen, îmi simţeam corpul ca de plumb, o clipă mi s-a părut că mă aflu într-unul din acele vise în care eşti spectator, dar nu poţi să te mişti.

Cînd Margaret îmi vorbise în seara aceea, mai devreme, despre copiii pe care şi-i dorea sora ei, repeta ceva ce-mi mai spusese şi înainte ; şi, tot ca atunci, îmi ascundea ceva.

În urmă cu o jumătate de oră cînd le văzusem împreună, în cameră, mă gîndisem că, deşi se deosebeau în multe privinţe, se asemănau prin faptul că-şi alegeau singure calea. Dar se mai asemănau şi în altă privinţă. Nu numai Helen îşi dorea copii ; Margaret era la fel. Odată discutasem despre asta şi de atunci, ca şi astă-seară, devenise reţinută. Nu voia ca eu să-mi dau seama cu cîtă nerăbdare aştepta să aibă copii. Dacă m-ar fi lăsat

să-mi dau seama, mi-ar fi pus pe umeri o răspundere și mai mare.

Ascultîndu-le, mă simțeam în mare încurcătură față de Helen, pentru că era convinsă că o voi face fericită pe sora ei.

Cînd se ridică să plece, i-am spus cît de bine mă simțisem în seara aceea. Dar Margaret mă studiase ; după ce o conduse pe sora ei pînă la ușă, se întoarse în salonul gol și mă privi îngrijorată.

— Ce s-a întîmplat ?

Stăteam în picioare. Am luat-o în brațe și am sărutat-o. Pe deasupra capului ei, prin ușile deschise, puteam vedea patul și ferestrele luminate de asfințit. Cu un efort disproporționat de mare, am căutat să-mi scutur greutatea de pe suflet și i-am spus :

— Nu crezi că a sosit timpul să stăm și noi de vorbă ?

— Despre ce ?

— Ar trebui să vorbim despre noi.

Se desprinse din brațele mele și mă privi. Ochii îi străluceau, dar ezită. Spuse :

— Tu nu vrei încă.

Am continuat :

— Nu putem amîna prea mult.

Întrebă pe un ton dintr-odată mai ridicat :

— Ai siguranța că ești pregătit ?

— Ar trebui să discutăm despre căsătorie.

Au trecut cîteva momente pînă a vorbit din nou, deși nu și-a luat ochii de la mine. Atunci expresia feței ei, care fusese gravă și pătrunzătoare, se schimbă brusc ; înfățișarea îi deveni plină de îndrăzneală, care la altă femeie ar fi marcat începutul unei riscante legături de dragoste.

— Nu, spuse ea, te vreau, dar te vreau liber.

Expresia aceasta, pe care o deprinsese de curînd, o folosea ca totul să pară un lucru neînsemnat pentru amîndoi. Dar de fapt mă făcea să înțeleg cît de multe știa. Știa că, deși arătam bine dispus, încă nu mă eliberasem de remușcări sau poate de altceva care nu merita acest nume și care era mai mult o teamă în legătură cu Sheila. Această suferință îmi infiltrase o altă teamă morbidă ; nu o dată Margaret își întorsese capul să-și ascundă lacrimile, pentru că știa că la vederea nefericirii pînă și azi îmi pierdeam complet încrederea în mine.

Accepta acest fapt, după cum accepta și altceva, deși îi venea mai greu. Faptul că uneori nu frica mă cuprindea cînd mă gîndeam la Sheila, ci bucuria. Înșelat de memorie, eram transportat în vremurile — a căror durată fusese neglijabilă în istoria căsătoriei noastre — cînd Sheila, mai puțin realistă decît mine, mă luase în lumea ei ireală. Înșelat de amintiri, simțeam uneori această bucurie mirifică, o imagine falsă a trecutului, strălucind deasupra fericirii mele cu Margaret, fericirea devenind astfel apăsătoare.

Știa toate astea ; dar ceea ce nu știa era dacă eu începusem să mă eliberez. Eram oare capabil să iau totul de la început, să duc viața pe care și-o dorea ea ? Sau eram un ins care în străfundul inimii își construia propria înfrîngere ? Căutînd un răspuns, mă privea cu dragoste, cu tandrețe, dar neîndurătoare față de amîndoi.

— Nu te neliniști, spuse punîndu-și brațele în jurul gîtului meu, avem destul timp.

Murmură, cu capul pe pieptul meu :

— Nu sînt prea răbdătoare, mă cunoști acum, nu ? Dar voi deveni.

Îi simțeam părul moale ; fereastra se întunecase repede în minutele care trecuseră ; îi eram recunoscător.

XXI

ÎNȚELEGERE ȘI OPACITATE

TOATĂ PRIMĂVARA ȘI VARA, ministrul reușise să-l mai amîne pe Paul Lufkin. Proiectul de la Barford intrase într-un impas, se părea că nu se va ajunge la nici un rezultat în Anglia și nu era nimic de lucru pentru industriași. Toate acestea erau adevărate și rezonabile, așa că Lufkin a trebuit să le accepte ; dar se alertă iarăși în toamnă, cînd începu să circule un nou zvon. Se spunea că la Barford apăruse o idee nouă, pe care unii, inclusiv Bevill, doreau s-o pună în aplicare.

Ca de obicei, informația lui Lufkin era aproape exactă. Nimeni nu știa dacă vom reuși să salvăm proiectul de la Barford sau dacă oamenii noștri de știință vor fi trimiși în America, dar în octombrie discuțiile continuau ; și pe cînd eram cufundați în aceste discuții, Lufkin nu-l mai

vizită pe ministru, ci, din senin, mă invită pe mine la cină.

Cînd am primit invitația, care pica cu o săptămînă înainte de a se lua o hotărîre definitivă în legătură cu proiectul de la Barford, am considerat necesar, ca o prudență elementară, să stau de vorbă cu Hector Rose. Astfel, într-o dimineață de octombrie, mă aflam pe un scaun în fața biroului lui. Dincolo de fereastră, cerul se arăta mohorît, bătea vîntul, frunzele toamnei îngălbeneau. Chiar și după propriul lui standard, Hector Rose era elegant și tînăr în ziua aceea — poate pentru că veștile de pe front erau bune, după cum în timpul verii, fuseseră zile în care, deși tenace, rămînea în birou palid și crispat. Vaza era întotdeauna plină cu flori, indiferent de natura știrilor ; în dimineața aceea își oferise un buchet de crizanteme.

— Dragă Eliot, mi se adresă, mă bucur că te văd. Nu cred că am ceva special pentru tine, dar poate ai tu vreo problemă. Mă bucur sincer că am ocazia să mai schimbăm o vorbă.

L-am informat de invitația lui Lufkin. Într-o clipă, tonul de conversație ușoară dispăru și mă ascultă cu răceala unui calculator. Nu era nevoie să-i amintesc că pînă nu demult fusesem consilierul lui Lufkin și nici că Gilbert Cooke fusese angajatul lui. Faptele acestea făceau parte din situația creată ; le acorda toată atenția chiar mai înainte să vorbesc eu, după cum cugeta și la modul în care Lufkin îl abordase pe ministru.

— Dacă șefii noștri hotărăsc să mergem înainte cu proiectul de la Barford, — Rose vorbea de parcă niște oameni fără nici o legătură cu el aveau de ales între un costum albastru și unul maro, deși era total în favoarea lucrărilor de la Barford și dacă proiectul supraviețuia, el devenea, după oamenii de știință, persoana căreia îi revenea cea mai mare responsabilitate, — dacă hotărăsc să continuăm, se înțelege că va trebui să ne gîndim imediat la stabilirea primelor contacte.

— Va trebui să hotărîm, adăugă Rose cu imparțialitate, dacă este bine să-l implicăm și pe Lufkin. Tu ce părere ai, Eliot ? Crezi c-ar fi bine ?

— Pe cît pot eu să judec, situația este destul de încurcată. E limpede că firma lui nu este cea mai nimerită, dar nici nu poate fi scoasă din discuție.

— Exact, spuse Rose. N-o să fie o problemă uşoară.

— Cred că mulţi vor fi de acord că firma lui nu are resursele tehnice ale celorlalte două. Le-am rostit numele.

— Ce are Lufkin ?

— Mă tem că răspunsul la această întrebare este : pe Lufkin însuşi. E de departe personajul cel mai puternic dintre toţi.

— Un băiat de treabă, se exprima Rose total nepotrivit. Nu se referea la latura morală a personalităţii lui Lufkin şi nici la meritele sale ca asociat ; Rose voia să spună că Lufkin este un pantocrat ca şi el.

Mă privi insistent.

— Dragul meu Eliot, spuse, sînt sigur că nu e nevoie să te sfătuiesc eu, dar dacă ajungi la concluzia că el este omul potrivit pentru noi, n-ai de ce să te simţi stînjenit sau să-ţi faci prea multe scrupule. Faptul că se întîmplă să ştii cîte ceva despre el nu înseamnă decît că aprecierea ta devine şi mai valoroasă pentru noi. Este foarte important să nu întrecem măsura şi din motive total nejustificate să neglijăm a încredinţa contractul omului potrivit, bineînţeles în cazul în care ajungem la concluzia că el se dovedeşte a fi omul potrivit.

Am fost oarecum surprins. Nimeni nu putea pune la îndoială integritatea lui Hector Rose. Ar fi fost adevărată nerozie să încerci să-l mituieşti ; el avea aceeaşi părere despre mine. Totuşi, mă aşteptam să fie mai minuţios în ceea ce priveşte procedura, să amintească despre necesitatea nu numai de a face dreptate, dar şi de a face să apară vizibil pentru toţi că s-a făcut dreptate. De fapt, pe măsură ce războiul avansa şi statul se implica tot mai mult în probleme de afaceri, funcţionarii civili, ca Rose, deveniseră mai dintr-o bucată ; nimic nu s-ar mai fi putut realiza dacă ar fi stat mai întîi să se asigure că totul va ieşi imaculat.

În acelaşi fel, cînd l-am întrebat dacă e bine să accept invitaţia lui Lufkin, Rose mi-a răspuns :

— Regula e foarte simplă, dragă Eliot, şi rămîne ca fiecare dintre noi s-o aplice pentru el însuşi. Adică, în cazul în care vreo parte interesată îşi manifestă subit dorinţa de a se afla în compania celeilalte, regula este : acţionează exact ca şi cum invitaţia nu ar fi fost făcută din interes. Dacă în mod normal n-ai accepta invitaţia bunului nostru prieten, nu te duce. Dacă ai accepta-o în

mod normal, atunci du-te neapărat, în caz că suporți. Nu pot să spun că te invidiez, mărturisi Rose, a cărui idee despre o seară petrecută în oraș consta dintr-o masă în doi și o sticlă de vin roșu la *Athenaeum*.

Cînd m-am dus să-mi petrec seara cu Lufkin, aș fi optat și eu pentru o masă în doi. Ca și în trecut, cînd făcusem parte din suita lui, am simțit din nou că indiferența manifestă față de timp, pe care la oricine altcineva ar fi etichetat-o ca „orientală", mă enerva. În apartamentul său din St. James Court, oaspeții — nouă la număr, numai bărbați — se adunaseră la ora opt, ora la care fusesem invitați, și stăteau în salon, bînd cîte ceva, Lufkin era și el acolo, vorbea puțin, bea puțin, stătea în picioare ca și cum ar fi fost pregătit să rămînă așa ore în șir, bucuros să se știe înconjurat de oameni, centrul atenției.

Apoi, unul din angajații săi intră cu o problemă de afaceri și Lufkin o clarifică pe loc, de față cu oaspeții. Cînd termină de discutat, îl invită și pe el să rămînă și făcu semn majordomului, care stătea lîngă masă în cealaltă cameră, să mai pună un tacîm. Pe urmă, ca unul care avea multe alte treburi ce-și așteptau rezolvarea, fără agitație și fără grabă, așa cum proceda în toate acțiunile sale, hotărî să dea un telefon : tot în picioare, vorbi cincisprezece minute cu una din uzinele sale.

Între timp, oaspeții, majoritatea colegi și subalterni, stăteau în picioare, continuau să soarbă din pahare și-și transmiteau reciproc complimente soțiilor : „Complimente lui Lucille", „Ce mai face Brenda ?", „Nu uita să-i transmiți lui Jacqueline gînduri bune din partea mea". Continuau în acest fel, așa cum se întîmpla și pe vremea cînd participam la aceste mese și oamenii se interesau cu solicitudine de Sheila și-i transmiteau urări ; nu c-ar fi cunoscut-o, căci, cum ea nu venea la petreceri, s-ar fi putut s-o fi întîlnit vreodată numai cîteva minute, din întîmplare. Dar, conform etichetei, îi reținuseră numele și, după aceea, se interesau politicos de ea, cu obișnuința cu care spui bună-seara. Fără îndoială că cele mai multe din întrebările pe care în seara aceea soții și le adresau între ei atît de sincer și insistent se refereau la femei pe care vorbitorii abia dacă le cunoșteau.

Era aproape nouă jumătate cînd Lufkin spuse :

— Cred că e timpul să cinăm. Să mergem în sufragerie.

La masa plină de lume, Lufkin nu se așeză la capăt, ci în mijloc, pe o parte, fără să-și dea osteneala să întrețină conversația, aparent ignorînd zgomotul, simțind, totuși, că, așa cum se și cuvenea, petrecerea era reușită. Era mai multă mîncare și băutură decît la mesele obișnuite date în timpul războiului ; în zgomotul și rîsetele puternice, bărbătești, m-am gîndit cît de reținuți erau totuși unii față de alții. Păreri ortodoxe, glume cunoscute, cîteva coate date unul altuia erau suficiente ca să mențină buna dispoziție ; toată seara n-auzisem nici o părere personală. Eram neliniștit și doream să mă strecor afară, nu numai ca să evit discuția cu Lufkin, ci pur și simplu ca să fiu liber.

Zidurile parcă mă apăsau. vocile mă asurzeau : și dominat de claustrofobie tînjeam să fiu singur cu Margaret, în camera ei. Într-un fel de visare entuziastă, așteptam cu nerăbdare să ne căsătorim. În mijlocul acestui vacarm masculin îmi recăpătam încrederea în mine. Îmi spuneam, așa cum te destăinuiești deschis, cu optimism și nesinceritate unei cunoștințe de pe vapor, că era natural să am atît de puțină încredere într-o a doua căsătorie, cînd prima fusese atît de groaznică.

Dacă ar fi fost povestea altcuiva, n-aș fi fost atît de încrezător în șansa vieții. Gîndindu-mă la mine eram la fel de încrezător ca oricare. Stînd la această masă, răspunzînd politicos, mecanic, la monologul unui străin, am simțit că reținerea mea față de Margaret dispăruse.

Cînd unul din oaspeții lui Lufkin spuse primul noapte bună, am încercat să plec cu el. Dar Lufkin mă opri :

— N-am avut timp să schimb nici o vorbă cu tine, Eliot. Nu pleca încă.

Asistența se pricepea să interpreteze comanda șefului. Într-un sfert de oră, cu mulțumiri și complimente soților, apartamentul s-a golit și am rămas singuri. Lufkin, care nu se mișcase din scaun cît timp ceilalți își luau rămas bun, mă invită :

— Ia-ți ceva de băut și stai jos lîngă mine.

I-am spus că băusem destul. În ce-l privea, bea întotdeauna cu măsură, deși rezista mai mult decît te-ai fi așteptat de la un om atît de solicitat și care nu se cruța. M-am așezat pe un scaun la dreapta lui și se întoarse spre mine încercînd să-mi zîmbească. Nu fusesem niciodată prea intimi, dar exista un fel de simpatie între noi. Ca de obicei, trecu direct la obiectul discuției ; eu am făcut

cîteva observații în legătură cu războiul, în legătură cu firma, la care îmi replică prin da și nu. Apoi abordă problema direct :

— Ca să fiu sincer, nu-mi place modul în care se conduce proiectul de la Barford.

O spuse liniștit și sec, cu o notă acuzatoare, care la el era a doua natură.

— Îmi pare rău.

— N-are rost să-ți pară rău, conchise el. Problema este că trebuie să îndreptăm lucrurile.

— Mă aflu într-o situație oarecum dezavantajată, am căutat să mă justific, neputînd să spun prea multe.

— Poți să spui atît cît este necesar.

L-am întrebat direct :

— Ce știți exact ?

— Am auzit, răspunse Lufkin, pe un ton cît se poate de neutru, ca și cum ar fi făcut o remarcă întîmplătoare, că voi vă pierdeți vremea și o pierdeți și pe a celorlalți, discutînd dacă să încetați sau nu lucrările.

— Sper că pînă la urmă să se hotărască continuarea lor, am zis tatonînd terenul. Dar nu pot fi sigur.

— În acest caz, nu prea ești la curent, spuse Lufkin zîmbind cu răceală. *Bineînțeles* că vor continua lucrările.

— Ce vă face să afirmați asta ?

O clipă l-am suspectat că deține informații secrete, dar îmi răspunse :

— Nimeni nu pune definitiv capăt unui proiect. Guvernele nu pot s-o facă ; e una din lipsurile lor. Continuă : Nu, e mai mult ca sigur că-l vor menține. Dar nu vor investi suficient, tot timpul dînd cu o mînă ca să ia cu cealaltă. Ceea ce după mine e cea mai proastă soluție posibilă.

— S-ar putea să aveți dreptate.

— Am mai avut dreptate și cu alte ocazii. Așa că nu voi avea prea mare satisfacție.

În negocierile sale, Lufkin se folosea deseori de tăceri încărcate de sens și o astfel de tăcere se lăsă și acum. Dar în seara aceea m-am decis tactic să n-o întrerup ; eram gata să nu scot o vorbă pînă nu va interveni el. După un timp, continuă :

— Putem presupune că-și vor subaprecia în mod nepermis responsabilitățile și dacă nu intervine cineva vor strica totul. De fapt, trebuie să-i ferim de propriile lor greșeli.

Deodată, ochii săi, cu o privire atît de tristă și pierdută, înfundați în capul lui cu linia craniului bine conturată, se uitară drept într-ai mei și i-am simțit voința puternică, pentru că era canalizată spre acest mic obiectiv, pentru că natura sa era nedivizată, toată dintr-o singură bucată.

— Am nevoie de ajutorul tău, spuse.

Din nou n-am zis nimic.

— Înțeleg că hotărîrile cu privire la acest proiect și cine se va ocupa de fabricare vor fi discutate la diverse nivele.

Cu obișnuitul său realism și cu precizia sa caracteristică, Lufkin studiase îndeaproape felul în care lucra guvernul ; de ani de zile învățase că nu avea nici un rost să ai acces la miniștri dacă nu cîștigi și încrederea unor Hector Rose și a adjuncților lor.

— Nu sînt pregătit să mă retrag fără să încerc măcar. Nu mă gîndesc la propriul meu interes. E oricum un risc minor și în ceea ce privește firma se vor găsi întotdeauna bani pentru o afacere bună. În ceea ce mă privește pe mine personal, nu văd cum aș putea fi mai bogat decît sînt, așa că oricum ar fi nu asta e important. Dar trebuie să intru în această afacere pentru că este domeniul în care pot efectiv să aduc o contribuție. De aceea am nevoie de ajutorul tău.

Suna teribil de ipocrit, dar Lufkin se purta exact cum se purtase și cu Bevill în ziua de Anul nou, fără nici cea mai mică schimbare, la fel de echilibrat și sigur de propriile sale motive, deși se adresa unui alt interlocutor. Suna teribil de ipocrit, dar Lufkin credea sincer fiecare cuvînt rostit și în aceasta consta una din puterile sale.

Cît despre mine, simțeam că o parte din mine, partea spontană, rămasă încă din tinerețe, care simpatiza cu el, era gata să spună da. Chiar și acum exista această tentație, o tentație pe care Lufkin n-o bănuise niciodată. Dar, încă din tinerețe, am fost nevoit să învăț cum să-mi înfrînez o asemenea pornire în situații ca acestea. Tocmai pentru că trebuia să fiu precaut cu răspunsul, înclinat cum mă știam să satisfac plăcerea celuilalt și să spun da în loc de nu, mă specializasem să nu las să-mi scape nimic prin care să mă angajez în vreun fel ; într-o manieră diferită de cea a lui Lufkin și din motive total opuse, mă pricepeam la acest joc la fel de bine ca el.

În seara aceea, încă nu hotărîsem dacă trebuia să-mi folosesc influenţa, atît cît aveam, în favoarea sau împotriva lui.

— Chiar acum nu prea pot face mare lucru. Şi chiar dacă aş încerca, n-ar fi prea înţelept.

— Nu sînt sigur că te înţeleg.

— Am lucrat cu dumneavoastră, i-am spus, şi unii îşi vor aminti acest lucru la momentul cel mai puţin potrivit. Puteţi ghici repercusiunile în cazul în care îmi depăşesc atribuţiile.

— Ce-ai zice dacă aş califica asta drept laşitate ?

— Nu cred că e vorba de aşa ceva, i-am replicat.

Pentru scopurile lui personale era un bun judecător al oamenilor şi un şi mai bun judecător al situaţiilor. A înţeles că pentru moment nu putea merge mai departe şi fără să fie mai puţin amabil ca de obicei a trecut la o discuţie pe teme generale.

— Ce să fac cînd mă voi retrage din afaceri ?

Nu mă invita să-mi dau părerea ; planurile sale erau la fel de precise ca cele pe care le trimitea directorilor săi comerciali ; deşi nu avea decît patruzeci şi opt de ani, erau planuri aşa cum şi le fac oamenii dinamici cînd uneori simt că tot ceea ce realizaseră prin activitatea lor intensă era să se închidă între pereţii unei închisori zidite de ei înşişi. În realitate, Lufkin era fericit că este activ şi nu se aştepta cu adevărat să-şi pună vreodată planurile de retragere în aplicare. Totuşi, făcîndu-le, avea senzaţia că-şi deschide o poartă.

Cînd am auzit ce proiecte avea, m-am gîndit din nou că era mai ciudat decît ţi-ai fi putut imagina ; nu pomeni niciodată despre soţia sau familia sa ; deşi nu circula nici un zvon şi el se ducea în fiecare sfîrşit de săptămînă la casa lui de la ţară, proiectele şi le făcuse ca şi cum ar fi fost văduv.

— Îmi voi lua un apartament în Monaco, anunţă brusc. Nu oriunde în principat, ci în vechiul oraş. Nu e uşor pentru un străin să obţină o locuinţă acolo, dar am început unele demersuri.

Era curios să auzi aşa ceva, în plin război.

— Şi ce-o să faceţi acolo ? întrebai eu intrînd în joc.

— Voi coborî spre mare, apoi voi urca la Cazino în fiecare zi şi de acolo înapoi, spuse. În felul ăsta voi face o plimbare de circa cinci kilometri în fiecare zi ; un exer-

ciţiu suficient. Nici un om de cincizeci de ani sau peste nu are nevoie de mai mult.

— Şi în restul timpului ?

— Am să joc cinci ore pe zi sau pînă îmi voi cîştiga cheltuielile de fiecare zi.

— N-o să vă plictisiţi ?

— Niciodată, mă încredinţă Lufkin.

Continuă sumbru şi nu prea clar :

— E un loc frumos. N-am să vreau să mă mut ; aş putea să şi mor acolo. În care caz mă vor putea îngropa în cimitirul protestant. Ar fi un loc frumos pentru un mormînt. Deodată, pe faţă îi apăru un zîmbet timid şi romantic. Pe neaşteptate, ca şi cînd ar fi fost supărat pe mine, reveni la probleme de afaceri.

— Îmi pare rău, spuse ca şi cînd ar fi fost o chestiune marginală, că eşti prea circumspect în legătură cu proiectul de la Barford. Ţi-e teamă. Nu mă aşteptam să fii aşa fricos.

Îmi propusesem să nu mă las nici atras, nici provocat. În loc să-i răspund, i-am spus, ceea ce ştia deja, că pentru cele mai multe hotărîri Hector Rose era omul cel mai influenţat şi după el cîţiva din tehnicienii de la Barford. Dacă se încredinţa lucrarea unei firme, firma lui Lufkin, de pildă, tehnicienii ei vor trebui să fie aprobaţi de cei de la Barford. Lufkin dădu din cap : era un lucru evident, dar care merita să fie luat în seamă. Apoi spuse pe un ton rece. dar plin de solicitudine :

— Ce planuri au în ce priveşte viitorul dumitale ?

I-am răspuns că pur şi simplu nu ştiam.

— Am auzit că eşti foarte apreciat în serviciu, dar cred că nu intenţionezi să rămîi acolo, n-ar avea nici un sens.

Am repetat că era prea devreme să iau o hotărîre.

— Desigur, spuse Lufkin, mă simt oarecum îndreptăţit să mă aştept că ai să te întorci la mine.

— N-am uitat, i-am spus.

— Nu-mi dau seama de tot ce-ţi doreşti dumneata, spuse Lufkin, dar eu sînt în măsură să-ţi ofer măcar o parte.

Uitîndu-mă la el, nu-mi dădeam seama dacă era vorba de amabilitatea sa aspră sau de un calcul greşit.

XXII

SE MENȚIONEAZĂ NUMELE UNUI BĂRBAT

M-AM TREZIT ȘI AM CLIPIT DIN ochi din cauza luminii, deși era lumina slabă a unei după-amiezi de iarnă. Lîngă pat, Margaret, zîmbind, veghease lîngă mine ca o mamă.

— Mai dormi puțin, îmi spuse.

Era sîmbătă după-amiază, sfîrșitul unei săptămîni foarte pline ; în ziua dinainte se hotărîse soarta proiectului de la Barford și, așa cum prezisese Lufkin, victoria fusese de partea noastră. Pe cînd stăteam lungit, moțăind în patul lui Margaret, mă gîndeam că în curînd va trebui să avem cu Lufkin o întîlnire oficială.

— Mai dormi puțin, repetă dînsa.

I-am răspuns că ar trebui să mă scol.

— Nu-i nevoie.

Își trăsese un fotoliu lîngă pat și se instalase acolo îmbrăcată în halat. Mîngîindu-mă pe frunte, zise :

— Nu-i un mod de viață prea rațional, așa-i ?

Nu era un reproș, deși în după-amiaza aceea eram extenuat după ședințele din timpul săptămînii, care duraseră pînă noaptea tîrziu ; masa cu Lufkin, masa cu ministrul. Se prefăcea că mă ceartă, dar surîsul ei era indulgent, matern. Pentru ea era o plăcere să se îngrijească de cineva ; atît de mare era această plăcere, că aproape-i era jenă și, încercînd s-o minimalizeze, vorbea despre ea ca despre un viciu. Cînd eram obosit de nu mă mai puteam ține pe picioare, încleștarea voințelor noastre era lăsată deoparte și mă înconjura cu dragoste. Deseori, eu, care fugisem de dragostea protectoare a mamei mele, și de cînd mă știam nu fusesem ocrotit de nimeni în felul acesta, eram surprins s-o văd comportîndu-se astfel.

Și, totuși, în după-amiaza aceea, urmărind-o cu ochi somnoroși, gata să se închidă din nou, lăsînd-o să-mi acopere umerii cu pătura, mă simțeam fericit ; atît de fericit, încît mă gîndeam la ea așa cum mă gîndisem și pe cînd mă aflam la Lufkin, în absența ei. O clipă, lucru rar la mine, imaginația și realitatea s-au împletit. Așa trebuia să continue toată viața, m-am gîndit, poate că acum era momentul s-o conving să ne căsătorim.

Se uita spre mine şi părea plină de dragoste, malițioasă, stăpînă pe ea.

Nu, am gîndit, nu voi întrerupe această stare paradisiacă ; s-o mai prelungesc puțin ; n-avea importanță dacă mai amînam pînă mai tîrziu, spre seară, sau pînă săptămîna viitoare, atîta vreme cît aveam convingerea că vom fi fericiți.

Așa că nu i-am mai spus nimic. În schimb, amorțit după somn, cuprins de oboseală, am început să pălăvrăgesc despre persoane pe care le cunoșteam amîndoi. Atingîndu-mi obrazul cu degetele, intră alături de mine într-una din acele conspirații ale blîndeții pe care le împărtășeam cînd eram liniștiți, ca şi cînd din gratitudine pentru situația noastră trebuia să facem planuri cum să-i aducem şi pe alții să simtă la fel. Puteam face ceva pentru Helen ? Nu-i puteam găsi pe cineva lui Gilbert Cooke ? Reluam vechi discuții în legătură cu tipul de femeie care i s-ar potrivi, cînd, amintindu-mi brusc un alt aspect al convorbirii mele cu Lufkin, i-am dezvăluit că s-ar putea ca în curînd Gilbert să aibă alt soi de probleme de rezolvat.

I-am explicat că el, ca şi mine, vom lua parte la negocierile cu privire la firma cu care urma să încheiem contractul iar acum că se hotărîse continuarea proiectului, aceasta înceta să mai fie o controversată problemă pentru un viitor îndepărtat, ci ceva ce urma să fie decis în cel mult o lună. Şi așa cum Lufkin era prea competent să treacă cu vederea rolul meu în negocieri, tot așa știa şi de Gilbert ; avea un rol mic, dar în nici un caz neglijabil. Iar după război, Gilbert va dori cu siguranță să se întoarcă la firma lui Lufkin : va fi oare acceptat dacă va acționa acum împotriva intereselor lui Lufkin ?

I-am povestit lui Margaret cum la sfîrşitul tête-à-tête-ului, cînd eram amîndoi obosiți şi uşor amețiți de băutură, Lufkin începuse să mă interogheze despre viitorul meu şi încă nu eram sigur dacă fusese sau nu o amenințare. S-ar putea foarte bine ca Gilbert să se simtă înclinat să fie mai grijuliu.

Margaret zîmbi, puțin absentă, puțin stînjenită, şi schimbă subiectul, începînd să vorbească despre un bărbat pe care-l întîlnise de curînd şi al cărui nume nu-l auzisem. Era doctor de copii, spunea ea, şi n-avea cuvinte să spună cît de mult ar fi dorit ca şi eu să am o viață ca a

lui. Lumea oficială, coridoarele puterii, dilemele conștiinței și ale egoismului — toate îi displăceau. Indiferent dacă o credeam mărginită, ea era convinsă că aș fi putut fi un om mult mai bun și mai fericit fără toate acestea. Așa încît, cu oarecare insistență, menționă activitatea din spital a acestei noi cunoștințe. Îl chema Geoffrey Hollis ; considera și dînsa că părea ciudat ca un om atît de tînăr să se dedice copiilor. Era total diferit de Gilbert, afară doar că și el era celibatar și timid.

— Alt candidat pentru o fată bună, spuse.

— Ce fel de om e ?

— Nu prea-i genul tău, răspunse zîmbind.

Cu ani în urmă, de fiecare dată cînd Sheila menționa în discuția noastră numele vreunui bărbat, deveneam gelos. O făcea într-adins, căci în anii dinaintea căsătoriei noastre o iubisem fără ca ea să mă iubească ; fusese neîndurătoare, inocentă și crudă. Ce se întîmplase atunci între noi mă vindecase de gelozie și cu Margaret, deși uneori mă studiam, ajunsesem aproape imun.

Cu toate acestea, rădăcinile obișnuinței erau adînci. Auzind despre Hollis deși figura ei nu-mi ascundea nimic, îmi părea rău că n-o cerusem în căsătorie cu o jumătate de oră mai înainte, cînd încă nu simțeam aceste vestigii ale unei strîngeri de inimă, cînd nu apăruse din nou tentația, izvorîtă din vechi suferințe și dintr-o slăbiciune cu care mă născusem, de a mă ascunde în spatele pasivității și a ironiei.

O priveam așa cum ședea lîngă pat în lumina rece cu tonuri maronii. Încet, în timp ce mă studia cu privirea, buzele i s-au subțiat și, pe nesimțite, i-a dispărut zîmbetul acela de fată iubitoare, zîmbetul de mamă. Peste noi se așternu — și într-o clipă se întinse peste liniștea și fericirea din după-amiaza aceea — un sentiment de neînțelegere, de nedreptate, de distanță infinită, de prejudiciu.

După un timp, spuse pe același ton grav :

— E în regulă.

— Da, răspunsei eu.

Îmi zîmbi din nou și lăsînd de o parte dilema lui Gilbert, se interesă ce aveam să fac în problema Lufkin și ce interes prezenta pentru mine. Nu mă mai presase niciodată să spun ce aveam de gînd să fac după război. Puteam s-o rup cu trecutul, mi se deschideau diverse posi-

bilităţi să-mi cîştig existenţa şi ea se mulţumise numai cu atît ; dar acum, în penumbră, luîndu-mi mîinile într-ale ei, dorea să-i vorbesc despre planurile mele.

XXIII

GIGANTIC

MINISTRUL ÎŞI CAM PIERDEA răbdarea cu mine cînd apărea o problemă ce trebuia s-o rezolve, dar pe care el voia s-o ignore în continuare. Rămînea la fel de prietenos şi sincer, dar cînd a trebuit să-i amintesc de contractul privitor la proiectul Barford ce trebuia pus în discuţie în cel mult două săptămîni, că două firme dintre cele mai mari în afară de firma Lufkin, ne presau să le dăm un răspuns, Bevill mă privi de parcă făcusem o remarcă de prost gust.

— Toate la vremea lor, spuse el misterios, ca şi cum maxima ar fi rodul a cincizeci de ani de înţelepciune politică, cu atît mai misterios, cu cît în următoarele două săptămîni nu avea nimic altceva de făcut.

De fapt, nu-i făcea deloc plăcere că era nevoit să dezamăgească vreo două-trei persoane influente. Nici chiar cei ca mine, care-l îndrăgeau pe bătrîn, nu puteau pretinde că cea mai de seamă virtute a sa era curajul politic. Spre surprinderea celor mai mulţi, dovedise ceva îndrăzneală în lupta pentru continuarea proiectului de la Barford ; înfruntase, efectiv, oameni cu alte opinii din consiliul de miniştri şi reuşise să obţină ceea ce voia şi să-şi păstreze şi postul. Acum, cînd toate acestea trecuseră, considera nedrept să fie silit să ducă noi discuţii controversate, să fie silit a-şi spori numărul duşmanilor. Duşmani — bătrînul Bevill ura pînă şi cuvîntul. Dorea să poată încredinţa contractul tuturor celor care-l rîvneau.

Între timp, Sir Hector Rose îşi forma propria sa părere. Dosarul secret al proiectului Barford sosi la mine, cu rugămintea lui Rose de a-mi exprima punctul de vedere în privinţa contractului.

N-am stat prea mult pe gînduri. Am vorbit cu Gilbert, care deţinea informaţii mai recente decît mine despre firma Lufkin, mă depăşea în insistenţe şi îmi împărtăşea ideile. Era o ocazie, am hotărît fără să mă neliniş-

tesc, să fiu precaut atît în interesul meu personal, cît și al serviciului.

Așa că, în cele din urmă, nu am dat un răspuns echivoc, ci am scris că nu era cazul să ne asumăm riscuri ; proiectul nu necesita flerul unui mare industriaș ca Lufkin, ci sute de ingineri chimiști competenți, în care marile firme chimice îl depășeau ; în această situație trebuia exclus de pe listă.

Bănuiam că Rose ajunsese deja la o concluzie similară. Nu m-am ales decît cu mulțumiri exagerate la telefon și cu invitația să viu personal și să-l aduc și pe Cooke la ceea ce numea el „o conversație cu Lufkin și oamenii săi veseli".

„Conversația" a avut loc într-o dimineață geroasă de decembrie, într-una din sălile mari din spatele biroului nostru, cu ferestrele dînd spre cazarma regimentului de cavalerie de gardă, de unde se vedea pînă la clădirea Amiralității ; dar la data aceea majoritatea geamurilor fuseseră sparte în urma exploziilor și ferestrele fuseseră acoperite cu placaj, așa că în cameră nu prea intra lumină, ci numai aerul înghețat. Candelabrul strălucea peste scaunele prăfuite ; prin singura fereastră întreagă se vedea cerul de un albastru glacial ; camera era atît de rece încît Gilbert Cooke, nu îndeajuns de copleșit încît să-ți uite de propriul său confort, se întoarse să-și ia paltonul.

Lufkin venise cu o suită de șase persoane, majoritatea dintre tehnicienii săi de frunte ; Rose avea numai cinci persoane, dintre care un secretar, eu și Cooke din departament, și doi oameni de știință de la Barford. Ministrul se așezase între cele două grupuri, cu picioarele încolăcite unul în jurul celuilalt, așa fel că nu atingea podeaua ; întorcîndu-se spre dreapta, unde ședea Lufkin, începu un discurs de alambicată cordialitate. „Este întotdeauna o plăcere ; de fapt, uneori este singura plăcere a ceea ce se numește cabinet, spuse el, să poți sta în jurul unei mese împreună cu colegii noștri din industrie. Sînteți cei care livrați marfa și recunoaștem pe cel ce se înhăma de bunăvoie la caleașca noastră ; cînd îl întîlnim știm cu toții cum să ne purtăm cu el. Ministrul continuă vesel, chiar dacă era puțin cam confuz ; nu fusese niciodată un bun vorbitor, se pricepea mai bine la convorbiri particulare, dar gusta propriul său discurs și nu-i păsa dacă suna ca și cînd capul i-ar fi fost plin cu cîlți. Se referi

în treacăt la „un anumit proiect despre care cu cît vorbim mai puțin, cu atît mai bine", dar recunoscu că era vorba despre o treabă de tehnologie. Credea și spera că domnul Lufkin va fi de acord cu el, că nu putea să rezulte decît un lucru bun din această întîlnire în jurul mesei, la care aveau să-și spună cu toții părerea.

Apoi spuse afabil, cu zîmbetul său de bătrînel inocent :

— Dar acum va trebui să spun ceva care mă necăjește, deși nu cred că va îngrijora pe altcineva.

— Domnule ministru ? spuse Lufkin.

— Mi-e teamă că trebuie să vă părăsesc, spuse Bevill. Știți, avem fiecare șefii noștri. Se adresă funcționarilor lui Lufkin. Dumneavoastră îl aveți pe prietenul meu Lufkin și sînt sigur că este un șef plin de energie. Eu îl am pe al meu și el are nevoie de mine în chiar dimineața aceasta, cînd așteptam cu nerăbdare o discuție folositoare și cu adevărat prietenească. Se ridică, îi strînse mîna lui Lufkin, spunînd că nu-i vor simți lipsa fiind în compania prietenului și colegului său Hector Rose, vorbi simplu, exprimîndu-și regretul că era nevoit să plece, dar hotărît să nu mai rămînă în cameră nici cinci minute. Sprinten și vioi, dădu mîna cu toți cei de față și se îndepărtă de-a lungul coridorului rece, vocea-i ajungînd la noi ca un ecou „La revedere tuturor, la revedere tuturor !"

Rose se mișcă în scaun.

— Cred că partea protocolară poate fi considerată îndeplinită în mod impecabil, spuse el. Poate că vom putea trece la treabă dacă voi încerca să limpezesc lucrurile. Odată în viața lui nu mai folosea politețea alambicată. Eram sigur că numai cu cîteva minute înainte de întîlnire aflase de intenția ministrului de a se eschiva. Dar expunerea lui era la fel de lucidă și clară ca de obicei și nimeni nu și-ar fi putut da seama dacă avea să ia o hotărîre în favoarea sau împotriva lui Lufkin. Nu era decît o singură lucrare care trebuia executată, a spus el ; nu se puteau spune prea multe, dar, pentru a face posibil un schimb de opinii cît de cît rațional, își asuma personal răspunderea de a da tehnicienilor lui Lufkin un minimum de informații. Lucrarea nu va aduce un cîștig financiar ; guvernul va plăti ca pentru un contract obișnuit. În plus, după părerea celor mai buni experți, această metodă nu era considerată ca fiind economic viabilă în timp de pace.

— Astfel că cel căruia îi vom încredința lucrarea nu poate spune că-i oferim ceea ce se cheamă un beneficiu.

— Este o datorie, spuse Lufkin, cu un ton ce suna ipocrit, deși credea sincer ce spunea. Iată de ce sînt gata să accept.

— Ați putea executa lucrarea cu resursele de care dispuneți în prezent?

— Da, aș putea, răspunse Lufkin.

Cînd vorbea nonșalant, dar cu încredere și aplomb, oamenii nu puteau să nu-i simtă puterea, nu numai puterea poziției, ci și a naturii sale.

Un timp părțile și-au adresat întrebări, mai ales de natură tehnică : în cît timp se putea construi o uzină în Canada, cît de pură trebuia să fie apa grea, care era producția maximă. Ascultîndu-i mă gîndeam că există o ciudată diferență între funcționarii de stat și oamenii de afaceri. Oamenii lui Lufkin îl tratau cu o deferență extremă, aproape feudală ; nu puneau întrebări pe cont propriu ; toate comentariile îi erau adresate lui. În timp ce funcționarii de stat, în totală contradicție cu imaginea stereotipă pe care ceilalți o au despre ei, vorbeau cu aerul democratic că fiecare e îndreptățit la părerea sa și că opinia oricăruia dintre ei era la fel de valoroasă ca a lui Sir Hector Rose.

Lucrul era valabil chiar și pentru John Jones. Jones era trecut de cincizeci de ani, tocmai fusese numit secretar și n-avea nici o șansă să meargă mai departe. Personal mă întrebam cum de ajunsese și aici. Avea o figură plăcută, trandafirie, aerul cuiva gata să se elibereze de toate constrîngerile și subterfugiile, gata să vorbească deschis, din suflet. Dar cînd vorbea, de obicei o făcea ca să-și laude vreun superior.

Totuși, chiar și el își menținea măcar o notă de independență și, ca mulți alții din departament, i se adresa lui Rose, omul cel mai puțin entuziast, pe numele mic, lucru care nu numai că ar fi fost considerat nepotrivit, ci pur și simplu de neconceput pentru subordonații lui Lufkin în raporturile cu șeful lor.

Stînd lîngă mine, rezemat de spătarul scaunului, dar cu bărbia lăsată în piept, Gilbert Cooke făcea un zgomot ca și cum ar fi bufnit sau ar fi mormăit ceva pentru sine. Pe măsură ce discuția continua, bufnea și mai impacientat, nu se mai rezema de spătar, ca și cum ar fi fost la bar

la White's şi se aplecă peste masa de şedinţe, un spate lat umplînd haina sa din stofă de lama.

— Aţi spus un lucru pe care nu-l înţeleg, i se adresă el deodată, peste umăr, lui Lufkin.

— Ce nu înţelegi ? Lufkin, ridică din sprîncene.

— Aţi spus că puteţi efectua lucrarea cu resursele dumneavoastră.

— Aşa e.

— Nu puteţi, dacă prin resurse înţelegeţi şi oameni, ceea ce este indispensabil.

— Prostii. Lufkin ridică din umeri şi i se adresă lui Rose, dar Gilbert îl întrerupse :

— Nicidecum. Pentru cea mai importantă parte a acestei lucrări nu aveţi decît trei grupuri de oameni pe care-i puteţi folosi, cei de la... şi cei de la... Repede, Gilbert începu să menţioneze nume care multora din cei prezenţi nu le spuneau nimic. Continuă :

— N-aveţi altă alternativă. Dacă vreţi să nu rataţi lucrarea, va trebui să transferaţi optzeci la sută din oameni. Asta înseamnă să-i luaţi de la lucrările dumneavoastră prioritare, fapt pentru care alte departamente nu ne vor binecuvînta şi veţi da fuga la noi să cereţi înlocuitori, pe care noi va trebui să-i luăm de la alte firme. Orice am face, e clar că se va produce o perturbare prea mare şi n-are nici un sens.

Lufkin se uită la omul mai tînăr cu un rictus sarcastic, disprețuitor. Se cunoşteau bine unul pe celălalt : în treacăt fie spus deseori mă uimise faptul că erau atît de intimi. În cîteva minute amîndoi se înfuriaseră, Lufkin cu sînge rece, Gilbert înfierbîntat.

— Vorbeşti despre lucruri pe care nu le cunoşti, spuse Lufkin.

Furios, Gilbert răspunse :

— Le cunosc la fel de bine ca dumneavoastră. Apoi, îndîrjit la culme, făcu o greşeală de tact ; şi ca să dovedească că îşi amintea tot ce ştiuse despre firmă în urmă cu patru ani, insistă menţionînd şi mai multe nume.

Revenindu-şi, pe un ton iritat, dar reţinut, Lufkin i se adresă lui Rose :

— Nu văd în ce măsură aceste detalii ne pot fi de folos.

— Poate că ne putem opri aici Cooke, nu crezi ? spuse Rose politicos, vexat, pe un ton hotărît.

Ca şi cum ar fi îndepărtat incidentul, Lufkin remarcă :

— Înţeleg că în ceea ce priveşte personalul, tot ce doriţi este o asigurare din partea mea că am suficienţi oameni pentru executarea lucrării. Ei bine, o aveţi.

Rose întrebă domol :

— Fără să ne cereţi oameni, nici acum, nici mai tîrziu ?

Figura lui Lufkin rămase impasibilă :

— În limitele rezonabilului, fără.

— Ce înseamnă rezonabil ? O clipă vocea lui Rose sună la fel de strident ca a celorlalţi.

— Nu pot să mă oblig pe timp nelimitat, spuse Lufkin calm şi apăsat. Nimeni în situaţia mea nu cred c-ar putea.

— Se înţelege de la sine şi vă sînt foarte, foarte recunoscător pentru această afirmaţie, spuse Rose revenind la tonul său politicos. Cu aceeaşi politeţe, Rose conduse discuţia în continuare. Dimineaţa trecea, în cameră se făcea din ce în ce mai frig, de cîteva ori oamenii au fost nevoiţi să bată din picioare ca să se dezmorţească. Rose voia să discute fiecare argument, chiar dacă hotărîrea sa fusese luată de la bun început. Trecuse de mult de ora unu cînd se întoarse spre Lufkin :

— Nu ştiu care este părerea dumneavoastră, dar mie mi se pare că asta ar fi cam tot ce putem face azi.

— Trebuie să recunoaştem că am făcut totuşi un progres, spuse John Jones.

— Cînd ne întîlnim din nou ? întrebă Lufkin.

— Voi raporta, evident, discuţia noastră de astăzi şefului meu. Rose pronunţă cuvîntul cu obişnuita umbră de ironie ; dar nu era omul care să fugă de răspundere. Spre deosebire de ministru, nu se ferea să-ţi dea o veste proastă. De fapt, cu obişnuitele arabescuri, o făcu oarecum tăios :

— Sînt sigur că va dori să discute problema cu dumneavoastră mai în amănunt. Poate că dumneavoastră şi cu el, şi cred că ar fi bine să fiu şi eu de faţă, am putea avea o nouă întîlnire înainte de sfîrşitul săptămînii. Nu pot să anticipez rezultatul la care se va ajunge, calea cea mai bună pentru noi toţi, dar personal cred c-ar fi posibil — bineînţeles că acum de fapt gîndesc cu glas tare — că s-ar putea să considerăm că cerîndu-vă deja atît de mult, n-ar fi corect faţă de dumneavoastră, cel puţin pentru moment, să vă cerem să vă extindeţi activitatea

într-un domeniu dificil și neprofitabil. S-ar putea să facem sugestia ca remarcabilele dumneavoastră servicii să fie ținute în rezervă, ca să putem apela la ele ceva mai tîrziu.

M-am întrebat dacă Lufkin își dădea sema că asta era sfîrșitul. Uneori realismul lui era absolut : dar, asemenea altor oameni de acțiune, părea să aibă darul de a-l lăsa să se manifeste după plac. Astfel, putea continua să spere și să lupte multă vreme după ce o problemă era deja hotărîtă ; și apoi te uimea remarcînd că renunțase la respectiva tranzacție cu cîteva zile înainte. Acum, vorbea cu Rose cu încrederea și autoritatea unuia care, la întreruperea negocierilor presupunea că, dacă va conduce bine discuțiile, va reuși să obțină ceea ce voia.

În aceeași seară Gilbert intră în biroul meu. Era ora cînd răsfoiam corespondența sosită, încercînd să văd ce mai puteam rezolva înainte de plecare. În urmă cu un an, la această oră el, cu mine și cu Margaret obișnuiam să ieșim împreună. Pe atunci intra în biroul meu și mă aștepta să termin.

De luni de zile n-o mai făcuse. Deseori, cînd luam dejunul cu el sau cînd ne plimbam prin parc după aceea, îmi mai punea cîte o întrebare despre mine și Margaret, prinzîndu-mă în capcană, și eram nevoit fie să mint, fie să mărturisesc ; o știa pe ea, îi cunoștea familia, prietenii, nu putea fi un secret pentru el că Margaret și cu mine ne petreceam multe seri împreună, dar, luînd toate acestea drept bune, îi răspundeam ca și cînd n-ar fi nimic interesant de comentat.

Zărindu-i silueta acolo, în afara conului de lumină ce cădea de la lampa de pe birou, am avut un sentiment de caldă prietenie pentru el.

— Ei bine, i-am spus, n-am fi cîștigat fără tine.

— Nu cred că a acordat cineva prea multă atenție spuselor mele, răspunse Gilbert. Suna cumva între ironie și timiditate ; avea aerul cuiva care așteaptă să fie lăudat pentru un giumbușluc de salon. De fapt era sincer. Lui Gilbert îi venea greu să creadă că oamenii îi acordau atenție.

Apoi emise rîsul acela răgușit, ca un nechezat, pe care-l auzi deseori la oamenii activi, puternici și bine clădiți.

— Al naibii să fiu dacă nu mi-a făcut plăcere, exclamă el.

— Ce anume ?

— M-a distrat să pun beţe în roate !

— Tu ai făcut totul.

— Nu, eu am contribuit numai cu partea comică.

Nu-şi dădea seama că îndrăzneala lui era de mare ajutor oamenilor mai precauţi. Voiam să-l asigur, să-i spun cît de mult îi admiram comportarea. Aşa că anunţîndu-l că întîmplător în seara aceea urma să ies împreună cu Margaret l-am întrebat dacă i-ar face plăcere să vină şi el.

— Aş fi încîntat, răspunse Gilbert.

Stînd între noi doi la restaurant, nu-şi ascundea încîntarea. Deşi era un tip atît de solid, părea că se ascunde între noi, iscodind cu ochii lui mici şi ageri fiecare privire pe care o schimbam. Îi plăcea atît de mult să mănînce, încît îşi ridica automat nivelul de viaţă căci oamenii aveau pe undeva impresia că-i datorau lui un lux la care ei personal nici nu aspirau ; şi în seara aceea, în plin război, am reuşit să-i fac cinste cu o sticlă de vin bun. Afară era ger dar de mult nu mai fuseseră raiduri de noapte ; Londra traversa o perioadă de acalmie în ceea ce privea războiul, în restaurantul ticsit de lume, ne simţeam învăluiţi de căldură, stăteam într-un colţ la o măsuţă şi Gilbert radia fericire. M-a molipsit şi pe mine, a molipsit-o şi pe Margaret, iar senzaţia de bunăstare ce emana de la el ne-a cuprins protector.

Deodată, spre sfîrşitul mesei, în ochi cu strălucirea unei satisfacţii, îmi spuse :

— Ţi-am luat-o înainte.

— Ce-ai mai făcut ?

— Am intrat într-o casă care s-ar putea să te intereseze.

Am dat din cap.

— Casa unei familii care înseamnă ceva pentru tine, spuse Gilbert, cu aer de cunoscător, imperios. Apoi uitîndu-se ţintă la Margaret.

— N-are nici o legătură cu tine.

O clipă m-am întrebat dacă nu cumva fusese la familia Knight.

— Despre cine e vorba ?

— Fie-ţi milă de el, interveni Margaret şi ea pe ghimpi.

— Ar trebui să poată ghici şi singur, replică Gilbert dezamăgit, ca şi cînd jocul lui n-ar fi avut mare succes.

— Nu-s în stare.

— Bine atunci. Gilbert se adresă lui Margaret. Are o secretară nouă. Am aflat totul despre iubitul ei şi familia lui. Am luat ceaiul cu ei.

Era ceva atît de neînsemnat, încît am izbucnit în rîs. Chiar şi aşa, întreaga poveste lua proporţii gigantice. Ce-i drept aveam o secretară nouă, o tînără văduvă, Vera Allen ; nu ştiam nimic despre ea. Gilbert ne-a povestit că era îndrăgostită de un tînăr de la birou. A cărui familie o depistase.

Cînd Gilbert ne descrise vizita, pe care o plănuise ca pe o operaţie militară, curiozitatea lui — căci numai ea îl împinsese — îl făcu să pară şi mai gigantic, chiar puţin nebun. Ne povesti vesel cum descoperise adresa lor, găsise o scuză să facă o vizită oficială lui Kilburn, sunase la uşă, aflase că sînt plecaţi, îi găsise într-o bodegă şi-i convinsese să-l invite acasă la ceai ; n-o făcuse din dorinţa de a cerceta condiţiile de trai din cartierele mizere. Ar fi pornit la aceeaşi vînătoare şi dacă tatăl tînărului ar fi fost conte.

Curiozitatea lui Gilbert era atît de vorace, încît se simţea la fel de fericit şi de neceremonios, indiferent pînă unde ar fi mers, cu condiţia să fi cules o informaţie cît de neînsemnată despre un semen al său. Luînd o ceaşcă de ceai cu părinţii tînărului, îl încerca doar un sentiment fratern, de n-ar fi fost sclipirea din ochii săi care se aprindea atunci cînd culegea informaţii şi zvonuri despre ei, ca şi despre Helen, despre căsătoria ei şi poate, în cele din urmă, chiar despre mine şi Margaret.

— Eşti un pericol public, spuse Margaret cu indulgenţă şi o umbră de invidie pentru oricine se lăsa dus atît de departe.

Cînd am ieşit din restaurant în aerul rece care ne tăia respiraţia, ne simţeam toţi trei fericiţi : Gilbert continua să ne vorbească triumfător despre descoperirile sale şi, păşind între noi, Margaret ne luă pe amîndoi de braţ.

XXIV

VÎNT DOMOL DUPĂ O CEARTĂ

DUPĂ ÎNTRUNIRE, ROSE LUCRA operativ şi în două săptămîni contractul fu încredinţat unuia din rivalii lui Lufkin. Se zvonise că în acest răstimp unii din colegii ministrului fuseseră să ia masa la

St. James's Court ; poziția ministrului devenise precară și cîțiva dintre acești colegi nu-l vedeau cu ochi buni. Dar, contractul odată semnat, mi se părea puțin probabil ca Lufkin să-și mai piardă timpul țesînd intrigi împotriva bătrînului. Lufkin era o persoană mult prea practică pentru a se irosi în răzbunări. În ceea ce mă privea, mă așteptam să se lepede definitiv de mine, dar nimic mai mult. Știa să accepte înfrîngerile, atît psihologice cît și financiare, cu o francheță pe care unele firi mai contemplative ar fi luat-o drept sarcasm.

O dată această afacere încheiată, cu cugetul împăcat, într-o sîmbătă după-amiază, devreme, mergeam pe Bayswater Road, spre apartamentul lui Margaret. Era pe la mijlocul lui decembrie, o zi blîndă și umedă, cu vînt suflînd dinspre sud-vest ; nori grei acopereau strada și parcul ; aerul călduț, care-mi sufla în față, aducea dinspre parc o mireasmă de primăvară, dar în același timp și o boare de frunze de toamnă intrate în descompunere. O zi în care nervii erau relaxați și aerul blînd te îndemna să visezi la plăceri viitoare.

N-o văzusem pe Margaret de vreo două zile ; în dimineața aceea nu-mi telefonase cum avea obiceiul sîmbăta, dar pentru după-amiază aveam o înțelegere veche și, relaxat, așteptîndu-mă la lucruri plăcute, mi-am scos cheia și am intrat în casă. Ședea pe scăunelul din fața oglinzii ; nu s-a ridicat, nici n-a întors capul : în clipa în care i-am văzut expresia feții, crispată și aspră, am exclamat :

— Ce s-a întîmplat ?

— Trebuie să te întreb ceva.

— Ce anume ?

Fără să întoarcă capul, pe un ton impersonal, spuse :

— E adevărat că Sheila s-a sinucis ?

— Ce vrei să spui ?

Deodată se întoarse spre mine și mă privi furioasă :

— Am auzit aseară. *Am auzit-o pentru prima oară.* E adevărat ?

Plin de resentimente, stăteam acolo fără să scot un cuvînt. În cele din urmă am mărturisit :

— Da. E adevărat.

Numai cîteva persoane știau ; așa cum prevăzuse domnul Knight în seara cînd stătusem de vorbă, pe cînd corpul Sheilei zăcea sus, ziarele acordaseră un spațiu prea mic unei anchete obscure ; eu nu spusesem nimănui.

— Este de necrezut că mi-ai ascuns faptul, strigă ea.
— N-am vrut să te urmărească gîndul.
— Ce fel de viaţă îţi închipui că vom duce ? Crezi că nu pot să accept nimic din ceea ce ţi s-a întîmplat ? Dar nu pot să suport că încerci să-mi ascunzi lucruri importante. N-am să pot să suport dacă insişti să trăieşti ca şi cînd ai fi singur. Mă faci să simt că în toate aceste douăsprezece luni mi-am pierdut vremea.
— Cum ai aflat ? am izbucnit.
— Ne-am prefăcut...
— Cum ai aflat ?
— Am aflat de la Helen.
— N-avea de unde să ştie !
— A fost convinsă că ştiu. Cum îţi închipui că ne-am simţit amîndouă cînd a aflat că nu ştiam ?
— Nu ţi-a spus cum a aflat ?
— Cum ai putut lăsa să se petreacă aşa ceva ?
Vorbeam pe un ton ridicat, cuvintele ni se ciocneau unele de altele.
— Ţi-a spus cum a aflat ?
— Gilbert i-a relatat acum cîteva zile.
Era cumplit de îndurerată ; se sufoca de furie. Şi eu mă simţeam la fel de ultragiat ; deşi singur îmi atrăsesem aceste necazuri, mă simţeam nedreptăţit.
Deodată, sentimentul acesta de disperare, de furie mocnită pe care voiam să-l îndrept asupra ei, s-a întors asupra altcuiva.
— N-am să tolerez, am strigat. Peste umăr mi-am văzut faţa în oglindă, albă de furie, în timp ce a ei se întunecase.
— Îl dau afară. Nu-l mai accept în preajma mea.
— Ţine la tine...
— Nu va mai avea prilejul să facă aşa ceva.
— Pînă acum te-a distrat de nenumărate ori cu fel de fel de bîrfeli despre alţii.
— Asta nu-i un lucru de bîrfit.
— Acum a făcut-o, spuse ea.
— Îl dau afară. Nu-l mai accept în preajma mea.
Am spus-o cu atîta amărăciune că s-a înmuiat. Pentru prima oară şi-a plecat ochii ; în tăcere, s-a dat puţin înapoi, rezemîndu-şi cotul de pervazul ferestrei, fără vlagă. Uitîndu-mă la ea fără s-o văd, sentimentele mele se învălmăşeau izbindu-se cu furie — proteste, spirit an-

tagonic, umbra unei dorințe. Alte sentimente se suprapuneau acestora : gîndul că Gilbert Cooke căutase informații despre moartea Sheilei, cercetînd ziarele locale, interesîndu-se de rapoartele poliției, îi contura în mintea mea imaginea unui monstru. Apoi se redeschise o veche rană și am murmurat :

— A existat altcineva care i-a făcut mult rău.

— Ce vrei să spui ?

În fraze sacadate i-am povestit despre R. S. Robinson.

— Biata Sheila, murmură Margaret, apoi întrebă, pe un ton mai blînd decît folosise în după-amiaza aceea : Asta a însemnat mult pentru ea ?

— N-am s-o știu niciodată. Apoi am adăugat : Poate că nu. Probabil că nu.

Margaret se uita la mine cu milă, oarecum cu teamă ; ochii îi erau plini de lacrimi ; în clipa aceea ne-am fi putut repezi unul în brațele celuilalt.

— Nu voi accepta asemenea oameni în preajma mea. De aceea nu vreau să am nimic de-a face cu Gilbert Cooke.

Margaret continua să mă privească fix, dar i-am văzut fața împietrindu-se ca și cum, printr-o hotărîre luată cu bună-știință în prima seară cînd fusesem singuri, dar care acum era și mai dureroasă, încerca să-și impună voința.

Răspunse :

— Nici despre Robinson nu mi-ai vorbit și nici nu mi-ai spus prin ce-ai trecut atunci.

N-am răspuns. Mi se adresă cu un cuvînt de dezmierdare, mirată, presimțind pericolul.

— Trebuie să clarificăm totul, spuse.

— Mai bine lasă.

După o pauză, spuse cu o voce răgușită :

— Ar fi prea ușor. Nu pot trăi astfel.

— Renunță, îți spun.

— Nu.

De obicei, lumea o credea mai tînără decît era în realitate, dar acum părea mult mai bătrînă. Zise :

— Nu-l poți îndepărta pe Gilbert.

— Nu cred că există ceva care să mă poată opri.

— În afară de faptul că ar fi o greșeală și o nedreptate. Și tu nu ești atît de nedrept.

— Ţi-am spus motivul, am ridicat din nou vocea.

— Nu acesta este motivul. Te minţi singur.

Mă înfuriam din nou.

— M-am săturat de toate astea.

— Pretinzi că Gilbert a făcut-o din răutate şi ştii bine că nu-i adevărat.

— Ştiu mai multe despre oameni ca Gilbert decît ai să ştii tu vreodată. Şi ştiu mult mai multe despre răutate.

— Ţi-a fost perfect loial în toate problemele cu adevărat importante, spuse ea, nefăcînd nici un fel de concesii. N-ai nici o scuză ca să-l dai afară din serviciu. N-am să te las să faci aşa ceva.

— Nu e treaba ta.

— Ba da. Vina lui Gilbert este că te-a tratat şi pe tine aşa cum tratează pe toată lumea. Bineînţeles că este iscoditor. Dar n-are nici o importanţă, atîta vreme cît se interesează de treburile altcuiva, dar cînd se atinge de tine — nu poţi să suporţi. Vrei să fii lăsat în pace, nu vrei să oferi şi să primeşti ca orice om. Continuă : Iată de ce eşti furios pe Gilbert. Tu dai buletine de ştiri despre persoana ta, nu vrei ca ceilalţi să afle ce-i cu tine. Şi adăugă : La fel te porţi şi cu mine.

Am încercat s-o opresc cu asprime, dar era la fel de furioasă ca şi mine, doar cuvintele îi erau mai reci.

— Cum altfel ai putea explica faptul că mi-ai ascuns felul în care a murit ?

Ajunsesem în culmea furiei, cînd nu mai puteam vorbi ; sufocat, îi ascultam acuzaţiile.

— Cu cei care nu cer prea mult de la tine, nu eşti egoist, recunosc, spunea ea. Cu oricine vrea totul, eşti crud. Căci nu se ştie niciodată cînd ai să te ascunzi, cînd ai să te închizi în tine. Cu cei mai mulţi eşti bun, dar în cele din urmă ai să zdrobeşti inima oricui te va iubi. Poate c-aş putea să suport, nu mi-ar păsa atît de mult, dacă nu ţi-ai face atîta rău ţie însuţi !

Ascultînd-o, nu mai ştiam dacă intuiţia ei era corectă sau nu. Cuvintele, violenţa şi dragostea ei năvăleau asupra mea ca o furtună, obligîndu-mă să mă închid în mine, împingîndu-mă la capătul mîndriei şi furiei. Mă simţeam ca pe vremea copilăriei, cînd mama mă copleşea cu dragostea ei şi, furios pe ea pentru comportarea pe care mi-o stîrnea, încercam cu orice preţ s-o îndepărtez.

— Destul, am spus și mi-am auzit propria voce, subțire dar aspră, în camera devenită acum prea strîmtă ; m-am îndreptat spre ușă, fără să mă uit la ea.

În stradă, lumina după-amiezii era tot blîndă și un aer călduț îmi scălda fața.

XXV

RĂSUFLARE ÎNTRETĂIATĂ ÎN ÎNTUNERIC

CURÎND M-AM ÎNTORS LA EA ȘI, în ianuarie, cînd am ieșit amîndoi în oraș cu Helen, eram convinși că reușisem să trecem peste cele întîmplate, că ne comportam exact ca pe vremea primei noastre fericiri. Dar așa cum șmecherii subtili gen R. S. Robinson se îmbată cu iluzia că manevrele lor sînt de nepătruns, cînd de fapt nu pot păcăli pe nimeni — tot astfel, cei care se controlează tot timpul, cînd își propun să-și ascundă starea de spirit, nu se amăgesc decît pe ei înșiși.

Peste cîteva săptămîni, Helen m-a sunat la birou, spunîndu-mi că e în Londra pentru o zi și că dorește să-mi vorbească. Primul meu impuls a fost să mă eschivez. Stînjenit, am invitat-o să ne întîlnim la un restaurant.

Am propus Connaught, știind că, din toată familia, ea era singura căreia îi plăcea atmosfera de lux și opulență. Cînd am sosit, am găsit-o așteptîndu-mă în hol și mi-am dat seama că era nervoasă. Machiată mai mult ca de obicei, purta o rochie de o eleganță rigidă. Poate că-i plăcea atmosfera, dar nu se putea dezbăra de sentimentul că de mică fusese învățată să o disprețuiască. Poate că ușoara aprehensiune, lipsa de familiaritate care, chiar după atîția ani, o tulburau ori de cîte ori pătrundea într-o lume în care viața nu se reducea la un trai modest și la o gîndire elevată, constituiau pentru ea însuși farmecul acestei lumi. Spre deosebire de Betty Vane, nu o lua drept ceva de la sine înțeles ; pentru ea, lumea aceasta nu-și pierduse încă savoarea. Dar la această stînjeneală temperamentală se mai adăuga tulburarea datorată celor ce avea să-mi spună.

Cuibărită într-un colț al restaurantului, nu vorbi mult. O dată, ca și cum și-ar fi cerut scuze pentru timiditate, îmi zîmbi la fel ca sora ei, cu un zîmbet blînd și în același

timp senzual. Făcu cîteva observații despre cei din jurul nostru, se exprimă admirativ în legătură cu toaleta unei doamne, apoi tăcu, privindu-și mîinile, jucîndu-se nervos cu verigheta.

Am întrebat-o despre soțul ei. Îmi răspunse la fel de direct ca de obicei, privind puțin dincolo de mine, ca și cum l-ar fi văzut acolo și l-ar fi învăluit cu un fel de afecțiune obișnuită, ironică. Aveam impresia că nu prea cunoscuse plăcerile trupului.

Deodată își înălță privirea, căutînd-o pe a mea, așa cum făcea și Margaret. Îmi spuse :

— Ai prefera să nu-ți spun nimic.

— Poate, am zis.

— Dacă aș avea impresia că s-ar putea să înrăutățesc situația nu m-aș apropia de nici unul dintre voi, dar lucrurile stau cum nu se poate mai rău, așa-i ?

— Așa să fie ?

— Cum ar putea fi mai rău ?

— Nu cred că-i chiar atît de grav.

Mie și lui Margaret, care ne agățam unul de celălalt cu tenacitatea ce ne caracteriza pe amîndoi, situația nu ni se părea chiar atît de rea ; dar Helen mă privea atentă, știind că vorbele o dată rostite nu mai puteau fi retractate, că după cum există cristalizări care duc la iubire, tot astfel altele te pot îndepărta de ea. Știa de faptul că ascunsesem sinuciderea Sheilei ; socotea oare că acesta era începutul unei astfel de cristalizări ? Că din cauza aceasta Margaret nu-și va mai putea redobîndi încrederea în mine ?

— Știi, Lewis, cît de mult țin la voi amîndoi.

— Da, știu.

Era o ușurare să-i răspunzi cu propria ei simplitate.

— Cînd v-am văzut prima oară împreună, am fost nespus de fericită !

— Și eu. Am adăugat : Cred că și ea era.

— Știu sigur că era.

— M-am gîndit că ați avut noroc că v-ați găsit unul pe celălalt, zise. M-am gîndit că amîndoi ați făcut o alegere foarte înțeleaptă.

Se aplecă spre mine.

— Mă tem, însă, spuse ea liniștit și deschis, că tu o îndepărtezi.

O știam și nu prea. Margaret era la fel de tenace ca și mine ; dar în același timp avea și mai multă voință și era mult mai puțin resemnată. Într-o relație umană înclina spre acțiune, pentru ea acțiunea reprezenta un lucru natural și apărea ca o eliberare, la fel ca pentru Paul Lufkin sau Hector Rose pe plan public. Uneori simțeam că, deși își concentrase toată voința pentru salvarea noastră, de fapt își spunea ei însăși că în curînd va trebui să ia o hotărîre. O dată sau de două ori am avut impresia că descopăr în ea ceea ce se cheamă „un tainic făurițor de planuri", care există în fiecare dintre noi, necunoscut de noi înșine, care, în fața unui dezastru și cu atît mai mult în fața unei permanente nefericiri, caută diverse ieșiri care să ne ofere o șansă de autoconservare, o șansă de redresare.

— Nu e prea tîrziu, spuse Helen și acum își lua și mai mult curaj, căci trebuia să întrerupă tăcerea, să încetezi s-o mai îndepărtezi. Își puse mănușa pe mîna stîngă și o netezi pînă la cot, concentrîndu-se asupra ei ca și cum eleganța i-ar fi dat încredere, făcînd-o să devină genul de femeie care are dreptul să spună ce vrea.

— Sper să mai fie vreme.

— Bineînțeles, spuse ea. Nici unul din voi nu va mai găsi un astfel de partener și nu trebuie să renunțați.

— În ceea ce mă privește pe mine e adevărat. Nu sînt, însă, sigur că e adevărat și în ceea ce o privește pe ea.

— Fii convins că este.

Se încruntă, vorbind ca și cînd aș fi fost obtuz.

— Uite, Lewis, eu o iubesc și bineînțeles că nu sînt mulțumită de situația ei, pentru că ceea ce vă oferiți unul altuia nu este suficient pentru ea. O iubesc, dar nu cred c-o idealizez. Încearcă să fie bună, dar nu cred că natura a înzestrat-o cu genul de bunătate simplă și care nu aduce necazuri. Nu poate să se uite pe sine îndeajuns pentru asta ; poate că-și dorește prea multe, poate că e prea pasionată.

Nu folosea cuvîntul în sens fizic.

— Cît despre tine, nu te potrivești cu oricine. nu-i așa, dar cu ea te potrivești perfect ; tu ești singura persoană față de care se simte cu totul liberă, neîngrădită, și bănuiesc că ăsta este motivul pentru care a fost atît de minunat pentru ea. Cu greu i s-ar mai ivi o a doua șansă. Cred că nici măcar n-ar căuta-o, continuă Helen. Dar nu mă gîndeam în primul rînd la ea. O clipă tonul ei deveni

nerăbdător și caustic, se stăpînea și eram uluit. Tot timpul presupusesem că se forțase să mă pună la încercare de dragul lui Margaret. Cred că tu ești cel care ai de pierdut, spuse. Înțelegi, nu s-ar mai aștepta la atît de mult și atîta vreme cît va găsi pe cineva pe care să-l ocrotească, s-ar putea mulțumi cu atît.

Mă gîndeam la bărbații care-i plăceau lui Margaret, la doctorul Geoffrey Hollis, la alți prieteni.

— Tu te-ai putea mulțumi ? insistă Helen.

— Mă îndoiesc.

După intervenția lui Helen, am încercat s-o îmbărbătez pe Margaret, dar și pe mine. Uneori eram plin de speranțe, puteam să apar bine dispus în fața ei ; era în firea mea să fiu bine dispus, în ciuda temerilor. Îmi pierdusem judecata ; uneori îmi aminteam cum și-o pierduse Sheila pe a ei ; îmi aminteam de alții pe care-i văzusem după ce pierduseră totul, fără speranță și cu nervii la pămînt ; acum știam ce înseamnă acest lucru.

Am încercat să mi-o apropii din nou, și, la rîndul ei, Margaret a încercat același lucru cu mine. Cînd eram împreună se prefăcea că este fericită, încercînd să lupte împotriva unei noi tristeți, împotriva primejdiei ca această stare să devină permanentă. Doream să cred în veselia ei. Și uneori reușeam : chiar și atunci cînd îmi dădeam seama că se prefăcea de dragul meu.

Într-o seară m-am dus la ea. Taxiul hodorogea în noaptea rece de martie. În clipa în care am văzut-o zîmbind, m-am simțit ușurat. După ce am făcut dragoste, am stat în întuneric, tăcuți, cuprinși de o plăcere totală, pe care n-o mai simțisem niciodată. Ușor adormit, am reușit să ies din starea în care, în adîncul temerilor mele, ea lua locul Sheilei. La început mi se părea că am ales-o tocmai pentru că se deosebea atît de mult. Și totuși, în ultima vreme, erau momente în care Sheila îmi apărea în vis, deși știam că e Margaret. Ba chiar și fără să visez, cînd eram treaz, descopeream puncte de asemănare între ele ; mersesem atît de departe, încît găseam că Margaret îi semăna și la chip.

Dar, cum stăteam lungit, simțindu-i trupul cald lipit de al meu, mi se părea de necrezut că am putut avea asemenea gînduri, asemenea temeri.

În liniștea absolută care ne învăluia, am auzit-o ținîndu-și răsuflarea, o dată, apoi încă o dată. Am ridicat imediat mîna și i-am trecut-o pe față : era udă de lacrimi.

Se spulberase totul. M-am uitat la ea, dar nu făcusem focul în seara aceea și era atît de întuneric, încît nu i-am putut vedea fața, nici măcar înainte să-și fi întors repede capul în partea cealaltă.

— Doar știi cît de ușor plîng, spuse printre lacrimi. Eu încercam s-o liniștesc pe ea ; ea încerca să mă liniștească pe mine.

— Ce păcat, zise cu furie și începu din nou să plîngă.

— Lasă. Nu-i nimic, spusei mecanic. Nu-i nimic.

Nu găseam în mine acea bunătate plină de dragoste ca să pot înțelege că pentru ea plăcerea fizică nu însemna nimic, atîta vreme cît între noi doi se deschisese o prăpastie.

Nu mă mai înțelegeam nici pe mine însumi. Mă încerca doar un sentiment de inutilitate și ceva ce aducea a dispreț. Seara, tîrziu, cînd ne-am dus nă ne plimbăm în parc, n-am putut să scot nici o vorbă.

XXVI

DIN SEARĂ PÎNĂ ÎN ZORI

CÎND NE PLIMBAM ÎN PARC, ÎN seara aceea și în alte seri din săptămînile ce au urmat, înviorați de aerul rece de primăvară, deseori am sperat că totul se va termina cu bine, că vom reuși să avem încredere unul în celălalt.

Apoi, într-o dimineață de mai, am aflat că a murit Roy Calvert. Fusese prietenul meu cel mai bun. Deși prietenia mea cu George Passant, cu Charles March și cu fratele meu era strînsă, cea cu Roy fusese de cu totul altă natură. Îl cunoscusem în perioada în care eram foarte îngrijorat de Sheila ; mi se păruse omul cel mai favorizat de soartă, îmi acordase o prietenie mai temeinică decît oricui altcuiva, dar și el suferea de o melancolie care-i distrusese viața. Încercasem să-l ajut ; un timp poate că i-am fost de folos, dar n-a durat mult. Acum murise și nu mă puteam elibera de tristețea care mă învăluise. Stă-

tea ca un ecran de sticlă fumurie între mine şi siluetele ce treceau pe stradă.

Îl văzusem foarte rar în ultimii doi ani, căci se angajase pilot în armată şi, deşi atît el cît şi Margaret ştiu cît de mult însemnau pentru mine, nu se întîlniseră niciodată. Totuşi, fiecare avea o tresărire neplăcută cînd auzea numele celuilalt. Lui Roy nu-i plăceau femeile cu prea multă personalitate, cu atît mai puţin dacă aveau şi o inteligenţă pătrunzătoare ; dacă se punea problema să mă recăsătoresc, ar fi dorit pentru mine o femeie mai puţin sofisticată, nu neapărat prea deşteaptă, cu o fire veselă.

La rîndul ei, Margaret îl considera un poseur, un pretins romantic, fără prea multă substanţă, de a cărui pătrunzătoare înţelegere se îndoia şi care nu prezenta nici o valoare. În adîncul sufletului ei, păstra credinţa că el îmi întreţinea stările împotriva cărora lupta ea.

La vestea morţii, după cîte mi-am dat seama din tristeţea ei de circumstanţă, nu şi-a manifestat în nici un fel antipatia faţă de el şi n-a dorit decît să-mi aline suferinţa. Dar eu n-am reacţionat în nici un fel. Devenisem un fel de funcţionar-robot, aşa cum fusesem şi în săptămînile care au urmat morţii Sheilei — astfel încît continuam să fiu politicos şi eficient şi să fac unele remarci pertinente la şedinţe. Dar de cum ieşeam de la birou, nu voiam pe nimeni în preajma mea, nici chiar pe ea. Îmi aminteam de ceea ce mă avertizase Helen. Voiam să mă prefac, dar nu reuşeam.

Şi-a dat repede seama.

— Vrei să fii singur, nu-i aşa ? îmi spuse. N-avea nici un rost să neg, deşi tocmai astfel de lucruri o dureau cel mai mult. Nu-ţi pot aduce nici un fel de alinare. Te simţi mai bine singur.

Îmi petreceam seri de-a rîndul în camera mea, fără să fac nimic, fără să citesc, zăcînd pe un scaun. Cînd eram cu Margaret rămîneam deseori tăcut, cum nu se mai întîmplase niciodată. O vedeam cum mă privea, întrebîndu-se cum să ajungă la mine, agăţîndu-se de orice semn din parte-mi, întrebîndu-se dacă totul se năruise, dacă aceasta însemna cumva o ruptură definitivă.

Într-o noapte, pe la mijlocul verii, cînd cerul nu se întunecase încă de tot, am colindat străzile din Bayswater şi apoi am intrat în Hyde Park şi ne-am aşezat pe o bancă. Privind în jos, spre Bayswater Road, distingeam fişii de

ziar, pete albe, — cămășile și rochiile perechilor lungite în iarbă, — strălucind în lumina crepusculară, gunoaiele de peste zi, furtuna care se apropia. Stăteam fără să ne privim ; fiecare din noi simțindu-se singur, pătruns de acea singurătate ce include un sentiment de vinovăție, dar și de privațiune, conținînd deopotrivă antipatie și un soi de ură mocnită, ce se ivește numai între cei ce au cunoscut o intimitate perfectă pe care o văd destrămîndu-se. În singurătatea aceasta ne țineam de mînă ca și cum nu am fi putut îndura ultimele semne ale despărțirii.

Mă întrebă liniștit, pe un ton de conversație ușoară :

— Ce mai face prietenul tău Lufkin ?

Ne cunoșteam atît de bine amintirile ! Îmi cerea să-mi amintesc că odată, cu luni în urmă, pe cînd nu eram atît de frămîntați, îl întîlnisem întîmplător, nu aici, ci pe aleea de lîngă Albert Gate.

— Nu l-am mai văzut.

— Se mai consideră neînțeles ?

Din nou mă forța să-mi adun gîndurile. Odată îi mărturisisem că mă învățase atîtea lucruri. Și tu m-ai învățat pe mine, recunoscuse ea. Cei mai mulți dintre bărbații despre care-i vorbeam nu făceau cîtuși de puțin parte din lumea tatălui ei ; nu-și putuse da seama ce fel de oameni erau cu adevărat.

— Sînt sigur că da.

„Șerpi-în-iarbă" era una din exclamațiile favorite ale lui Lufkin, cînd era pus în fața unor noi exemple — perpetue surse de uimire pentru el — ale duplicității, egoismului și ambiției altora. Margaret nu putea înțelege cum oameni atît de capabili nu învață nimic din propria lor experiență. O amuzase și, căutînd în seara aceea o amintire pe care s-o împărtășim amîndoi, regăsise această expresie și începu să rîdă.

Un timp sporovăirăm, bucuroși că stăm de vorbă, despre unele din personajele cu care o distrasem. Mai tîrziu m-am gîndit că era un fel straniu de a face uz de aceste personalități, ce ocupau funcții atît de importante, caractere ferme, de care ne amuzam, noi, care ne agățam cu disperare de firul fragil al dragostei, noaptea tîrziu, în parc.

N-am reușit să reînnodăm conversația și am tăcut din nou. Acum, că se lăsase întunericul, nu-mi mai dădeam seama de trecerea timpului. Îi simțeam degetele într-ale

mele ; în cele din urmă îmi pronunță numele, mecanic, ca și cum ar fi vrut să mă desmierde, dar o simțeam departe. Spuse :

— Ți s-au întîmplat atît de multe în viață !

Nu se referea la viața mea publică, se referea la moartea Sheilei și a lui Roy Calvert.

— Așa-i !

— Nu se putea să nu te afecteze, îmi dau seama.

— Aș fi vrut să te fi întîlnit înainte să mi se fi întîmplat toate astea.

Deodată se înfurie.

— Nu, nu vreau să mai aud așa ceva. Ne-am întîlnit atunci cînd ne-am întîlnit și aceasta este singura perioadă de timp pe care o vom petrece vreodată împreună.

— Aș fi fost mai...

— Nu. Încerci întotdeauna să evadezi din prezent și nu mai suport.

Am răspuns posac. Momentul prezent, momentul existent — așa cum ședeam acolo, în întunericul apăsător — nu-l puteam nici schimba, nici lăsa să-și urmeze cursul. Nu puteam să arătăm unul față de celălalt bunătatea pe care am fi arătat-o unor străini : și cu atît mai puțin am fi putut pronunța acele cuvinte care, în intimitatea noastră, eram siguri că ar fi adus celuilalt liniștea unei nopți. Dacă ea mi-ar fi putut spune : n-are importanță, lasă, într-o zi te vei simți mai bine și o vom lua de la capăt. Dacă eu i-aș fi putut spune : voi încerca să-ți dau tot ce dorești, mărită-te cu mine și o vom scoate noi la capăt cumva. Dar nu ne puteam spune aceste lucruri ; era ca și cum cuvintele ni se opreau în gît.

Stăteam acolo, mîinile ni se atingeau ; nu atît obosiți cît amorțiți în timp ce vremea trecea ; nu cu o viteză halucinantă, ca atunci cînd ești beat, ci apăsîndu-ne cu ceva din presiunea aerului care ne învăluia, prevestitor de furtună, care-ți producea dureri de cap. Uneori discutam, aproape cu interes, aproape ca și cum am fi ieșit împreună pentru prima oară, sau am fi luat masa prima dată împreună, despre o piesă ce trebuia văzută sau despre cartea pe care tocmai o citisem. După o nouă perioadă de tăcere, spuse pe alt ton :

— Înainte de a începe legătura noastră, am întrebat ce vrei de la mine. Ai răspuns că nu vrei nimic unilateral, că nu vrei să reeditezi trecutul.

— Da, aşa m-am exprimat.

— Te-am crezut.

Peste Park Lane cerul nu mai era atît de întunecat ; o lumină plumburie se ivea în spatele acoperişurilor. Priveliştea era chiar mai neprietenoasă decît întunericul. Noaptea de miez de vară era pe sfîrşite. Întrebă :

— Se pare că am ajuns la un punct mort ?

Chiar şi atunci am fi vrut fiecare să auzim răzbătînd în glasul celuilalt o undă de speranţă.

XXVII

VEDEREA UNEI UŞI TURNANTE

FĂRĂ SĂ MĂ MAI ÎNTÎLNESC DIN nou cu Margaret, am plecat într-o delegaţie şi m-am întors la Londra peste două săptămîni. În ziua cînd am revenit am găsit un bilet pe birou. Telefonase Margaret. Întreba dacă puteam să ne vedem în seara aceea în foaierul de la Café Royal. Am rămas surprins. Nu ne mai dusesem niciodată acolo. Era un loc care nu-mi stîrnea nici un fel de asociaţii.

Aşteptînd-o, un sfert de oră înainte de ora fixată, priveam spre uşa turnantă şi prin fereastră la lumina de afară. Faruri de autobuze, capotele sclipitoare ale maşinilor, zgomotul uşii cînd intra cineva, eram la capătul răbdării. Cînd în cele din urmă apăru în uşă, sosind mai devreme, i-am văzut faţa aprinsă şi încordată ; dar pasul, pe cînd traversa camera, îi era uşor, rapid şi plin de energie.

Mă salută, aruncîndu-mi o privire lipsită de expresie. Ochii i se adînciseră în orbite.

— De ce aici ? izbucnii eu.

— Trebuie să afli. Sper că ştii, spuse.

— Spune-mi.

Vorbeam amîndoi altfel decît în orele crispate pe care le petrecusem în parc, ca în momentele cînd ne simţeam foarte apropiaţi.

— Mă mărit.
— Cu cine ?
— Cu Geoffrey.
— Bănuiam.

De cealaltă parte a mesei, faţa îi apărea cu precizia strălucitoare cu care-ţi apar obiectele cînd ai temperatură mare, cu muchiile ascuţite, atît de pregnante încît însăşi vederea lor te deranjează.

— E lucru hotărît, ştii, spuse-ea. Nici unul dintre noi n-ar putea suporta dacă n-ar fi, nu-i aşa ?

Vorbea liniştită, plină de înţelegere, ca şi cum grija ei pentru mine ar fi mai vie decît oricînd, ca şi grija mea faţă de ea ; vorbea ca o persoană cuprinsă de efervescenţa faptei, care a reuşit să iasă dintr-un impas şi se eliberase prin însuşi faptul că trecuse la acţiune.

Am întrebat-o :

— De ce nu mi-ai scris să mă înştiinţezi ?

— Nu-ţi dai seama că mi-ar fi fost mai uşor să scriu?

— De ce n-ai făcut-o ?

— Nu puteam accepta să primeşti astfel de veşti singur, la micul dejun.

M-am uitat la ea. Cumva, ca de la mare depărtare, cuvintele m-au făcut să înţeleg ceea ce pierdeam — firea ei: maternă, iraţional de practică, principială, uşor vanitoasă.

M-am uitat la ea nu ca un om afectat de o pierdere, ci mai degrabă cu înţelegere.

— Ai fi făcut totul pentru mine, îţi dai seama, nu-i aşa ? zise.

Am dat din cap că nu.

— Mi-ai dat încrederea pe care n-aş fi dobîndit-o niciodată, continuă ea. Ai îndepărtat multe din temerile mele.

Cunoscîndu-mă, ştia exact ceea ce mi-ar fi făcut despărţirea mai uşoară.

Deodată spuse :

— Aş dori, aş dori să poţi şi tu spune acelaşi lucru.

Îşi pusese în gînd să fie mărinimoasă şi protectoare pînă la sfîrşit, dar n-a putut să reziste. Ochii i s-au umplut de lacrimi. Cu o mişcare rapidă, bruscă şi hotărîtă se ridică.

— Sper să-ţi meargă bine.

Cuvintele, rostite pe un ton furios şi plin de îndoială, pline de grijă faţă de mine, îmi ajunseseră estompat la ureche. Fuseseră rostite în grabă, ca o poveste tristă, în timp ce o priveam îndepărtîndu-se şi îndreptîndu-se spre uşă cu pas hotărît. Împinse uşa fără să privească înapoi, cu atîta forţă, încît, după ce n-am mai zărit-o, uşa continua să se învîrtească în gol, ducînd cu ea timpul, lăsîndu-mă cu desăvîrşire singur.

Partea a III-a

CONDIȚIA DE SPECTATOR

XXVIII

O SCHIMBARE DE GUST

DUPĂ CE MARGARET RENUNȚASE la mine, mă întorceam de obicei singur acasă în serile de vară. Dar aveam o mulțime de musafiri în noul meu apartament, oameni de care mă ataşasem atît cît să-mi facă cît de cît plăcere să-i văd, cunoscuți cu care mă împrietenisem, unu-doi protejați. Pentru mine erau seri obişnuite, care nu mă solicitau mai mult decît lectura unei cărți.

Uneori, în mijlocul unei lungi şedințe oficiale, mă gîndeam, amuzat, cît de stupefiați ar fi toți oamenii ăştia dacă ar vedea cunoştințele în compania cărora aveam de gînd să-mi petrec seara. Căci acum eram destul de vechi în minister pentru a fi considerat un om de bază : de cînd ministrul fusese schimbat, nu mă mai bucuram de aceeaşi influență de culise ca pe vremea cînd eram tînăr angajat, dar crescusem în ochii persoanelor oficiale şi aveam sentimentul stabilității, plin de încrederea pe care ți-o dă puterea. Apoi, de la şedințele lui Hector Rose, mă întorceam acasă, în apartamentul meu sordid.

Imediat după plecarea lui Margaret a trebuit să mă mut din blocul Dolphin şi, nefiind dispus să-mi bat capul, am închiriat primul apartament de care am aflat, într-o piațetă din apropiere. Era situat la parterul uneia din casele cu portic din Pimlico ; mirosul de praf stăruia la fel de persistent ca cel de spital ; în salon lumina soarelui nu intra înainte de ora cinci nici în toiul verii. În această cameră îmi ascultam cunoştințele care veneau pe la mine;

În această cameră Vera Allen, secretara mea, de obicei atît de rezervată, îmi vorbea despre tînărul pe care Gilbert îl identificase. Părea să fie îndrăgostit de ea, îmi spunea Vera printre lacrimi, dar nu voia nici să se căsătorească şi nici să se culce cu ea. La prima vedere o poveste destul de banală în comparaţie cu altele pe care le auzisem.

Dintre vechii mei prieteni, doar Betty Vane, venea mai des să dea apartamentului un aspect mai locuibil, la fel cum se ocupase de mine şi după moartea Sheilei. Ştia că o pierdusem pe Margaret ; despre ea nu-mi dezvăluise nimic, afară doar că-şi schimbase serviciul şi-şi găsise altul la Londra, lăsîndu-mă să deduc că ne aflam amîndoi în aceeaşi situaţie.

Iritabilă, fără pretenţii, deretica prin camere şi apoi ne duceam împreună după colţ, la cîrciumioara de pe chei. Prin uşa deschisă auzeam larma graurilor ; ne uitam unul la altul, scrutîndu-ne cu afecţiune, cu reproş. Fusesem cu intermitenţe prieteni de atîta vreme şi acum ne reîntîlneam pentru ca fiecare să descopere că celălalt nu reuşise în viaţă.

După ce ieşea pe uşă seara, ea sau orice alt vizitator, se auzeau de obicei paşi înăbuşiţi şi o forfotă în spatele uşii mele, urmate de o bătaie uşoară, insistentă, insidioasă. Apoi, de după uşă apărea o siluetă bondoacă, un trup greoi şi lăbărţat, înfăşurat într-un capot de satin roz. Era doamna Beauchamp, proprietăreasa mea, care locuia la etajul de sus şi care-şi petrecea zilele spionînd din camera ei de deasupra porticului iar nopţile trăgînd cu urechea la paşii de pe scări şi la zgomotele ce se auzeau din apartamentele chiriaşilor ei.

Într-o seară, imediat după plecarea lui Betty, apăru ca de obicei :

— Tocmai mă întrebam, domnule Eliot, ştiu că n-ai să te superi că îndrăznesc, mă întrebam dacă nu cumva ai un strop de lapte.

Întrebarea era numai de formă. Cu fiecare chiriaş nou, nutrea speranţa unei discuţii de la suflet la suflet şi, fiind ultimul sosit, treceam prin perioada lunii de miere. Tot de convenienţă am întrebat-o şi eu dacă nu putea să se descurce şi fără lapte la cina din seara aceea.

— Oh ! Domnule Eliot, murmură ea pe un ton ce nu prevestea nimic bun, să văd ce pot face.

Apoi trecu la ce o interesa de fapt.

— Era o tînără foarte drăguță, dacă pot să-mi permit să spun astfel, domnule Eliot, care părea că venise să vă facă o vizită tocmai cînd s-a întîmplat să-mi arunc ochii pe stradă în seara asta, nu chiar tînără în înțelesul pe care-l dau unii acestui cuvînt, dar eu spun totdeauna că nici unul nu sîntem atît de tineri pe cît am dori.

Am asigurat-o că Betty era mai tînără ca mine, dar cum mă credea cu zece ani mai bătrîn decît eram în realitate, doamna Beauchamp s-a simțit încurajată să continue.

— Eu spun întotdeauna că oamenii care nu mai sînt tocmai tineri au aceleași sentimente ca și ceilalți și uneori sentimentele lor le dau mult de gîndit, dacă-mi permiteți s-o spun, domnule Eliot, zise ea pe un ton în care obscenitatea se împletea cu o extremă dezaprobare morală. Dar nu se simțea încă mulțumită.

— Nu m-aș mira, adăugă, dacă mi-ați spune că această tînără drăguță provine dintr-o familie foarte bună.

— Chiar așa ?

— Ce mai, domnule Eliot, e așa sau nu ? Regret că pun întrebări pe care n-ar trebui să le pun, dar îmi place să știu că atunci cînd alții îmi pun mie astfel de întrebări nu-i las cu impresia că au făcut *un faux pas*.

— De fapt așa e.

— Educația se vede imediat, exclamă doamna Beauchamp.

Partea curioasă era că putea stabili cu deosebită exactitate originea socială. Pe năpăstuiții care mă vizitau îi punea pe seama excentricității mele ; pe funcționarii respectabili din clasele de mijloc, ca Vera Allen sau Norman al ei, doamna Beauchamp îi depista imediat și-mi sugera că-mi pierd vremea. Printre prietenii mei boemi, detecta cu precizie care era deștept și care nu.

Continuă vorbindu-mi despre educația aleasă pe care o primise ea însăși, școala la maici, — „dragele de ele", — și despre Beauchamp, care, după cum spunea ea, era îndreptățit să poarte șaptesprezece cravate, fiecare însemnînd o distincție pe care o merita. Așa neconvingătoare cum suna autobiografia doamnei Beauchamp, cînd o vedeai stînd onctuoasă în ușă, ajunsesem să cred că nu era chiar pe de-a întregul inventată.

Ori de cîte ori răspundeam la telefonul de pe hol, auzeam zgomotul unei uși care se deschidea la etajul de sus

şi tîrşiitul papucilor doamnei Beauchamp. Dar mă puteam acomoda cu activitatea ei de detectiv, aşa cum mă acomodasem, pînă în clipa în care mă călcase pe nervi, şi cu cea a lui Gilbert Cooke.

În tot acest timp, din clipa în care-i vorbise surorii lui Margaret despre sinucidere, îl întîlneam pe Gilbert la birou ; discutam probleme de serviciu, chiar unele mici bîrfe, dar niciodată nu am lăsat să-mi scape faţă de el vreo vorbă despre problemele mele personale. Era primul care-şi dădea seama cînd celălalt începe să se retragă, dar de data asta nu eram sigur că ştie motivul real. Totuşi aveam convingerea că descoperise ruptura mea cu Margaret şi că era dispus să facă eforturi să afle cum trăiam acum.

Intrînd în biroul meu într-o seară, spre toamnă, mi se adresă imperios, dar reţinut :

— Ai vreun program în seara asta ?

I-am spus că nu.

— Te invit la masă.

Nu-l puteam refuza şi nici nu voiam, căci nu exista pic de prefăcătorie în amabilitatea lui debordantă. Trebuie să recunosc că nu era numai amabil, ci şi sensibil : nu mă invită la White's, căci realiza — era ultimul lucru despre care aş fi vorbit cuiva, cu atît mai puţin lui — că legam amintirea mesei pe care o luasem împreună acolo, cu noaptea cînd a murit Sheila. În schimb, a găsit un restaurant în Soho, unde a putut să comande una sau două din mîncărurile mele preferate, al căror nume le reţinuse, cu acea monstruoasă memorie a sa. Începu să mă descoasă cu blîndeţe despre apartamentul meu.

— E lîngă Dolphin, nu ? (Ştia adresa.) E una din casele alea de pe la 1840, cred. Nu prea sigure în timpul raidurilor aeriene. Trebuie să te muţi dacă încep iar, spuse îndreptîndu-şi degetul spre mine. Nu te putem lăsa să-ţi asumi riscuri inutile.

— Dar tu ? i-am spus. Propriul său apartament era la ultimul etaj al unei case dărăpănate din Knightsbridge.

— La mine nu contează.

Ignorînd întreruperea mea, reveni la subiectul mult mai interesant pentru el, al locuinţei mele.

— Ai o menajeră ?

I-am spus că presupun că aş putea-o numi pe doamna Beauchamp astfel.

— Te îngrijește bine ?

— Categoric nu.

— Și atunci, interveni el impacientat, de ce nu faci nimic în această privință ?

— Nu te necăji, îi spusei, nu-mi pasă cîtuși de puțin.

— Ce fel de femeie e ?

Dorind să-l avertizez că totul e inutil, i-am răspuns zîmbind :

— Dacă zic că e cam prea curioasă, minimalizez lucrurile.

Mi-a părut rău, după ce-am spus, căci mi-a trecut dintr-o dată prin minte că n-ar fi imposibil ca Gilbert să găsească ocazia să aibă un *tête-à-tête* cu doamna Beauchamp. Pentru moment, însă, rîse tare, ușor enervat pe mine.

Masa a decurs destul de agreabil. Am vorbit despre problemele noastre oficiale și despre trecut. M-am gîndit din nou că tot ceea ce spunea Gilbert suna foarte personal ; în felul său releva un spirit creator. Era foarte darnic cu băutura și acum aveam pe masă, în fața noastră, o jumătate de sticlă de coniac. De mult nu mai băusem atît. Eram vesel ; mă bucuram că seara se prelungește. Cînd tocmai încheiam o remarcă fără importanță, l-am văzut pe Gilbert, cu umerii săi mari aduși, aplecîndu-se peste masă, spre mine. Păstrînd în ochi căutătura aprinsă, obsesivă, șopti misterios :

— Am să-ți spun ceva care te va interesa cu siguranță.

— Las-o baltă, am răspuns, dar fusesem luat prin surprindere.

— Te-ai mai văzut cu Margaret de cînd s-a măritat ?

— Nu.

— Presupuneam. Rîse satisfăcut, stăpîn pe situație. Nu trebuie să-ți faci prea multe griji pentru ea. Cred că se va descurca bine.

Voiam să strig „Nu vreau să ascult", așa după cum evitasem să mă apropii de oricine o cunoștea sau să aflu data căsătoriei ei. Singura știre pe care n-am putut să n-o aflu a fost că s-a măritat. Îmi venea să urlu în fața ochilor aprinși ai lui Gilbert : „Pot să suport mai ușor dacă nu știu nimic". Dar el continuă : Geoffrey Hollis își găsise un post la un spital de copii ; locuiau la Aylesbury.

— Cred că o să se descurce bine, zise Gilbert.

— Bun.
— E îndrăgostit de ea pînă peste urechi.
— Bine.
— Ar mai fi ceva.
— Da ? Mi-am auzit propria voce lipsită de inflexiuni, mecanică, protejîndu-mă, încercînd să respingă ştirile.
— O să aibă un copil.
Cum eu nu reacţionam în vreun fel, continuă :
— Va însemna foarte mult pentru ea, nu crezi ?
— Da.
— Desigur, spuse Gilbert, nu poate să fie decît o sarcină de o lună, cel mult două...
Pe cînd vorbea, m-am ridicat şi am pretextat că trebuie să mă culc devreme. Nu era nici un taxi afară şi am plecat împreună pe Oxford Street. Răspundeam afabil, dar absent la pălăvrăgeala lui. Nu-l duşmăneam. Hotărîrea mea fusese luată.
A doua zi dimineaţă şedeam la birou gîndindu-mă cum s-o spun, înainte de a o ruga pe Vera să-l poftească pe Gilbert la mine. Se aşeză neglijent în fotoliul de lîngă masa mea, relaxat şi prietenos.
— Uite, începui, vreau să te transferi la alt serviciu.
Pe moment s-a crispat, şi-a lăsat repede picioarele pe podea, ca un om gata de luptă.
— De ce ?
— Crezi că răspunsul are vreo importanţă pentru vreunul din noi ?
— Adică doreşti să scapi de mine, după patru ani, fără nici un motiv şi fără zgomot ?
— Exact.
— N-am să accept.
— Trebuie.
— Nu mă poţi forţa.
— Pot, i-am răspuns. Şi am s-o fac dacă trebuie. Vorbeam în aşa fel ca să mă creadă. Apoi am adăugat pe alt ton :
— Dar nu va fi nevoie.
— De ce crezi că poţi să faci aşa ceva ?
— Pentru că plecarea ta îmi poate uşura viaţa.
— Doamne Dumnezeule, strigă Gilbert privindu-mă furios şi nedumerit. Nu cred că merit să te porţi astfel.
— Ţin mult la tine, o ştii foarte bine. Ai fost foarte bun cu mine în diverse situaţii şi nu o voi uita. Dar chiar

în clipa asta există momente din viaţa mea despre care nu vreau să mi se amintească.

— Şi ?

— Atîta vreme cît eşti în preajma mea nu poţi să nu mi le aminteşti.

— Cum adică nu pot ?

— O ştii prea bine.

Înfierbîntat, furios, neîncercînd să se cruţe sau să se scuze, Gilbert spuse :

— Aşa-i firea mea. Doar mă cunoşti.

Îl cunoşteam chiar mai bine decît îşi închipuia el căci în tinereţe fusesem la fel de predispus, ca majoritatea oamenilor, spre un pic de trădare, gata cu un comentariu maliţios pe seama unui prieten, genul acela de imperialism personal de care dăduse dovadă cu o seară în urmă, prin care te impui cu forţa în viaţa altuia.

Am urmărit cu şi mai multă fascinaţie aceleaşi capricioase schimbări şi la alţii. Aşa cum se întîmplă multora dintre noi în tinereţe, labilii, capricioşii, ambivalenţii Lebedevii şi Fiodorii Karamazov m-au ajutat să-mi fac o idee despre abisurile şi minunea vieţii. Dar pe măsură ce m-am maturizat am început să-mi dau seama nu numai că toate acestea erau departe de a fi atît de minunate, că erau oarecum plicticoase atît la alţii cît şi la mine însumi. La vîrsta la care mă descotoroseam de Gilbert Cooke îmi venea greu să-mi imaginez nerăbdarea şi atenţia cu care, în tinereţe, explorasem scena transformării temperamentului unui prieten nou. La aproape patruzeci de ani, gusturile mele privind caracterul oamenilor se schimbaseră, nu mai eram în stare să le acord aceeaşi atenţie. Dacă aş mai fi fost în stare, mi l-aş fi făcut pe Gilbert prieten intim.

XXIX

PRIMA ÎNTREVEDERE CU GEORGE PASSANT

CÎND I-AM SPUS LUI ROSE CĂ DOresc să-l transfer pe Gilbert Cooke s-a creat un moment penibil.

— Desigur, cunosc destul de vag acţiunile dumitale îndrăzneţe, dragul meu Lewis, spuse Rose, înţelegînd prin

asta că studia fiecare hîrtie cuvînt cu cuvînt, dar mi se părea că aranjamentul actual mergea destul de bine.

Am încercat să-l conving că o schimbare ar prezenta unele avantaje.

— Ca să fiu sincer, replică Rose, aş dori să am o certitudine.

— Îi va prinde bine lui Cooke să capete o experienţă mai vastă.

— În momentul de faţă nu ne putem permite să ne considerăm o instituţie care formează cadre. Modestul meu interes este să mă asigur că admirabila dumitale activitate, unică în felul ei, nu suferă cu nimic. Îmi adresă zîmbetul său politicos şi încrezător. Şi, iartă-mă dacă greşesc, dar am vaga impresie că va suferi dacă-l lăsăm pe tînărul Cooke să plece.

— Din multe puncte de vedere aşa-i, am fost nevoit să recunosc.

— Nu s-ar cuveni să uităm că a dat dovadă de un oarecare curaj moral, poate chiar un curaj moral uşor stînjenitor în complicaţiile ce s-au ivit anul trecut cu Lufkin. L-am aprobat cu acel prilej şi am impresia că a început să progreseze. În orice caz a progresat mult în ceea ce pune pe hîrtie şi-i apreciez foarte mult informările pe care le redactează.

Ca de obicei, Hector Rose avea dreptate. Părea, de asemenea, uşor enervat că nu mă lăsam convins. Se enervă şi mai mult cînd află cu cine propuneam să-l înlocuiesc pe Gilbert. Căci, văzîndu-mă că mă încăpăţînez, mi-o reteză scurt, replicîndu-mi că vor reuşi poate să-mi dea „un înlocuitor adecvat" ; era sfîrşitul lui 1943, existau o mulţime de tineri ofiţeri clasaţi ca invalizi sau cîteva tinere capabile, care doreau să se afirme.

— Nu, i-am spus, nu vreau să-mi asum nici un risc cu cineva pe care să nu-l cunosc foarte bine ; slujba avea să devină tot mai complexă şi unele aspecte erau secrete ; voiam alături pe cineva în care să pot avea tot atîta încredere ca în mine însumi.

— Trebuie să deduc că această consideraţie n-ai avansat-o la modul general şi că te-ai gîndit la o sugestie valoroasă ?

Am pronunţat numele lui George Passant. Omul care îmi fusese cel mai bun prieten în tinereţe, deşi lui Rose

nu i-am pomenit despre asta. De douăzeci de ani funcționar șef la un birou de avocatură într-un orășel de provincie. În ochii lui Rose singurul argument convingător era foaia matricolă excelentă.

Dar a trebuit să-i spun lui Rose că George avusese odată o încurcătură judiciară, dar nu fusese găsit vinovat.

— În cazul acesta n-o vom lua în seamă. Rose dovedea corectitudinea sa rece, dar era ușor iritat. Lăsăm deoparte acest subiect ce nu mai trebuia luat în discuție. Dar pe neașteptate, mă întrebă ce dovezi a înaltelor sale capacități dăduse „omul acesta". Cu pleoapele grele, cu o expresie impasibilă, Rose mă asculta.

— Nu este o prezentare foarte convingătoare, dragă Lewis, nu-ți dai seama ? Mi-ar fi mult mai ușor dacă te-ai mai gîndi la problema asta. Nu vrei să mai reflectezi, să mai discutăm mîine ?

— Reflectez de mult la lucrul ăsta, i-am răspuns. Dacă se pune problema ca această slujbă — mă refeream, și Rose mă înțelegea, la proiecte ca selectarea conducerii administrative de la Barford, care cădea în sarcina mea — să fie făcută așa cum trebuie, nu pot să mă gîndesc la nimeni altcineva care să poată aduce o contribuție mai substanțială.

— În regulă. Vreau să stau de vorbă cu el cît mai curînd.

În clipa aceea, Hector Rose fu, ca niciodată, pe punctul de a deveni aproape nepoliticos, dar cînd, trei zile mai tîrziu, îl așteptam pe George Passant, își revenise și, în momentul cînd George a fost introdus în cabinet, Rose a fost de o politețe excesivă, neobișnuită chiar și din partea lui.

— Dragă domnule Passant, este deosebit de amabil din partea dumneavoastră că v-ați deranjat atît, numai pentru a ne acorda plăcerea unei întîlniri. Am aflat cîte ceva despre dumneavoastră de la colegul meu Eliot, de care cu siguranță vă amintiți, dar e o adevărată bucurie pentru mine să am ocazia să vă întîlnesc personal.

Spre surprinderea mea, George, care intrase timid, cu capul plecat, ascunzîndu-și pieptul și umerii puternici, zîmbi încîntat de primirea lui Rose, liniștit imediat de o efuziune de căldură aproape la fel de sinceră ca mulțumirile unui taxator de autobuz.

— Nu prea vin des la Londra, spuse George, dar vin întotdeauna cu plăcere.

Un început curios ! Vocea sa, în care se mai simțea accentul din Suffolk, răsuna puternic și așezîndu-se îi zîmbi lui Rose timid, dar totuși ca de la egal la egal. Erau amîndoi blonzi, amîndoi de statură mijlocie, bine legați, cu capul mare ; și totuși, dincolo de această asemănare fizică, greu ai fi găsit doi oameni mai diferiți.

Chiar îmbrăcat cu grijă pentru întrevedere, George părea nu atît neglijent cît demodat, într-un costum albastru cu pantalonii prea strîmți. Pantofii, cravata îl distanțau de Rose la fel de mult ca și accentul și ceea ce-i deosebea nu era atît clasa căreia îi aparținea cît mai ales succesul în carieră.

În fața acestui om elegant, relativ tînăr, marcat de un succes în viață neegalat de orice altă cunoștință a sa, George, care nu se simțea la largul lui decît în compania protejaților săi sau a femeilor, era mai preocupat ca oricînd să respecte regulile etichetei.

Așezîndu-se, îi zîmbi lui Rose timid și, dintre toate contrastele dintre ei, expresia diferită a feței era cea mai pregnantă. La patruzeci și șase de ani, fața inexpresivă a lui Rose era încă tînără, fațada neatinsă a unui om preocupat numai de munca sa, cu o privire pătrunzătoare și dură. George, mai tînăr cu trei ani, își arăta vîrsta : părul nici nu-i albise, nici nu-i căzuse, dar i se citeau pe chip semnele eforturilor pe care le făcuse deseori pentru a-și domina firea ; fruntea-i era netedă și înaltă, nasul, gura și întreaga expresie aveau o vioiciune senzuală și deschisă — cu excepția ochilor albaștri, adînciți în orbite, păstrînd o privire distrată, adesea pierdută, uneori tristă.

Cu experiența și siguranța pe care le dobîndise în întrevederile avute ca funcționar public, Rose îi puse întrebări.

— Dacă sînteți atît de amabil, domnule Passant, ne-ați face un mare serviciu dacă ne-ați spune cîte ceva despre cariera dumneavoastră.

George se conformă. Era poate intimidat, dar rămăsese lucid ca întotdeauna. Studiile ; ucenicia la un birou de avocatură din Woodbridge.

— Iertați-mă că vă întrerup, domnule Passant, dar mă surprinde că avînd o situație școlară ca a dumneavoastră nu ați încercat să obțineți o bursă la universitate.

— Dacă aș fi știut ce-mi oferă, poate că aș fi obținut-o, spuse George cu voce sigură.

— Lăsîndu-ne pe cei mai mulți dintre noi în urmă, continuă Rose înclinîndu-se politicos.

— Cred că aș fi obținut o bursă, spuse George, și apoi fu cuprins deodată de unul din accesele lui orgolioase de clasă. Dar pornind de unde am pornit eu, bineînțeles, nu am avut pe nimeni care să mă sfătuiască.

— Sper că în zilele noastre nu mai irosim un material uman ca dumneavoastră, dacă-mi permiteți s-o afirm.

— Mai mult decît vă închipuiți. George era din nou la largul său. Continuă să vorbească despre cariera sa: examenele de la Societatea de drept; premiile; slujba de la Eden și Martineau, o firmă de avocați dintr-un oraș de provincie, ca funcționar calificat.

— Unde lucrați și în prezent. Adică din octombrie 1924, completă Rose amabil.

— Cam așa, spuse George.

— De ce nu v-ați schimbat serviciul?

— Trebuie să vă declar, zise George fără urmă de reținere, că am avut o neplăcută încurcătură în urmă cu zece ani.

— Mi s-a spus, zise Rose fără a face caz. Înțeleg foarte bine că această încurcătură v-a ținut în loc, dar de ce n-ați întreprins ceva înainte?

George răspunse:

— Și eu m-am întrebat adesea. Desigur nu am avut pe nimeni care să mă sprijine.

Rose îl privi ca și cum ar fi vrut să descopere dacă nu era lipsit de inițiativă. Dar se răzgîndi și cu dexteritate îndreptă discuția spre probleme juridice. Ca mulți alți funcționari publici, Rose era foarte competent în materie de drept. Am stat deoparte, nefiind nevoie să intervin, în timp ce George răspundea cu vechea lui siguranță.

Apoi, Rose spuse:

— Majoritatea țărilor își recrutează funcționarii aproape exclusiv din rîndul juriștilor; ministerele noastre nu prea îi agreează. Oare cine are dreptate? Era un subiect foarte familiar lui Rose, dar George, degajat, ar-

gumentă ca și cum ar fi lucrat în birourile secretarilor permanenți de ani de zile. M-am surprins ascultînd, nu la felul cum decurgea întrevederea, ci la argumentare în sine. Am observat, de asemenea, că Rose, care de obicei își limita întrevederile la cam două minute, o lăsa pe aceasta să dureze de peste zece minute. În cele din urmă spuse, cu o plecăciune la fel de ceremonioasă ca și cum și-ar fi luat rămas bun de la Lufkin sau chiar de la vreun șef mai mare :

— Dacă sînteți de acord, domnule Passant, cred că ar fi poate mai bine să ne oprim aici pentru moment. A fost o ocazie deosebit de plăcută și voi avea grijă să fiți înștiințat dacă argumentele noastre vor fi destul de îndreptățite pentru a justifica transplantarea dumneavoastră temporară...

Zîmbind, George părăsi încăperea. Cînd s-a închis ușa, Rose nu s-a uitat spre mine, ci afară pe fereastră. Își încrucișase mîinile la piept și a stat așa cîteva minute în tăcere.

— Ei bine, zise.

Am așteptat.

— Ei bine, zise, e fără îndoială un om deosebit de inteligent.

Din acest punct de vedere, într-o jumătate de oră, Rose fusese în măsură să aprecieze calitățile lui George mai exact decît șeful său de la biroul de avocatură, care-l cunoștea de o viață. Continuă :

— Are o minte viguroasă și precisă și e efectiv impresionant. Dacă-l angajăm pe postul lui Cooke, din punctul de vedere al inteligenței tranzacția e în favoarea noastră.

Făcu o pauză. Concluziile nu erau formulate cu fluența lui obișnuită. Apoi continuă : Dar mă văd nevoit să spun că aspectele negative sînt cam prea numeroase.

M-am încordat, decis să duc discuția pînă la capăt.

— Care anume ?

— Fără să vreau să fac din asta o problemă, consider că trebuie să fie ceva în neregulă pentru ca un om cu aptitudinile lui să se mulțumească de atîta vreme cu o slujbă oarecare.

Un străin asistînd la această discuție, care dură minute în șir, ar fi considerat-o discuție de serviciu, rațională, bine argumentată. Atît de calm era Rose și eu de atîta

vreme învățasem să mă stăpînesc, încît nici n-ar fi o servat că de fapt eram amîndoi foarte furioși. Știam c pentru a obține ce doream, nu trebuia să cedez. Mă pu team bizui pe lealitatea lui Rose. Dacă George ar fi fos un candidat de neluat în considerație, l-ar fi respins imediat. Dar, deși Rose avea sentimentul că nu este omul potrivit pentru un post unde s-ar fi simțit străin, era prea corect pentru a-l respinge de la prima vedere.

Așa stînd lucrurile, îl puteam obține pe George dacă rămîneam pe poziție ; căci ne aflam în plin război și aveam o misiune grea. În timp de pace, aș fi fost nevoit să accept pe oricine mi-ar fi fost trimis. Rose fusese instruit că nu intra în atribuțiile lui să aleagă persona un subaltern, după cum nu putea numi un șef ; faptul l afecta cu atît mai mult, cu cît alegerea mea era pur per sonală. Ne aflam totuși în război ; activitatea mea er considerată ca foarte pretențioasă și unele aspecte era neobișnuit de secrete. În cele din urmă trebuia să fiu lă sat să fac după capul meu. Dar știam că într-o zi urm să plătesc.

— Să știi, dragă Lewis, că încă am serioase reține față de sugestia ta. Îmi permit să-ți spun că sînt ușor sur prins că insiști, ținînd seama de cele ce am încercat, evi dent fără succes, să-ți explic.

— N-aș insista în nici un caz, i-am răspuns, dacă n-a fi absolut sigur.

— Da, asta-i impresia pe care ai reușit s-o lași. D data asta Rose își manifesta nemulțumirea. Repet. Sîn uimit că insiști atîta cu această sugestie.

— Sînt sigur de rezultat.

— Bine. Rose curmă discuția cum ai închide un bu ton. Am să fac propunerea pe căile obișnuite. În două săp tămîni omul își va putea începe activitatea.

Mă privi. Fața îi era din nou calmă.

— Îți sînt foarte recunoscător că mi-ai acordat atît timp în după-amiaza asta. Dar n-aș fi cinstit față d tine, dragă Lewis, dacă nu ți-aș spune că eu tot mă ten că hotărîrea se va dovedi una din rarele dumitale erori d apreciere.

Acesta era prețul pe care-l plăteam. Căci Rose, car atunci cînd nu era de acord spunea mai puțin decît gîn dea, îmi dădea de înțeles nu că alegerea mea s-ar fi putu dovedi vreodată o eroare de apreciere, ci că de fapt eu ș

făcusem eroarea, şi anume, îmi impusesem părerea peste părerea oficială, mergînd cu insistenţa dincolo de punctul unde s-ar fi cuvenit să cedez. Dacă aş fi fost un adevărat profesionist, cu ambiţiile unui profesionist, nu mi-aş fi putut permite aşa ceva. Căci nu era nevoie ca multe „greşeli de apreciere" — cea mai ameninţătoare expresie pe care Rose şi-o permisese faţă de un coleg — să se adune în mintea lui judicioasă pentru a împiedica pe cineva să ocupe funcţii înalte. Dacă aş deveni profesionist, aş avea viitorul atîtor oameni capabili, pe care-i întîlneai prin cluburile din Pall Mall, deseori mai inteligenţi decît şefii lor, dar care în mod inexplicabil rataseră ultimele două trepte din vîrful carierei.

Nu-mi păsa. În tinereţe, cînd fusesem prea sărac pentru a mă gîndi la altceva decît cum să scap de sărăcie, visasem să obţin mari succese la barou ; de atunci păstrasem un interes pentru succes şi putere, ce părea prietenilor mei nepermis de insistent. Sigur că nu greşeau. Dacă un om îşi petrece jumătate din timp discutînd despre baschet, gîndindu-se la baschet, examinînd cu o curiozitate plină de pasiune toate dedesubturile baschetului, nu greşeşti dacă-l suspectezi că este excesiv preocupat de acest joc.

Şi, totuşi, în ultimii ani, aproape fără să-mi dau seama, căci astfel de schimbări nu apar într-o zi, aceste lucruri nu mă mai interesau. Sau poate nu că nu mă mai interesau, ci mă transformasem pe nesimţite din participant în spectator. Parţial, rezultatul faptului că ştiam că acum îmi pot cîştiga existenţa în două-trei feluri. Parţial era şi pentru că, din cele două femei pe care le iubisem cel mai mult, Sheila ignorase cu desăvîrşire setea mea de putere, iar Margaret o detestase făţiş. Şi, deşi cred că influenţa lui Margaret a grăbit această transformare, sînt totuşi convins că ar fi survenit oricum.

Acum, că simţeam că se închisese un capitol din viaţa mea, consideram ca foarte probabil că pornisem în viaţă cu o sete de putere mai mare decît a altor oameni chibzuiţi, dar nici a zecea parte din ceea ce-i stăpînea pe Lufkin sau Rose, deci mult mai puţin ca să dureze o viaţă întreagă. Presupun că voi continua să urmăresc cu atenţie manevrele altora : cine obţine slujba ? şi de ce ? şi cum ? Ştiu că uneori, văzîndu-i pe alţii ocupînd posturi care

mi-ar fi plăcut, am să regret. Dar asta nu conta prea mu
În adîncul sufletului meu o obsesie dispăruse.

Pe măsură ce dispăruse, puțin cîte puțin, altceva
luase locul. Dar acest altceva era real ; îmi apăruse foar
clar, deși fusesem nevoit să-l dau la o parte, încă de p
vremea cînd eram copil. Am știut întotdeauna că mai de
vreme sau mai tîrziu voi avea cîteva cărți de scris ; nu-m
făceam probleme ; învățam ceea ce trebuia să scriu. Î
momente grele, gîndul acesta mă liniștise adesea și-m
adusese o alinare mai profundă ca oricare alta. Chiar
după ce m-a părăsit Margaret, în toiul războiului, cîn
eram prea ocupat pentru a scrie ceva închegat, chiar
atunci, seara, înainte de culcare, îmi revedeam însemnă
rile și adăugam o notă-două. Îmi dădea un soi de senină
tate ; era ca și cînd aș fi intrat într-o cameră liniștită
care mă simțeam în siguranță.

După ce m-am despărțit cu răceală de Rose, m-am d
în biroul meu, unde George mă aștepta fumîndu-și pipa
fereastră.

— Cred că e în regulă, dacă nu survine ceva neaște
tat, i-am spus de îndată.

— A fost extraordinar de amabil cu mine, zise Geor
entuziasmat, ca și cînd modul în care fusese primit
Rose ar fi fost mult mai important decît problema pr
zaică a rezultatului.

— Doar te așteptai să fie politicos, nu ?

— A fost extraordinar de drăguț cu mine chiar d
clipa în care am intrat, spuse George, ca și cum s-ar
așteptat să fie bruscat odată intrat pe ușă.

Mi-am dat seama că George nu se gîndise deloc de
discuția mea cu Rose, despre el, durase atît de mult. N
simțea apropierea pericolului ; se simțise fericit stînd
fereastră, privind spre Whitehall, așteptîndu-mă să-i adu
răspunsul. Fericit se simțise și mai tîrziu în seara aceea
pe cînd ne plimbam pe străzi sub cerul rece, la lumin
lunii, dar nu în același fel ca mine. În seara aceea era
fericit pentru că îmi aminteam serile cînd, cu ani în urmă
ne plimbam împreună pe străzile orașului de provincie
George făcînd planuri măreț în legătură cu mine, c
mai strălucit dintre protejații săi. Îmi amintea de vremu
rile ce-mi păreau acum inocente, înainte de a o întîlni p
Sheila, de la începutul anilor '20, cînd și lumea din afar
părea la fel de inocentă.

Era foarte puțin probabil ca George să se gîndească măcar o clipă la acest trecut, căci nu era nicidecum un sentimental. Nu. Era fericit pentru că-i făcea plăcere tovărășia mea, tovărășia mea de om matur, aici și acum ; pentru că fusese primit cu politețe de o persoană importantă ; pentru că avea în fața lui perspectiva unei activități unde putea să se desfășoare ; pentru că în ascuns își savura revanșa împotriva tuturor celor care-l ținuseră în umbră și-l împiedicaseră atîta vreme să se afirme ; și pentru că, în noaptea scăldată în lumina lunii, vedea soldați și femei mergînd perechi-perechi pe străzile Londrei. Căci George, chiar și la cei peste patruzeci de ani ai săi, rămăsese unul din bărbații care pot încă găsi o deplină măreție romantică în relația trupească ; vederea dîrei de lumină pe sub ușa unui bar de noapte era suficientă pentru a-l face fericit pînă la uitarea de sine ; călca mai apăsat, învîrtindu-și vesel bastonul.

XXX

PARADISUL UNUI SPECTATOR

ÎN IARNA ACEEA AM FOST FOARTE ocupați cu planurile unui nou proiect, și deseori, seara, George Passant și secretara mea lucrau mult mai tîrziu decît mine, și apoi veneau la locuința mea să definitivăm propunerile. Aici s-au întîlnit cu unii dintre cunoscuții mei. George, ai cărui ochi sticleau cînd o vedea pe Vera Allen, nu știa ce mi se întîmplase și nici nu-și bătea capul să facă presupuneri.

Nu i-ar fi trecut prin cap că-mi găseam o consolare în poziția de simplu spectator. Cu atît mai puțin ar fi înțeles că, uneori, cînd ascultam, încercînd să dau un sfat înțelept, eram frămîntat de gînduri cărora mă străduiam din răsputeri să nu le dau glas. În cursul acestei existențe raționale, în general bine intenționată, de spectator, deveneam deodată absent, aspirînd la ceva mai palpabil ca un simplu vis, o scrisoare de la Margaret care să mă cheme la ea.

Lui George i-ar fi fost imposibil să creadă așa ceva. Îi păream mai tăcut și mai sobru decît mă știuse el, dar totuși capabil să mă bucur de viață. Își închipuia că trebuie

să am eu vreo sursă secretă de satisfacţie, şi deseori, cîn rămîneam singuri în apartament, rostea plin de el, core dar cu un uşor aer de superioritate :

— Nu vreau să-ţi stînjenesc viaţa particulară.

Apoi pleca fericit şi traversa piaţa fluierînd şi învî tindu-şi bastonul.

În serile în care venea cu noi acasă, Vera Allen obişnu să plece cînd vedea că George mai are încă de lucru, (să nu poată găsi un motiv să o conducă pînă la autobu El continua să fie bine dispus şi conştient de prezenţa e pînă într-o seară, cînd au sosit cu o jumătate de oră în întîia mea. Am simţit o tensiune între ei atît de puterni(încît ar fi fost lipsit de tact dacă m-aş fi făcut că n-o ol serv. În seara aceea George a fost cel care a plecat primu

Cînd i-am auzit paşii răsunînd sfidător pe caldarîr m-am uitat amuzat la Vera. Stătea în picioare, cu silue(ei frumoasă şi viguroasă ca a unei dansatoare, întinzîi du-mi nişte hîrtii. Nu părea obosită după atîta muncă. E atrăgătoare, mai ales datorită siluetei, căci figura ei lată deschisă nu era frumoasă, nici măcar drăguţă, totuşi, spatele expresiei deschise, se putea găsi o aluzie — pe ca deseori am considerat-o iluzorie — la o speranţă ascuns tentantă pentru bărbaţi, care făceau tot felul de pres puneri referitor la surprizele ce le-ar fi rezervat celui cai ar fi cuprins-o în braţe. Dar, spre deosebire de Georg cei mai mulţi ştiau că e zadarnic.

Era o tînără nesofisticată, sinceră şi modestă. Deşi n avea decît 27 de ani, soţul îi fusese ucis în urmă cu pat ani. Acum era îndrăgostită din nou, cu o pasiune oarb încît părea că aerul şi hrana nu sînt pentru ea decît mi loace spre atingerea unicului ei scop : să-l cucerească să-l păstreze pe Norman. Nu erau amanţi, dar nici măc o clipă nu i-ar fi trecut prin cap că ar putea găsi plăce carnale în braţele altui bărbat. După cîte presupunean era pasionată şi castă.

I-am zîmbit. Avea încredere în mine. Am întrebat-o

— Ce-i cu domnul Passant ?

Vera se uită în ochii mei fără să clipească : o umbr de roşeaţă parcă-i acoperi faţa şi gîtul, în timp ce-şi căut cuvintele :

— Aş zice că era puţin cam prea nervos, domnul Eliot.

Făcu o pauză, ca un politician care emite o părere, apoi adăugă.

— Da, e genul puțin cam prea înfierbîntat. Cred că asta e expresia cea mai potrivită.

Am fost pe punctul să-i spun că după părerea mea era expresia cea mai nepotrivită. Deși nesofisticată, Vera nu era timidă : dar avea darul să găsească expresii insipide care o satisfăceau numai pe ea și să se cramponeze de ele ca de o umbrelă. Prea înfierbîntat ! De acum avea să emită această expresie „remarcabilă" ori de cîte ori va fi vorba de George. Ce voia să însemne ? Amorez inoportun, impertinent, galant ? Ceva din toate astea : mă îndoiesc dacă făcuse vreo deosebire sau dacă ar fi putut face deosebirea dintre un tip de o senzualitate violentă ca George și curtezanii care roiau în jurul ei. Imparțială, ea îi respingea pe toți. Pentru o femeie de vîrsta ei era deosebit de inocentă.

Dar exista o autoritate care nu o considera astfel. Curînd după ce am întrebat-o despre George — nu a vrut să-mi spună nimic mai mult — am condus-o pînă la ușă și pe cînd mă întorceam pe coridor am auzit o voce nerăbdătoare, insinuantă, venind de pe palierul de sus :

— Domnule Eliot ! Domnule Eliot !

— Da, doamnă Beauchamp — i-am răspuns iritat.

N-o puteam vedea ; era pe la începutul lui 1944 și camuflajul era încă în vigoare. Singura lumină venea de la becul din hol, vopsit în albastru.

— Trebuie, dacă bineînțeles vă permite timpul, să vorbim ceva *entre nous.*

Am urcat scările și am zărit-o în lumina spectrală, stînd în fața ușii închise a apartamentului ei.

— Consider că trebuie să vă spun, domnule Eliot. Cred că nu mi-aș face datoria dacă nu v-aș spune.

— Nu vă faceți probleme.

— Ba-mi fac, domnule Eliot, cînd știu că este datoria mea, îmi fac mai multe probleme ca oricare altul.

Era limpede că nu găsisem încă tehnica potrivită de comportare cu doamna Beauchamp.

— Știți, domnule Eliot, șopti ea triumfătoare, înainte de a vă întoarce acasă, astă seară, ușa aprtamentului dumneavoastră s-a întîmplat să fie deschisă și eu tocmai s-a întîmplat să urc scara, de fapt tocmai fusesem la cumpărături, și nu că mi-ar trece vreodată prin cap să mă uit în

camera dumneavoastră dacă nu se aude zgomot, dar m-am gîndit : sînt sigură că domnul Eliot ar dori să iau seama la ce se întîmplă ; o ştiu prea bine domnule Eliot, dacă aţi fi văzut ce-am văzut eu.

— Ce-aţi văzut ?

— Respectă întotdeauna intimitatea altuia, obişnuia să spună maiorul Beauchamp, răspunse ea. Am făcut tot ce-am putut ca să respect întotdeauna acest principiu, domnule Eliot, şi ştiu că-l respectaţi şi dumneavoastră, adăugă ea în mod surprinzător, de parcă şi eu mă ghidam tot după principiile morale ale maiorului Beauchamp.

— Ce-aţi văzut ?

— *Écrasez l'infâme,* spuse doamna Beauchamp. În şoaptă, cu voce gravă, cu sufletul la gură, izbucni : Vai, îmi pare rău de bietul dumneavoastră prieten, sărmanul domn Passant !

Asta mi s-a părut o absurdă presupunere ; să-ţi închipui că George respins, plecase prin noapte cu inima zdrobită ! Era prea mult chiar pentru doamna Beauchamp.

— O să-i treacă, i-am zis.

— Nu sînt sigură că vă înţeleg, replică ea virtuoasă.

— Vreau să spun că domnul Passant nu va suferi prea mult pentru că o tînără doamnă a fost prea ocupată pentru a lua masa cu el.

Cînd vorbeam cu doamna Beauchamp, hipnotizat parcă de exemplul ei, mă surprindeam uneori devenind din ce în ce mai preţios.

— Dacă ar fi doar atît !

Prin întuneric, îi zăream mîinile strînse peste bustul ei mare, revărsat.

— Oh, dacă ar fi numai atît, repetă ca un ecou.

— Ce altceva ar putea fi ?

— Domnule Eliot, mi-a fost întotdeauna teamă că aveţi o părere prea bună despre femei. Un gentleman ca dumneavoastră are această tendinţă, ştiu eu bine, nu vă supăraţi că v-o spun, le ridicaţi pe un piedestal şi nu le mai vedeţi picioarele de lut. Aşa făcea şi maiorul Beauchamp şi întotdeauna m-am rugat la Dumnezeu să n-aibă ocazia să-şi schimbe părerea, căci asta l-ar fi ucis, şi sper că nici dumneavoastră nu vi se va întîmpla aşa ceva, domnule Eliot. Secretara aia a dumneavoastră, nu-mi place să vorbesc de rău pe cineva cu care dumneavoastră sînteţi atît de bun, dar eu am fost cu ochii pe ea de la bun început.

M-am gîndit că asta nu o deosebea pe Vera cu nimic de celelalte femei care-mi trecuseră pragul.

— Mutră de mironosiță, spuse doamna Beauchamp cu o indignare crescîndă. Apoi adăugă : *Cherchez la femme !*

— E o prietenă a mea și o cunosc foarte bine.

— Numai o femeie poate cunoaște cu adevărat altă femeie, domnule Eliot. În seara asta cînd m-am uitat în cameră, ușa fiind întîmplător deschisă și auzindu-l pe bietul om strigînd, am văzut exact ceea ce mă așteptam să văd.

— Și ce-ați văzut, pentru Dumnezeu ?

— Am văzut-o pe tînăra aceea, care e atît de drăguță și liniștită cînd vrea să fie în compania unui gentleman ca dumneavoastră dezlănțuită ca un animal de pradă cînd vrea să înhațe pe cineva.

— Ce vreți să spuneți ? Că domnul Passant încerca s-o seducă sau că ea îl încuraja sau ce ?

— Oamenii cumsecade spun că bărbații seduc femeile, șopti doamna Beauchamp dulceag și onctuos. Oamenii cumsecade ca dumneavoastră nu pot crede că se poate și altfel, dar de cele mai multe ori se întîmplă invers ; ar fi trebuit să vedeți ce am văzut eu cînd urcam scara !

— Poate c-ar fi trebuit !

— Nu, n-ar fi trebuit, nu v-aș fi lăsat să vă uitați prin ușa aia deschisă.

— Ei, ce era ?

— Nu prea-mi face plăcere să vă spun, domnule Eliot.

Dar doamna Beauchamp nu s-a mai putut abține

— Pentru că am văzut-o pe tînăra aia, cel puțin cred că ea își zice tînără, și de unde mă aflam eu îi puteam zări privirea pătimașă și plină de dorinți. Stătea în picioare, cu brațele deasupra capului, oferindu-se în plină lumină, gata să-l înghită pe bietul om și el se ferea de ea și am putut vedea că era șocat, șocat pînă-n adîncul sufletului. De n-ar fi fost deschisă ușa, domnule Eliot, nu vreau nici să mă gîndesc la ce ar fi putut face. Dar chiar și așa a fost îngrozitor c-am fost nevoită să văd asemenea scenă.

Presupun că trebuie să fi văzut ea ceva, dar care fusese cu adevărat scena nu puteam să ghicesc. O clipă, într-atît mă hipnotizase cu imaginația ei exaltată, încît m-am surprins întrebîndu-mă dacă nu cumva avea dreptate — idee care, a doua zi, la rece, mi-am dat seama că era la fel de

probabilă ca și ideea că eu personal i-aș face avansuri doamnei Beauchamp, aici pe palier, în fața ușii. Nu mai înțelegeam nimic. Era posibil ca Vera să-i fi tras o palmă lui George, dar, deși uneori fără tact, George nu era obraznic și nu se pripea pînă nu se asigura că femeia îl va accepta. În orice caz, reușiseră să se pună într-o situație penibilă ; și cînd i-am văzut la birou, Vera, discretă, îmbrăcată într-un costum de tweed, George cu capul aplecat peste hîrtii, grozav aș fi vrut să știu adevărul.

Indiferent de starea de tensiune creată între ei, urmau să continue a colabora foarte strîns, căci eram mai ocupați ca niciodată cu un nou proiect ultrasecret. De fapt, nu atît un proiect nou, cît mai degrabă un plan de perspectivă ce urma a fi pus în eplicare în cazul în care experiențele de la Barford ar fi reușit. Se întîmpla să fie tipul de plan făcut anume pentru colaborarea mea cu George. George se pricepea cu mult mai bine decît mine să pună datele în ordine. În numai cîteva săptămîni, înțelesese perfect mecanismele industriale implicate, pentru care trebuiau făcute calcule cu o iuțeală și exactitate de care ar fi fost capabile numai alte două persoane pe care le cunoșteam, una din ele fiind Hector Rose. Pe de altă parte, lui George îi lipsea tocmai ce aveam eu, un fler pentru ceea ce era fezabil, intuind lucrurile cu care nu merita să-ți irosești timpul. Eu urma să conduc discuțiile cu Lufkin sau cu alte firme omoloage.

În timpul negocierilor, Lufkin se arătă la fel de rezonabil ca și cînd ciocnirea noastră anterioară nu avusese loc. În ceea ce mă privește, îmi dădeam seama că greșisem contracarîndu-l : am fi cîștigat trei luni dacă primul contract i-ar fi fost încredințat lui. Nimeni nu-mi reproșa nimic : fusese una din acele hotărîri, numai aparent corecte, pentru care erai apreciat în loc să fii criticat. Și, totuși, fusese cea mai gravă greșeală pe care o comisesem. Acum era limpede că dacă proiectul Barford avea să se materializeze, am fi făcut o prostie să-l lăsăm din nou deoparte.

Cînd, spre sfîrșitul primăverii i-am prezentat raportul lui Rose, acesta a început prin a-și exprima obișnuitu-i entuziasm :

— Permite-mi, dragul meu Lewis, să-ți mulțumesc și să te felicit. Îți mulțumesc din suflet pentru tot ce ai făcut pentru noi.

Mă obișnuisem atît de mult cu frazele lui bombastice, în care cuvintele își pierdeau sensul, încît am fost surprins cînd l-am auzit spunînd pe un ton sec, foarte rar folosit :

— Cred că este cea mai bună lucrare pe care ai întocmit-o de cînd ești aici.

— S-ar putea, am zis.

— Dovedește că ne putem descurca în viitorii trei ani fără a părea imbecili în mod inutil. Se pare că există posibilitatea să înregistrăm unele succese.

Erau cuvinte de laudă. Planul i se părea realist ; lauda venea de la un maestru.

Încîntat, i-am răspuns :

— Meritul principal nu-i al meu.

— Pot să-mi permit să întreb al cui este ?

— Passant a întocmit peste 60% din lucrare, de fapt aproape 70%.

— Dragă Lewis, e foarte frumos din partea dumitale, dar nu cred că e cazul să devii atît de excesiv de mărinimos.

Zîmbea politicos, rigid, țeapăn.

— Asta-i adevărul, am spus explicîndu-i ce a făcut George. Rose m-a ascultat pînă la capăt cu răbdarea obișnuită.

— Îți sînt foarte recunoscător pentru acest interesant exemplu de analiză profesională. Și acum, dragul meu, te rog să permiți altora să hotărască cît merit îți revine dumitale și cît revine achiziției dumitale, fără îndoială valoroasă.

În timpul acesta, George se plimba cu zîmbetul omului mulțumit de sine, conștient de meritele lucrării, satisfăcut pentru că era sigur că meritele îi erau recunoscute. Ani în șir acceptase să fie subapreciat și acum, cînd, în sfîrșit, se afla printre intelectuali, egalii săi, era sigur că va fi apreciat cum se cuvine. La un moment dat, acest optimism agresiv mă agasase, dar acum îl găseam emoționant și eram hotărît să-l conving pe Rose cît era de bun. Căci, oricît îl antipatiza pe George, considera de datoria sa să acorde omului ceea ce i se cuvenea.

Neștiind nimic din toate acestea, George trăia fericit, deși, după primele săptămîni la Londra nu mă mai întovărășea seara, în plimbările mele de celibatar cufundat în gînduri. În ochi îi apărea o privire pierdută, distrată, pe

cînd luam un păhărel la sfîrşitul orelor de serviciu şi ieşea din bar ca un somnambul, lăsîndu-mă să mă întorc singur în Pimlico.

În mod cu totul neaşteptat, tocmai Vera, şi ea preocupată de propriile-i emoţii şi care nu avea nici simţ de observaţie şi nici nu pălăvrăgea, a fost cea care mi-a făcut prima aluzie. Într-o seară de mai, cînd venise după ultimele scrisori din ziua aceea, rămase cu ochii la fereastră cu ceva — total neobişnuit la ea — ce aducea a afectare.

— Nu-l prea mai vedem aşa mult pe domnul Passant, zise ea.

— Nu vă vedeţi ?

— Sigur că nu, zise ea roşind. Apoi continuă : de fapt, circulă un zvon, că ar fi găsit pe cineva care-l preocupă foarte mult.

Cînd mi-a povestit, totul părea verosimil, dar în acelaşi timp ultimul lucru la care te-ai fi aşteptat. Căci fata cu care-şi petrecea George timpul era o dactilografă dintr-un alt departament, virgină, încăpăţînată, care nu avea nici jumătate din anii lui ; relaţia dintre ei părea să constea dintr-o prelungită dezbatere, foarte adecvată pentru rubrica „curier al inimii" din vechile reviste pentru femei, dacă el era sau nu prea bătrîn pentru ea. Pînă şi lui Vera i se părea caraghios că George era atît de prostit, dar lumea spunea că era total subjugat, se purta de parcă n-ar fi avut anii lui, ci ar fi fost de aceeaşi vîrstă cu fata. Nimeni nu şi l-ar fi putut imagina ca fiind un senzual ; se chinuia numai s-o convingă să se mărite cu el. Mi-am amintit cum mai încercase o dată să se însoare.

— Nu-i amuzant ? spuse Vera compătimitor, dar şi cu un dram de maliţiozitate. Eu îi urez succes !

Ca un spectator grăbit să dea un verdict, mă gîndeam că ea şi George ar fi fost o pereche potrivită. Poate că nu era prea deşteaptă, nu avea simţul umorului sau era nerealistă, dar George i le-ar fi trecut cu vederea mai mult decît oricare alt bărbat ; în fond era la fel de puternică ca şi el. În schimb, ea găsise pe cineva care părea că nu-i poate oferi nimic, ceea ce era un neobişnuit triumf al instinctului ei biologic. Şi acum, ca să le pună capac la toate, George făcea şi el acelaşi lucru. Şi totuşi ea era sincer îndrăgostită şi probabil că aşa era şi el. Gîndindu-mă la ei doi, simţeam o curiozitate excesivă, iritare, dar şi o undă de invidie.

XXXI

ANUNȚ LA ZIAR

ÎN DORMITORUL MEU PLIN DE praf, unde lumina dimineții se reflecta de pe peretele din fund, doamna Beauchamp apărea cu micul dejun la ore din ce în ce mai tîrzii. Chiar și micul dejun ajunsese la un minim ireductibil : un minuscul ceainic cu ceai și un biscuit.

— Fac și eu ce pot, domnule Eliot, spunea doamna Beauchamp, nicidecum scuzîndu-se, ci cu o mîndrie care-i făcea evident plăcere.

Pe cînd ședea acolo, ca și cum ar fi așteptat felicitări, în speranța că va descoperi alte semne ale păcătoșeniei umane, eu întindeam imediat mîna după ziar. În fiecare dimineață, mînat de o obișnuință pe care nu mi-o puteam controla, ca unul care se simte nevoit să atingă fiecare cutie de scrisori de pe stradă, parcurgeam cu ochii coloana de nașteri, căutînd numele Hollis. După ultima indiscreție a lui Gilbert, acest obicei pusese stăpînire pe mine cu mult înainte ca să se fi putut naște copilul lui Margaret ; și în fiecare dimineață, cînd nu-i găseam numele, simțeam o ușurare superstițioasă și mă simțeam gata să o flatez pe doamna Beauchamp.

Într-o dimineață, în luna mai — așteptam invazia, după cum stătea scris pe manșeta exterioară a ziarului *The Times* — mă dedam la acest obicei, ticul de rutină, căutînd la litera H, înainte de a deschide ziarul.

Numele era acolo. Îmi apărea ca ceva nefamiliar, ca și cum ar fi fost scris într-un alfabet similar cu cel rusesc, de pildă, pe care nu-l puteam citi cu ușurință și trebuia să-l silabisesc. Margaret. Un fiu.

— Ceva interesant, domnule Eliot ? vocea onctuoasă a doamnei Beauchamp venea parcă de la celălalt capăt al unei camere imense.

— Nimic deosebit.

— Nu se întîmplă niciodată ceva deosebit.

— O veche cunoștință a mea a născut un copil, asta-i tot.

— A fost o vreme cînd mi-aș fi dorit un copil, domnule Eliot, dacă pot să mă exprim așa. Dar mai tîrziu, cînd am

văzut ce devin cînd cresc mari, am considerat că tot răul e spre bine.

După ce am scăpat de ea, am citit şi recitit notiţa fără nici un rost, cu ziarul încă nedeschis. În ciuda hotărîrilor mele, nu-mi puteam alunga gîndul de a o revedea. I-am scris cîteva rînduri, pe acelaşi ton pe care-l foloseam pe vremea cînd obişnuiam să-i scriu, spunîndu-i că am citit ştirea.

Cunoşteam sfaturile înţelepte ale celor care acceptă înfrîngerea, de cîte ori nu-i sfătuisem şi eu pe alţii ? Nu te întîlni, nu scrie, nici măcar nu auzi cînd se pronunţă numele : resemnează-te, îndreaptă-ţi gîndurile spre alţii, nu te gîndi la cel ce a plecat. Iată ce-mi impusesem, în mare parte pentru mine însumi, poate şi cu o urmă de responsabilitate, pentru ea. Acum, degeaba-mi aminteam toate acestea ; dar, în cele din urmă, am reuşit să rup scrisoarea.

Traversînd piaţeta, încercam să mă obişnuiesc cu vestea. Probabil că e foarte fericită ; chiar dacă pînă acum fericirea nu i-ar fi fost deplină, lucru la care nu voiam să mă gîndesc, naşterea copilului ar fi o compensaţie. Poate copiii vor deveni mai importanţi pentru ea decît soţul. Aşa s-ar fi întîmplat şi cu mine. Apoi, pe cînd mă gîndeam detaşat, aproape cu plăcere, mă cuprinse o furie posesivă, ca şi cum stomacul mi s-ar fi întors pe dos şi mi s-ar fi pus un nod în gît. Copilul acesta ar fi trebuit să fie al meu !

Încercam să mă obişnuiesc cu gîndul, să mă gîndesc la ea cu duioşie, ca şi cînd ne cunoscusem cîndva, cu multă vreme în urmă ; va fi desigur o mamă excesiv de grijulie, care va pune la inimă orice greşeală pe care o va face cu copilul ; nu avea aceeaşi încredere ca mine în înzestrarea de la natură, considera creşterea unui copil o responsabilitate totală ; răspunderile o vor copleşi, poate că o vor îmbătrîni, dar avînd copii nu va considera că şi-a irosit viaţa.

Aceste gînduri duioase mi-au mai potolit furia.

În mod deliberat şi mult mai atent decît pînă atunci am început să-i studiez pe cei din jur. Atunci am reuşit să înţeleg cu adevărat natura legăturii dintre Vera şi Norman. Spre sfîrşitul verii, cînd au încetat bombardamentele şi puteam sta de vorbă în linişte au venit amîndoi de

cîteva ori pe la mine ; ca mai apoi Norman să înceapă să vină și singur.

Cînd i-am văzut prima oară împreună, m-am gîndit că, pe lîngă ea, el era total insignifiant : mic de statură, cu o față palidă și delicată. Fusese declarat inapt pentru armată și rămăsese la serviciul său, funcționar la un departament guvernamental, unde, ca și Vera, intrase încă de la 16 ani. Părea că n-are niciodată nimic interesant de spus, deși fața lui degaja o expresie plăcută și sensibilă ; cînd am încercat să-l sondez, aducînd în discuție vreo carte sau vreun film, am constatat că era la fel de puțin cultivat ca și ea. Se duceau la dans, ascultau muzică ușoară și la sfîrșit de săptămînă mergeau să se plimbe la țară ; cîștigau cam 400 de lire pe an fiecare, ceea ce, pentru ei, însemna o existență confortabilă și, în mod neașteptat, viața lor se eliberase de orice presiune exterioară. Amintindu-mi de prietenii din tinerețe, cam de aceeași condiție socială ca a lor, întreaga existență a Verei și a lui Norman, preocupările și speranțele lor, mi se păreau incomparabil mai modeste.

Chiar și Vera, care era cu mult mai aptă să ducă o viață plină de emoții decît credea ea, în seara aceea, cînd a venit la mine cu Norman, era preocupată în mod special de ineficiența aranjamentelor mele domestice. De ce trăiam în această lipsă de confort ?

— Nu e logic, spuse ea.

I-am răspuns că pentru mine nu avea nici o importanță.

— Nu sînt convinsă de asta.

I-am explicat că uneori faptul că nu acorzi nici o importanță felului cum trăiești e psihologic o ușurare.

Vera clătină din cap.

— V-ați simți la fel de independent și într-un apartament bine întreținut, replică ea.

Nu mă înțelesese, dar l-am văzut pe Norman uitîndu-se la mine.

— Aveți nevoie de cineva care să îngrijească de casă, spuse Vera și apoi adăugă : Vă rog să nu credeți că am ceva cu doamna Beauchamp. E cît se poate de cumsecade, mi-am dat seama de la prima vedere. E, bineînțeles, tipul mămos.

Mă gîndeam că Vera se pricepea la oameni mai puțin ca oricare dintre cunoștințele mele, cînd, deodată, atenția

mi-a fost atrasă de zîmbetul lui Norman, un zîmbet plin de dragoste și înțelegere, care reflecta exact același gînd. Mi-a devenit dintr-o dată simpatic. M-am simțit mai aproape de el decît de ea.

L-am încurajat să mai treacă pe la mine, deși eram conștient de dificultățile pe care mi le cream.

Pe măsură ce-l cunoșteam mai bine, îmi dădeam seama că primele mele impresii fuseseră corecte ; era într-adevăr înzestrat cu puterea de a înțelege pe alții ; mai mult, deseori am avut prilejul să constat că avea o bunătate funciară. Dar această înțelegere și bunătate erau la el cuplate, așa cum mai constatasem și în alte cîteva ocazii, cu o infirmitate care-l handicapa. Era nevrotic, pradă anxietății, din care cauză făcea cu greu față cerințelor vieții.

Oricît mi-ar fi fost de simpatic și oricît aș fi dorit să fac ceva pentru el și pentru Vera ca să-i văd fericiți, mi-era greu să-l ascult depănîndu-și temerile lui neurastenice, care altuia îi par în general obositoare cînd sînt repetate mecanic, ore întregi, seară de seară. De îndată ce începea să vorbească despre „condiția" lui, cum îi spunea el, îmi dădeam seama cît de greșit fusesem cînd îl considerasem incapabil să se exprime. Dar, dacă faptul că-l ascultam îi era de ajutor, trebuia să continui.

De fapt, nu știam dacă-i eram de vreun ajutor, aflam doar că-mi dădeam seama că oricine era gata să-l asculte fără să-l contrazică îi oferea o oră-două de ușurare. Fusese la nenumărați doctori, cheltuind de ani de zile o avere în raport cu cîștigul său, dar își pierduse speranța în ei. Totuși, cu inconstanța unui nevrotic, redobîndi încrederea după ce i-am spus eu cîteva platitudini de bun-simț : că nu era un caz unic, că existau mulți — mai mulți decît își închipuia — care nu se acomodau ușor cu viața. I-am spus că și eu știam ce înseamnă asta ; ar trebui să trag unele învățăminte din cele ce mi s-au întîmplat mie și să nu se lase pradă firii sale. Altminteri, se va vedea într-o zi dat la o parte, trăind ca un spectator, mulțumit de sine dar complet singur.

Și, totuși, cu cît îl cunoșteam mai bine, cu atît îmi plăcea mai mult și mă gîndeam mai puțin la șansele sale. Spre sfîrșitul anului, cînd îmi repeta poveștile pe care le știam deja pe dinafară, începusem să cred că e un caz ireparabil.

Într-o seară de decembrie, nu mult după plecarea lui Norman, capul doamnei Beauchamp apăru ca o fantomă de după ușă. Nu-și făcuse apariția imediată, cu care saluta de obicei plecarea oricărei vizite feminine ; cred că trecuseră vreo zece minute de cînd se închisese ușa, dar eu ședeam încă pe scaun.

— Arătați cam obosit, dacă-mi permiteți s-o spun, zise ea în șoaptă.

Chiar mă simțeam obosit. Pentru a-i fi de vreun ajutor lui Norman, era nevoie să te stăpînești tot timpul, să nu-ți arăți deloc enervarea.

— Hai să vă spun ce am de gînd să fac. Am să vă servesc o mică gustare pe care v-aș fi invitat s-o luați sus dacă aș fi putut pune casa la punct, dar n-am reușit.

Deși mi-era foame, am privit-o pe doamna Beauchamp cu entuziasm reținut. Aceste accese de mărinimie erau destul de spontane și nu aveau alt motiv decît să te înveselească, dar, ulterior, pica în admirația lor, își dădea seama că a efectuat unele servicii în afara contractului și se simțea astfel îndreptățită să mai întîrzie dimineața o oră în pat.

Doamna Beauchamp reveni cu o cutie de somon, o franzelă, două farfurii, o furculiță și un cuțit.

— Dacă nu vă deranjează, am să spăl tacîmurile după ce vă luați gustarea, zise ea. N-am reușit să spăl toate vasele.

Și astfel, mi-am mîncat somonul și apoi am stat deoparte, în timp ce doamna Beauchamp își mînca porția ei. În ciuda mulțumirii care i se citea în ochi-i strălucitori, se simți obligată să remarce :

— Bineînțeles că nu e ca cel proaspăt...

Mi-am amintit brusc de mama, pentru care somonul proaspăt era una din emblemele vieții înbelșugate a claselor avute, după care tînjise cu atîta mîndrie.

— ...dar îmi place să știu că ați mîncat ceva bun înainte de a vă culca. Sper că nu mi-o luați în nume de rău, dar fac și eu ce pot, domnule Eliot.

Se uită la mine cu o privire invulnerabilă, încrezătoare și în același timp îndatoritoare.

— Unii fac tot ce pot, iar alții *nu fac nimic*, domnule Eliot, șopti ea. De aceea mi se pare atît de nedrept față de oameni ca dumneavoastră și ca mine, dacă mă pot exprima astfel despre noi amîndoi, care ne zbatem să facem în-

tr-adevăr tot ce putem. Credeți că ne apreciază cineva ? Așa credeți ?

Doamna Beauchamp se monta din ce în ce ; expresia î rămînea fermă și impasibilă, dar ochii îi ieșiseră din orbite și se îmbujorase la față. Vocea îi deveni o șoaptă insidioasă.

Am clătinat din cap în semn că nu.

— Cînd mă gîndesc la tot ajutorul pe care încercați să-l dați oamenilor, — la fel ca și mine, dacă pot să spu astfel, în felul meu, fără să fac caz de asta, — cînd mă gîndesc la ajutorul pe care-l dăm și la ceea ce *fac* anu mite persoane ! Cîteodată mă întreb dacă vă puteți măca da seama ce *fac* acești oameni, domnule Eliot.

Continuă în șoaptă :

— Nici nu îndrăznesc să mă gîndesc.

Vocea îi coborî și mai mult :

— Dac-am privi pe fereastra aceea, domnule Eliot am putea vedea ferestrele de pe cealaltă parte a piațetei V-a trecut prin minte vreodată ce-am vedea *dac-am ridica transperantele ?* E un gînd îngrozitor. Uneori îmi imagine cum ar fi dacă aș deveni invizibilă, ca omul acela din film, și ar trebui să mă duc prin toate camerele din piațetă una după alta, și aș sta acolo într-un colț și n-aș ave cum să nu văd ce fac oamenii.

Visînd cu ochii deschiși la paradisul unei *voyeuse*, p care o licoare o făcuse invizibilă, doamna Beauchamp șe dea pe scaun înfășurată în satin roz, cu obrajii aprinși ș privirea pierdută.

— Dacă aș fi nevoită să văd toate acestea, domnul Eliot, zise, mă-ndoiesc că mi-aș mai putea reveni vreo dată din șoc.

Am zis că eram convins că are dreptate.

— Decît să fac ce fac unii, spuse, mai degrabă rămîn așa cum sînt, în camerele mele mici de sus, descurcîndu-m cum pot și eu, îngrijindu-mi chiriașii și prietenii, dacă-m permiteți să vă numesc astfel, domnule Eliot. Oameni n-au decît să rîdă de mine că-mi fac datoria, dar să nu-ș închipuie că-mi pasă. Unii nu mă plac, degeaba vreți să-m spuneți contrariul, domnule Eliot, nu sînt eu chiar atît d naivă cum par și vă asigur că nu mă plac. Dar nici de ast nu-mi pasă. Dacă cineva își face datoria, ce importanț are ce cred alții despre el ? Presupun că-și închipuie c mă simt singură. Dar sînt mai fericită ca ei, domnul

Eliot, şi ei o ştiu prea bine. N-a spus nimeni, niciodată : Uite-o pe bătrîna doamnă Beauchamp, sărmana, are nevoie s-o îngrijească cineva, nu mai poate trăi singură.

Era adevărat. Nimeni nu gîndise astfel despre ea.

— Nu prea mi-ar plăcea dac-ar zice cineva aşa, remarcă în şoaptă, dar arţăgos doamna Beauchamp.

Apoi afabilă, continuă pe un ton dulceag :

— Sînt de părere că e mare lucru să ştii să îmbătrîneşti cu demnitate. Ştiu că sînteţi de acord cu mine, domnule Eliot. Desigur, cînd voi ajunge la amurgul vieţii, şi nu consider că l-am atins încă, dacă vreunui om cumsecade şi respectabil i-ar trece prin cap că el şi cu mine ne-am putea uni forţele, atunci nu zic că aş respinge propunerea fără a reflecta cu foarte, foarte multă seriozitate.

XXXII

ÎN FAŢA CASEI

ÎNTR-O SEARĂ DE MAI, IMEDIAT după ce războiul cu Germania luase sfîrşit, Betty Vane îmi făcu o vizită. Nu ne prea văzusem în primăvara aceea. Mă sunase o dată sau de două ori, dar fusesem ocupat cu Vera, Norman, sau vreo altă cunoştinţă, şi Betty, totdeauna gata să-şi închipuie că prezenţa ei nu e dorită, se retrăsese. Totuşi, era una din persoanele la care ţineam cel mai mult şi în care aveam încredere, iar în seara cînd intră pe uşă, grăbită şi aferată, i-am mărturisit că-i simţisem lipsa.

— Ai destule pe cap şi fără mine, zise ea.

Părea nepoliticoasă. Nu fusese niciodată în stare să spună cuvinte convenţionale. Mă privea avînd întipărită o expresie stînjenită pe faţa ei ascuţită.

Zise brusc :

— Poţi să-mi împrumuţi 50 de lire ?

O clipă am fost uimit, căci mai înainte, cînd o dusese greu, insistasem să-i dau bani, dar nu acceptase. Era extravagantă : ori de cîte ori avea bani îi risipea în dreapta şi-n stînga ; veşnic hărţuită de lipsa lor, viaţa ei se desfăşura într-o învălmăşeală de datorii la cărţi, chitanţe, lucruri amanetate şi portărei. Sărăcia ei era, însă, sărăcia cuiva obişnuit să fie somat de perceptor pentru 100 de lire, cînd

în spate se afla o avere de cîteva mii. Refuzase, în mod invariabil, să împrumute bani de la mine sau de la altcineva care-şi cîştiga existenţa muncind. Oare de ce o făcea acum ? Deodată mi-am dat seama. Nepricepută la cuvinte de complezenţă, neştiind să accepte favoruri, în cerca să-mi răspundă la ceea ce tocmai îi spusesem : era felul ei de a-mi declara că şi ea avea încredere în mine.

Punînd cecul în geantă, se exprimă pe acelaşi ton ful gerător, de comandă :

— Acum poţi să-mi dai un sfat.

— În legătură cu ce ?

— E vorba şi despre altcineva.

— Era cazul să-ţi fi dat seama pînă acum că sînt în stare să păstrez un secret, i-am răspuns.

— Da, ştiu.

Continuă stîngaci :

— Păi, un bărbat pare că mă place.

— Cine e ?

— Nu pot să-ţi spun.

N-a vrut să-mi dezvăluie nimic despre el, afară doar că era cam de vîrsta mea. Explicaţiile ei deveniră atît de confuze, încît erau aproape neinteligibile, dar de data asta spunea despre omul acela că „o plăcea" şi că voia să „facă casă" cu ea. Înainte, de fiecare dată cînd mi se destăinuise fusese invers.

— Ce să fac ? mă întrebă.

— Eu îl cunosc ?

— Nu pot să-ţi spun nimic despre el.

— Ce să zic dacă tu nu-mi spui mai nimic ?

— Aş vrea să-ţi povestesc totul, dar nu pot, mă în credinţă, cu aerul unei fetiţe care-şi dăduse cuvîntul de onoare.

Mă gîndeam că atîţia bărbaţi se temeau de ea, era atît de perspicace şi suspicioasă, lipsa de încredere în sine făcînd-o să pară lipsită de încredere în alţii. Dar cînd hotărăşte că se poate bizui pe cineva, încrederea-i era oarbă.

— Îl iubeşti ? am întrebat-o.

Deschis, cinstit şi fără ezitare, veni răspunsul :

— Nu.

— Îl respecţi ? Pentru ea, nici o legătură nu ar fi fost tolerabilă altfel. De data asta ezită. În cele din urmă spuse :

— Cred că da.

Apoi adăugă :

— E un om ciudat.

M-am uitat la ea. Îmi zîmbi puțin ranchiunoasă.

— Cu puținul pe care-l știu, am zis, ce pot să-ți spun ? Tu știi mai bine decît mine.

— N-am prea reușit în viață pînă acum.

— Nu prea văd care ar fi avantajele. Pentru tine vreau să zic.

Pentru prima oară în seara aceea mă privi cu afecțiune.

— Nu întinerim nici unul, știi. Nu uita că ai aproape 40 de ani. Eu am împlinit 37, în martie.

— Asta nu-i un motiv.

— N-avem toți răbdarea ta.

— Nici ăsta nu cred că este pentru tine un motiv întemeiat.

Trase o înjurătură.

— Nu prea am ce aștepta de la viitor.

Era atît de nesigură pe ea că a trebuit să facă o pauză înainte să-i pot spune :

— Las-o baltă. Hai la petrecere !

O cunoștință comună o invitase și voia să mă ia și pe mine. În taxi, în drum spre Chelsea, îmi zîmbi cu afecțiune. Uitase stînjeneala și confidențele făcute parcă în pofida propriei voințe ; se părea că abia ne întîlnisem, parcă o luasem cu mașina să mergem la o petrecere, fiecare dintre noi întrebîndu-se dacă ne vom bucura de o seară plăcută. După atîția ani de cînd se ducea pe la petreceri, obrajii încă i se mai îmbujorau și ochii îi străluceau de nerăbdare, încă mai spera că ar putea surveni ceva, că ar putea apărea cineva.

De cum am ajuns la studio, am întîlnit o cunoștință ; croindu-ne drum, ne-am retras într-un colț ca să evităm mulțimea și am discutat despre o carte nouă. Pe cînd îl ascultam, am auzit vocea cuiva care ședea în spatele nostru, pe scaunul de la fereastră. Am recunoscut-o de la primele cuvinte. Era vocea lui R.S. Robinson.

Stătea cu spatele la mine, cu ceafa roșie și coama lui frumoasă de păr argintiu strălucitor. Interlocutoarea lui era o femeie în jur de 30 de ani ; părea inteligentă, amabilă și șteasră. Înțelesei repede că publicase nu de mult un roman.

— E nevoie să mă întorc mult în urmă pentru a găsi un scriitor care să deschidă larg fereastra experienței,

așa cum o faci dumneata, îi declara el. Nu că ai realiza-o tot timpul. Sînt obligat să-ți spun că uneori ești destul de deconcertantă. Uneori îmi dai senzația că deschizi o fereastră, dar nu ridici și transperantul. Dar, relativ la primele 30 de pagini, care sînt cele mai reușite, e nevoie, într-adevăr, să mă întorc mult în urmă ca să pot face o comparație. Cam la cine crezi c-ar trebui să mă întorc ?

— Exagerați, se auzi vocea femeii, jenată, vocea unei persoane cu educație.

— Trebuie să mă întorc mult în urmă.

Robinson vorbea cu vechea sa autoritate, pe tonul de ușoară mustrare a cuiva ale cărui elogii sînt respinse și se vede nevoit să insiste.

— Înainte de dragul meu Joyce. Nu vreau să spun că performanța dumitale o egalează pe a lui, dar insist în susținerea că viziunea dumitale este mai apropiată de izvoarele vieții. Trebuie să merg mai înainte de el. Și înainte de sărmanul și bătrînul Henry James. Cu siguranță înainte de George Eliot. N-au decît să spună ce vor, dar mai toate lucrările ei sînt greoaie ca un terci și scriitorii consistenți de acest fel trebuie să fie cu mult mai buni decît a fost ea. Aceste prime pagini ale dumitale nu sînt deloc un terci, îți dau mai degrabă senzația că guști pentru prima oară un excelent *pâté*. Trebuie să merg puțin înaintea ei și, ca să spun drept, n-aș ezita să merg înapoi pînă la — n-ai să ghicești la cine...

— Spuneți-mi.

— Doamna Henry Wood.

Chiar și acum, cînd o flata urmărindu-și scopurile, nu putea rezista să nu joace un renghi, să nu recurgă la acest mod elaborat de a dezamăgi pe cineva. Părea o femeie modestă, dar în vocea ei se simțea dezamăgirea și un ușor protest :

— Dar nici nu se compară cu George Eliot !

Robinson se reculese repede.

— George Eliot era plină de talent, dar n-avea nici un dram de geniu. Doamna Henry Wood avea foarte puțin talent, dar avea o fărîmă din acest lucru binecuvîntat. Tocmai asta s-ar fi cuvenit să se spună despre dumneata și, crede-mă pe mine, ăsta-i cel mai important lucru ce se poate spune despre un scriitor. Mi-ar plăcea să-mi asum răspunderea să-i fac s-o spună despre dumneata. A observat cineva acest lucru ?

— Nu mi-a spus-o nimeni.

— Am fost întotdeauna de părere că e nevoie de un antreprenor înzestrat şi el cu un pic de geniu ca să recunoască geniul unui scriitor. De aceea cred că e o ocazie providenţială că noi doi ne-am întîlnit aici, astă-seară. Mi-ar plăcea să mai scot o lucrare cu adevărat bună înainte de a închide ochii. Sînt absolut sigur c-o pot face pentru dumneata.

— Cum se numeşte firma dumneavoastră, domnule Robinson ?

Robinson rîse.

— Pentru moment nu pot spune că am o firmă. Va trebui s-o repun pe picioare pe cea pe care am avut-o. N-ai auzit de R.S. Robinson ?

Păru încurcată.

— Doamne Dumnezeule, zise el într-unul din accesele sale de hilară sinceritate, dacă acum 25 de ani mi-ai fi spus la o petrecere ca asta că n-ai auzit de mine, ţi-aş fi întors spatele şi aş fi plecat să caut un interlocutor interesant. Dar vei mai auzi de R.S. Robinson. Prevăd că dumneata şi cu mine vom face lucruri bune în viitor. Sînt sigur că ne vom impune unul pe celălalt.

Atunci l-am bătut pe umăr. Se întoarse să vadă cine e. Foarte bine dispus, strigă :

— Ia te uită, e Lewis Eliot ! Bună seara, domnule !

I-am zîmbit tinerei doamne, dar Robinson, cu şiretenia lui sclipitoare, nu intenţiona să mă lase să conversez cu ea. Se întoarse cu faţa spre cameră şi spuse, plin de voioşie sau prefăcîndu-se de minune :

— După părerea dumneavoastră, cei de faţă reprezintă oare o mostră a spiritului postbelic ? .

L-am întrerupt.

— Nu ne-am mai văzut de mult.

Robinson era convins că îi periclitam planurile sale de ultima oră, dar nu se intimidă. Nu se schimbase deloc din ziua în care recuperaşem banii Sheilei ; costumu-i era ponosit şi ros la manşete, dar după şase ani de război cam aşa arătau şi alţi oameni mai prosperi. I se adresă tinerei femei cu candoarea şi permanenta-i demnitate :

— Acum cîţiva ani domnul Eliot se interesa de planurile mele editoriale. Regret că trebuie să mărturisesc că nu s-au materializat.

— Ce-ați mai făcut de atunci ? l-am întrebat.

— Mai nimic, domnule. Mai nimic.

— Ce-ați făcut în timpul războiului ?

— *Absolut nimic.* Plin de veselie, adăugă : Vă gîndiți că eram prea bătrîn ca să pună mîna pe mine. Bineînțeles că eram ; nu puteau să mă înhațe. Dar m-am hotărît să-mi ofer eu serviciile, așa că am obținut o slujbă la... (pronunță numele unei uzine de avioane) și m-au subvenționat timp de patru ani, iar eu *n-am făcut absolut nimic.*

Tînăra izbucni în rîs. Era atît de încîntat să etaleze lipsa lui de conștiință, încît o încînta și pe ea. La fel ca pe Sheila.

— Cum vă treceați timpul ? îl întrebă ea.

— Am descoperit cum să fiu *funcționar moșmondit.* Ascultați-mă pe mine. Nimeni nu și-a bătut capul cu această problemă pînă acum. Cînd am plecat, reușisem să întind pe două zile ceea ce se putea face în mod rezonabil cam într-o oră. Asta-mi dădea timp să mă gîndesc la lucruri serioase, adică să mă gîndesc la programul despre care vorbeam înainte de venirea domnului Eliot.

Rînji spre mine cu o veselie malițioasă, cu superioritate și dispreț.

— Presupun că dumneata ți-ai făcut datoria față de țară.

Era așa cum mi-l aminteam, gata să dea o replică oricui de la egal la egal.

L-am întrebat :

— Acum aveți vreo slujbă ?

— Bineînțeles că nu, spuse Robinson.

Mă întrebam dacă, cu obișnuita lui frugalitate, economisise bani din salariul primit la uzină. Apoi m-am adresat interlocutoarei.

— Nu cred că v-am fost prezentat.

Curînd după ce i-am aflat numele, spre surpriza și ușurarea lui Robinson, i-am părăsit. Ne-am despărțit cu un „bună seara, domnule", rostit de Robinson pe un ton triumfător ce răsună în toată camera, și i-am șoptit lui Betty că plec. Singura din toată camera ea își dăduse seama că mi se întîmplase ceva neplăcut. Dezamăgită, după seara care începuse atît de promițător, îmi citea pe față semnele unei inexplicabile amărăciuni.

— Îmi pare rău, murmură ea.

Avea dreptate. Mă răscolise numele tinerei doamne. De cum l-am auzit, am știut că era una din verișoarele lui Charles March. Foarte posibil deci să fie o persoană cu dare de mînă și, de altfel, Robinson nu s-ar fi ostenit s-o copleșească cu laude dacă n-ar fi fost bogată. Dar asta n-avea nici o importanță, era simplu să-i spun lui Charles două vorbe despre Robinson ; nu din cauza ei plecasem de la petrecere ; ieșind în Glebe Place, am luat-o spre chei și, fără să-mi dau seama, pașii m-au dus spre casa în care locuisem cu ani în urmă. Nu eram împins de cele ce se întîmplaseră la petrecere, ci de faptul că pentru prima oară, de ani de zile, mă năpădise din nou profunda mea mîhnire cauzată de Sheila, cu aceeași intensitate ca pe vremea cînd, după moartea ei, mă regăseam singur în camera noastră pustie.

La primul sunet al vocii lui Robinson am avut o tresărire. Trăgînd cu urechea la ceea ce, în alte condiții, m-ar fi amuzat, m-am crispat, am strîns pumnii, dar am rămas stăpîn pe mine, pînă cînd, auzind numele femeii, m-au năpădit amintirile trecutului. Și, totuși, înainte nu mai auzisem acest nume decît în situații cu totul lipsite de dramatism, fără vreo legătură cu Sheila sau cu moartea ei ; poate că Charles March îl menționase vreodată, pe vremea cînd ne vedeam mai des, pe cînd eram amîndoi necăsătoriți și ne plimbam împreună prin Londra sau ne duceam la casa de la țară a tatălui său. Asta era tot, dar șuvoiul de amintiri declanșat de acest nume m-a mînat prin întuneric spre Cheyne Row, apoi spre Tamisa.

Pe Cheyne Row ferestrele erau luminate. Dinspre cîrciumioara de la colțul cheiului venea larmă de glasuri ; eram la fel de copleșit ca și cum aș fi fost încă însurat și m-aș fi îndreptat pe străzi dosnice, spre casă.

Nu vedeam nimic, nu-mi aminteam nimic ; nu moartea ei mă copleșea, ci faptul că, pășind grăbit prin dreptul caselor luminate, cu geamurile deschise pentru a primi briza caldă a serii, nu mă încerca un sentiment de neîmplinire, de pierdere, de nefericire. Cu un an în urmă, cînd primisem o veste proastă, mai proaspătă și mai dureroasă, că Margaret născuse un copil, am putut să mă stăpînesc și să-mi alung tristețea. Acum, această tristețe mai veche mă copleșise din nou. Stoicismul nu mă mai asculta. Am simțit, ceea ce nu mai simțisem de pe cînd aveam opt ani, lacrimi curgîndu-mi pe obraji.

Curînd am ajuns în fața casei, de care, de cînd mă mutasem în primăvara de după moartea Sheilei, nu mă mai apropiasem ; o ocolisem ca să n-o mai văd. Și totuși vederea ei mi-a mai alinat durerea în loc s-o ascută. Un perete fusese distrus, așa că locul unde doamna Wilson își avusese salonul era acum năpădit de bălării, iar la etajul întîi o cadă de baie se profila în toată goliciunea pe cerul întunecat. Lumina unui felinar de pe chei cădea pe poteca din grădină, unde iarba crescuse printre dale.

Uitîndu-mă în sus spre casă, am văzut ferestrele astupate cu scînduri. Am reperat ferestrele de la dormitorul nostru și cele de la camera de alături. Camera în care zăcuse corpul neînsuflețit al Sheilei. Gîndul m-a impresionat prea puțin ; stăteam acolo privind ferestrele, fără să simt aproape nimic, trist, dar cu un fel de ușurare hipnotică.

N-am rămas multă vreme. Încet, pe sub platani, trecînd pe lîngă casele nezugrăvite, decolorate de soare, am luat-o pe chei, spre apartamentul meu. Din grădina botanică vîntul umed aducea un aer îmbălsămat, iar pe pod, strălucea salba de lumini. Deodată m-a străbătut un gînd : mă întorsesem oare acasă ? Era oare aceeași casă din care nu puteam să evadez ? Și cu ce se deosebea apartamentul singuratic de casa în fața căreia stătusem ?

XXXIII

PATOLOGIA SPECTATORILOR

ÎN ANUL ACELA AM TRĂIT ÎN UMbra a două situații dramatice. Prima era secretă, știută numai de cîțiva dintre noi și avea să umbrească mare parte din viața noastră ; era rezultatul acelor întruniri pe care le avusesem la bătrînul Bevill, la începutul războiului, rezultatul demersurilor, al intrigilor lui Lufkin și al științei unor oameni ca fratele meu ; era producerea bombei atomice. Cea de-a doua a fost publică, dezvăluită deschis, timp de o săptămînă, oricui deschidea ziarul, importantă însă numai pentru vreo șase persoane, printre care, deși nu mi-am dat seama decît mult mai tîrziu, mă număram și eu.

Fără vină, o jucărie a soartei oarbe, Norman Lacey și prin el și Vera au ajuns cunoscuți în toamna aceea, căci

tatăl lui Norman a fost judecat la Old Bailey. Chiar dacă era găsit vinovat, delictul era minor ; dar urmările procesului i-au afectat pe cei doi atît de mult, încît o perioadă am avut impresia că Norman cel puțin nu-și va mai reveni. Prin ce au trecut, cum s-a dovedit ea destul de tare pentru amîndoi, ar fi o întreagă poveste, dar pentru mine a fost o lecție de cît de neadecvat m-am comportat.

Norman și Vera mi-au cerut ajutorul, un ajutor care m-ar fi pus într-o situație penibilă și probabil mi-ar fi dăunat oarecum dacă l-aș fi dat. Voiau să mă prezint la tribunal să depun o mărturie care nu le-ar fi ajutat cu nimic nici lor și nici tatălui lui Norman, dar mie mi-ar fi putut aduce prejudicii. Era o mărturie atît de neînsemnată, încît nici un avocat nu m-ar fi citat doar pentru atît. Nu făcea decît să dovedească că eu îi cunoșteam bine. Agățîndu-se de orice șansă, aveau un fel de credință că numele meu i-ar putea apăra.

Era tipul de rugăminte care, dacă ar fi venit de la o cunoștință, aș fi evitat-o cu conștiința liniștită. Dar îmi asumasem oarecare răspundere cu ei doi ; se gîndeau că le-am acordat prietenia mea ; puteam oare să le întorc spatele ? Dacă nu, trebuia să accept consecințele ?

De cum am simțit că vor da de bucluc, am vrut să-mi găsesc o scuză și să mă retrag. Era o dilemă care nu-mi plăcea, după cum nu-mi plăceau nici propriile mele sentimente. Am făcut ceea ce nu mai făcusem de ani de zile : am cerut un sfat. Nu voiam un sfat de complezență, tînjeam după sfatul lui Margaret și într-o seară chiar am parcurs toată lista de Hollis din cartea de telefon a Londrei, întrebîndu-mă dacă se mutaseră din nou în oraș, știind că aveam un motiv real pentru a-i scrie, dar în același timp că motivul era doar un pretext. În cele din urmă m-am dus cu problemele mele la George Passant.

Cu cîteva luni în urmă, tînăra după care umblase cu ardoare adolescentină pusese capăt disputei lor ce dura de ani de zile și se întorsese acasă. Refuzase să se căsătorească sau să se culce cu el, iar George, hilar de frustrat pentru un om pasionat părea, unui privitor din afară, să nu se fi ales cu nimic. Dar nu asta era și părerea lui. „A fost o aventură magnifică !“ exclama, ca și cum natura plăcerilor sale alunecase în mod misterios pe un făgaș greșit. Pe măsură ce îmbătrînea, părea că se complace tot mai mult în propria-i ciudățenie.

Cu toate acestea, cînd într-o seară de toamnă ne-am dus împreună într-o cîrciumioară de pe Tothill Street și i-am povestit totul, a fost surprinzător de prozaic.

— Ar fi absolut ridicol să-ți asumi cel mai mic risc, decretă el.

Îi explicasem cît am putut mai exact care erau relațiile mele cu Norman și Vera. Îi spusesem și despre cercetările întreprinse de poliție, de care nu puteam pomeni altcuiva : căci George, oricît de gălăgios își trăia propria-i viață, știa să păstreze un secret.

Ascultîndu-mă părea îngrijorat. Îmi trecu prin minte că se mîndrea cu reputația mea publică. Nu-i plăcea să mă vadă intrînd într-o afacere care mi-ar putea dăuna așa cum ar fi intrat el ; întotdeauna avusese o urmă de prudență imprevizibilă ; în seara aceea vorbea la fel de judicios ca Hector Rose.

— Dacă ai putea influența cu ceva șansele bătrînului (ale lui Lacey) de a scăpa, atunci am putea eventual să mai discutăm, spuse George, deși te anunț că și în acest caz aș putea veni cu contraargumente. Dar problema nici nu se pune și e limpede că nu există decît o singură cale rezonabilă de urmat.

George a comandat halbe de bere, înfruntîndu-mă cu optimismul său agresiv, ca și cum mi-ar fi spus că în viață nu reușesc decît cei cu mintea sănătoasă.

— Nu sînt chiar așa sigur, i-am zis.

— Atunci ești și mai incapabil să judeci rațional decît mă așteptam.

— Se vor simți părăsiți. În special tînărul. S-ar putea chiar să-i dăuneze întrucîtva.

— Mi-e teamă, zise George, că nu pot lua în considerație chiar fiecare consecință personală a fiecărei acțiuni. În special că tînărul va fi nevoit să suporte atîtea prejudicii. Nu pot să cred că dînd tu dovadă de puțină judecată, asta va mai conta în catastrofa generală.

— Poate că ai dreptate, am răspuns.

— Mă bucur că dai semne că-ți revii.

— Dar i-am luat pe amîndoi sub aripa mea ocrotitoare. Nu-i corect să mă distrez cu ei atunci cînd nu-mi cer nimic și acum să-i las baltă.

— Ideea că ar putea avea cel mai mic drept asupra ta este de neacceptat. George ridică vocea furios, aproape

strigînd. Își trase vesta în jos și, pe un ton încă enervat, mi se adresă neobișnuit de oficial.

— E mult de cînd nu ți-am vorbit despre aceste lucruri. Aș dori să te fac să înțelegi că toți cei care au beneficiat de prietenia ta au fost în cîștig. Mă limitez numai la prietenia ta, să fie clar. Nu pot spune același lucru și despre legăturile tale cu femeile. După cîte pot eu să-mi dau seama, cu Margaret Davidson te-ai purtat urît și prostește. Nu m-ar mira dacă ai face același lucru cu Betty Vane și cu altele. Cred că e cazul să-ți faci unele reproșuri pentru cîteva dintre ele.

Mă gîndeam că George nu era chiar atît de distrat cum părea.

— Dar este de neconceput ca cineva pe lumea asta să aibă dreptul a-ți reproșa ceva în legătură cu prieteniile tale. Aș vrea să văd cine mă contrazice, spuse George, tot furios, ca și cum ar fi luat cuvîntul la o dezbatere înfierbîntată. Dar figura lui era deschisă și plină de afecțiune. Pot să-mi dau și eu seama, ți-aș atrage atenția că pot să-mi dau seama la fel ca oricine altcineva din Londra, exact ce anume ai oferit ăstora doi. Ai fost la dispoziția lor ori de cîte ori au avut nevoie de tine, așa-i ?

— Da.

— Nu te-ai cruțat niciodată, nu-i așa ? I-ai lăsat să vină la tine și cînd ai fost obosit sau bolnav.

— Uneori.

— Le-ai permis să treacă înaintea plăcerilor tale. Nu te-ai dus la serate elegante din cauza lor ; tare m-aș mira dacă n-ar fi așa.

Am zîmbit în sinea mea. Chiar și acum George păstrase o imagine strălucitoare a „seratelor elegante" și a fascinației pe care își închipuia că o aveau pentru mine. Și deși își folosea întreaga forță, vorbea cu vădită blîndețe :

— Știu prea bine ce le-ai oferit. Mulți dintre noi o știu din proprie experiență și nu uita că experiența mea cu tine e mai veche decît a celorlalți. Uneori m-am gîndit că n-ai nici cea mai mică idee de felul în care oamenii apreciază ce ai făcut pentru ei. Țin să te informez că treci drept un prieten absurd de altruist. Sînt cel mai în măsură s-o știu.

George se considera un frate al umanității întregi. Dar atunci cînd era cazul, se împotrivea aproapelui lui, nu căuta niciodată să cruțe pe cineva. Nu înțelegea tentația atît de

insidioasă, adesea atît de plină de satisfacţii pentru oameni ca mine, de a juca rolul lui Dumnezeu : să dau atît, dar nimic mai mult ; să fiu îndatoritor, uneori blînd, dar transformînd această cumsecădenie într-un fel de perdea cu care să-mi ascund eul meu secret pe care nu puteam suporta să-l dezvălui. Multe din cele ce spunea erau adevărate, dar asta pentru că în majoritatea cazurilor cînd îţi dezvălui temperamentul, ceea ce pierzi într-o parte cîştigi în cealaltă.

Pentru că am fost atît de tentat să mă transform în spectator, ceream foarte puţin de la cei din preajmă. Eram înţelegător, uneori în dauna mea, deşi nu făceam sacrificii excesive. Devenisem neobişnuit de răbdător. De asemeni destul de tolerant din fire şi propria mea experienţă de viaţă mă făcuse şi mai tolerant. Judecat după standardul uman obişnuit, eram interesat de ceilalţi şi demn de încredere. Toate acestea le dobîndisem, — aşa vedea George lucrurile şi nu era o opinie neglijabilă — prin neparticipare. Dar ceea ce nu vedea George era că în mine, în locul unei inimi de frate, purtam un imens gol.

În cele din urmă, m-am dus să depun mărturie. Am încercat să accept responsabilitatea mea faţă de Vera şi Norman ca şi cum aş fi simţit-o cu adevărat. După cîte mi-am putut da seama din cele ce mi-au ajuns la urechi, n-am pierdut prea mult ; deşi luni de zile n-am putut aprecia cu exactitate, de fapt, am cîştigat ceva.

În iarna aceea, pe cînd şedeam singur în cameră, m-am gîndit deseori la mine, aşa cum o făcusem în noaptea acordului de la München ; dar acum aflasem mai multe şi ceea ce aflasem îmi displăcea mai tare. Nu puteam să-mi dau seama ce anume deteriorase legătura mea cu Margaret şi unde era marea greşeală. S-ar fi putut crede că e moştenirea ce mi-o lăsase Sheila : era numai o scuză ; adevărul era mult mai meschin, mai profund şi fără nimic strălucitor şi apărea vizibil din faptul că mă retrăsesem în postura de spectator. Ştiam acum cît de mult greşeau cei ce deveneau spectatori. Domnul Knight era un spectator în lumea afacerilor, pentru că era prea mîndru şi fricos pentru a se pune cu ceilalţi ; şi puteam să-mi dau seama cum mîndria şi teama lui erau tot atît de meschine ca şi vanitatea : nu se punea cu ceilalţi pentru că îi displăcea eventuala postură de înfrînt. La prima vedere spre deosebire de domnul Knight, eu nu eram vanitos; dar în sufletul

meu, în relațiile mele cele mai profunde, nu mă deosebeam de el.

Mai era și o altă comparație și mai puțin înrudită. Mai cunoșteam un alt spectator, care tocmai din cauza aceasta se simțea deasupra muritorilor de rînd. Doamna Beauchamp — da, aveam ceva în comun. Da, domnul Knight, cu ea și cu mine făceam parte din aceeași familie.

Singur, în acea primă iarnă de pace, mă gîndeam cît de veseli fusesem la început Margaret și cu mine, și cum spre sfîrșit mă dusesem la ea, într-un taxi hodorogind în lumina cenușie, biciuit cu forța ploii ce bate în ferestre, de sentimentul vinovăției. Înțelegeam mai bine acum. Mai întîi încercasem s-o transform într-o făptură de vis, un fel de anti-Sheila, apoi am transformat-o într-o nouă Sheila ; mi-a fost teamă s-o văd așa cum era ea însăși, o persoană cu un spirit la fel de puternic ca al meu.

Deși nu-mi dădeam seama, cîștigam totuși ceva.

Așa cum atunci cînd Margaret recunoscuse că legătura noastră se sfîrșise, eu văzusem în ea un complotist ascuns, căutînd aproape inconștient o cale de ieșire, tot astfel, acum, complotistul secret începuse să acționeze în mine, eu însumi fiind un învins și displăcîndu-mi profund ceea ce devenisem.

Deseori, cînd o ramură din viața cuiva se ofilește, ceilalți văd primii seva care reîncepe să clocotească. Nu ești conștient de noul început pînă ce nu s-a efectuat ; sau, alteori știi și în același timp nu știi. Poate că atunci cînd crezîndu-mă preocupat de Norman și Vera am frunzărit cartea de telefon în căutarea adresei lui Margaret, îmi făcusem deja un plan care mi-ar fi putut schimba viața ; poate că atunci, cu luni în urmă, cînd am stat în fața fostei mele case unde locuisem cu Sheila, gîndindu-mă că nu mai aveam nici o speranță să-mi întemeiez un nou cămin, poate că tocmai atunci se născuse speranța.

Poate că știam și nu știam. Dar, de fapt, primele semne ale complotului secret pe care le-am observat, ca și cum aș fi urmărit un intrus, și încă unul plicticos, erau oarecum absurde. Căci dintr-odată am devenit nemulțumit de apartamentul de la doamna Beauchamp. În loc să mă simt gata de a accepta orice, de abia așteptam să fac o schimbare. Agitat, cum nu-mi era firea, am telefonat la diverse agenții, am vizitat vreo șase apartamente într-o singură după-

amiază și spre seară am ales unul. Era în partea de nord a Hyde Parcului, imediat după Albion Gate, prea mare pentru mine, cu trei dormitoare și două saloane, dar mi-am spus că-mi va face plăcere vederea spre pomii fremătînd, spre Bayswater Road, pe unde obișnuiam s-o iau cînd mă duceam la Margaret.

În seara aceea, pentru prima oară, eu eram cel care o căuta pe doamna Beauchamp, nu ea pe mine. Am bătut ușor la ușă, am zgîlțîit cutia de scrisori, am strigat-o, dar deși nu eram convins că e plecată, nu am primit nici un răspuns. Așa că am lăsat un bilet și, dîndu-mi seama că tehnica ei se dovedise bună și că aș putea să-i fac un ultim compliment adoptînd-o eu însumi, am lăsat ușa deschisă, așteptînd să-i aud pașii. Dar chiar și atunci am auzit-o doar cînd tîrșîitul papucilor ajunsese în dreptul ușii.

— Domnule Eliot, am găsit notița dumneavoastră prin care mă înștiințați că vreți să-mi vorbiți, șopti ea.

Am întrebat-o dacă fusese plecată, știind sigur că nu fusese nicăieri.

— De fapt, n-am fost, domnule Eliot, spuse. Ca să vă spun adevărul, în ultima vreme sînt atît de îngrijorată de pregătirea mesei, că nu pot dormi pînă-n zori, așa că mi-am permis să moțăi puțin înainte de a începe să mă ocup de masa de seară.

Nu știu ce făcuse, dar asta nu făcuse precis. Expresia feței îi era sigură, impenetrabilă, trează. Pregătirea mesei însemna pregătirea ceaiului meu de dimineață și remarca reprezenta primul pas spre încetarea acestui serviciu.

— Regret că v-am deranjat, i-am spus.

— Face parte din obligațiile mele, replică ea.

— M-am gîndit că ar fi mai bine să vă anunț imediat, că va trebui să vă părăsesc în curînd.

— Îmi pare rău să aud așa ceva, domnule Eliot. Se uită la mine cu o privire fermă, dezaprobatoare, aproape dușmănoasă, dar și cu puțină milă.

— Îmi pare rău că trebuie să plec.

Am spus-o din politețe. E foarte curios, dar doamna Beauchamp te obliga să fii politicos. Mi-era imposibil să-i dau măcar a înțelege ce credeam despre ea și despre casa ei.

— Îmi pare rău că trebuie să plec, am repetat. Și am simțit un sincer, ridicol și irațional regret.

— Nimeni nu e obligat să locuiască unde nu dorește, domnule Eliot.

Expresia feței ei vădea aceeași încredere în sine. Dacă eu simțeam o urmă de tristețe, ea nu păruse niciodată mai puțin tristă. Pentru unii o despărțire putea însemna să mori puțin, dar nu și pentru doamna Beauchamp.

— Dacă-mi permiteți să întreb, în urma discuțiilor pe care le-am avut cînd vă simțeați singur și eu încercam să vă înveselesc — vocea ei era la fel de șoptită, parcă o idee mai puțin liniștită — dar dacă-mi permiteți să întreb, intenționați să vă recăsătoriți ?

— Nici nu m-am gîndit la asta.

— E totuși ceva, și, fără să mă amestec unde nu e treaba mea, ăsta-i cel mai înțelept lucru pe care l-ați spus în seara asta sau în alte seri, domnule Eliot. Și sper că vă veți aminti de mine dacă vreo femeie va voi să vă prindă în mreje și nu veți mai găsi nici o portiță de scăpare. *Nu dați nici o atenție lacrimilor*, domnule Eliot.

După această binecuvîntare, doamna Beauchamp spuse brusc : Poate c-ar fi bine să avem o mică discuție despre servitul mesei, domnule Eliot, pentru că presupun că veți mai sta aici încă vreo două-trei săptămîni.

Mă gîndeam că majoritatea oamenilor, cînd li se dădea preaviz, își continuau activitatea cu bunăvoință pînă la sfîrșit, devenind, în aceste două săptămîni, chiar mai îndatoritori ca înainte. Dar firea doamnei Beauchamp era aprigă. Hotărîse că pregătirea ceaiului meu de dimineață era prea mult pentru ea, iar faptul că aveam să plec în curînd n-a determinat-o să și-o schimbe. Îmi șopti cu blîndețe că voi putea lua un mic dejun foarte bun, mult mai bun decît mi l-ar putea face ea, vizavi, în Dolphin Square. Și mă privi cu un zîmbet onctuos și șiret.

— Ei, domnule Eliot, sînt sigură că veți locui la adrese mult mai bune decît aceasta, dacă pot să mă exprim astfel. Dar, deși presupun că nu sînt eu persoana cea mai îndreptățită s-o afirme și nu șade prea bine venind tocmai de la mine, nu pot să nu vă atrag atenția că va curge multă apă pe Tamisa înainte să mai găsiți un loc unde să vă simțiți așa cum v-ați simțit aici, ca acasă !

XXXIV

OFERTĂ CONFIDENȚIALĂ ÎN SENS INVERS

CÎND M-AM HOTĂRÎT SĂ REIAU legăturile cu Gilbert Cooke, știam ce urmăresc. Sau cel puțin așa credeam. Nu-mi lăsasem nici o portiță de comunicare cu Margaret ; el avea cu siguranță vești despre ea ; trebuia să le aflu. La ce va fi mai departe, nu mă gîndeam.

Așa că, într-o după-amiază de mai, spre seară, i-am telefonat la noua lui slujbă. Era liber în seara aceea ? Îmi răspunse rece. Nu, nu știa sigur. Dar ar putea să-și găsească timp să luăm în fugă masa împreună. Curînd mergeam unul lîngă altul, traversînd parcul ; mirosul de benzină ce umplea străzile Londrei în seara aceea de vară se împletea cu mirosul ierbii și al florilor agățătoare și mai puternic după ploaie. Îmi amintea de plimbările prin Londra, pe cînd eram student, miresmele parcului pline de promisiuni, dar și de frustrări, provocatoare pentru un tînăr cast.

Alături de mine, masiv, pășind ușor, Gilbert vorbea puțin : răspundea doar la întrebări ; altfel, buzele-i erau strînse sub nasul ca de pasăre. Uitasem cît era de mîndru. Nu accepta să fie dat deoparte și apoi rechemat. Uitasem, de asemenea, că era subtil și suspicios.

Nu credea că dintr-odată îi căutam din nou tovărășia numai de dragul lui. Își dădea seama că aveam un interes. Poate că bănuia oarecum care era motivul. Părea decis să nu mi-l satisfacă.

Totuși, n-a putut rezista să nu mă informeze că încă îi mai ajungeau diverse lucruri la urechi. Pe cînd urcam treptele Ducelui de York, spuse deodată.

— Cum e noul apartament ?

I-am răspuns, iritat că tot mă mai putea lua prin surprindere, că-i foarte bun.

— Crezi c-o să te simți bine ?

— Cred că da.

— O să meargă dacă bătrîna se va simți fie mai bine fie mai rău. Căci dacă se va simți mai rău, agenții imobiliari o vor înlocui. Dar va fi insuportabil dacă rămîne numai ușor suferindă.

Informația era exactă. Apartamentul meu era unul din cele patru de care se îngrijea aceeași menajeră ; de două săptămîni era la pat ca urmare a unui atac de cord.

— E destul de bun, i-am spus ca și cum i-aș fi cerut scuze.

— Nu știu zău, spuse Gilbert.

Ca atîția oameni cusurgii, avea darul să facă în așa fel încît aranjamentele domestice ale altora să pară total neadecvate. M-am simțit obligat să mi le apăr pe ale mele.

— În orice caz, e mai bun decît vechea locuință, îmi făcu Gilbert o concesie. Sînt de acord că e mai bun.

Deși începuse să vorbească despre confortul meu, cu vechea lui grijă, nu scotea o vorbă despre prietenii noștri comuni, despre nici unul care m-ar fi interesat și cu atît mai puțin despre Margaret. Seara de mai, mirosul de benzină, mireasma afrodiziacă îl făcură mai vorbăreț, dar era o conversație impersonală, evazivă, în mod deliberat evazivă.

La clubul meu, îl priveam cum stătea răsturnat într-unul din fotoliile de piele, exact ca în seara în care se oferise să renunțe a-i mai face curte lui Margaret. Trupul îi era relaxat, dar ochii îi străluceau, duri, încă plini de resentimente. Nu puteam decît să aștept cu răbdare. Mi-am impus să vorbesc cu el la fel de degajat ca atunci cînd lucram împreună. Cum o ducea ? Ce mai făcuse ? Ce planuri avea pentru viitor ? Răspundea cu plăcere. Simțea o bucurie malițioasă să-mi vorbească pe larg despre planurile lui de viitor, știind că n-aveau nici o legătură cu ceea ce urmăream eu. Dar, mi-am dat seama, că, în același timp, se afla și el în dificultate și era bucuros să-mi cunoască părerea. Acum, că se sfîrșise războiul, nu se putea hotărî ce să facă. Poate că l-ar putea păstra în minister ; dar dacă ar fi după el, ar prefera să se întoarcă la Lufkin.

— Din păcate, spuse Gilbert, nu pot să cred că m-ar reprimi.

— De ce nu ?

— Ai uitat figura pe care i-am făcut-o cînd i-am pus bețe în roate ?

— Erai îndreptățit.

— Paul Lufkin are părerile lui despre ce anume este drept. Iar ideea de a-l contracara nu se numără printre ele.

— Şi eu i-am stat în cale tot atît de mult ca şi tine, şi acum pot să spun că sîntem în relaţii bune.

— Şi la ce-mi foloseşte ? zise Gilbert. Apoi adăugă : Bătrînul pungaş nu mă va reprimi niciodată şi, pe Dumnezeul meu, care aş vrea să mă întorc acolo.

— De ce ţii aşa mult să te întorci ?

Pomeni ceva despre bani, că s-ar putea, în sfîrşit, să se însoare. În momentul acela vorbea cordial, chiar intim, cu faţa îmbujorată în semiîntunericul ce domnea în sala de la club ; eram convins că ideile lui matrimoniale erau reale, mă şi întrebam (se ferise să-mi dea o cît de vagă indicaţie) cine ar putea fi femeia.

Am zis :

— Aşa cum ţi-am spus acum cîteva minute, în ultimul timp sînt în relaţii foarte bune cu Lufkin. Mai bune chiar decît înainte. Mă autorizezi să sondez terenul în ceea ce te priveşte ?

— De ce ai face-o ? Privirea-i era suspicioasă, dar în acelaşi timp plină de speranţă.

— De ce nu ?

Apucă cu amîndouă mîinile cana de bere de pe masă.

— Ei bine, ezită încercînd să-şi ascundă satisfacţia, dacă nu te deranjează prea mult, m-aş simţi al naibii de uşurat dacă ai face-o.

În camera în care nu se aprinsese lumina era răcoare ca în biserică într-o seară de vară, dar Gilbert radia în scaunul său : ceilalţi plecaseră la masă şi rămăsesem singuri. Exulta de bucurie, dădu pe gît încă o halbă de bere ; în camera răcoroasă părea să radieze căldură, dar asta era tot. Deşi îmi acceptase oferta, nu-mi oferea nimic.

Am cumpănit : va trebui să-i fac jocul şi să-i menţionez eu numele. Însemna o uşoară umilire, dar nu avea nici o importanţă ; ceea ce avea importanţă era că mă dădeam prea mult în vileag. Un risc pe care n-ar trebui să mi-l asum. Comandîndu-mi din nou ceva de băut, l-am întrebat :

— Apropo, ai mai văzut-o pe Margaret în ultima vreme ?

— Cînd şi cînd.

— Ce mai face ?

— I s-a întîmplat ceva ? Ochii îi străluceau.
— De unde să știu eu ? i-am răspuns impasibil.
— Te așteptai să se comporte altfel ?
— N-am mai ținut legătura.
— Ah ! spuse el pe un ton mai însuflețit. Bineînțeles că m-am mai văzut cu ei, cu toți ; ne întîlnim, cred, cam o dată la două luni sau aproape. Începu să-mi înșire. Îmi comunică ceea ce știam și din ziar, că mama lui Margaret murise cu un an în urmă. Continuă, cu entuziasm și camaraderie :
— Bineînțeles că mă văd des cu Helen și cu soțul ei. L-ai cunoscut, nu ? E un tip cumsecade.
— Da, l-am cunoscut, am răspuns. Cînd te-ai văzut ultima oară cu Margaret ?
— Nu chiar așa de mult.
— Cum arăta ?
— Nu mi s-a părut schimbată.
— Copilul era bine ?
— Cred că da.
Am izbucnit :
— E fericită ?
— De ce n-ar fi ? întrebă Gilbert afabil. După părerea mea, a reușit în viață la fel de bine ca cei mai mulți dintre noi. Bineînțeles că nu poți să fii sigur, nu-i așa, decît dacă o cunoști pe Margaret mai bine decît o cunosc eu.
Știa, desigur, cu cîtă greutate îmi smulsesem această întrebare. O așteptase : aș fi putut la fel de bine să-i mărturisesc deschis c-o mai iubeam încă. Dar refuza să mă ajute. Pe buze îi flutura un zîmbet încăpățînat și ochii lui, veseli și maliționși, mă priveau ironic.

XXXV

O SIMPLĂ ÎNTREBARE PE IMPERIALA AUTOBUZULUI

A TREBUIT SĂ MĂ ȚIN DE PROmisiunea ce i-o făcusem lui Gilbert și am aranjat să-i fac o vizită lui Paul Lufkin. Cînd am sosit în biroul său din Millbank, unde în trecut mă lăsase de nenumărate ori să aștept ore întregi și de unde plecam apoi pe jos la Sheila, era plin de voie bună. Atît de plin de voie bună, încît

m-am simțit stînjenit, ca atunci cînd ai în față un om auster, care se comportă altfel decît îi este firea.

Cîțiva din suita lui așteptau în anticameră, dar am fost luat peste rînd și Lufkin a mers pînă acolo că m-a bătut pe spate (avea oroare de contactul cu altă persoană de sex masculin), apoi a împins spre mine scaunul pentru oaspeții de vază. Acum, că în ochii lui reușisem să fiu pe picioarele mele, cînd reprezentam o forță, deși minoră în comparație cu el, se purta în consecință. Interesant era că în mod sincer ținea acum mai mult la mine.

Îmi spuse :

— Ei, amice, ia loc și fă-te comod.

Se așezase la biroul său. Anii trecuseră peste el mai ușor decît peste oricare dintre noi, trăsăturile feței lui slabe rămăseseră neatinse iar trupul îi era la fel de musculos ca al unui adolescent.

— Nu știu dacă ai să mă crezi, continuă el, dar tocmai mă gîndeam să te rog să ici parte la unul din micile mele dineuri. Trebuie să fixăm data, spuse, continuînd să-și joace rolul de persoană bine dispusă. Am participat la petreceri destul de vesele la viața noastră, nu-i așa ?

Am fost de acord.

— Am un secret pe care voiam să ți-l dezvălui. Dar acum, că mi-ai făcut plăcerea să mă vizitezi, continuă Lufkin cu o politețe ce nu-i era deloc familiară, nu e cazul să mai aștept, am să ți-l spun pe loc.

Mi-am dat seama că era încîntat să mă vadă. Simțea nevoia să vorbească cuiva.

— După cîte se pare, zise, cei de sus țin să mă vadă în Camera lorzilor.

„Cei de sus" însemna guvernul laburist de după război și la început părea ciudat că membrii lui voiau să-i ofere lui Lufkin titlul de lord. Dar, deși era unul dintre cei mai eminenți industriași din vremea sa, își păstrase, cu binecunoscuta lui clarviziune, un picior și-n tabăra adversă. Nu făcuse niciodată parte din aripa ortodoxă a partidului conservator ; pariase în mod deliberat pe cealaltă aripă și din 1940 politica lui își arăta roadele.

În particular, politica lui era politica colectivistă a unui administrator suprem, suprapusă pe ceea ce oricine în afara lui ar fi considerat incompatibil — liberalismul de modă veche.

— Veți accepta ?

— Nu văd nici un motiv să-i refuz. Ca să-ți spun adevărul adevărat, cred că mi-ar face chiar plăcere.

— Nu și colegilor dumneavoastră.

Mă refeream la ceea ce probabil se gîndise și el, că patronii de o seamă cu dînsul îl vor considera un trădător dacă va accepta onoruri de la dușmani.

— Ah ! M-ar mira. Dacă le sînt de folos, îmi vor deschide brațele. Și în clipa cînd nu voi mai fi folositor, tot îmi vor da un picior, cu sau fără titlu de noblețe.

Chicoti de încîntare.

— În orice caz, cei mai mulți dintre ei și-ar da un ochi pentru un titlu de noblețe. Marele avantaj al acestor tinichele — la care continui să consider c-ar fi cazul să renunțăm — adăugă el, scăldînd-o, ca de atîtea ori, nu e atît plăcerea pe care o fac celui care le primește, cît durerea pe care o pricinuiesc celor care nu le au.

Era foarte fericit și l-am felicitat. Îmi părea bine : în domeniul lui era mai priceput ca oricine ; în ochii lumii ajunsese cel mai departe și-mi plăcea inexplicabil de mult.

L-am întrebat ce titlu își va alege.

— Da, asta-i o problemă, concedă Lufkin.

— Nu v-ați hotărît ?

— Presupun că va fi baronul Lufkin... de undeva. Lordul Lufkin. E un nume al naibii de urît, dar nu văd cum aș putea să-l ascund. Poate c-ar fi altfel dacă aș crede cu adevărat în toate prostiile astea. Ar fi fost plăcut să am un nume care să sune decent.

— Nu scăpați ocazia, l-am tachinat eu. Dar replică scurt :

— Nu. E prea tîrziu pentru asta. N-are rost ca negustorii bogați să se îmbrace în zorzoane. Va trebui să fiu lordul Lufkin.

Avea zîmbetul stîngaci al unui om jenat, căutînd să se eschiveze, surprins pe cînd era furat de imaginație. Scrisese diverse nume pe sugativă : Bury St. Edmunds era locul unde se născuse ; cum ar suna lordul St. Edmunds? Thurlow, Belchamp, Lavenham, Cavendish, Clare, satele pe care le cunoscuse în copilărie ; cu romantismul său tăinuit, dorea să-și ia unul din aceste nume. Mi le citi cu glas tare.

— Drăguțe nume, exclamă, ca de obicei negăsind cuvintele potrivite. Era tot ce găsise să spună ca să-mi co-

munice că pentru el erau ceea ce Tansonville, Méséglise, Combray reprezentau pentru alții.

— De ce să nu vă alegeți unul din ele ? Voiam ca măcar o dată în viață să-și facă o plăcere.

— Nici nu se pune problema, respinse întunecat propunerea.

M-am gîndit că era într-o dispoziție bună pentru misiunea mea și i-am declarat că voiam să-i cer o favoare.

— Dă-i drumul !

— Aș dori să vă vorbesc despre Gilbert Cooke.

— Eu nu. Și brusc, amabilitatea sa, vîrfurile degetelor lipite unele de altele, gestul lui Lufkin dispus să facă un serviciu unui prieten, dispărură. Deodată deveni îndîrjit și furios.

Ca și cum n-aș fi observat nimic, am încercat să-mi pledez cauza : Cooke se descurcase foarte bine în minister, era foarte apreciat de Hector Rose și de ceilalți.

— Nu cred că e cazul să ne pierdem timpul cu discuția asta, mă întrerupse Lufkin. Vrei să mă rogi să-l reprimesc pe Cooke ?

— Voiam să știți...

— În ultimă instanță asta e, nu ?

Am aprobat din cap.

— Ei, bine, răspunsul meu e scurt și simplu. Nu l-aș plăti pe Cooke nici cu boabe de fasole.

N-avea nici un rost. Implacabil, închis în furia sa, mai nepoliticos ca niciodată, mi-o retezase scurt.

Cînd i-am transmis lui Gilbert răspunsul, a zis :

— Cu asta gata. Roșu la față continuă : N-ar fi trebuit să-l las să afle nimic despre intențiile mele. Nici pe tine să te apropii de el. Asta-i ! Ei, spuse cu un aer provocator, ar fi mai sănătos să mă asigur că oamenii de aici vor să mă păstreze. Am fost întotdeauna de părere că în afaceri se cuvine să fii magnat ori sclav înnăscut. Și, dracu' să mă ia, eu nu sînt nici una nici alta. Odată i-am spus-o și lui P. L.

— Și ce-a zis ?

— Mi-a oferit un contract pe trei ani.

Gilbert își ascunse dezamăgirea, afișînd o expresie degajată ; cînd se întoarse spre mine, avea un zîmbet de malițioasă camaraderie. Mi-a trecut prin minte că, indiferent ce răspuns i-aș fi adus de la Lufkin, nu s-ar fi înmuiat. De atîtea ori se delectase lăsînd să-i scape vreo

bîrfă ! Acum însă se delecta şi mai mult nelăsînd să-i scape nimic.

Înainte să pot căuta altă legătură cu Margaret, s-a întîmplat ceva care la vremea aceea mi s-a părut o extraordinară coincidenţă, o şansă dintr-o mie. Într-o sîmbătă dimineaţă, fără nici o ceremonie, mi-a telefonat bătrînul Bevill, care, după o perioadă pe care el însuşi o numea „pribegie", era din nou la Whitehall ca preşedinte al proiectului pentru energia atomică. Tocmai pleca la ţară să-şi petreacă sfîrşitul săptămînii şi avea o „mică însărcinare" pe care voia să mi-o încredinţeze. Mă deranja să merg cu el pînă la Charing Cross ?

În situaţia actuală, mă gîndeam că probabil o să-şi permită să ia un taxi ; dar nici vorbă, Bevill stătea în staţia de autobuz, cu servieta în mînă, cu melonul pe cap, găsind oarecare plăcere în modestia sa. În cele din urmă ne-am urcat într-un autobuz, a cărui imperială era goală, aşa că în loc să aştepte pînă ajungem pe peronul gării Charing Cross, Bevill a putut să-mi spună despre ce era vorba.

— Sînt urmărit, Lewis, îmi spuse, aruncînd o privire peste umăr, ca să se asigure că nu urca nimeni, lăsînd impresia că realmente e filat de cineva.

— De cine ?

— De oameni care întotdeauna ştiu ei mai bine decît ceilalţi, răspunse bătrînul. Nu cunosc părerea ta, Lewis, dar mie nu-mi plac oamenii care n-au nici cea mai mică îndoială de dreptatea lor. În special intelectualii, cum mi se pare că li se spune în ziua de azi sau au ei înşişi impertinenţa să-şi spună. Partea proastă este că aştia pot face mare tărăboi.

— Ce vor ?

— Îţi aminteşti de tipul acela. Sawbridge ?

Întrebarea era retorică ; bătrînul Bevill, fratele meu şi oamenii de ştiinţă de la Barford, Hector Rose şi cu mine nu puteam să-l uităm pe Sawbridge, care nu demult fusese închis pentru spionaj.

Autobuzul din faţa noastră dispăru la ieşirea din Whitehall ca o săgeată roşie : ne oprisem la semafor şi Bevill privi în sus, spre statuia lui Nelson.

— Tipul ăla de sus, de colo, *el* a fost cu totul altceva decît Sawbridge. N-o să mă poţi convinge că şi-ar fi trădat vreodată patria. În acţiune, bătrînul putea fi la fel

de capabil și de cinic ca oricine, dar în conversație devenea cît se poate de banal.

— N-o să mă poți convinge că lui i-ar fi trebuit intelectuali, continuă Bevill posomorît. Un picior în fund, àsta le-ar fi dat.

Pe cînd făceam rondul la Piața Trafalgar, Bevill îmi spuse că niște indivizi oarecare începuseră să pună „întrebări stupide" despre procesele intentate odinioară celor acuzați de spionaj atomic : de ce recunoscuseră cu toții că sînt vinovați, de ce fuseseră condamnările atît de aspre ?

— Aspre ! exclamă Bevill. Părerea mea e c-au avut mare noroc dacă au scăpat de streang. Dar uite ce e, Lewis, continuă el, liniștit acum, așa cum îi era de fapt firea de politician, niște tipi pun întrebări, toate în numele drepturilor civile, mă rog, și nu vrem să ni se pună mai multe întrebări decît este neapărat nevoie, din cauza complicațiilor ce s-ar putea ivi. E unul din acele cazuri în care o discuție particulară ar putea evita o întreagă tevatură publică, chiar dacă s-ar părea că ne punem cenușă în cap.

Cu o umbră de zîmbet adăugă :

— Și aici ne poți ajuta tu, băiete.

— Vreți să stau de vorbă cu ei ?

— Nu, Lewis, vreau să-i asculți. Ascultatul nu ne-a făcut niciodată nici un rău, dar vorbitul da, spuse Bevill, într-unul din aparteurile sale à la Polonius. Cineva trebuie să-l asculte pe unul din acești tipi și tu ești omul potrivit. Vezi, continuă Bevill, impasibil la ambuteiajul ce se crease, ție s-ar putea să-ți acorde încredere, lucru pe care nu l-ar face nici cu Rose și nici cu mine. Nu le va ieși niciodată din cap că sînt un bătrîn încăpățînat, care nu-i înțelege și căruia nu-i pasă nici cît negru sub unghie de problemele care-i preocupă pe ei. Și nu sînt chiar atît de sigur, spuse Bevill, cu realismul și modestia sa obișnuită, că sînt prea departe de adevăr.

— Și cu cine vreți să stau de vorbă ? am întrebat, notîndu-mi întîlnirea plicticoasă, destul de dificilă, dar nu prea importantă, pentru săptămîna următoare.

— Unul din indivizii care scriu despre tablouri, răspunse Bevill, arătînd cu subînțeles spre Galeriile Naționale. Îl cheamă Austin Davidson. Cred c-ai auzit de el.

— Da, am auzit.

— Ne-a dat să înțelegem, el ori altcineva, că te cunoaște. Îl știi, Lewis ?

— Nu ne-am întîlnit niciodată.

— Presupun că-i unul din indivizii ăia care contribuie la reputația unui pictor și apoi își încasează partea de cîștig cînd încep să crească prețurile, spuse Bevill, cu disprețul cu care nici nu i-ar fi trecut prin cap să se exprime despre un om politic sau unul de afaceri. Dar eu nu dădeam nici o atenție acestei acuzații, care era, cred, ultimul lucru pe care Davidson, de la înălțimea sa morală, și-ar fi putut imagina că se poate emite în legătură cu el, în treacăt, dar cu sînge rece. În schimb, privind în jos la cel care desena pe pavaj în fața Galeriilor, auzindu-l pe bătrînul Bevill rostind numele tatălui lui Margaret, am simțit cum mă năpădește o căldură. Ca și cum aș fi fost complet relaxat și aș fi putut număra, într-atît îmi apăreau de vizibile, firele de iarbă de jos, de pe marginea trotuarului.

— Ești sigur că nu l-ai întîlnit niciodată ? insistă Bevill.

— Absolut sigur.

— Rămăsesem cu impresia, dacă nu cumva încurc eu lucrurile, că mi-a dat să înțeleg mie sau poate lui Rose, că tu ai fi o persoană foarte acceptabilă pentru această discuție. Și pentru mine, asta înseamnă că tu i-ai putea împiedica pe tipii ăștia să facă atîta tărăboi.

Autobuzul porni din nou și Bevill își aruncă ochii pe fereastră, încercînd să vadă ceasul de la Charing Cross.

— Nu-i cazul să-ți atrag atenția, zise el vesel, că nu trebuie să le spui nimic din ce n-ar trebui să afle.

XXXVI

VEIOZĂ APRINSĂ ÎNTR-O CAMERĂ LINIȘTITĂ

AUZIND CĂ I SE VOR DA LUI Davidson explicații speciale, George Passant tună și fulgeră.

— Dacă una din rudele mele, strigă el, ar fi avut dubii în legătură cu cazul Sawbridge sau orice alt caz afurisit, vrei să-mi spui mie că ramolitu' ăsta de Bevill ar fi dele-

gat un înalt funcționar civil să-i dea explicații ? Dar în țara asta unele sînt legile care se aplică pentru cei care vin de unde vin eu și altele pentru cei care vin din blestematul de Bloomsbury.

De mult nu-l mai auzisem pe George explodînd cu fervoarea radicală din tinerețe.

— Presupun, zise, că nu-ți convine să-i spui individului că nu există nici un motiv pentru care trebuie să i se acorde lui un regim special.

— Nu, i-am spus.

— Răspunsul potrivit pentru oamenii ăștia care vin să ceară favoruri este cel dat de doctorul Johnson lordului Chesterfield.

Nu-mi dădeam seama ce jignire ascunsă își răzbuna George.

— Blestematul de Bloomsbury ! George adăuga la fiecare înjurătură cuvîntul Bloomsbury. Pasiunile politice ale lui George continuau să-și tragă seva din solul Angliei de est, unde verii lui lucrau încă pămîntul. Ca majoritatea radicalilor de mai multe generații, n-avea nici o încredere în radicalii proveniți din clasele de sus, îi considera chiar mai puțin serioși decît pe reacționarii ca Bevill.

Apoi se potoli și spuse timid, cu prietenie :

— Ei, tot e ceva, și mă bucur că nu s-au întîmplat toate astea pe vremea cînd îți mai era gîndul la Margaret. Ar fi fost destul de penibil. Și adăugă liniștit : Cel puțin povestea asta s-a terminat.

Două zile mai tîrziu, fără să aștepte să fie anunțat, Davidson păși, cu capul plecat, în biroul meu. Nu se uita la mine și nici la Vera Allen ; nu se uita la nimeni și la nimic. Era atît de timid, încît nu-și ridică privirea și nici nu recurse la obișnuitele formule de prezentare.

Pe cînd se așeza în fotoliu, îi vedeam părul alb, din care o meșă îi cădea pe frunte, dar nu-i vedeam fața. Purta un costum maroniu ponosit și mînecile cămășii erau atît de lungi că-i acopereau jumătate de mînă ; dar, cu toată neglijența, cămașa era de mătase. Spuse fără nici un preambul, sfios, direct :

— Ați fost jurist, nu-i așa ?

I-am spus că așa era.

— Cît de bun ?

— N-aș fi ajuns niciodată un jurist de mîna întîi, i-am răspuns.

— De ce nu ?

În ciuda timidității, era un om căruia nu-ți venea să-i dai un răspuns ipocrit, de mîntuială.

— E genul de carieră, am zis, care nu-ți mai permite să te gîndești la nimic altceva, și eu n-aș putea.

Mă aprobă din cap și apoi o fracțiune de secundă își înălță privirea. Văzîndu-i pentru prima oară fața, am fost surprins cît de tînăr părea. Pe vremea aceea avea vreo 65 de ani, dar pielea bronzată nu era ridată, doar gîtul era brăzdat ca al unui bătrîn. Al doilea lucru care m-a izbit a fost frumusețea-i neobișnuită. Amîndouă fetele îi moșteniseră structura delicată a oaselor feței ; dar figura lui Davidson, fină și sculpturală în același timp, releva o frumusețe abstractă ce lipsea fiicelor sale. Ochii, diferiți de ai lui Margaret, care erau limpezi și luminoși, apăreau puternic — pigmentați căprui închis, opaci ca ai unei păsări.

Privindu-mă, pe chip îi apăru un zîmbet fugar.

— Asta vă face oarecum cinste, zise el. Curînd își privea din nou genunchii, spunînd : Am auzit că știți cîte ceva despre cazul Sawbridge, e adevărat ?

— Da.

— Cunoașteți cazul cu adevărat sau ați citit doar ziarele ?

— Am fost de față cînd a fost angajat prima oară. — și, la cuvintele mele, pe figura lui Davidson apăru același zîmbet fugar.

— Foarte bine. Se adevereste reputația că vă pricepeți la selectarea oamenilor. Ar fi mai simplu dacă am începe povestea din acel moment.

Așa că i-am spus toată istoria, din clipa în care Sawbridge a intrat la Barford, după ce lucrase trei ani în cercetare la un laborator din Oxford ; primele bănuieli, datînd din 1944, că lasă să se scurgă informații în afară ; bănuielile mai întemeiate cu un an mai tîrziu ; interogatoriul la care participase și fratele meu, care-i fusese conducător științific ; mărturisirea, arestarea și procesul.

Tot timpul cît am vorbit, Davidson nici nu s-a clintit. Cu capul plecat, — eu mă adresam părului său alb, — se mișca atît de puțin, încît făcea impresia că nu auzea nimic și chiar după ce am terminat a continuat să rămînă stană de piatră.

În cele din urmă vorbi :

— Ca mod de expunere, luînd ca etalon pe Maynard Keynes notat cu 100 de puncte, dumitale ţi s-ar acorda cam 75. Ba chiar, dacă luăm în consideraţie dificultatea materialului, ţi-aş putea acorda 79. După această surprinzătoare evaluare, continuă :

— Dar nimic din cele ce mi-ai spus nu mă satisface, — îţi dai seama, — dacă nu pot căpăta răspuns la trei întrebări.

— Care anume ?

— În primul rînd, este tînărul acesta cu adevărat vinovat ? Vreau să spun, a înfăptuit cu adevărat actele pentru care a fost condamnat ?

— N-am nici cel mai mic dubiu.

— De ce n-aveţi dubii ? Ştiu că a mărturisit, dar credeam că un lucru pe care l-am învăţat cu toţii în ultimii zece ani, în împrejurări nefaste, este că aproape oricine se poate recunoaşte vinovat de aproape orice.

— Nu mai aveam nici un dubiu cu mult înainte ca el să-şi recunoască vina.

— Mai deţineţi şi alte probe ?

Mă privi, expresia feţei îi era tulburată, aspră şi suspicioasă.

— Da.

— Ce anume ?

— Tot ce vă pot spune e că erau informaţii cu caracter secret. Nu am libertatea să vă spun mai mult.

— Acest lucru nu e de natură să mă convingă.

— Uitaţi... am început eu, dar m-am bîlbîit cînd să-i pronunţ numele şi în cele din urmă am rostit stînjenit „domnule Davidson", ca şi cum mă aflam la primul meu dineu şi nu eram sigur ce furculiţă să folosesc. Nu din cauză că era mai în vîrstă, nu din cauză că era un om cu idei liberale, care mă dezaproba, ci pur şi simplu pentru că-i iubisem fiica şi un curios simţ atavic nu-mi permitea să-i vorbesc ireverenţios, spunîndu-i pe nume.

După ce mi-a trecut bîlbîiala, i-am spus că multe din informaţiile venite de la serviciul secret erau prostii, dar că unele, totuşi, nu erau ; orice guvern trebuie să ţină secrete anumite căi prin care-şi culege informaţiile, atîta vreme cît mai există guverne ; şi ăsta era tocmai unul din acele cazuri.

— Nu vi se pare această explicaţie extrem de convenabilă, dumneavoastră ? zise Davidson.

— Probabil că așa pare, i-am răspuns. Și totuși ăsta-i adevărul.

— Sînteți sigur ?

— Da, am spus.

Mă privi din nou și, ca și cum ar fi fost mulțumit, îmi zise :

— Acceptînd explicația dumitale, să trec atunci direct la întrebarea următoare. De ce la proces s-a declarat vinovat ? Dacă n-ar fi făcut-o, din cîte mi-ați spus, v-ar fi pus pe toți în mare dificultate.

Am fost de acord.

— Atunci de ce a făcut-o ?

— Deseori mi-am pus această întrebare, i-am răspuns, și n-am găsit nici o explicație.

— Lucrul de care vreau să fiu sigur, spuse Austin Davidson, este că nu a fost amenințat sau că nu s-au făcut presiuni asupra lui înainte de proces.

Nici acum nu m-au deranjat vorbele lui. Erau prea impersonale. În loc să-i răspund cu obișnuita vorbărie oficială, căutam să fiu cît mai aproape de adevăr. I-am dat de înțeles că, după arestarea lui Sawbridge, personal nu mai dețineam informații de prima mînă, dar mi se părea foarte puțin probabil să se fi acționat în mod incorect în legătură cu el.

— De ce credeți asta ?

— De atunci l-am văzut în închisoare. Și dacă s-ar fi întîmplat astfel de lucruri, nu văd de ce nu s-ar fi plîns. Mai ales că și-a păstrat convingerile. Dacă ar avea de ce să se plîngă, nu cred că s-ar gîndi prea mult la sentimentele noastre.

— Asta așa-i, spuse Davidson. Simțeam că are încredere în mine. Continuă :

— Ei, mai am o singură întrebare. Paisprezece ani ni se pare multora dintre noi o sentință mult prea aspră. A existat vreo presiune din partea guvernului sau din partea persoanelor oficiale, s-a sugerat cumva c-ar trebui să se dea un exemplu ?

— În legătură cu asta, i-am răspuns, nu știu nimic mai mult decît dumneavoastră.

— Mi-ar plăcea să vă cunosc părerea.

— Aș fi foarte surprins dacă s-ar fi făcut o presiune directă. S-ar fi putut întîmpla însă ca judecătorii, ca toți

ceilalți din jurul lor, să fi fost influențați de un anumit climat de gîndire.

Nemișcat, Davidson a tăcut un timp, apoi, aruncîndu-și mesa spre spate, ca un băiețandru, zise :

— Nu cred c-ai mai putea să-mi spui ceva și mă bucur c-am găsit pe cineva capabil să vorbească deschis.

Apoi continuă :

— Deci, în general sînteți mulțumit de felul cum s-a rezolvat cazul Sawbridge, nu ?

Poate că în situația sa era numai o simplă formulă de încheiere, dar deodată m-am iritat. Nu-mi făcuse plăcere să apăr poziția oficială : dar eram enervat de aroganța oamenilor cu sentimente decente ca Davidson, care avuseseră mijloacele să-și cultive aceste sentimente decente fără a avea și interesul social sau realismul de a-și da seama unde îi vor duce. I-am vorbit aspru, nu ca o persoană oficială. I-am tăiat-o scurt :

— Nu trebuie să rămîneți cu impresia că mi-a plăcut ceea ce am făcut atunci sau că-mi plac alte lucruri pe care sîntem nevoiți să le facem acum. În această situație, oamenii ca mine au două alternative : ori să se dea deoparte și să lase pe alții să facă treburile neplăcute, ori să rămînă pe loc și să încerce să împiedice orori și mai groaznice, știind tot timpul că nu vor ieși cu mîinile curate. Nici una din cele două alternative nu e prea bună și dacă aș avea un fiu l-aș sfătui să facă ceea ce ați făcut dumneavoastră : să-și aleagă un loc mai bun și un moment mai norocos ca să se nască.

De mult nu-mi mai dădusem frîu liber nervilor. Davidson se uita la mine cu o privire încruntată, dar prietenoasă și înțelegătoare.

— Da, remarcă el, fiica mea mi-a spus că s-ar putea să reacționezi în felul ăsta. Am întrebat-o despre dumneata, continuă într-o doară, apoi adăugă cu o simplitate arogantă, dar pură în același timp : N-am pretins niciodată că pot să judec oamenii de la prima întîlnire. Așa că trebuie să le descopăr caracterul în felul meu.

Timp de două săptămîni am avut o senzație de mulțumire ca și cum aș fi trăit într-o somptuoasă gogoașă de mătase, cînd amîni cu bună-știință un lucru dorit și iminent, o senzație pe care o mai avusesem și după prima mea întîlnire cu Margaret. Încă nu-mi făceam planuri ; eu,

care îmi calculam atît de multe din acțiunile mele ; mergeam de colo-colo, mă comportam acum ca și cînd mașina mea de calcul se oprise ; aveam un nou permis de intrare la familia Davidson, și-mi dădea senzația că viitorul mi se redeschide.

Continuam să am aceeași senzație și cînd i-am scris un bilet lui Davidson, înștiințîndu-l că-i mai puteam furniza unele informații în legătură cu cazul Sawbridge și-l rugam să treacă pe la mine. A venit : a părut satisfăcut și apoi am plecat împreună pe Victoria Street. Era o zi neobișnuit de caldă, oamenii mergeau pe partea cu umbră, dar Davidson a insistat să rămînem pe partea cealaltă.

— Nu trebuie să pierdem nici o secundă din soarele ăsta, spuse el ca și cînd ar fi fost o axiomă morală.

Mergea cu pași mari, cu capul aplecat și, pentru un om atît de suplu, călca foarte sigur pe pavaj. Manșetele cămășii îi ieșeau de sub mînecile hainei, mult prea lungi și descheiate. Așa ponosit cum era, atrăgea totuși atenția trecătorilor. Era silueta cea mai frumoasă și mai izbitoare de pe toată strada. Mă gîndeam cît de mult luase Margaret din această ponosită neglijență.

Deodată spuse :

— Aranjez o expoziție la mine acasă săptămîna viitoare. O vizionare particulară cu lucrările a doi pictori tineri. Te-ar interesa ?

— Foarte mult. Am spus-o plin de elan, nereținîndu-mi impulsul.

Fără să mă privească, Davidson mai făcu cîțiva pași.

— Stai puțin, zise. Te pricepi la pictură ? Dacă nu te pricepi, îți pierzi timpul și mi-l irosești și pe-al meu, nu-ți dai seama ?

— Mă pricep puțin.

— Nu-i un bluf ?

— Nu cred.

— Mai bine să-ți pun cîteva întrebări.

Și chiar acolo, pe Victoria Street, sub soarele dogorîtor, pe cînd treceam prin fața birourilor unor ingineri consultanți, Davidson m-a supus unui examen. Stînjenit, doritor să-l trec, străduindu-mă să răspund cît mai bine, am fost totuși ușor amuzat cînd mi-a trecut prin minte o comparație. Pentru Davidson, căruia nu-i plăceau lucrurile ascunse, era o problemă ce trebuia elucidată deschis ; se punea pur și simplu întrebarea dacă eram sau nu apt

să privesc un tablou ; nu vedea alte motive nici în ceea ce-l privea pe el şi nici în ceea ce mă privea pe mine.

Nu i-a trecut prin cap că mă agăţam de şansa de a-i reîntîlni fiica. Deşi era un om — după cîte am auzit şi n-am motive să mă îndoiesc — vestit pe vremuri pentru intrigile lui amoroase. Tatăl Sheilei, reverendul Laurence Knight, fusese un soţ fidel, ducînd o viaţă obscură într-o parohie de ţară, dar dacă ar fi fost în locul lui Davidson, şi-ar fi dat seama imediat ce urmăresc, nu acum cînd era uşor de observat, ci la numai cîteva minute de la prima noastră întîlnire. Domnul Knight, probabil, m-ar fi aţîţat şi ar fi găsit apoi o scuză ca să-şi retragă invitaţia.

Lui Davidson îi plăcea să vorbească fără înfloriturі, îşi formase o părere şi o anunţă :

— Nu ţi-ai fi putut niciodată cîştiga existenţa în domeniul artelor. Cred că eşti de acord, nu ?

Eram cu sufletul la gură. L-am aprobat.

— S-ar putea să merite totuşi să vii, continuă el, privind fix pavajul din faţa lui. Deşi încă mă îndoiesc.

În seara expoziţiei particulare, aşteptînd în apartamentul meu ora plecării, am văzut că dincolo de Hyde Park cerul se întuneca, vestind ploaie. Stînd la fereastră, mă tot uitam la ceas, deşi nu era încă timpul să plec, şi din nou am privit dincolo de copaci, la cerul plumburiu. Pe măsuţa de lîngă canapea, veioza ardea şi o carte pe care o lăsasem deschisă lucea la lumina lămpii.

Era linişte, camera nu mi se păruse niciodată atît de plăcută. O clipă am dorit să rămîn acolo, să nu plec. Ar fi fost uşor să stau acasă ; ar fi trebuit numai să dau un telefon şi să mă scuz. În adunarea aceea nimeni nu mi-ar simţi lipsa. Importanţa pe care i-o dădeam era numai invenţia mea şi nimeni în afară de mine n-o ştia. Am privit lampa şi canapeaua, aproape cu o undă de invidie.

Apoi m-am întors din nou spre fereastră, m-am uitat la ceas, impacientat că tot nu sosise ora plecării.

Partea a IV-a

ADÎNC IMPLICAȚI

XXXVII

MIREASMA FRUNZELOR ÎN PLOAIE

ÎN HOLUL CASEI LUI DAVIDSON. lumina puternică și zgomotul petrecerii din interior m-au luat prin surprindere. Davidson însuși îmi ieși în întîmpinare.

— Așadar ai hotărît că merită să vii, îmi zise.

Pe cînd îmi atîrnam paltonul, îmi declară :

— Azi-dimineață m-am întîlnit cu cineva care te cunoaște. Pronunță numele unei cunoștințe mai în vîrstă. Arde de nerăbdare să te întîlnească. Să-ți dau asta pînă nu uit. Era o carte de vizită cu adresa și numărul de telefon.

L-am întrebat dacă mai suferea amînare, dar Davidson se achitase de comision și nu-i mai acorda nici o importanță.

— Dacă vrei să rezolvi treaba asta la telefon, e unul sub scară. Vorbea pe un ton sever, ca și cum telefonatul era o artă complicată și ar fi fost o obrăznicie din partea mea să pretind că o stăpînesc. De fapt, Davidson, care se impusese de atîtea ori drept purtătorul de cuvînt al modernului și-și atîrna pe pereți arta cea mai nouă, nu reușise să se împace cu civilizația tehnică. Nu numai că surzea dintr-o dată dacă-și ducea receptorul la ureche, dar considera pînă și stilourile sau brichetele obiecte magice ale omului alb, de care nu voia nici să se atingă.

Pe cînd vorbeam la telefon, — convorbirea s-a dovedit fără importanță — singur cum mă aflam, am tras cu urechea la zvonul de glasuri ce venea dinspre camerele necunoscute. Simțeam o ușoară nervozitate, nu atît pentru că

s-ar fi putut să fie și Margaret acolo, ci ca și cum n-aș fi fost un bărbat de 40 de ani, obișnuit să mă mișc printre străini ; încercam senzațiile obișnuite doar la un om foarte tînăr.

Cînd în cele din urmă am intrat, m-am oprit undeva la marginea încăperii, încercînd să mă acomodez. Mi-am ferit privirea de imaginea oamenilor necunoscuți aflați acolo, privind pe fereastră, afară, în noaptea atît de neagră, încît terasa devenise invizibilă, — deși era numai nouă și eram în iulie ; undeva, tăind întunericul în două, se înșirau luminile din Regent's Park, sub ferestrele luminate, pavajul strălucea, ploaia nu începuse încă.

Apoi am pornit în jurul camerei, de fapt al celor două camere, căci, cu ocazia expoziției, ușile despărțitoare fuseseră larg deschise. Am numărat vreo 60—70 de persoane, dar în afară de Davidson, activ și prietenos într-un grup de tineri, nu întîlneam nici o figură cunoscută. Pe un perete lung atîrna un șir de picturi nonfigurative, în care forme geometrice erau învăluite într-o lumină turneriană. Pe celălalt, erau cîteva portrete cu trăsături îngroșate, nu chiar naturaliste, dar pe aproape. Am încercat să mă adun și să le studiez, dar n-am reușit.

M-am surprins retrăgîndu-mă în același refugiu la care recurgeam și la 20 de ani. Obișnuiam să-mi salvez propria demnitate luîndu-mi revanșa ca observator, și așa am făcut și acum. Da, majoritatea persoanelor de aici constituia o faună deosebită de cea pe care o întîlneai la dineurile lui Lufkin sau în jurul meselor, la ședințele cu Hector Rose ; o faună diferită, într-un înțeles tehnic exact : mai svelți, mai slabi, nu atît de musculoși, cu nervii la suprafață, cu vocile mai reținute ; mai puțin mîndri de puterea trupurilor lor decît mulți din colegii lui Lufkin și, totuși, puteam să pariez, că mulți dintre ei erau mai erotici. Acesta era unul dn paradoxurile care deosebeau persoanele de aici de oamenii de acțiune ; mă gîndeam la cunoștințe, de-ale mele, din anturajul lui Lufkin, care pășeau siguri de ei cu mersul legănat și degajat al unor condotieri ; dar nu ei erau cei mînați, mînați pînă la obsesie, de viața erotică, ci oameni cum ar fi doi sau trei dintre cei pe care-i vedeam în jurul meu în seara asta, cu obrajii supți și mișcări nesigure ; în loc să se arate îndrăzneți și siguri de ei ca prietenii lui Lufkin, aceștia arătau mai tineri decît vîrsta reală.

Curînd cineva m-a recunoscut şi am fost antrenat într-o discuţie în faţa unuia din tablourile nonfigurative. Eram cel mai bătrîn dintr-un grup de cinci-şase persoane şi mă tratau cu respect, ba chiar mi se adresau cu „domnule". Participau la tipul de discuţie pe care o ştiam pe dinafară în anii aceia, despre viitorul artei abstracte. Vorbeam cu fluenţa cuiva care mai folosise această tehnică, cu vocea omului matur, o voce exersată în discuţii de acest gen. Îmi spuneau „domnule", mă considerau eterodox, nu erau chiar atît de obişnuiţi cu dezbaterile sau atît de bine pregătiţi pentru tacticile de şoc. Nici unul nu bănuia că, cinci minute mai devreme, fusesem emoţionat şi mă simţisem pierdut.

În timp ce vorbeam, continuam să privesc peste ei, dincolo de ei, ca şi cum aş fi fost un tînăr care abia îşi croia drum în viaţă şi căuta pe la petreceri pe cineva care i-ar putea fi mai folositor decît cei cu care se afla în momentul acela. N-o zăream nicăieri, dar, pe măsură ce minutele se scurgeau, privirea îmi aluneca în toate părţile.

În cele din urmă am zărit-o. Se desprinsese din grupul ce se adunase de partea cealaltă a camerei ; vorbea cu o femeie şi gesticula, aşa cum o văzusem adesea, o mişcare ce-i scotea la iveală dintr-odată vioiciunea şi veselia. O fixam cu privirea : după un timp, ochii ni s-au întîlnit.

Ezită puţin în faţa unei picturi căreia lumea nu-i prea dădea atenţie şi rămase acolo singură. Lîngă mine, un tînăr sporovăia insistent, asaltîndu-mă cu întrebări plicticoase. Se îndreptă spre noi. Cînd ni se alătură, tînărul încetă trăncăneala :

— Continuaţi, ne încurajă Margaret.

Cineva începu să ne prezinte unul altuia.

— Ne cunoaştem de ani de zile, spuse blînd şi protector. Continuaţi, nu vreau să vă întrerup.

Cum stătea aşa, cu capul plecat, ascultînd, am privit-o o clipă ca şi cînd acum o vedeam pentru prima oară. Emoţia, un amestec de nerăbdare şi mulţumire mă năpădiseră, dar toate păreau să n-aibă nici o legătură, să nu fie declanşate de figura aceasta, care ar fi putut fi a unei străine oarecare. Palidă, mai degrabă delicată decît drăguţă, lipsindu-i foarte puţin ca să fie frumoasă, cu nările şi buzele armonios arcuite, dezvăluindu-şi gingăşia numai cînd zîmbea, — reliefa o figură interesantă, deşi nu avea genul de trăsături pe care în imaginaţia mea le admiram

cel mai mult și nici cele pe care i le atribuiam cînd mă gîndeam la ea.

Apoi, o dată trecut primul moment, mi-am dat seama că se schimbase. Cu cinci ani în urmă, cînd ne întîlnisem prima oară, ar fi putut trece drept o puștoaică ; dar acum, la treizeci de ani, își arăta vîrsta. La lumina lămpilor, în părul negru străluceau fire argintii ; tenul, pe care, cu amestecul ei de neglijență și mîndrie ascunsă, nu-și dădea nici un strop de pudră, era acum fardat ; avea riduri în jurul gurii și pe la ochi. Deodată mi-am amintit că pe vremea cînd o cunoscusem apăruseră cîteva vinișoare sparte înspre ureche, neobișnuite la o femeie atît de tînără, cu un ten atît de delicat. Acum erau acoperite cu pudră.

Aici, în mijlocul grupului, nu se simțea stînjenită, cum s-ar fi simțit pe vremuri. Vorbea puțin și fără emfază, părea o femeie într-un grup de bărbați tineri ; acum energia și forța ei naturală nu mai puteau fi ascunse.

Mi se părea că lumina devenise mai strălucitoare, tablourile se îndepărtaseră, mulțimea din cameră era mai gălăgioasă, vocile mă înpresurau, mi se adresau întrebări, dar eu mă retrăsesem din discuție. Uitîndu-mă înspre Margaret, ochii ni s-au întîlnit. Încă nu mă adresasem ei direct. În cele din urmă grupul s-a risipit și o clipă am rămas izolați ; nimeni nu ne auzea. Dar acum, că aveam această șansă, n-am putut vorbi. Întrebările pe care voiam să i le pun, după trei ani de tăcere, nu le puteam rosti. Eram ca un bîlbîit nevoit să pronunțe consoanele de care se teme. Ne-am uitat unul la altul, dar n-am putut scoate o vorbă. Între noi tăcerea devenise apăsătoare.

Am rostit cu greu cîteva observații stupide în legătură cu tablourile, întrebînd-o cum îi plac, o întrebare banală, de parcă aș fi avut în față o cunoștință plicticoasă, cu care trebuia să-mi fac porția de conversație. În mijlocul acestor banalități, vorbele mi-au ieșit singure din gură, mi-am auzit propria voce, încordată, aspră, intimă, întrebînd :

— Ce mai faci ?

Tonul ei era mai blînd, dar la fel de încordat :

— Nu, ce mai faci tu ?

Nu-și dezlipea ochii de la mine. Fiecare dorea ca celălalt să răspundă primul. Am cedat :

— Nu prea am multe să-ți spun.

— Spune atît cît e.

— Ar putea fi mai rău !

— Ai fost întotdeauna gata să înduri orice, nu-i așa ?

— Nu, viața mea nu e insuportabilă, i-am spus încercînd să-i dau o imagine veridică.

— Atunci ?

— E goală.

— Da, de asta mă temeam.

— Te temeai ?

— Lumea vorbește deseori despre tine, știi ?

Mulțimea ne presa din toate părțile, am fost despărțiți unul de celălalt. Înainte ca discuția să devină generală, bolborosi ceva ce suna a urare. Începuse s-o spună cu un zîmbet plin de nerăbdare, impacientat.

Pe cînd vorbeam cu noii veniți, am observat un bărbat înalt, destul de tînăr, detașîndu-se de un alt grup, șoptindu-i apoi ceva lui Margaret în timp ce ea se uita spre mine.

Arăta obosită, părea că vrea să plece acasă, dar imediat mi-a făcut semn să mă apropii.

— Nu l-ai cunoscut pe Geoffrey, nu-i așa ? îmi spuse. Era puțin mai înalt decît mine, foarte slab, cu mîini și picioare lungi, avea treizeci și cinci de ani, era arătos, o figură prelungă, cu ochi frumoși și cute adînci în jurul gurii. Ținuta capului denota emfază; unii l-ar fi considerat mîndru de înfățișarea lui, dar cînd ne-am strîns mîna, n-avea nimic arogant în el. Îi era la fel de greu să înjghebe o conversație cum îmi fusese și mie în urmă cu cîteva minute și tot ca mine deschise în mod stupid discuția spunînd ceva despre tablouri. Auzise de mine și de Margaret cu mult înainte să se căsătorească cu ea. Acum adoptase un mod excesiv de prevenitor de a se comporta, nefiresc — după cum mi s-a părut, — pe cînd îmi cerea părerea despre tablourile care-l interesau și mai puțin decît pe mine.

Margaret zise c-ar trebui să plece. Helen îi aștepta acasă.

— E cumnata mea, îmi explică Geoffrey încă foarte stînjenit și deosebit de atent față de mine. A rămas să stea cu copilul.

— Ea tot n-are copii ? am întrebat-o pe Margaret.

Îmi aminteam de timpurile cînd, fericiți noi înșine, făcusem planuri pentru fericirea sorii ei. Conspirațiile fericirii. Margaret dădu din cap în semn că nu :

— Nu, draga de ea, n-a avut noroc.

Geoffrey o privi și spuse, cu ceea ce consideram eu că trebuie să fie vocea lui sigură de doctor :

— Mare păcat că nu i s-a dat un sfat competent încă de la început.

— Copilul vostru e bine ? mă adresam amîndurora, dar, de fapt, tot pe Margaret o întrebam.

Geoffrey fu cel care-mi răspunse :

— E bine, zise. Sigur că dacă nu ești obișnuit cu copii așa mici, ai putea fi tentat să-l supraapreciezi. De fapt, în ceea ce privește dezvoltarea lui generală, s-ar putea clasa cu siguranță printre primii 10% dintre copiii de vîrsta lui, dar nu cred că s-ar clasa printre primii 5%.

Vocea îi era neobișnuit de impersonală și obiectivă, dar în ochi i se citea dragostea. Continuă cu același ton pretins obiectiv cu care profesioniștii socotesc că-și pot ascunde mîndria :

— Nu mai departe decît ieri, ca să-ți dau un exemplu, a demontat o lanternă și a remontat-o. Ceea ce eu n-aș fi putut face nici la patru ani.

Conștient de tăcerea lui Margaret, mi-am exprimat uimirea. Tonul vocii lui Geoffrey se schimbă și, cînd mi se adresă din nou, avea ceva dur, trufaș, vindicativ :

— Ar fi mai bine să vii să te convingi singur.

— Nu, nu i-ar face plăcere, spuse repede Margaret.

— De ce să nu vină să ia masa de prînz cu noi, cînd ar putea vedea și băiatul ?

— Ți-ar produce prea mari încurcături. Margaret mi se adresa direct.

— I-am răspuns lui Geoffrey :

— Cu multă plăcere.

Imediat după aceea, Margaret spuse hotărît că trebuia să plece acasă. I-am condus pînă în hol, unde, prin ușile deschise, se auzea zgomotul ploii. Geoffrey fugi s-aducă mașina, iar Margaret și cu mine am rămas unul lîngă altul, privind afară în întunericul de pe terasă, uitîndu-ne, în lumina ce răzbătea prin ușa deschisă, cum băteau rafalele de ploaie. Ploaia șfichiuia pavajul, ricoșînd ; aerul se răcise ; pomii emanau o mireasmă proaspătă, făcîndu-mă să mă simt o clipă liniștit. Liniștit în momentele astea în care nemaiputînd fi sigur de nimic, eram totuși sigur că numai liniștit nu puteam fi.

Nici unul dintre noi nu s-a întors spre celălalt. Mașina veni pe lîngă bordură, șiroaiele de ploaie strălucind în lumina farurilor.

— Ne vedem, deci ? îmi spuse cu o voce joasă, lipsită de relief.

— Da, am răspuns.

XXXVIII

SEMNIFICAȚIA UNEI CERTE

STÎND LA MASĂ ÎNTRE MARGARET și Geoffrey Hollis, voiam să fiu amabil cu el.

Afară soarele strălucea. Era momentul, din mijlocul zilei, cînd totul pare adormit. În grădina Summer Place nu era nimeni. Singurul sunet care intra prin ferestrele deschise era fîșîitul monoton al autobuzelor pe Fulham Road. Sosisem de un sfert de oră și discutam, toți trei, ca și cum am fi fost toropiți de căldură. Geoffrey avea o cămașă deschisă la gît și Margaret purta o rochie ușoară. Am mîncat ouă fierte și salată și n-am băut decît apă cu gheață. Din cînd în cînd, Geoffrey și cu mine schimbam între noi constatări politicoase, referitor la serviciile noastre.

În sufragerie, o oază de răcoare după căldura străzii, tot ce ne spuneam suna plin de amabilitate.

Ascultam ce înseamnă să fii doctor de copii, despre orele de consultații la cabinet, vizitele la spital, procentajul nopților în care se putea aștepta să fie chemat la un pacient. Era util ; era devotat ; nu-și căuta propria plăcere în această profesiune, după cum nu-și căuta satisfacții în mîncarea pe care o mînca și nici în felul în care vorbea despre activitatea lui. Recunoștea că în unele privințe fusese norocos.

— În orice caz, în comparație cu alți medici, spunea Geoffrey ; un medic cu oricare altă specialitate, se ocupă de pacienți a căror situație, cu timpul, e normal să se înrăutățească. Marea majoritate a copiilor, însă, se vor simți, dimpotrivă, tot mai bine. Îți lasă alt gust, știi, și asta e o compensație.

Mă provoca ; era o meserie de invidiat, era admirabilă. Îmi venea să-i dovedesc că nu-i așa.

Îndoindu-mă de mine însumi, am schimbat subiectul. De dragul conversației, l-am întrebat ce părere avea despre unele știri apărute în ziarul de dimineață.

— Ah, da, spuse cu indiferență, a pomenit ceva despre asta un părinte care a trecut pe la mine.

— Dumneata ce crezi ?

— N-am nici o idee.

— E destul de limpede, nu ?

— Poate, replică el. Dar nu citesc ziarele de dimineață.

— Ești chiar atît de ocupat ? încercam eu să fiu un interlocutor plăcut.

— Nu, zise el cu plăcere, dîndu-și capul pe spate, ca cineva care gustase dintr-o mîncare aleasă. E o politică pe care am adoptat-o. Acum douăsprezece luni ne-am hotărît să nu mai luăm nici un cotidian. Mi se părea că de cele mai multe ori îmi strica ziua, făcîndu-mă să mă simt oarecum nefericit, fără nici un folos, diminuîndu-mi în mod vizibil eficiența. Nu cred că e cazul să mai sporim numărul nefericiților din lume, chiar dacă e vorba numai de nefericirea mea. Așa că am hotărît că lucrul cel mai înțelept e să încetăm să mai luăm ziarul.

— Eu n-aș putea face așa ceva, am replicat.

— Vorbesc foarte serios, spuse Geoffrey. Dacă cei mai mulți dintre noi nu s-ar întinde mai mult decît le este plapuma și nu s-ar concentra decît asupra lucrurilor pe care le putem cu adevărat influența, ar fi mai puțină tensiune în jurul nostru și am acorda mai multe șanse forțelor înțelegerii și ale luminii.

— E un mod foarte periculos de a judeca lucrurile, îi spusei.

Mă provoca din nou. Ușoara enervare, care nu mă părăsise în timpul mesei, mi se simțea în voce ; de data aceasta socoteam că am o scuză. Parțial, pentru că acest gen de autoliniștire devenise ceva comun printre unele dintre cunoștințele mele și n-aveam încredere în ea. Parțial, pentru că Geoffrey însuși îmi părea plin de el, vorbind cu superioritate despre lucruri pe care nu le cunoștea, și ca atîția alții care duceau o viață folositoare și decentă, ca mulți chiar dintre cei care aveau un suflet curat, părea că se izolase în egoismul său.

Deodată, Margaret mi se adresă :

— Are perfectă dreptate.

Zîmbea. Încerca să vorbească pe un ton de conversație ușoară, așa cum încercasem și eu să vorbesc cu Geoffrey, dar era îngrijorată și furioasă.

— Ce te face să spui asta ?

— Trebuie să ne ocupăm de lucrurile asupra cărora putem acționa.

— Nu cred, i-am răspuns enervîndu-mă, că poți să te izolezi complet de viața celor din jurul tău. Și dac-o faci, sînt sigur că tu ai de pierdut.

— Cum adică de pierdut ?

— De pierdut ca persoană. Întocmai ca ființele prea optimiste care refuză să vadă orice este dureros. Socot că te desconsideri dacă refuzi să-ți înduri suferințele și să-ți trăiești bucuriile.

Margaret îmi zîmbi ușor malițios, ca și cum ar fi fost mulțumită că furia mea o depășise pe a ei.

— Necazul, zise, cu oamenii prea realiști ca tine, este că deveniți exasperant de nepractici cînd trebuie să acționați. Tu nu-l consideri pe Geoffrey realist, dar nici nu-ți dai seama cu cît este mai practic decît tine. Îi place să se ocupe de copii și-i place să fie fericit. Nu te-ai gîndit că nimeni în afară de tine nu-și mai pune problema dacă se „desconsideră" sau nu ?

Ieșisem prost din această discuție ; n-o puteam înfrînge. Mă simțeam jignit pentru că îi luase apărarea atît de vehement.

La rîndul meu, m-am pomenit vorbindu-i cu scopul de a o răni.

I-am reamintit că nu-mi plăcuseră niciodată rețetele fericirii, — ca cele ale prietenilor tatălui ei, de acum douăzeci de ani, — care nu puteau da roade decît în cazul unor persoane excesiv de privilegiate.

— Ca să spun drept, m-am uitat întîi la Geoffrey, apoi la ea, nici rețetele voastre nu mi se par cu mult mai bune. Întreaga voastră atitudine este de neconceput, afară doar dacă ați avea din întîmplare una din acele puține slujbe eminamente caritabile și dacă amîndoi ați proveni întîmplător din familii care au fost obișnuite să facă bine mai degrabă decît să accepte binele ce li se oferă pe tavă.

— Lewis, — îmi pronunța numele pentru prima oară de trei ani, dar cu furie, — nu ești drept !

— Nu ? am întrebat-o, urmărind cum roșeața îi acoperă obrajii.

— Nu neg, spuse Geoffrey cu exasperantă imparțialitate, cu un zîmbet mulțumit și înțelept, că s-ar putea să ai oarecum dreptate.

— Insinuezi că eu patronez pe cineva ? strigă ea.

— Nu mă refer la persoane, n-aș spune. Dar cînd te gîndești la aspectele sociale, e limpede că asta faci.

Ochii îi erau întunecați și aruncau scîntei ; cu obrajii în flăcări, era așa cum mi-o aminteam cînd se înfuria ; îi creștea adrenalina, paloarea feței dispărea și arăta minunat.

— Trebuie să recunosc, zise Geoffrey împăciuitor, că înclin să-i dau lui dreptate.

— Presupun că acuș-acuș mă scoateți și snoabă ? Și ochii-i plini de scîntei erau ațintiți asupra mea.

— Într-o oarecare măsură, da.

Geoffrey îi aminti că e unu și jumătate și trebuie să-i dea lui Maurice să mănînce. Furioasă pe mine, fără o vorbă, luă cu brațele-i puternice tava și ne conduse spre camera copilului.

— Iată-l, zise Geoffrey, de cum zărirăm copilul.

Țarcul era așezat în afara unui con de lumină puternică. Stînd rezemat de gratii, ca un animal în cușcă la grădina zoologică, rupea metodic o revistă în bucățele. Nu aveam alt termen de comparație decît băiețelul fratelui meu și, în ciuda celor ce aflasem despre îndemînarea lui precoce, n-o prea sesizam. Îl vedeam rupînd pur și simplu hîrtia cu acea solemnă ineficiență concentrată, caracteristică tuturor copiilor, care făcea ca mișcarea mîinii și a cotului să se asemene cu mișcările unui bețiv, filmate cu încetinitorul.

Nu m-am dus lîngă el, ci am continuat să-l privesc, după cum și el, chiar după ce Margaret i-a vorbit, și-a continuat obsedanta îndeletnicire. Era, și constatarea m-a rănit deși eram pregătit, un copil neobișnuit de frumos. Genele jucaseră una din festele lor și adunaseră la un loc tot ce era mai frumos la părinți și bunici, încît, chiar și sub grăsimea de bebeluș în care era învăluit, se puteau distinge ovalul frumos al feței ce aparținea mamei și portul frumos al capului moștenit de la tată. Era ușor să ți-l imaginezi cum va arăta mai tîrziu : un tînăr brunet, interiorizat, greu abordabil, cîștigîndu-și admiratori tocmai din această cauză.

Margaret îi spuse că masa e gata, dar el răspunse că nu vrea să mănînce.

— Dar ce vrei ? întrebă ea cu blîndețea naturală cu care se purta cu cineva iubit.

Băiețelul strîngea în mînă o minge de ping-pong și, de cum îl ridică din țarc, începu s-o bată de oglinda de deasupra căminului și apoi de un tablou de lîngă pătuțul lui.

Geoffrey plecă să aducă ceva ce lipsea de pe tavă, dar copilul nici nu băgă de seamă și continuă să se joace cu mingea. Pe cînd se juca, i-am urmărit mișcarea elastică a umărului. Margaret îmi zise :

— Arată bine.

— E destul de mare pentru vîrsta lui, mi-am exprimat admirația.

Îmi zîmbea. Trecuse peste ceartă, datorită prezenței fiului său. Așa cum ședea alături de copilul care-i ajungea pînă la coapsă, nu reușea să ascundă motivul pentru care la petrecerea tatălui ei păstrase tăcerea, în timp ce Geoffrey fusese atît de volubil : pasiunea ei pentru copil. Îi îndulcise și-i împlinise trăsăturile feței, iar corpul devenise lax. Îndurerat din nou, așa cum fusesem și din cauza frumuseții copilului, mi-am dat seama că n-o văzusem niciodată atît de tandră.

— Îi place să poată zburda de colo-colo, zise.

Știam ce vrea să spună. Ca mulți oameni sensibili, își dorise deseori, în special înainte de a fi dobîndit încrederea că poate să facă un bărbat cu adevărat fericit, ca propria-i copilărie să fi fost mai puțin rafinată, să fi fost mai aspră, mai aproape de pămînt.

Am spus ceva ca să-i arăt c-am înțeles. Îmi zîmb' din nou, dar Maurice începu să urle, furios că vorbea cu altcineva.

Cît i-a dat să mănînce, am rămas în afara atenției celor trei, aflați într-un cerc luminat de razele soarelui ce poleiau picioarele scăunelului înalt. Geoffrey stătea într-o parte, Margaret în față, copilul privind-o fără să clipească. După două sau trei linguri, n-a mai vrut să mănînce pînă nu i-a cîntat. Ascultînd-o, mi-am dat deodată seama că în timpul cît fusesem împreună n-o auzisem nici măcar o dată cîntînd. Cînta cu o voce neașteptat de puternică și de profundă ; copilul nu-și lua ochii de la ea.

Sunetul puternic umplea camera ; Geoffrey, zîmbind, privea băieţelul ; raza de soare cădea la picioarele lor, ca şi cum ar fi fost la teatru în mijlocul scenei şi reflectorul era uşor dereglat.

Masa se sfîrşise. Geoffrey dădu copilului o bomboană ; o clipă în cameră se lăsă o tăcere mormîntală. Continuau să şadă cu cercul de lumină în jurul picioarelor, Margaret continuînd să privească copilul, fără să-şi dea seama sau poate crezînd că n-o observă nimeni. Apoi, după o clipă ridică capul şi am simţit mai mult decît am văzut, căci mă uitam în altă parte, că privirea ei se mutase de la copil la mine. M-am întors spre ea. Nu-şi plecă ochii, dar faţa-i deveni deodată tristă. Doar o secundă. Îşi întoarse din nou privirea spre copil şi-l luă de mînă.

Nu durase decît o secundă, dar acum ştiam. Dacă nu mi-aş fi dorit-o atît de tare, ar fi trebuit să-mi dau seama dinainte, de cînd ne despărţisem după petrecerea tatălui ei sau în mod cert de cînd se ciondănise cu mine, la masă, apărîndu-l pe Geoffrey. Ştiam acum că nu se eliberase de mine, după cum nici eu nu mă eliberasem de ea.

În camera călduroasă, zgomotoasă acum din cauza strigătelor copilului, n-am simţit nici premoniţia, nici responsabilitatea, nici vinovăţia care mi-ar fi părut inevitabile la altul, ci o totală exaltare, ca şi cum dintr-o singură mişcare aveam în braţe bucuria şi viaţa mea devenise miraculos de simplă. Nu exista nici o teamă care să-mi umbrească bucuria. Mă simţeam doar fericit şi împăcat cu toate.

XXXIX

ILUZIA INVIZIBILITĂŢII

ERA O DUPĂ-AMIAZĂ DE SEPTEMbrie, cînd, pentru prima oară de cînd se căsătorise, aşteptam să mă întîlnesc cu Margaret singură. Participasem în acea zi la discuţia cu Gilbert Cooke privind viitorul lui în minister. Cu jumătate de oră înainte ca să plec la întîlnire, intră, după ce aflase deja de la Hector Rose că avea să-şi păstreze slujba.

— Deci i-am tras pe sfoară, spuse nu atît cu plăcere, cît mai degrabă triumfător, acesta fiind modul în care el, care nu prea se aştepta la succese, avea obiceiul să se

bucure ori de cîte ori reușea. De fapt, acum avusese mai mult decît succes, căci, deși nu ocupa un post prea mare, își rezolvase, însă, pe viață problema carierei. Hector Rose lua hotărîri definitive în legătură cu fiecare om din departament care-și manifesta dorința de a-și continua activitatea în serviciu. O dată pe săptămînă, un comitet de patru oameni, printre care mă număram și eu, se întrunea pentru un fel de examinare. Curînd avea să vină și rîndul lui George Passant.

— Nu mai poate interveni nimic de acum înainte, nu-i așa ? mă întrebă Gilbert, cu obrajii în flăcări, cu ochii injectați.

I-am spus că propunerea lui Rose va trebui acceptată.

— Al naibii să fiu, strigă Gilbert, dacă m-am așteptat vreodată să-mi sfîrșesc viața ca funcționar civil.

— Dar la ce te așteptai ?

Știam că-i va veni destul de greu să-mi dea un răspuns, căci în ceea ce privește cariera sa fusese totdeauna neașteptat de vag și lipsit de ambiții.

— Oh, zise oarecum încurcat, a fost o vreme cînd mă gîndeam că voi reuși să fac ceva ca militar. Asta a fost înainte ca doctorii să mă stopeze. Apoi îmi făcusem socoteala că aș putea aduna o sumă frumușică cu rechinu' de Lufkin. Nu știu ce să zic. Dar ultimul lucru la care mă așteptam era să rămîn definitiv aici. Și ca să-ți spun tot adevărul, izbucni el, niciodată nu m-am considerat destul de deștept pentru asta !

În mod paradoxal, în sens limitat, nici nu era deștept ; nu avea nimic din acuratețea juridică și din luciditatea unui funcționar civil de înaltă clasă ; această deficiență avea să-l împiedice să ajungă prea departe, lucru de care Rose și ceilalți își dăduseră seama. Mai mult ca sigur că va mai urca un singur eșalon și acolo se va opri.

Totuși, făcuse figură frumoasă în fața acelor oameni atît de deosebiți de el. Era atît de puțin înțepat, încît și Rose și-a mai lăsat morga deoparte și asta i-a făcut plăcere. Uneori, refuzul său de a păstra distanțele, obiceiul de a se băga în sufletul omului erau, în mod paradoxal, acceptate de indivizi corecți și formaliști. Hector Rose și colegii săi nu-l supraapreciau ; acumulaseră prea multă experiență și judecau lumea mult prea la rece. Aveau, probabil, dreptate să-l mențină. Totuși, chiar dacă ar fi

existat mai multe îndoieli în legătură cu capacităţile lui, ar fi fost menţinut pentru că aceşti oameni respectabili îl simpatizau.

Mă întrebam ce ar fi gîndit ei dacă ar fi ştiut de activităţile năstrușnice ale lui Gilbert. Ar fi fost oare surprinşi să afle, de pildă, că în după-amiaza aceea, pe cînd şedea în biroul meu, eu, — care-i eram de doisprezece ani prieten şi de cîţiva ani şef, — mă temeam de el ? Vreau să spun că mă temeam de apucăturile sale de detectiv. N-aş fi îndrăznit să-mi scape nici cel mai mic indiciu că aveam de gînd s-o şterg la ora ceaiului. Chiar şi acum mă feream de antenele lui, ca şi cum ar fi putut să-mi afle secretul din aer.

Aşa că, lac de apă şi agitat, eram în întîrziere cînd am ajuns, în sfîrşit, la cafeneaua din faţa staţiei de metrou de la St. James's Park. Margaret era acolo, şi mai multe mucuri de ţigară se adunaseră în scrumieră. Părea îngrijorată, dar nu mă privea cu reproş şi era bucuroasă.

— Am să-ţi explic de ce am întîrziat.

— Nu contează, bine că ai venit.

— Nu, lasă-mă să-ţi spun. I-am explicat că nu puteam să scap de Gilbert, şi-mi fusese teamă să nu descopere că mă întîlneam cu ea.

— Ah, bine, zise. Vorbea ca şi cum nu recunoscuse faţă de ea însăşi ideea că avea ceva de ascuns. În clipa aceea, obrajii i s-au îmbujorat de fericire şi de un fel de jenă sfidătoare. Sigură pe ea, începu să mă întrebe cu ce mă ocupam.

I-am mărturisit că nu făceam nimic important.

— Nu, insistă ea, energică şi cu vioiciune, nici măcar nu ştiu unde locuieşti. Tu ştii mult mai multe despre mine decît ştiu eu despre tine.

Am informat-o la ce lucram, că nu mă mai simţeam la fel de fascinat de tabla de şah a puterii. În viaţa oficială urcasem pînă unde îmi dorisem.

— Mi-am dat eu seama, spuse cu plăcere, înţelegîndu-mi prezentul mai mult decît trecutul.

— Nu ştiu dacă toate acestea s-ar fi întîmplat dacă n-ai fi fost tu.

— S-ar fi întîmplat.

Ceştile cu ceai erau aburinde, mucurile de ţigară mocneau în scrumierele metalice, în aer plutea un miros acru.

O vedeam ca și cum ecranul fumuriu al grijilor mi-ar fi fost smuls de pe ochi. Cu douăzeci de minute mai devreme, stăteam pe ghimpi ca nu cumva cineva, Gilbert de pildă, să treacă prin fața vitrinei și să ne vadă împreună. Acum, deși ne zîmbeam unul altuia și figurile noastre ne-ar fi trădat oricărei cunoștințe, simțeam că păstrarea secretului nu mai contează sau mai exact că nimeni nu ne putea vedea. Fusesem învăluit de una din acele stări provenite din înțelegere, dorință și bucurie, în care ne păream nouă înșine anonimi și în afară de orice pericol. Era o stare care se dovedise periculoasă pentru unii bărbați discreți, intrați într-o poveste de dragoste extraconjugală, cînd deodată, cuprinși de o fericire uimitoare, se comportă ca și cînd ar fi invizibili.

Ținea mîna pe masă și i-am atins degetele. Făcusem deseori dragoste, nu mai constituiam o surpriză unul pentru celălalt, dar, atingîndu-i mîna, m-am înfiorat ca și cînd ar fi fost o îmbrățișare totală.

— Lasă-mă să-ți vorbesc.

— Nu putem lăsa lucrurile așa cum sînt ?

— Tu crezi că putem ?

— Ar fi mai bine să le lăsăm, măcar un timp. Vorbea pe un ton pe care nu-l mai auzisem, — un ton în care se împleteau bucuria și frica, sau poate ceva mai acut decît frica.

— Am fost pe vremuri mare expert în a lăsa lucrurile așa cum sînt pentru un timp, i-am răspuns, și n-am avut prea mare succes.

— Acum ne-am găsit liniștea, începu ea. Și adăugă : Cînd s-a spus un lucru, nu mai putem reveni asupra lui.

— Știu. Am tăcut amîndoi. M-am surprins încercînd, ca atunci, cu ani în urmă, să-mi găsesc cuvintele. De data aceasta imposibilitatea de a mă exprima era și mai chinuitoare pentru cineva obișnuit să mînuiască vorbele. Apăruse mutenia ce mă cuprindea doar în momentele în care eram presat să-mi exprim sentimentele. Am rămas același, spusei într-un tîrziu, ca atunci cînd ne-am întîlnit prima oară.

A rămas împietrită, fără să scoată o vorbă.

— Sper, am continuat, rostind cu greu cuvintele, că nici tu nu te-ai schimbat.

Zise :

— Nu speri, ci ştii.

Camera se întunecase. Afară, soarele dispăruse. Vocea-i uşoară, încrezătoare, deveni aspră din cauza curiozităţii şi a bucuriei prezente :

— Cînd ai ştiut sigur că nici tu nu te-ai schimbat ?

— Acum cîtva timp.

— În seara aceea, la tata ?

— Poate şi mai demult, i-am răspuns. M-am gîndit foarte mult la tine. Dar mi-a fost teamă să nu mă înşele imaginaţia.

— Cînd anume în seara aceea ?

— Cred că atunci cînd te-am văzut stînd acolo, înainte să ne vorbim.

Am întrebat-o :

— Tu cînd ţi-ai dat seama ?

— Mai tîrziu. Apoi adăugă : Dar doream să vii în seara aceea.

— Dacă nu ne-am fi reîntîlnit atunci, tot ne-am fi văzut curînd, am asigurat-o.

— I-am vorbit tatălui meu despre tine. Mă amăgeam pe mine însămi, dar de fapt încercam să-mi măresc şansele de a te întîlni.

— Nu trebuia să-ţi faci griji, aş fi rezolvat eu problema asta.

— Nu-mi fac griji, zise. Dar voiam doar să-ţi spun că vina e a amîndurora.

În ochii noştri vinovăţia părea ceva îndepărtat şi destul de greu de conceput. Fericirea ne umplea de propria-i virtute.

N-am mai vorbit nimic, în afara unor fleacuri. Da, cînd Helen va mai putea veni să stea cu copilul, mă va anunţa. Trebuia să plece. Am ieşit împreună în stradă, unde lumina avea acea densitate specială ce conferă feţei trecătorilor atît blîndeţe cît şi claritate. Siluetele treceau pe lîngă noi, plutind parcă. Pe cînd o priveam pe Margaret punînd piciorul pe scara taxiului, m-a strîns uşor de mînă.

XL

FERICIRE ŞI AMĂGIRE

PESTE O SĂPTĂMÎNĂ, ÎN ACEEAŞI cafenea, Margaret şedea în faţa mea, cu o privire deschisă pe chipu-i blînd, ca şi cum ar fi trăit intens momentul prezent. Cînd o cunoscusem prima oară, fusesem uimit de capacitatea ei de a se înveseli imediat şi capacitatea asta continua să mă uimească şi acum. Nu existaseră niciodată momente în care dragostea noastră să se fi stins cu desăvîrşire ; lucru ce i s-ar fi putut lesne întîmpla unuia ca mine. Existaseră încleştări, resentimente şi momente cînd nu ne agream unul pe celălalt, dar niciodată curmarea totală a oricărui sentiment.

În cercul de lumină provenit de la mica veioză de pe masă, o vedeam surîzînd. Dincolo de fereastră, lumina după-amiezei se estompă şi feţele trecătorilor se profilau clar. Privea totul cu atenţie, cu aviditate şi mulţumire, hotărîtă să se bucure din plin de această clipă.

— E la fel ca săptămîna trecută, strigă ea. Dar săptămîna trecută era parcă o idee mai întuneric, nu ?

Nu dispunea de prea mult timp. Trebuia să fie acasă pe la şase, ca sora ei să poată pleca. Cu un amestec de triumf, umilinţă şi jenă îi mărturisise lui Helen că se întîlnea cu mine.

M-am gîndit că nu era obişnuită să mintă. Pînă acum nu făcuse nimic necinstit, de care să-i fie ruşine.

Era fericită aşa cum şedea acolo, în faţa mea. Dar ştiam că, pentru prima oară în viaţa ei, într-o oarecare măsură se prefăcea. Ceea ce-mi spusese acum o săptămînă, cînd îi mărturisisem dragostea mea, era adevărat. Pe cînd stăteam de vorbă, simţea o mulţumire pe care nu şi-o putea stăvili. Împreună, ne dădeam seama că trăiam o viaţă mai plină de bucurii ca niciodată. Dar pentru ea, nu pentru mine, era aproape ireală. O minunată iluzie. Realitate era numai atunci cînd se întorcea la soţul ei şi la copil.

Într-o căsătorie mai nefericită decît a ei, nu puteam să uit cum, întorcîndu-mă la Sheila, seara, nu mă aştepta decît o singură compensaţie : un sentiment de linişte morală. Eram sigur că în căminul lui Margaret, într-o căsătorie aridă, de n-ar fi existat copilul, nici ea n-ar fi cunoscut decît tot o astfel de linişte. Realizase asta cînd la întoarcerea acasă, după întîlnirea noastră, dăduse cu

ochii de copil. Vederea lui nu reușise să-i șteargă din minte întîlnirea noastră, ci doar să-i intensifice satisfacția și senzația de irealitate.

Tocmai această irealitate trebuia s-o înfrîng. Dar parcă ezitam : trăiam într-o armonie atemporală. Puteam continua să stăm de vorbă, era o conversație mai calmă decît o împărtășiseră multe căsătorii perfecte, pe care n-o puteau întrerupe nici telefonul, nici vocea vreunui copil. Dar dorința mea era mult prea mare. Nu mă puteam mulțumi cu atît.

Din nou îmi căutam cuvintele pentru a exprima ce aveam de spus.

— Ți-am spus, începui eu, că sentimentele mele au rămas aceleași, dar este totuși o deosebire.

— Care anume ? întrebă ea reținută, cu neîncredere.

Continuai :

— În perioada cît am fost împreună tu erai cea care avea dreptate și eu greșeam.

— N-are importanță.

— Ba are, pentru că acum lucrurile s-au cam schimbat. Sper că a intervenit la mine o metamorfoză ; în orice caz în ceea ce-mi dorese. Ochii îi străluceau ca atunci cînd era cuprinsă de furie : nu scoase o vorbă.

Continuai :

— Îmi doresc pentru noi doi exact ceea ce tu ai dorit întotdeauna.

— N-am crezut c-am să te aud vreodată vorbind astfel !

Fusese un strigăt de bucurie, dar, într-o clipă, tonul ei se schimbă.

— S-au mai transformat și alte lucruri, zise.

Apoi privindu-mă drept în ochi :

— Ești sigur ?

Într-un răstimp atît de scurt încît nu-l puteam măsura, dispoziția i se modificase în chip neobișnuit, trecînd de la triumfătoare bucurie la amărăciune și jenă și apoi la grijă față de mine.

— Nu, izbucni ea, îmi retrag cuvintele, n-ar fi trebuit să-ți pun întrebarea. Căci n-ai fi putut face ce ai făcut dacă n-ai fi fost sigur.

— Am certitudinea dorințelor mele. După cum ți-am spus, sper că m-am schimbat, dar de asta nu pot fi chiar

sigur, e greu să știi precis ce se întîmplă în propria-ți viață.

— Sună curios, venind tocmai de la tine. Din nou dispoziția i se schimbase ; îmi zîmbea cu afectuos sarcasm. Voia să spună că era obișnuită să-și urmărească îndeaproape propriile-i sentimente. Acum, descoperise același lucru și la mine. Atît de diferiți la suprafață, la acest nivel nu ne deosebeam deloc. Poate că tocmai aici și numai aici fiecare ieșea în întîmpinarea celuilalt.

— O dată sau de două ori, i-am spus, m-am trezit brusc și-am constatat că viața mea o ia pe un făgaș neașteptat. A fost o vreme cînd credeam că-mi cunosc bine forțele care mă mînă din spate, dar acum par mai misterioase decît de obicei, deși nu sînt mai slabe. Nu se întîmplă același lucru și cu tine ?

— S-ar putea.

Apoi adăugă :

— Dacă e așa, e înspăimîntător !

— Pe mine m-a făcut mai puțin doritor să accept... M-am oprit o clipă.

— Ce să accepți ?

— Propria-mi natură ; sau în orice caz acea parte a ei care ne-a făcut atîta rău la amîndoi.

— N-a fost numai vina ta, zise ea.

Am răspuns :

— Nu, nu întru totul. Sînt de acord. Nu-mi asum toată vina, nu mai mult decît e necesar.

Am tăcut amîndoi ; unul din acele momente de tristețe ce apar în clipele de mărturisiri reciproce, întocmai ca într-o scenă de violență.

Rupse tăcerea, vorbind cu blîndețe, aparent realistă. Dacă ar fi posibil s-o luăm de la început, ai fi într-o situație penibilă, nu-i așa ? În special față de cei care cunosc povestea noastră.

Am dat din cap aprobator.

— Li s-ar părea nespus de penibilă, în cel mai bun caz, zise.

— Ar fi oarecum îndreptățiți, i-am răspuns.

— N-ai prea mare experiență în a apărea într-o situație penibilă, așa-i ? Ți-a trecut măcar prin cap cît de umilitor ar fi ? În special că lumea te consideră atît de înțelept și stabil în sentimente ?

— Pot să trec peste asta.

— S-ar putea să nu fie tocmai plăcut. Cei care ţin la tine vor da vina pe biata Sheila, iar cei cărora le eşti antipatic vor spune că a fost întotdeauna ceva în neregulă cu tine şi că doar acum ţi-ai dat arama pe faţă.

— Deseori duşmanii te judecă mai corect decît prietenii.

— Nu-i adevărat. Este genul de observaţie ce pare profundă, dar de fapt e absolut gratuită. O spuse cu dragoste.

Cafeneaua se golea. Se apropia timpul să ne despărţim. Zise pe un ton aspru şi grav :

— Dar ce cred alţii despre tine, poate că ai dreptate, nu e lucrul cel mai important. Important e că nu prea eşti obişnuit să te porţi urît ; n-am dreptate ?

— Am făcut şi lucruri urîte.

— Dar nu atît de urîte.

— Felul în care m-am purtat cu tine înainte, e mai urît decît orice ar trebui să fac acum.

— Atunci, îţi dai seama de ceea ce-mi ceri să fac eu. Se referea la răul făcut altora, cînd ar fi trebuit să acţioneze împotriva principiilor şi a naturii ei.

— Crezi că nu sînt conştient de asta ?

Spuse :

— Nu eram tocmai sigură.

Şi totuşi, deşi părea realistă, un nimb de fericire ne învăluia pe amîndoi. În mod straniu, mi-am amintit de noaptea cînd Lufkin, la apogeul puterii, şi-a permis un vis romantic, de a se retrage la Monaco. Şi ea se referea la un viitor pe care în adîncul sufletului nu se aştepta să-l vadă înfăptuindu-se. De obicei ea privea lucrurile mai realist ; de data aceasta era invers. Faţa, pielea, ochii, totul radia fericire ; şi totuşi ceva o făcea să plutească, pe aripile unui vis.

Nu mă îndoiam că, rămasă singură, îşi va repeta de nenumărate ori tot ceea ce-i spusesem.

Îmi vorbi din nou blînd, rezonabil, apropiat :

— De-ar fi s-o putem lua de la început, mi-ar fi teamă pentru tine.

— Am nevoie de asta...

— Ai şti, continuă ea, ai şi spus că ştii ce înseamnă pentru mine să mă reîntorc la tine. Te-ai simţi mai obligat decît s-ar cuveni. Dacă lucrurile ar merge vreodată prost şi ar începe să-ţi fie din zi în zi mai greu decît îţi

poți imagina, atunci mi-e teamă că te vei simți obligat să rabzi tot restul vieții.

— Nu trebuie să te temi.

— Totuși mă tem puțin.

Putea vorbi deschis, la fel puteam și eu, — în timp ce, la lumina lămpii de pe masă, speranțele noastre prindeau contur, luîndu-ne cu ele într-o gigantică lume a mulțumirii. Speranțele noastre nu mai aveau nici o legătură cu sinceritatea, cu îndoiala exprimată de cuvintele pe care le rosteam.

XLI

SFÎRȘITUL UNEI EPOCI

DUPĂ ACEASTĂ A DOUA ÎNTÎLNIRE

și înainte de a putea stabili alta, a apărut o ocazie de a ne mai întîlni deschis, căci am fost amîndoi invitați la aceeași nuntă. Ocazia era uimitoare prin ea însăși. Cînd am văzut invitația m-am simțit tras pe sfoară. Petrecerea anunța căsătoria ce avusese loc cu săptămîni în urmă, în secret ; căsătoria lui Gilbert Cooke cu Betty Vane.

Mergînd de-a lungul fluviului spre casa pe care o închiriaseră pentru această petrecere, o casă pe lîngă Whistler, care în anii aceia se putea închiria pentru asemenea ocazii, eram emoționat din cauza lui Margaret, dar și ușor trist, în armonie cu seara de toamnă. Cădea o ploaie fină, caldă, frunzele erau alunecoase pe pavaj, mirosul de mucegai te împresura din toate părțile. O seară de toamnă mai promițător senzuală ca primăvara.

Nu prea mi-era gîndul la Betty și Gilbert. Cînd am aflat prima oară vestea, m-am simțit vexat că Betty nu mi se destăinuise. Mi-a trecut prin cap că poate totuși o făcuse cam cu un an în urmă sau poate ceva mai mult. Asta era probabil ceea ce voia să spună prin șansa de a se așeza la casa ei. Ar fi trebuit oare să-i spun că nu credeam că va fi o căsătorie reușită ? Șireată cum o cunosc, ar fi ghicit ce simt fără să i-o spun. Știam totuși prea bine că dacă cei șireți și clarvăzători erau destul de nefericiți, de instabili și singuri, cum era ea, se pot amăgi pe ei înșiși cel puțin la fel de mult, ba poate chiar mai mult decît cei care cunoșteau mai puțin viața.

Cu toate acestea, pe cînd mă îndreptam spre petrecere privind luminile ferestrelor cum sclipesc tremurător în ploaie, eram conştient de alte gînduri care-mi treceau prin minte, ca şi cum această căsătorie ar fi consemnat în mod straniu sfîrşitul unui capitol. Mi se părea că timpul marca sfîrşitul unei epoci. Îi cunoşteam pe amîndoi de atîta vreme ; pe Betty de aproape douăzeci de ani. Urmărisem reciproc cum ni se scurg anii tinereţii, împărtăşisem griji şi speranţe înflăcărate, reduse cu timpul la proporţiile hărăzite de soartă, vieţile noastre s-au întrepătruns ; ne văzusem unul pe celălalt în vioiciunea celei mai superbe vîrste. Şi apoi, ani la rînd, în momente grele, ne ajutasem unul pe altul. Acum ne revedeam fără mască, cînd adevărata noastră personalitate se revela clar.

Viaţa noastră din anii '30, viaţa din timpul războiului, se sfîrşise. Cumva bătuse gongul. O uşă parcă se trîntise definitiv prin această căsătorie a ei, mai mult decît prin orice altă întîmplare din viaţa celor care-mi erau foarte apropiaţi. Prin ea, care nu-mi fusese decît camarădă şi la care ţinusem fără să fac prea mare caz.

În casă, prima persoană pe care am recunoscut-o a fost bătrînul Bevill, care bea un pahar de şampanie lîngă scară, vorbind cu o fată drăguţă. Camerele de jos erau deja pline de lume şi a trebuit să-mi croiesc drum sus ca să ajung la locul de unde provenea zgomotul. Cînd am trecut pe lîngă el, Bevill mi-a spus că Gilbert şi soţia sa erau „sus, deasupra". A continuat :

— M-am întrebat întotdeauna cînd va „sucomba" şi prietenul nostru. Ştii, Lewis, eu sînt căsătorit de patruzeci şi opt de ani. Asta-ţi dă de gîndit.

Pe bătrîn şampania şi compania tineretului îl grizaseră. Începu să relateze povestea tatălui lui Betty :

— Am fost, bineînţeles, colegi de şcoală. Nu ne-am gîndit niciodată că el va moşteni titlul, căci exista vărul ăla al lui care se cam scrîntise şi a rămas aşa scrîntit vreo treizeci de ani. Aşa că Percy nu prea părea să aibă vreo şansă. Noi nu-i spuneam Percy, îi ziceam Chinezul Vane, habar n-am de ce, pentru că orice altceva s-ar fi putut spune despre el, numai că arăta a chinez nu.

Această nepotrivire i se păru lui Bevill nemaipomenit de amuzantă şi capul său chel se înroşi de rîs ; era mulţumit că stătea în hol fără să se amestece cu persoanele însemnate prezente la petrecere. Dar mai existau şi unii

care nu erau mulțumiți. Camera imensă de sus era ticsită de grupuri ce nu se puteau amesteca, căci Gilbert și Betty invitaseră musafiri din toate cercurile pe care le frecventaseră. Erau acolo lordul Lufkin și cîțiva din suita sa, reprezentînd trecutul lui Gilbert cînd lucra la firmă, cunoștințe din Chelsea dinainte de război, radicali, lumpen-burghezia.

Erau o serie întreagă de funcționari civili, printre ei și Hector Rose, care o dată în viața lui se vădea pus într-o situație care nu-l avantaja, anormal de stînjenit și deosebit de politicos, detestînd privelișteа oricărei societăți în afara biroului sau clubului său. Era George Passant, trecînd singur prin mulțime, cu o expresie distrată, visătoare, zîmbind absent, o atitudine pe care, în ultima vreme, o adopta tot mai des cînd se afla în preajma femeilor. Erau rudele lui Gilbert, mulți dintre ei militari, cu capul mic, zvelți, rostind cuvintele cu afectare. De asemenea și rudele lui Betty, femei mai tinere, vorbind un curios jargon cu care generația lor din clasele înalte încerca să imite accentul Cockney, înghesuite una într-alta, ca un mănunchi de oameni de știință la Asociația Britanică, de teamă să nu fie întrerupte de intruși.

Între toate aceste figuri, eu căutam una singură. Curînd o zării, ascultînd fără să participe, la marginea unui grup mare, ochii ei căutîndu-mă neîncetat. Așa cum se întîmplase și la tatăl ei, ne regăseam singuri în mijlocul mulțimii.

— Acum e mai bine, zise.

— Aș fi vrut să putem veni împreună, i-am spus.

— Țineam pumnii strînși ; nu îndrăzneam să întreb de tine.

Era emoționată. Cînd își aprinse țigara, degetele-i tremurau.

— Cu cine stăteai de vorbă ?

— Oh, n-am mers chiar pînă acolo. Rîdea nu numai din cauza emoției, ci mai ales de ea. Chiar și acum, că era o femeie în toată firea, tot manifesta timiditate. Dacă ar fi fost o petrecere obișnuită, nu numai un pretext pentru întîlnirea noastră, tot ar fi trebuit să se silească să prindă puțin curaj, deși o dată pornită, îi făcea plăcere că venise la petrecere.

— Oricum, iată-ne aici. Avem noroc, i-am zis.

— Avem noroc, repetă ea cu un zîmbet neastîmpărat.

Tocmai îi spuneam că în curînd ne vom putea strecura jos, să stăm de vorbă, cînd Betty însăşi veni spre noi.

— Lewis dragă, nu-mi urezi succes ?

Îmi întinse braţele şi am sărutat-o pe obraz. Apoi, cu ochi strălucitori, se întoarse spre Margaret :

— N-am impresia că ne-am cunoscut, nu-i aşa ?

— Ba da, am intervenit, dar Betty continuă :

— Oricum, scuză-mă, dar n-ai vrea să-mi spui cine eşti ?

Părea, în cel mai bun caz, că uitase, dar suna nepoliticos, căci manierele lui Betty faţă de un străin erau tăioase şi repezite. Totuşi o puteai socoti femeia cea mai puţin arogantă ; eram uimit de comportarea ei şi în acelaşi timp supărat s-o văd pe Margaret pierzîndu-şi firea.

— Numele meu, spuse ea cu bărbia în piept, este Margaret Hollis.

— Ah, acum ştiu, strigă Betty. Te chema Margaret Davidson, nu-i aşa ?

Margaret aprobă din cap.

— .Soţul meu mi-a vorbit de dumneata.

Cu acelaşi entuziasm, cu aceeaşi aparentă lipsă de perspicacitate, Betty continua cu tot felul de bîrfeli neînsemnate, fără să-i pese că Margaret şi cu mine păream stînjeniţi. Da, soţul ei, Gilbert, era prieten cu Helen, sora lui Margaret, nu-i aşa ? Da, Gilbert îi vorbise despre soţul Helenei. Într-un sfîrşit, Betty conteni cu vorbăria şi-i spuse lui Margaret :

— Sînt aici cîteva persoane pe care aş vrea să ţi le prezint. Te duc la ele chiar acum.

O luă pe Margaret. A trebuit s-o las să plece fără s-o pot apăra. Era disperarea celor care împărtăşesc o dragoste ascunsă, care nu-şi pot permite să fie spontani. Îmi făceam socoteala cît timp trebuia să aştept pînă s-o pot lua de acolo.

Între timp, eu însumi descumpănit, privii în jur.

Gilbert, îmbujorat, îşi supraveghea invitaţii cu o privire cercetătoare, îndrăzneaţă. Era colecţia cunoştinţelor strînsă într-o jumătate de viaţă. Presupun că-şi continua activitatea sa de detectiv, dar în acelaşi timp mă gîndeam, aşa cum mă gîndisem şi în drum spre petrecere, că ceea ce se întîmpla aici era un fel de sfîrşit. Căci Gilbert, căruia, în ciuda defectelor sale sau poate tocmai datorită lor, îi păsa cît se poate de puţin de deosebirile sociale,

făcuse cale lungă în societate, coborînd însă de la poziția familiei lui, după cum cale lungă parcursesem și eu, dar în cealaltă direcție.

La fel ca Gilbert făcuse și Betty : pentru ea nu contau decît cei fără șansă, politica, prietenii ; altceva nimic. Cînd îi întîlnisem prima oară pe amîndoi, ni se păruse tuturor limpede că barierele sociale vor deveni mai puțin rigide și curînd mulți aveau să privească cu indiferență apartenența de clasă. Judecasem greșit. La vîrsta de patruzeci de ani, eram siliți să recunoaștem că, în comparație cu situația din tinerețea noastră, societatea britanică devenise din contra mai rigidă. Formele sale se cristalizau sub ochii noștri într-un bizantinism elaborat și codificat, destul de decent, tolerabil, dar nespulberat de vîntul scepticismului, de proteste individuale sau de sentimentul de revoltă care ne însuflețiseră tinerețea. Și formele acestea nu numai că erau imuabile pentru noi. Le-ar fi părut neobișnuit de rigide și englezilor din secolul XIX. Dovezile le vedeam în jur, pînă și la această nuntă. Prea puține lucruri deveniseră sub ochii noștri fixe și, cu excepția catastrofelor, nimic nu era definitiv. Apăruseră oamenii de tipul lui Hector Rose, cu listele lor de onoruri, sistematizate acum de mecanismul serviciilor guvernamentale, încetînd astfel să mai fie corupte și imprevizibile, devenind la fel de impecabil ierarhice ca și decernarea pălăriilor colorate la vechea curte a Japoniei. Și nu cred că mă las prea mult influențat de literatură dacă spun că rudele lui Betty Vane și ale lui Thomas Bevill se comportau ca Guermantes.

Așa după cum oamenii de afaceri se constituiseră într-un grup cu propriile lor reguli și cu propria lor recompensă de Anul Nou ; așa după cum artele, fără să-și dea seama, alunecau spre invizibile academii, tot astfel și aristocrații, pe măsură ce-și pierdeau puterea și deveneau simple ornamente, se închideau tot mai mult, exagerînd importanța semnelor distinctive într-un mod pe care bătrînul Bevill, care era mai grandoman decît oricare dintre ei, îl considera nemanierat și, ceea ce era și mai grav, apolitic. Dar bătrînul Bevill aparținea unei generații în care aristocrația încă mai deținea unele funcții și era astfel obiectiv. În vremea lui, avea mult mai puțină importanță, de pildă, ce școală frecventai. Cînd ne povestea anecdote sa despre Percy Vane, școala la care fuseseră colegi nu era Eton ; dar acum, Eton devenise școala la care fami-

liile pe care le cunoșteam, absolut fără nici o excepție, își trimiteau fiii, cu conformismul disciplinat al aroganței de clasă. Cu același conformism, aceste familii nu mai produceau rebelii cu care mă împrietenisem în tinerețe ; Betty Vane și Gilbert Cooke nu aveau urmași.

Privind în jur, la lumea adunată la nunta lor, nu-mi puteam scoate din minte un clișeu al acelor ani, faptul că marcau sfîrșitul unei epoci. Mi-ar fi făcut plăcere tovărășia celor care puteau vedea începutul alteia.

Cineva-mi atinse brațul și Betty se uită în sus spre mine.

— E în regulă ? zise.

— Cu tine e ? Furios, aș fi vrut s-o întreb de ce fusese atît de nepoliticoasă cu Margaret ; dar din nou a trebuit să fiu chibzuit.

— Da, dragul meu.

— Niciodată nu m-am gîndit că lucrurile se vor întîmpla astfel.

— Pot să mă descurc, zise. Nu era numai curajul și buna sa dispoziție ; știa ce spune. Izbucni deodată aspru : Îmi pare rău c-a trebuit s-o iau de aici. Dar se uita lumea la voi.

— Și are vreo importanță ? am întrebat-o indiferent.

— Tu știi mai bine.

— Ce ar trebui să știu ?

— Să-ți dai seama că oamenii vă priveau.

— Înțeleg.

— Asta-i tot ce mai pot face pentru tine acum, spuse Betty.

Mă avertiza, desigur, despre soțul ei. Mi-a spulberat orice îndoială că s-ar fi putut să nu-l cunoască destul de bine și m-am simțit ușurat în ceea ce o privea. Era prea loială ca să spună mai mult, poate că asta avea să fie singura fisură pe care o voi vedea vreodată în loialitatea ei și o făcuse numai pentru că-și dăduse seama că eram în pericol. Îmi făcuse atîtea servicii ; am fost mișcat de acesta din urmă.

Și totuși nu-mi puteam da seama de ce se arătase atît de nepoliticoasă cu Margaret. Nu fusese nevoie, nici măcar ca o tactică. La singura lor întîlnire prealabilă, ea o considerase pe Margaret nepoliticoasă ; își lua oare revanșa ? Sau uitase cu adevărat cum arăta Margaret ? Sen-

timentul de ciudă îi era mai străin ca oricui : se lăsase oare, pentru o clipă, pradă lui ?

Tocmai pe cînd ieşeam din cameră, pe palier, în drum spre Margaret, la parter, cineva m-a interceptat. Minute în şir am fost postat acolo, paharele zăngăneau pe tăvile care treceau, zgomotul creşcînd în amplitudine şi înălţime ; Gilbert în uşă observa totul.

Cînd am reuşit să scap, peste balustradă am zărit-o pe Margaret jos.

— Sînt cam plictisit, i-am spus de cum am ajuns la ea, simţind cum îmi dispare încordarea.

— Şi eu la fel.

— Totuşi ne aflăm amîndoi aici şi merită !

Îmi rosti numele, încet dar cu toată puterea, mai drăgăstos decît orice alintare. Faţa-i era radioasă şi abia cînd a început din nou să vorbească am văzut că o interpretasem greşit.

— Nu-i aşa ? i-am spus.

Pe acelaşi ton calm şi pasionat îmi zise :

— Ne amăgim singuri.

— În legătură cu ce ?

— În legătură cu noi.

— N-am fost niciodată mai sigur.

— E prea tîrziu. N-am ştiut oare tot timpul că e prea tîrziu ?

— Eu nu.

— N-am destulă putere, zise ea. N-o mai văzusem niciodată cerînd îndurare.

— Vei avea, i-am răspuns, dar îmi pierdusem siguranţa.

— Nu. E prea tîrziu. Am simţit-o precis în seara asta. O ştiu.

— Nu puteam hotărî nimic acum. Voiam s-o liniştesc.

— N-avem ce hotărî. Îmi rosti numele din nou, ca şi cum asta era tot ce-mi putea spune.

— Va fi.

— Nu, mi-e prea greu.

— Hai să ieşim...

— Nu. Te rog cheamă un taxi şi lasă-mă să mă duc acasă.

— Va trebui să uităm toate astea.

O clipă mi-am auzit vocea aspră.

— N-avem nici un viitor, exclamă ea, folosind o expresie comună în locul propriilor ei cuvinte. Lasă-mă să plec acasă.

— Mai vorbim mîine !

— Ar fi o cruzime din partea ta.

Oaspeţii treceau pe lîngă noi în drum spre ieşire. Uitîndu-mă la ea şi văzînd-o că e aproape la capătul puterilor, n-am mai putut face nimic. Am chemat portarul şi l-am rugat să găsească un taxi. Mi-a mulţumit aproape cu efuziune, dar am dat din cap a dezaprobare, cu ochii la ea, încercînd să fac eu însumi alegerea, încercînd să nu mă mai las paralizat de vechiul meu obicei de a accepta înfrîngerea, de situaţiile care se repetau, de periculoasele capcane lăuntrice.

XLII

APARENTĂ ALEGERE

A DOUA ZI DUPĂ-AMIAZA, ASCULtîndu-l pe George Passant vorbind despre viitorul său, n-am pomenit nimic despre al meu. De luni întregi, de ani aproape, de cînd începuse să prindă contur hotărîrea mea în legătură cu Margaret, n-am făcut nimănui, în afară de ea, nici cea mai mică aluzie la vreo speranţă măcar. Nu numai dorinţa de a păstra secretul mă făcuse reticent faţă de George, ci ceva ce aducea a superstiţie. Căci în dimineaţa aceea îi telefonasem lui Margaret, insistînd să ne vedem ca să clarificăm lucrurile şi ea cedase.

— Presupunînd că voi fi menţinut în acest departament, lucru ce mi se pare rezonabil, atunci s-ar cuveni să încep a-mi face planuri privind stabilirea mea la Londra pentru tot restul vieţii, spuse George.

Examinarea fusese fixată peste două săptămîni ; şi George, cu optimismul său neobişnuit din tinereţe, trecînd prin ghinioane şi chiar mai rău decît ghinioane, considera rezultatul favorabil de la sine înţeles.

— N-am nici cea mai mică idee, i-am spus — fapt ce era adevărat, dar nu puteam să nu mă simt alarmat de siguranţa de sine de care dădea dovadă George — de ce intenţii are Rose cu tine.

— Orice credem noi despre Rose, răspunse George relaxat, trebuie să recunoaștem că e un om deosebit de competent.

— Alegerile lui personale sînt uneori ciudate.

— Aș fi zis — George continuă neabătut — că acordă oarecare atenție dreptății.

— N-o neg, am zis, dar...

— În acest caz sîntem în mod justificat îndreptățiți să considerăm că este destul de bine informat asupra activității pe care am depus-o aici.

— În limitele rezonabilului, probabil că așa e.

— N-o să vrei să-mi spui — George începea să vină cu argumente — că un om atît de competent ca Rose nu este în stare să vadă o cît de mică diferență, din punctul de vedere al eficienței, între ceea ce am făcut eu și ceea ce unii din domnișorii aceia tineri, ieșiți din Bastiliile pentru înalta societate (George se referea la școlile publice) care s-au tot învîrtit pe aici, au încercat doar să facă ? Ia-l pe amicul Gilbert. E un băiat agreabil cînd mergi cu el la un pahar, mi-a fost întotdeauna extrem de simpatic, dar ferească-mă Dumnezeu, pot să rezolv mai multe într-o singură după-amiază decît poate Gilbert să priceapă vag în trei săptămîni de muncă îndîrjită.

— Bați la uși deschise, i-am spus.

— Ei, dacă ești destul de cinstit să fii de acord cu acest simplu aspect, replică George, vei înțelege de ce nu-mi propun să mă las pradă unei neîntemeiate îngrijorări.

Și, totuși, eu, care eram nemulțumit de tipul de optimism al lui George, îl trăiam pe al meu. Îmi dădeam seama că mă lăsam împins de el ca și cînd aș fi executat instrucțiunile altcuiva. Îmi dădeam seama că eram împins, în mod aproape absurd, să mă adresez unui avocat în legătură cu divorțul. Tocmai cînd era s-o iau razna, am început să fiu mai grijuliu, într-un mod și mai absurd. Așa că, hotărîndu-mă să apelez la un avocat, nu m-am adresat unuia din experții în divorțuri pe care-i cunoscusem pe vremea cînd eram în barou, ci i-am făcut o vizită prietenească, dacă pot spune astfel, vechiului meu maestru, Herbert Getliffe.

Era o dimineață sumbră. O ceață deasă plutea peste fluviu și în birourile avocaților lumina era aprinsă. Părea una din acele dimineți de toamnă, de acum douăzeci de

ani, cînd stăteam acolo, privind pe fereastră, neavînd nici o treabă, doritor să-mi fac un nume, dezamăgit pentru că nu-l dobîndeam. Dar nu stăruia nici o amintire vie a acestui trecut ; deşi nu revăzusem aceste lucruri de ani de zile, nimic nu m-a făcut să retraiesc vechile emoţii cu aceeaşi intensitate. Sentimentul meu de uşor regret era foarte general şi fals. Nici o amintire nu m-a năpădit nici cînd am citit lista numelor la piciorul scării, o listă pe care, pînă la sfîrşitul războiului, figurase şi numele meu : domnul Getliffe, domnul W. Allen, ei fuseseră acolo înainte să apar eu. Nici o amintire nu mi-a fost stîrnită nici cînd am intrat în biroul lui Getliffe, cînd am simţit mirosul, atît de familiar odată, al tutunului său şi am întîlnit privirea îndrăzneaţă, opacă şi şireată a ochilor lui.

— Ah, iată-l pe vechiul meu prieten L.S., spuse Herbert Getliffe, strîngîndu-mi mîna bărbăteşte, cu francheţe. Era singura persoană care mi se adresa folosindu-mi iniţialele. O făcea pe un ton entuziast şi în acelaşi timp sever, ca şi cum ar fi acţionat sub impulsul unui cod. De fapt, era un om deosebit de viclean, ager la minte, dar şi impresionabil. Faţa-i era plată, ca de gumă, buzele roşii şi, în pofida sa, chiar şi în pozele lui cele mai marţiale, o lumină jucăuşă îi strălucea în ochi. Cînd lucrasem în biroul său, mă tratase cu un amestec de încurajare şi generoasă lipsă de scrupulozitate. De atunci păstrasem unul pentru celălalt o afecţiune intermitentă şi suspicioasă. Chiar şi acum mă uimea faptul că era considerat unul din avocaţii pledanţi cei mai renumiţi din barou ; dar asta era realitatea.

Nu-l mai întîlnisem decît o dată sau de două ori din seara dineului Barbican, înainte de război, cînd mă întorsesem la Sheila beat şi exaltat. L-am întrebat cum o mai ducea.

— Aş fi nedrept dacă m-aş văita, răspunse el cu emfază. Se cîştigă o pîine bună, — dar, ca de obicei, nu putu merge pe acelaşi ton pînă la capăt şi-mi făcu cu ochiul, — ba chiar şi o bucăţică de prăjitură. Cum o duci tu, L.S. ? Se dovedea sincer curios să afle despre ceilalţi ; era unul din atuurile sale. De cîte ori aud de tine, se pare că devii tot mai prosper.

I-am confirmat că îmi mersese destul de bine.

— Urci mereu scara puterii ! Secrete ale zeilor şi domni în camere mici, cu iniţiale înşirate după numele

lor, toți punîndu-ne lațul de gît, spuse cu un fel de asociație de idei. Apoi izbucni : Cîndva credeam că ne vom mîndri cu tine aici. Ricană : În care caz, cam pe la acest an de grație, am fi început să ne tăiem beregata unul altuia.

— Sînt sigur c-am fi făcut-o, i-am spus.

Schimbîndu-și brusc dispoziția, Getliffe se uită la mine cu reproș :

— Nu trebuie să spui astfel de lucruri, L.S. Nu trebuie nici măcar să le gîndești. Acolo sus, în vîrful piramidei, există întotdeauna loc, și oameni ca mine și ca tine ar trebui să se ajute reciproc. Știi, adăugă el în șoaptă, că în momentul de față ești nevoit să refuzi procese în care ți-ar plăcea să pledezi ?

— Ești prea ocupat ?

— Nimeni nu-i niciodată prea ocupat pentru un miar, spuse Getliffe încruntîndu-se. Era, în mod cu totul neașteptat, după prima impresie pe care ți-o făcea, unul din oamenii cei mai avizi de bani.

— Atunci ?

— Ajungi la un stadiu cînd nu vrei să faci nici o gafă.

Era rezervat, își repetă aluzia, mă privi cu îndrăzneală, ca un copil care se așteaptă să fie dat în vileag, dar nu-mi dădu nici o altă explicație. Deodată mi-am dat seama. În curînd vor fi locuri libere în magistratură. Getliffe figura printre candidați și în întreaga sa carieră ar fi sacrificat orice, chiar și venitul său însemnat, pentru a fi numit judecător. Așa cum ședea acolo, în dimineața aceea, mă gîndeam că-l vedeam aproape la apogeul carierii lui ; Getliffe *in excelsis*, unul dintre puținii care dobîndise aproape tot ce-și dorise. Lui trebuia, în momentele acestea, să-i dezvălui secretul meu.

— Herbert, am zis eu în treacăt, s-ar putea să am nevoie, nu e sigur dar e posibil, de un sfat în legătură cu un proces de divorț.

— Credeam că sărmana ta soție a murit, răspunse Getliffe și următoarele sale cuvinte le șterse pe primele : Îmi pare tare rău de vestea asta, L.S.

— S-ar putea să am nevoie de un sfat profesional, cum să rezolv problema cît mai puțin dureros.

— *Eu* am avut întotdeauna o căsătorie fericită, spuse Getliffe mustrător. Sînt foarte mulțumit că gîndul unui divorț nu ne-a trecut nici unuia prin cap.

— Oricui i-ar face plăcere să fie în situația ta, am zis, Dar...

— Am spus întotdeauna, mă întrerupse Getliffe, că trebuie să ai simțul umorului pentru a reuși în căsnicie. Simțul umorului și un fel de nu face altuia, — în special *unul altuia*, — ceea-ce-ție-nu-ți-place. Iată de ce este nevoie.

— Nu sîntem toți atît de norocoși.

— În orice caz, spuse Getliffe, devenit deodată curios, care-i situația ta ?

Știam că, deși șiret, păstra discreție. I-am relatat că înainte de a se căsători, întîlnisem o femeie, al cărui nume nu avea nici o importanță. Era măritată de mai puțin de patru ani și avea un copil de aproape trei ani. Acum ne reîntîlnisem și doream să ne căsătorim.

— Ei, bine, L. S., dacă vrei să afli părerea mea de la bărbat la bărbat, sînt nevoit să-ți spun că singurul lucru decent pe care-l poți face e să te retragi.

— Nu, așa ceva nu voi face.

— Întotdeauna te-am considerat ca pe aproapele meu întru păcat, dar nu te-am crezut niciodată fără inimă, să știi.

Se uită la mine, cu o privire lipsită de expresie, și o clipă trucurile sale, indignarea morală și lăudăroșenia dispărură :

— Spune-mi, prietene, este chiar atît de important pentru tine ?

Am rostit un singur cuvînt : Da.

— Înțeleg. Tonul lui era amabil. Atunci, n-are nici un rost să mai discutăm ce cred eu. Sigur că pot să-ți indic care-i cel mai bun tip căruia te poți adresa, dar probabil că-l știi și tu. Dar dacă trebuie, te-aș îndrepta la... Știi că în ultimul timp are un venit anual de 20 000 de lire ? Este o latură foarte ușoară a profesiei noastre, L. S., și uneori ai dori să nu fi pornit la drum cu atîtea principii.

— La stadiul actual, i-am spus, mă îndoiesc că ne-ar putea spune ceva pe care tu și cu mine să nu-l știm. Vezi, femeia cu care vreau să mă căsătoresc nu-i poate reproșa nimic soțului ei.

— El va fi de acord ? Fie vorba între noi doi și între patru pereți, în locul lui, eu n-aș face-o.

— N-ar fi rezonabil să i-o cerem, chiar dacă s-ar simți el în stare s-o facă, i-am răspuns. Întîmplător e doctor.

Getliffe se uită la mine cu o privire furioasă, agitată.
— Spune-mi L. S., ai legături cu ea ?
— Nu.

Nu eram sigur că mă crede. Era profund religios, puritan, dar în acelaşi timp senzual ; şi, ca un fel de rezultat al acestei combinaţii, trăia cu iluzia să restul omenirii, în special cei ce nu se simţeau îngrădiţi de religie, îşi petreceau tot timpul într-o perpetuă activitate sexuală.

Revenindu-şi din agitaţie, se întoarse din nou la sfaturile practice despre căile şi mijloacele legale, pe care şi eu le cunoşteam, pe care în mod normal le-aş fi găsit plicticoase sau supărător de meschine, dar care în dimineaţa aceasta îmi dădeau o rază de încredere. Cerul plumburiu, lampa de pe biroul lui Getliffe, mirosul de tutun ; dovada de la hotel de care aveam nevoie ; perioada din momentul intentării procesului şi pînă la prima înfăţişare ; timpul ce va trece pînă la sentinţa definitivă ; pe cînd le discutam, uitasem cît de mult am inventat cînd i-am vorbit lui Getliffe. Părea ceva real, dar pentru mine era exact opusul.

În după-amiaza următoare, aceeaşi calotă de nori a lui noiembrie se pogorîse asupra oraşului. Privind pe fereastra apartamentului meu, dincolo de luminile ce se reflectau în geamurile cu perdelele netrase, vedeam parcul devenit prea devreme cenuşiu. În fiecare clipă, pîndeam zgomotul liftului de afară, căci, pentru prima oară, Margaret îmi promisese că vine la mine. Nu era încă ora. Ceasul arăta patru fără zece, dar începusem deja să trag cu urechea. Înainte cu vreo cinci minute de ora fixată, am auzit scîrţîitul şi trosniturile anticei coşmelii şi am ieşit pe palierul întunecat. Luminile liftului urcau încet. Iat-o în uşă, cu obrajii îmbujoraţi de frigul de afară, cu mîinile vîrîte în haina de blană, cu ochii strălucind ca şi cînd s-ar fi simţit reconfortată că a ajuns la căldură.

Veni drept în braţele mele, blana mîngîindu-mi palmele în timp ce o îmbrăţişam. După ce ne-am sărutat, dar pe cînd se afla încă lîngă mine, zise :
— M-am gîndit la noi doi împreună.
Apoi adăugă :
— E mult de atunci.
Îşi scoase haina cu mişcări sigure, graţioase şi destinse : se simţea bine. Arăta atît de diferit de femeia de

care mă despărțisem la petrecere, încît eram încîntat și stupefiat deopotrivă. Simțeam cumva că buna ei dispoziție se va dovedi autoamăgire.

Așezîndu-se pe canapea, își întinse picioarele spre focul electric. M-am așezat lîngă ea și am cuprins-o în brațe. Totul era atît de simplu, de familiar, ca și cum nu ne-am fi despărțit niciodată.

— Îmi pare rău de ce am spus în seara aceea, zise.

— M-am speriat.

— Nu trebuia.

— Nu puteam să cred că era sfîrșitul.

— Nu-i chiar atît de ușor să sfîrșești, nu-i așa ? spuse cu un zîmbet sarcastic, dar cu privirea luminoasă.

— Sper că nu e. Nu numai că sper, dar o și cred.

— Continuă s-o crezi, exclamă ea, rezemîndu-se de brațul meu.

Priveam amîndoi spre fereastră, unde din cauza cerului care se înnegurase nu puteam vedea decît imaginea luminilor din cameră reflectate în geamuri. Amîndoi împărtășeam aceeași ipostază sufletească, — și o recunoșteam unul la celălalt, — minunată dar amăgitoare, purtați de dorințe nemărturisite.

— Nu vreau să mă mișc, zise.

Peste puțin timp, cîteva secunde poate, se ridică instantaneu și se uită la mine. Avea aerul că luase o hotărîre precisă, aerul pe care îl au cei care au rezolvat o problemă. Ca și mine, treceuse prin nopți în care totul părea simplu ; ca apoi, a doua zi, problema să apară din nou de nerezolvat. În după-amiaza aceea venise cu sentimentul că totul devenise limpede.

— Orice-am face nu va fi ușor, așa-i ? spuse.

— Nu.

— Mă refer, continuă ea, la faptul că nimic nu poate fi ușor cînd trebuie să ne gîndim la atîția alții.

Nu găsisem încă un răspuns, cînd reluă :

— Nu e vorba numai de noi, mai sînt alți doi la care trebuie să mă gîndesc.

— Doar nu-ți închipui c-am uitat de Geoffrey și de copil, nu ?

— Nu poți să-mi ceri să pricinuiesc vreun rău unuia din ei. Fac orice pentru tine atîta vreme cît nu trebuie să le fac lor vreun rău. Sînt numai a ta.

Expresia feței îi era pasionată și voluntară.

— Iată propunerea pe care sînt nevoită să ți-o fac. Trebuie să ne ascundem. N-am crezut vreodată că voi ajunge să doresc să ascund ceva, dar o voi face de dragul tău, o voi face pentru că am nevoie de tine. Va fi greu să ne ascundem, va trebui să-i dezvălui totul lui Helen, ca să pot pleca. N-am să pot veni la tine mai mult de o dată sau de două ori pe săptămînă și asta va fi răsplata celorlalte sacrificii. Ne va salva, vom putea continua timp îndelungat și consider că avem mai mult noroc decît au alții într-o viață întreagă.

Vederea obrajilor ei, de obicei palizi, acum îmbujorați, mă tulbura.

M-am dus lîngă cămin. Privind-o, mi-am dat seama că n-o dorisem niciodată cu atîta pasiune. Mi-am amintit cum făceam dragoste, de cuvintele pe care mi le șoptea ; îmi revenea în minte o scenă, cu totul întîmplătoare, una extatică, cînd o ridicasem goală în fața oglinzii ; imaginea îmi revenea cu atîta putere, încît mi se părea aproape palpabilă.

Mă gîndeam și cît de perfect convenabil ar fi fost pentru mine să-mi fie amantă. O legătură care mi-ar fi adus bucuria secretă după care tînjeam, nu m-ar fi solicitat cu nimic și nu mai aveam nevoie să mă zbat să-mi refac viața.

Părea alegerea cea mai bună pe care o puteam face vreodată.

Mi-am auzit vocea, răgușită și aspră :

— Nu.

— De ce nu ?

— Totul sau nimic.

— Cum ar putea fi vreuna din alternative ?

— Trebuie.

— Ceri prea mult.

— Ți-a trecut măcar prin minte, am întrebat-o, ce-ar însemna pentru tine o legătură secretă ? Va avea farmecul ei la început, bineînțeles, toți cei care au trăit deschis se dau întotdeauna în vînt după riscuri și ascunzișuri. Dar nu va dura mult și vei descoperi că totul nu e decît minciună după minciună, măcinînd orice altă legătură existentă pentru a menține una de care te vei bucura tot mai

puțin. N-ai fost obișnuită să înșeli. Pentru tine ar însemna să nu mai poți să te comporți niciodată așa cum ai dori.

— Foarte probabil că va însemna toate astea, zise. Dar dacă evită altora durere, crezi că am să mă răzgîndesc ?

M-am agățat cu putere de consola căminului și-am rostit cît am putut de simplu :

— Pe mine nu mă scuteşti de durere.

— De asta mă temeam.

— Nu mă refer la gelozie, mă refer la privațiune. Dacă accept condițiile tale, voi pierde ceea ce-mi doresc cel mai mult. Acum nu mă gîndesc deloc la tine, ci numai la mine însumi.

— Mă bucur, zise ea.

— Doresc să fii cu mine tot timpul. Cred că vom fi fericiți, dar nu pot să ți-o promit. Dar tu știi mai bine decît oricine că nu mă prea pricep să trăiesc față-n față cu altă ființă umană. Dacă nu ești tu aceea, nu va mai fi nimeni, niciodată.

Auzindu-mi cuvintele, își ascunse fața în mîini, încît nu-i mai puteam vedea decît părul.

— Nu pot să mă simt tristă, nu pot, spuse în cele din urmă. Dar nu văd o cale de ieșire.

Ridică ochii spre mine, cu o privire lucidă :

— Nu pot evita să-ți vorbesc despre Geoffrey, deși n-o să-ți facă plăcere.

— Continuă

— Nu vreau să pară prea dramatic. Țin la el, dar nu mă simt atrasă de el așa cum mă simt de tine. Nici măcar nu știu cît de mult se bizuie pe mine.

— Atunci ?

— S-ar putea să conteze foarte mult. Trebuie să-ți mărturisesc că speram să fie așa.

Continuă :

— Nu-l cunosc, nu l-am cunoscut niciodată atît de bine ca pe tine. Nu știu cît de puternice-i sînt sentimentele. Simțurile-i sînt puternice, își găsește mulțumirea cu ușurință, îl enervează oarecum cei care nu iau viața la fel de ușor ca el.

Dorea să creadă că asta era tot. Încerca să se convingă pe sine. Cuvintele pe care le spusese, — întocmai ca în

ziua cînd ne întîlnisem prima oară în taină la cafenea, — erau sincere. Dar încă o dată, speranțele ei, ca și ale mele, se dovedeau mai puternice decît vorbele. Dorea să creadă că el nu are prea mare nevoie de ea. La fel voiam să cred și eu.

Deodată izbucni :

— N-a făcut niciodată nici cel mai mic lucru, n-a spus niciodată nici o vorbă care să mă jignească. Nu m-a făcut să petrec nici măcar o oră de supărare pe care să i-o pot reproșa. Cum să mă duc să-i spun : „Îți mulțumesc, ai fost bun cu mine, dar acum, fără nici un motiv rezonabil, intenționez să te las baltă."

— Sînt gata să-i vorbesc eu.

— Nu, zise ea cu violență. Nu vreau să discutați despre mine.

O clipă, enervarea, ceva mai adînc decît enervarea, îi luci în priviri. Apoi îmi zîmbi :

— Scuză-mă. Doresc să mă pot înfuria pe el și nu reușesc decît să mă înfurii pe tine. Cît privește discuția voastră despre mine, adăugă, s-ar putea să nu-l deranjeze, s-ar putea s-o considere chiar civilizată. Dar tu și cu mine nu sîntem destul de civilizați pentru asta.

— Sînt gata de orice ca să-l fac să înțeleagă, i-am spus.

— Dar asta nu.

— Atunci îi vorbești tu ?

— După cele ce ți-am spus n-ar mai fi cazul să mă întrebi.

Stînd lîngă cămin, în camera luminată, uitîndu-mă la ea pe canapea, perdelele încă netrase și cerul întunecat de iarnă așternut peste parc, între noi era o atmosferă apăsătoare, apăsătoare într-un fel în care nici o tandrețe n-o mai putea risipi.

— Crezi că-mi place să văd că trebuie să-ți asumi partea cea mai grea ?

— Aș face orice, dar asta nu.

— Este singura noastră speranță.

— Te implor, zise, hai să încercăm varianta mea.

A trecut mult timp înainte ca, în aerul dens, să pot da un răspuns.

— Nu, am spus.

XLIII

VIZITA UNEI PERSOANE CARE-MI VREA BINELE

ÎNTR-UNA DIN DUPĂ-AMIEZILE următoare, cînd trăiam încă în nesiguranţă, secretara intră în birou şi-mi spuse că domnul Davidson dorea să mă vadă. Din spatele hîrtiilor mele, căci eram foarte ocupat în ziua aceea, l-am întîmpinat, aşteptînd cu aprehensiune să menţioneze numele lui Margaret. Dar el n-o făcu.

Nu puteam să cred că trecuse pe la mine numai pentru că era în toane bune şi-i plăcea tovărăşia mea.

— Te întrerup din lucru ? întrebă el şi chicoti. E o întrebare care nu cere răspuns, izbucni. Ce poate spune cineva realmente foarte ocupat cînd un nătărău îl întreabă prosteşte dacă îl întrerupe ?

— Oricum, i-am spus, toate astea mai pot aştepta.

— Ţara nu se va opri în loc ? Cu gestul viol al unui tînăr îşi împinse coama de păr argintiu spre spate. Sînt în căutarea cuiva faţă de care să mă laud. Şi nu e nimeni în partea asta a Londrei faţă de care să mă pot lăuda decent sau în tot cazul nu atît cît să mă declar satisfăcut.

Trecînd pe la Athenaeum, tocmai aflase că i se acordase un titlu onorific, nu de la universitatea sa, ci de la St. Andrews.

— Ceea ce este foarte respectabil, spuse Davidson. Bineînţeles că asta nu schimbă cu nimic tot ce încerc să fac. Dacă peste douăzeci de ani cinci persoane vor citi compunerile unui critic de artă demodat, n-o vor face din cauză că o amabilă personalitate academică i-a conferit titlul de Doctor în drept. De fapt, nu e sigur că e bine să se acorde criticilor vreo apreciere publică. Oricum, în momentul de faţă, se scrie destulă critică şi e privită cu prea multă stimă. Dar, totuşi, dacă e vorba ca vreo lucrare de critică să fie privită vreodată cu stimă, mi se pare absolut normal ca această lucrare să fie a mea.

Am zîmbit. Văzusem mulţi oameni serioşi primind titluri, oameni care l-ar fi considerat pe Davidson boem şi excentric. Oameni serioşi care, după ce acordaseră multă grijă obţinerii acestor onoruri, se întrebau dacă era bine să le accepte şi hotărau, după o matură chibzuinţă, că trebuiau s-o facă de dragul soţiilor şi al colegilor lor. Pe lîngă ei, Austin Davidson era atît de inocent !

— Problema care se impune, spuse Davidson, este de a te asigura că toate cunoștințele au aflat de existența acestei excelente distincții. Au curioasa tendință de a trece cu vederea norocul aproapelui. Pe de altă parte, dacă cineva menționează într-o revistă minoră că Austin Davidson este cel mai prost critic de artă de la Vasari încoace, e uimitor cum toți cei cu care ai schimbat vreodată cîteva vorbe reușesc să dea cu ochii de această știre. Bineînțeles, remarcă Davidson fericit, presupun că am fi pe deplin mulțumiți dacă am găsi o formulă pentru a ne include numele în majoritatea anunțurilor publice. Ceva cam de genul ăsta. „Deoarece decanul și membrii corpului didactic de la colegiul Eton nu au putut obține serviciile domnului Austin Davidson. l-au numit rector pe..." sau chiar „Deoarece Maiestatea-Sa nu a reușit să-l convingă pe domnul Austin Davidson de adevărurile revelației divine, a fost ridicat la rangul de arhiepiscop de Canterbury.....".

Era atît de vesel, că nu voiam să-l las să plece, cu atît mai mult cu cît știam acum că simțise c-ar exista ceva între mine și Margaret. Cu cîteva luni în urmă fusesem pe ghimpi din motivul opus, sperînd să-l aud pronunțîndu-i numele.

Se simțea bine și nici el nu dorea să ne despărțim. Se făcuse prea tîrziu pentru a lua ceaiul la vreo cafenea de lîngă Whitehall și Davidson bea foarte puțin, așa că am propus un local din Pimlico ; cum Davidson avea pasiunea mersului pe jos, am pornit-o într-acolo. Pașii lui greoi bocăneau pe pavajul umed. Trecînd prin fața hotelurilor dărăpănate din Wilton Road, care închiriau camere cu ora sau cu noaptea, îmi făcu semn spre unul din ele, ceva mai puțin sordid, cu ușa închisă și cu numele aproape șters deasupra ferestruicii.

— Cît ar trebui să-ți plătesc ca să-ți petreci seara aici ?

— Inclusiv consumația ?

— Bineînțeles că inclusiv.

— Ei atunci, fără consumație, trei lire.

— Prea mult, spuse Davidson cu severitate și-și văzu de drum.

Dorisem să evit această întîlnire și se dovedise o surpriză. Tot o surpriză s-a dovedit și altă întîlnire, pe care n-am dorit s-o evit — cu fiica sa Helen. Cînd mi-a tele-

fonat să-mi spună că vrea să mă vadă, fără să pară c-ar fi ceva urgent după cîte puteam judeca din glasul ei, m-am bucurat ; şi m-am bucurat şi cînd am ieşit s-o întîmpin pe palierul din faţa apartamentului meu.

N-o mai întîlnisem de ani de zile şi, de cum i-am văzut faţa la lumina din salon, m-am întrebat dacă aş fi putut să-i ghicesc vîrsta. Trebuia să aibă vreo treizeci şi cinci de ani şi obrajii şi gîtul i se subţiaseră. Trăsăturile ei, care avuseseră întotdeauna aerul de distincţie al familiei, însă fără culorile vii ale surorii ei, se ascuţiseră. Totuşi, acum cînd era în pragul sau poate intrase deja în aspra vîrstă mijlocie, îşi păstrase, mai mult decît oricare dintre noi, expresia deschisă din tinereţe. Nu-şi dădea aere de grandoare nici măcar simpla grandoare a vîrstei. Nu exista nimic căutat la ea, în afară de grija rebelă cu care se îmbrăca, fapt care, presupuneam, devenise ceva automat, mai puţin conştient decît simplitatea lui Margaret. Privirea şi zîmbetul îi rămăseseră la fel de deschise ca pe vremea cînd era o fetişcană.

— Lewis, îmi spuse ea imediat, Margaret mi-a spus totul în legătură cu voi doi.

— Mă bucur.

— Te bucuri ? Ştia destule despre mine ca să fie surprinsă. Ştia că fiind posesorul acestui secret nu l-aş fi împărtăşit nici chiar fratelui meu, aşa apropiaţi cum eram.

— Mă bucur că există cineva care ştie în cine putem avea încredere.

Privindu-mă peste spătarul canapelei, Helen îşi dădu seama că spuneam ceea ce simţeam şi că de data aceasta, spre deosebire de atîtea altele, secretul mă apăsa. Ochii i se încruntară ; expresia gurii era aspră, aproape furioasă, cu sarcasmul familiei.

— Nu e cea mai fericită remarcă ce s-a făcut vreodată, zise ea.

— Ce vrei să spui ?

— Nu ţineam neapărat să vin la tine azi.

— Mi-ai adus vreun mesaj de la ea ? mă repezii eu.

— Ah, nu.

O clipă m-am simţit uşurat ; ea era mai crispată decît mine.

— Margaret ştie că am venit aici, spuse. Şi cred că ştie şi ce am de gînd să-ţi spun.

— Ce anume ?

Vorbi repede, ca și cum s-ar fi simțit copleșită pînă nu deșerta sacul.

— Nu cred că e bine ce ați plănuit să faceți tu și Margaret.

Am privit-o fix, aproape fără s-o recunosc și fără să scot o vorbă.

După o vreme, spuse destul de blînd, acum că scăpase de partea neplăcută a misiunii ei :

— Lewis, ar fi cazul să ai simțul răspunderii.

— Oare ?

— Așa cred. Nu intenționezi să mă sperii, nu-i așa ? Ai făcut-o destul cu alții, o știi prea bine.

Întotdeauna avusesem un deosebit respect pentru ea. După un timp, i-am declarat :

— Judeci moralitatea mai ușor decît mine.

— Poate c-am exagerat, spuse Helen. Dar cred că tu cazi în extrema cealaltă, ceea ce prezintă unele avantaje pentru tine, cînd plănuiești ceea ce plănuiești acum.

— Îți închipui că-mi place rolul ?

— Bineînțeles că te frămînți. Mă studie cu ochii ei atenți, strălucitori. Nu știu, dar aș putea spune că pari mult mai fericit decît te știam eu.

Continuă :

— Știi bine că vreau să fii fericit, nu-i așa ?

— O știu, i-am spus.

— Și vreau să fie și ea. Deodată, în ciuda grăuntelui de supărare, zîmbi.

— Cînd o femeie vine la cineva care e în situația ta și-i spune „Bineînțeles că vreau să fiți amîndoi fericiți, v-o doresc mai mult decît oricui altcuiva pe lume, *dar*...", înseamnă că încearcă de fapt s-o distrugă. E adevărat. Și totuși o iubesc foarte mult și la tine am ținut întotdeauna.

Se lăsă tăcere.

Strigă deodată, aspru, necruțător :

— Dar copilul există. Deci nu se mai poate face nimic.

— L-am văzut..., am început eu.

— Și nu te-a oprit ?

— Nu.

— Nu pot să te înțeleg. Apoi vocea îi deveni mai calmă. Sînt gata să cred că tu și ea ați putea face ceva mai bun unul pentru celălalt, decît ar reuși ea vreodată s-o facă cu Geoffrey. Întotdeauna am sperat că vă veți căsători. De la bun început.

Adăugă :

— Dar numai pentru că este posibil să fiţi unul pentru celălalt persoana potrivită, numai pentru că sînteţi capabili să fiţi buni unul cu celălalt şi unul pentru celălalt, nu vă mai puteţi întoarce din drum acum !

Pentru prima oară eram enervat şi încurcat, nu reuşeam să-i răspund în proprii ei termeni.

— Nu puteţi, spuse ea ignorîndu-mi vorbele, să vă asumaţi nici cel mai mic risc în legătură cu copilul. Nu numai de dragul lui, ci şi de dragul ei, pentru că ştii doar ce-ar însemna pentru ea dacă s-ar întîmpla ceva cu copilul.

— Nu mă tem că s-ar putea să i se întîmple ceva.

— Nu-ţi poţi asuma acest risc. Şi continuă : Dacă lucrurile nu merg bine cu copilul, atunci n-ar mai avea nici o importanţă dacă ţie ţi s-ar părea că nu e vina ta şi că s-ar fi întîmplat oricum. Ea ce crezi c-ar simţi ?

Apoi adăugă :

— Ar trebui să-ţi dai seama de toate astea la fel de bine ca şi mine. Nu pot s-o înţeleg.

Am început să-i răspund. Orice am face, Margaret şi cu mine, nu mai putem să ne comportăm aşa cum ne-ar fi plăcut s-o facem. Ştim amîndoi ce responsabilităţi ne asumăm.

— Dacă se întîmplă ceva cu copilul, n-are să şi-o ierte niciodată.

— Dacă o face sau...

— Va fi acolo, intervenind între voi doi, tot restul vieţii, spuse Helen.

— M-am gîndit chiar şi la asta, am răspuns.

— N-aveţi dreptul s-o faceţi, izbucni ea. Eu îmi stăpînisem furia, dar ea nu mai reuşise să se abţină.

— Trebuie să ne laşi să ne asumăm singuri răspunderea, am zis.

— Ar fi prea uşor, strigă ea. Era mai blîndă decît sora ei ; o mai văzusem şi înainte pradă unei furii violente. E mai bine s-o ştiţi de acum, dacă continuaţi, nu vă dau nici unuia nici cel mai mic ajutor, nu vă voi înlesni lucrurile nici măcar pentru o jumătate de oră.

— Şi speri că asta o să ne facă să ne răzgîndim ?

— O sper chiar foarte mult, spuse. Şi dacă pot s-o opresc să se întoarcă la tine, am s-o fac.

Am încercat să mă controlez, să-i dau un răspuns corespunzător.

Pe cînd vorbeam, mă gîndeam că la Helen dragostea maternă era incomparabil mai puternică decît oricare alta. Era durerea ei neostoită că nu avusese copii şi continua să meargă din doctor în doctor. Avea devotamentul matern al unui temperament emotiv, dar rigid. Simţea că dragostea pentru copil se aşeza pe acelaşi plan cu dragostea sexuală.

Lui Margaret i s-ar fi părut un nonsens. Pentru că cele două sentimente erau de natură deosebită. Aproape la fel de maternă ca sora ei, abia dacă-mi pomenise de băiat şi totuşi tot timpul se gîndise exact la lucrurile cu care Helen ne ameninţa acum. Dragostea ei pentru copil era pasionată. Mai feroce decît ar fi fost vreodată dragostea lui Helen, şi totuşi nu putea ascunde acel alt sentiment care o echilibra, — ca să spun aşa, — acel sentiment care, spre deosebire de ideea pe care şi-o făcea Helen despre el, nu era la origine nici blîndeţe, nici prietenie, acel sentiment care, deşi conţinea un dram de dragoste maternă, nu era în totalitatea sa mai aproape de acest gen de iubire, cum nu era de autodistrugere sau autoexpunere.

Helen avea o acută putere de înţelegere. Mă gîndeam: învăţase mai mult decît marea majoritate şi puteai avea încredere în tot ce spunea despre acţiunile oamenilor, — afară doar dacă era vorba de dragoste sexuală. Atunci, era ca şi cum pionezele care fixează calculator pe planşetă s-ar desprinde, pionezele care erau atît de exact fixate cînd schiţa descrierea unui nepot sugînd la pieptul mătuşii. Deodată, dacă trebuia să descrie trăiri sexuale, hîrtia se desfăcea de la colţuri, nu era chiar atît de departe de adevăr, dar nu era la obiect. Cumva schiţa prietenia şi încrederea şi ceva ca o joacă şi-şi închipuia că asta este dragostea sexuală. Îmi aminteam pe cîţi observatori îi ascultasem, sau îi citisem, ale căror schiţe erau desprinse, la fel ca ale ei — atît observatori meschini, cît şi alţii cu concepţii largi, căsătoriţi, la fel ca bărbaţii şi femeile din romanele lui Jane Austen. Deseori observaţiile lor îţi păreau acceptabile cînd nu erai tu însuţi implicat, dar cînd erai, îţi apăreau ca nişte versuri fără sens.

Totuşi nu puteam să nu iau în serios avertismentul lui Helen cu privire la copil. Cînd eram mai tînăr, aş fi putut crede că dacă-mi explicam mie însumi de ce era atît de

adînc implicată, reuşeam să înlătur greutăţile. Acum nu mă puteam amăgi atît de uşor.

Trebuia să răspund la ceva pentru care nu exista un răspuns direct, spunîndu-i că în ceea ce mă privea eram gata să accept repercusiunile şi să-mi asum vina şi că eram sigur că legătura noastră va rezista la ceea ce avea să ne rezerve viitorul.

Eram hotărît, i-am spus ; nu ştiam dacă Margaret va veni pînă la urmă la mine, dar eu o aşteptam.

XLIV

A DOUA EXAMINARE A LUI GEORGE PASSANT

A DOUA ZI, DUPĂ MICUL DEJUN, — cerul deasupra parcului strălucea atît de puternic în soarele de noiembrie, încît am reuşit să nu mă dau în vileag, deşi secretul mă apăsa tot mai mult, — i-am telefonat lui Margaret : trebuia neapărat s-o informez despre întrevederea ce-o avusesem cu sora ei, fără a îndulci cu nimic cuvintele rostite.

— Ştiam că e împotriva noastră, se auzi vocea lui Margaret.

— N-a spus nimic la care noi să nu ne fi gîndit, am asigurat-o redîndu-i cuvintele lui Helen despre copil.

— Poate c-ar fi trebuit să ni le spunem şi unul altuia.

— Dar asta n-are nici o importanţă.

— Nu m-am aşteptat să fie chiar aşa de înverşunată contra noastră. O notă de ranchiună se simţea în vocea lui Margaret, aproape o notă de persecuţie, neobişnuită la ea. Îngrijorat, m-am gîndit că săptămînile de minciună îi slăbiseră nervii. Le simţeam efectul şi eu, oricum mai obişnuit cu ele. În atîtea privinţe era mai tare şi cu siguranţă mai curajoasă decît mine, dar nu şi în situaţia asta.

I-am spus că trebuie să ne vedem. Nu, nu avea pe nimeni care să aibă grijă de copil. Mîine ? Puţin probabil.

— Trebuie să luăm o hotărîre, am zis, forţînd-o pentru prima oară.

— Va fi mai uşor săptămîna viitoare.

— Prea mult pînă atunci.

La celălalt capăt al firului se făcu liniște, ca și cum legătura fusese întreruptă. Apoi rosti o vorbă și se opri. Ea, atît de activă de obicei, nu mai putea acționa ; era într-o stare prin care treceam și eu, cînd îți venea mai ușor să te gîndești că o ruptură va avea loc în viața ta, atîta vreme cît mai aveai în față o săptămînă pentru a lua o hotărîre, decît să găsești o scuză pentru a ieși în oraș chiar în acea după-amiază.

Într-un tîrziu :

— Lewis.

Vocea ei avea asprimea, duritatea unei hotărîri. Cînd am răspuns, am auzit-o din nou.

— Mă duc să iau ceaiul cu tata vineri ; poți să vii să ne întîlnim acolo ?

Ușurat pentru moment, așteptînd vinerea care era peste două zile, am sosit la Whitehall în lumina orbitoare a dimineții. Mi se părea curios uneori să ajung aici după o astfel de scenă, să întîlnesc fețele ermetice pe care colegii mei le arborau cînd ieșeau în public și să le confrunt cu propria mea față.

Se întîmpla ca dimineața aceea să nu fie o zi obișnuită; trebuia să mă duc direct în biroul lui Rose, unde urmau să aibă loc examinări cu două persoane, cea de-a doua fiind George Passant.

Pe masa lui Rose trona un vas cu enorme crizanteme, mireasma lor te întîmpina în aerul curat, igienic, o dată cu entuziastele mulțumiri ale lui Rose pentru a-i fi dedicat această dimineață, lucru care intra oricum în obligațiile mele de serviciu.

— Poate c-am putea să ne luăm deja locurile în jurul mesei, spuse cu proverbiala-i punctualitate și cu obișnuitu-i calm. Ceilalți doi se așezară și mă așezai și eu. Începu prima discuție. Știam deja, — îi auzisem pe Rose și pe Jones discutînd despre persoana aceea, — că nu exista nici un dubiu asupra rezultatului. Era un fost ofițer de carieră, care intrase la departament tîrziu în timpul războiului și erau de acord — personal nu-i cunoșteam activitatea — că nu se ridica nici pe departe la nivelul cerut de orice funcție administrativă.

Politicos, cu răbdare, în mod judicios, Rose și ceilalți i-au pus întrebări, expresiile feței lor nearătînd nici încurajare, nici descurajare, nici interes deosebit, dar nici dezinteres. Se pricepeau toți trei să judece oamenii sau cel

puțin să judece niște creaturi cu care urmau să întrețină relații de lucru. Se aflau pe teren propriu, selectînd oamenii în funcție de calitățile lor funcționărești, în care nu numai Rose, ci și cel mai tînăr dintre cei trei, Osbaldiston, era expert.

Cel de-al treilea era John Jones, acum Sir John. Mai avea un an pînă la pensie, arăta bine și avea o culoare sănătoasă la față, părea plin de păreri eterodoxe, pornite drept din inimă, dar după patruzeci de ani de precauții pentru a-și mulțumi șeful, hipnotizat de propria-i tehnică, era incapabil să-și ia ochii de la Rose, urmărindu-i reacțiile. Rose îl găsea agreabil. Ținînd seama de talentele moderate ale lui Jones, se descurcase mult mai bine ca funcționar obedient decît s-ar fi descurcat ca unul răzvrătit și ar fi fost o copilărie să crezi altfel. Dar cînd era vorba de o treabă serioasă, pentru Rose părerea lui nici nu conta pe lîngă a lui Osbaldiston, om cu douăzeci și cinci de ani mai tînăr.

Osbaldiston, recent angajat, era incomparabil mai eficient. Spre deosebire de Rose și Jones, nu provenea dintr-o familie de profesioniști cu dare de mînă și din punct de vedere social o pornise mult mai de jos decît mine sau decît prietenii mei : se născuse în East End, căpătase o bursă, studiase la Oxford, reușise la examenul de funcționar civil. La ministerul de finanțe se adaptase atît de bine că pentru el părea, deși nu era, aproape măestrie actoricească : folosirea numelor mici, eliminarea oricărui jargon, o notă de cultură afișată nonșalant ca un volum purtat în buzunar. Toate îi aparțineau de cînd lumea. Slab, deșirat, impasibil, părea multora obiectiv și oarecum diletant. Dar era tot atît de obiectiv ca un mogul financiar și tot atît de diletant ca Paul Lufkin. Deștept încît nu avea nevoie de nici un efort, își pusese în cap să ajungă la fel de sus ca Rose, ba chiar și mai sus. Părerea mea personală era că de data asta se supraaprecia. Nimic nu-i putea stăvili succesul, cu siguranță că i se vor acorda onoruri, că va ajunge la fel de sus ca și Jones, — dar nu mai sus. S-ar putea ca în următorii zece ani, cînd va avea de concurat cu cei mai competenți, să-i lipsească ponderea necesară, forța pur animală, de a cuceri funcțiile cele mai înalte.

Prima discuție se încheie cu amabilitățile lui Rose către candidat. Cînd se închise ușa, Rose, impasibil, privi în

jurul mesei. Imediat, Osbaldiston dădu din cap a dezaprobare ; făcui şi eu semn că nu, apoi Jones dădu şi el din cap.

— Mă tem că răspunsul este negativ, spuse Rose şi, fără altă discuţie, începu să completeze formularul candidatului.

— E un tip simpatic, spuse Osbaldiston.

— Încîntător, zise Jones.

— Atît cît a putut ne-a fost destul de folositor, spuse Rose în timp ce scria.

— Are o pensie de la armată de 700 de lire, aproape egal cu zero, zise Osbaldiston. Are patruzeci şi şase de ani, trei copii şi numai prin cine ştie ce întîmplare norocoasă mai poate căpăta altă slujbă. Nu prea-mi dau seama, Hector, cum vom putea, în aceste condiţii, să ne recrutăm un corp de funcţionari.

— Pentru moment nu asta e grija noastră de căpetenie, îi răspunse Rose dintre hîrtii, dar va trebui să ne gîndim şi la asta.

Părea curios, dar ştiam că o vor face.

— Ei, zise Rose, punîndu-şi iscălitura, cred că acum putem să-l chemăm pe Passant.

Cînd intră, George arboră un zîmbet sfios, aproape linguşitor, ce dovedea că, la fel ca atunci cînd păşise prima oară în această cameră, se aştepta ca înăuntru să i se întindă o capcană. Pe cînd se aşeza pe scaunul liber, încă mai încerca să zîmbească. Abia după ce răspunse la prima întrebare a lui Rose, capul său mare şi umerii-i puternici se conturară dincolo de masă şi, îndepărtîndu-mi stinghereala, am putut o clipă să-l văd clar. Acum, fruntea îi era brăzdată, dar nu atît din cauza grijii, cît din cauza tulburării. Dacă comparai feţele lui Osbaldiston şi Rose cu faţa lui George, puteai vedea la acesta din urmă semnele unor experienţe de viaţă şi ale unor pasiuni pe care ceilalţi doi nu le cunoscuseră şi, totuşi, alături de aceşti oameni mai disciplinaţi, figura sa, în lumina dimineţii, părea, în mod misterios, mai puţin matură.

Rose începuse prin a-l întreba ce considera el ca fiind pînă acum „contribuţia sa cea mai folositoare" la activitatea departamentului.

— Proiectul A, la care lucrez acum, este deosebit de important şi m-am străduit să-l execut cît mai bine, spuse George, trăind, ca de obicei, momentul prezent, dar cred

că proiectul original privind aliajele pentru țevi (se referea la primele proiecte administrative în legătură cu folosirea energiei atomice) a fost de mai mare anvergură.

— Sînteți amabil să ne prezentați pe scurt activitatea dumneavoastră pentru a avea un fel de perspectivă atît a părții ce v-a revenit personal, cît și a părții ce a revenit departamentului ? se interesă Rose cu desăvîrșită politețe. Poate ar fi bine să considerați că unul din colegii de față — și privi spre Osbaldiston — nu este prea bine informat despre primele stadii, nefiind aici de la început.

— Poate că n-ar fi rău, spuse Osbaldiston în treacăt. Deși, ca să spun drept, de atunci m-am mai pus la punct cu unele lucruri.

Antrenîndu-se, George prezentă istoria proiectului pentru folosirea energiei atomice din momentul în care intrase în serviciu. Chiar și mie memoria sa mi se păru fantastică. Aveam eu însumi o memorie deosebită, cunoșteam problemele la fel de bine ca și el, dar n-aș fi putut face niciodată această recapitulativă prezentare de date. Îmi dădeam seama că cei din jurul mesei erau impresionați și că toți considerau de la sine înțeles că era de neconceput ca să fi dat vreo dată sau vreo cifră greșită. Dar era puțin prea sigur pe el și nu mă simțeam liniștit. Parțial pentru că, spre deosebire de Osbaldiston, nu dădea expunerii nici o nuanță care să-i poată fi de folos la nevoie ; de-ar fi cunoscut problema, ar fi expus-o exact în același fel, pe același ton sigur, și acum douăzeci și cinci de ani cînd îl întîlnisem prima oară, pe străzile unui oraș de provincie. Și parțial, — și asta mă neliniștea și mai mult, — pentru că nu dăduse rolului nostru în elaborarea proiectului ponderea exactă : avusesem un rol destul de important, dar nu chiar atît de important cum pretindea el.

George era radios și relaxat. Jones, care știam că-l simpatizează, puse cîteva întrebări legate de metoda folosită, cu scopul evident de a scoate în evidență competența lui George. Acesta răspunse cu lucidă sobrietate. În momentele acelea mi se părea că era de neconceput ca vreo comisie, formată din persoane atît de obiective ca cele de față, să-l poată respinge.

Jones își aprinsese pipa, așa că mireasma crizantemelor de pe masă se estompase. Afară, pe fereastră, în spatele nostru, soarele trebuia să fi fost strălucitor, judecînd după lumina din cameră. Rose continuă discuția : la ce lucra în

prezent ? ce lucruri i se păreau de prisos ? Un răspuns strict la obiect, celălalt din nou prea optimist și cu pretenții prea mari, al treilea corect și bun. La toate discuțiile, Rose era mai impasibil ca oricînd, dar acum aprobă ușor din cap, urmat imediat de Jones.

Apoi, pe un ton oarecum afectat, vorbi Osbaldiston :

— Uite, îi spuse el lui George, există ceva care e normal să ne tracaseze și e mai bine s-o discutăm deschis, cred. Ești fără îndoială un om foarte inteligent, dacă mă pot exprima astfel. Dar cu tot respectul, se pare că nu ai reușit mare lucru în viață, înainte ca războiul să te fi adus aici, cînd aveai deja patruzeci și trei de ani. E normal să ni se pară tuturor destul de curios. De ce ? Ai putea să ne dai vreo explicație ?

George îl privi fix.

— Mă tem, spuse George bătăios, că nu mi s-a dat nici o șansă.

— Mulți dintre noi au fost în aceeași situație, după cum știi.

— E cazul să vă spun deschis că familia mea era foarte săracă.

— Fac pariu că nu era mai săracă decît a mea. Osbaldiston ținea să dovedească că nu e deloc snob în ceea ce privea originea sa socială. De aceea insista mai mult asupra lipsei de ambiție a lui George, decît o făcuse Rose la prima lor întrevedere de acum trei ani.

— Și, bineînțeles, spuse George, la școală toată lumea a considerat că situația de funcționar în biroul unui avocat reprezenta un pas înainte pentru mine, de fapt peste poziția mea socială. Nimeni nu mi-a atras vreodată atenția, chiar dacă au știut, fapt de care mă cam îndoiesc, cum că ar mai exista vreo altă cale deschisă pentru mine.

— Presupun că pe vremea dumitale școlile erau mai slabe, zise Osbaldiston. Și după aceea ai lucrat la firma dumitale, Eden și Martineau, peste douăzeci de ani și înțeleg că ți se păstrează încă postul. Mărturisesc că sînt încă nelămurit cum de n-ai reușit să găsești o cale de a promova.

— Poate că n-am acordat acestui aspect atenția pe care i-au acordat-o alții, dar la început au existat alte lucruri care m-au interesat mai mult. S-a întîmplat că nu mi s-a ivit niciodată ocazia favorabilă...

— Păcat, spuse Osbaldiston, dar se priveau fără să se înțeleagă unul pe celălalt : tinărul, pe care oriunde l-ai fi pus ar fi știut imediat dincotro bate vîntul, George, care nu cunoscuse niciodată aceste căi.

Osbaldiston îi spuse lui Rose că alte întrebări nu mai avea ; meticulos, Rose îl întrebă pe George dacă mai avea ceva de adăugat. Nu, spuse George, considera că i se oferise posibilitatea să spună tot ce avea de spus. Cu o politețe stingace și neobișnuit de servilă, George adăugă :

— Aș dori să spun că vă sînt recunoscător pentru considerația pe care mi-ați arătat-o.

Am ascultat pașii lui George îndepărtîndu-se pe coridor. Cînd sunetul lor s-a stins, Rose, cu aceeași impasibilitate și pe un ton neutru, spuse :

— Ei, ce impresie v-a făcut ?

Grăbit, fără a fi la obiect și pe un ton de conversație ușoară, Osbaldiston spuse :

— În orice caz, are personalitate.

— Consider că s-a prezentat destul de bine, spuse Jones.

— Da. A avut momente mai bune și mai rele, conveni Osbaldiston. În general s-a prezentat conform așteptărilor. A dovedit, ceea ce știam deja, că are stofă.

Rose nu spunea nimic, în timp ce Osbaldiston și Jones erau de acord că George avea o minte înzestrată și ar fi făcut studii strălucite la orice universitate. Dacă s-ar fi prezentat la concurs de admitere în tinerețe, la vîrsta reglementară, ar fi fost admis printre primii, observă Osbaldiston, și ar fi reușit să facă o carieră potrivită.

— Ce părere ai, Hector ? se interesă Jones.

Rose continuă să tacă, cu mîinile la piept.

— Poate c-ar fi reușit, spuse în cele din urmă. Dar, bineînțeles, nu asta ne interesează acum. Nu mai e tînăr, la patruzeci și șapte de ani e un om între două vîrste și pot spune că e, categoric, un om deosebit. Înclin să cred, continuă Rose, la fel de impasibil, că de data aceasta nu ne va fi la fel de ușor să ajungem la o concluzie.

Am știut imediat ce mă aștepta. Într-adevăr, o știam încă de cînd Rose ședea, ascultînd politicos părerile celorlalți, fără a-și dezvălui intențiile. Căci, în cele din urmă, el era cel care hotăra ; noi ceilalți puteam da un sfat, puteam argumenta, convinge ; el asculta opiniile, dar decizia îi aparținea. Deși nimic nu lăsa această impresie,

deşi procedura era egalitară, neavînd nimic comun cu manierele de curte, şi aici exista o ierarhie aidoma cu cea de la firma lui Lufkin şi în dimineaţa aceea puterea lui Rose, e drept disimulată, era la fel de mare ca cea a lui Lufkin.

Mai aveam o singură şansă : să mă împotrivesc voinţei lui. Se opusese la angajarea lui George de la bun început ; Rose nu era omul care să-şi uite propriile sale judecăţi. Din acel mic comentariu imparţial pe care-l făcuse, îmi dădeam seama că rămăsese inflexibil în credinţa sa că atunci avusese dreptate.

Şi, totuşi ne mişcam în limitele umanului şi el nu era decît un om ; pregătindu-mă pentru o discuţie în contradictoriu, ştiam că unele temeri puteau fi îndepărtate. Puteam să contez pe faptul că nu avea să menţioneze procesul intentat lui George în urmă cu paisprezece ani ; fusese achitat şi asta era suficient. Puteam, de asemenea, conta că nici el şi nici ceilalţi nu aveau să se lase prea mult influenţaţi de zvonul că George era afemeiat. Uitîndu-mă la cei trei care şedeau în jurul mesei în dimineaţa aceea, m-am gîndit ulterior că nu existau mulţi oameni care să fi fost mai corecţi, mai puţin indiscreţi, mai nepărtinitori.

— Ne-ar fi cred de folos, spuse Rose, dacă Lewis, care cunoaşte mai bine activitatea lui Passant decît oricare dintre noi, şi-ar spune părerea. Doresc foarte mult, îmi spuse el, să fii convins că sîntem în posesia tuturor informaţiilor pe care consideri c-ar trebui să le deţinem.

Adresîndu-mă lui Rose, mi-am început pledoaria. Probabil c-aş fi vorbit mai convingător pentru oricare altul în afara lui George. Eram crispat, trebuia să mă străduiesc să caut expresiile profesionale.

Am vorbit despre activitatea sa, încercînd să-i scot în evidenţă meritele, amintindu-mi că lui Rose nu i s-ar fi părut corect dacă nu mi le demarcam precis şi pe ale mele. Am spus că era un om cu capacităţi imense. Era adevărat, — mă studiam ca să nu exagerez cu nimic, — că spontaneitatea judecăţii lui nu era întotdeauna excelentă, nu intuia imediat ce se putea şi ce nu se putea face. Dar avea două calităţi, rar întîlnite la una şi aceeaşi persoană : mania detaliului şi precizie în execuţie, asociate cu un fel de imaginaţie, pe termen lung, o previziune plină de perspicacitate. În aria care se întindea între detaliu şi previziune, nu se dovedea la fel de bun ca func-

ţionarii noştri obişnuiţi, dar, totuşi, aceste două calităţi erau atît de rare, încît îl consideram mai valoros decît pe oricare dintre ei.

Mă străduisem să vorbesc în termeni raţionali, dar îmi auzeam vocea emfatică aspră, care nu contribuia însă la elucidarea sensului.

— Îţi sîntem deosebit de recunoscători pentru expunerea ta, dragă Lewis. Îţi rămînem, într-adevăr, foarte, foarte îndatoraţi.

Jones trăgea din pipă ; îl simţeai că mirosise disensiunea plutind în aer.

— Presupun că, dacă bătrînul Passant nu este reangajat, se va reîntoarce la avocaţii lui şi nu va fi prea afectat financiar.

— Aici, ar avea un salariu cu 200 de lire mai mult, spuse Osbaldiston, dar asta nu reprezintă o sumă prea mare prin faptul că ar trebui să trăiască la Londra.

— Mă întreb dacă reangajîndu-l i-am face un serviciu, reflectă Jones. Pentru că e clar că e un om deosebit, cum a spus şi Hector, dar oricîtă bunăvoinţă am avea nu putem face nimic pentru el. Ar trebui să înceapă ca simplu funcţionar şi are aproape cincizeci de ani. La vîrsta lui n-are cum să avanseze mai mult de o treaptă. Ceea ce nu-i mult pentru cineva care e, cu adevărat, în felul lui, un tip deosebit.

— Poate că nu e prea mult, dar şi-o doreşte, izbucnii eu.

— Asta n-are nici o importanţă, spuse Rose cu enervare neobişnuită. Nu ne-am adunat aici să hotărîm ce e bine pentru el sau ce nu e şi motivele sale nu ne preocupă. A cerut să fie reangajat şi are dreptul s-o facă şi ăsta e singurul lucru care ne interesează. Singurul lucru asupra căruia trebuie să hotărîm este dacă, luînd în consideraţie meritele sale, putem să-l recomandăm. Propun, spuse redobîndindu-şi politeţea, dar cu oarecare asprime în glas, să considerăm problema destul de complicată pentru a n-o complica mai mult introducînd consideraţiuni de ordin psihologic.

— Nu cred, zise Osbaldiston, că pot găsi un motiv destul de puternic pentru a-l respinge.

— Tu vezi vreunul, Hector ? se interesă Jones.

— Nu credeţi că exageraţi? spusei, considerînd că sosise momentul să fiu precaut. Iată un om despre care

toată lumea este de acord că e înzestrat cu anumite calități. Ne gîndim la el pentru o funcție nu cu totul ieșită din comun. De obicei, admitem persoane cum a fost Cooke, de exemplu, fără atîtea discuții. Consideră cineva că Gilbert Cooke are pe sfert competența lui Passant ?

— Nu vreau să-mi spun părerea — Rose i se adresă lui Jones, vorbind rar și calm — înainte de a ști ce gîndiți și voi. Nu vreau să expediez lucrurile în grabă, dar poate că este momentul potrivit să vă arăt spre ce înclin. Cît privește întrebarea ta, Lewis, nu consider că am exagerat prea mult cu acest caz. Doresc ca omul să fie tratat așa cum se cuvine și nu vreau nici ca departamentul să-și asume un risc nejustificat. Nu este chiar atît de simplu să pui de acord aceste două obiective. Înclin să cred că, nu prea mult, dar perceptibil, exagerezi calitățile intelectuale ale lui Passant. N-am să-ți contrazic însă punctul de vedere cînd susții că are un cap categoric mai bun decît al lui Cooke, de exemplu, sau, dacă tot trebuie s-o spunem, mai bun decît al oricărui al simplu funcționar din departament. Mi se pare că-mi amintesc c-am spus aproape aceleași lucruri și cînd l-am întîlnit prima oară. Pe de altă parte, asta nu mă convinge întru totul că păstrîndu-l nu ne-am asuma un ușor, dar regretabil risc, după urma căruia departamentul ar putea pierde mai mult decît ar cîștiga. La urma urmelor, dacă l-am păstra pe Passant, cîștigăm un funcționar, în unele privințe mai bun decît de obicei, dar în alte privințe, așa cum foarte corect ai arătat, Lewis, mai rău. În același timp ne asumăm categoric un risc, e adevărat nu unul prea grav sau care e sigur că se va materializa, ci genul de risc pe care nu-l poți evita dacă te angajezi față de un om cu, — nu vreau să fiu nedrept față de el, dar poate c-aș fi îndreptățit să spun, — o personalitate puternică, neobișnuită și probabil ușor instabilă. În mod categoric există o șansă ca un astfel de om să nu se dovedească persoana potrivită pentru următorii treisprezece ani sau cîți mai sînt. Există categoric șansa să ne creăm singuri eventuale dificultăți. S-ar putea întîmplător ivi vreo altercație sau ciocnire care să ne dăuneze. Nu cred că dăm dovadă de spirit de responsabilitate dacă ne asumăm aceste riscuri pentru o angajare la acest nivel. Aș fi înclinat mai mult în favoarea lui Passant dacă ar fi fost vorba de un post la un nivel mai înalt. De fapt, este genul de om care ar fi putut crea

mai puține probleme ca secretar ministerial decît ca simplu funcționar în serviciul administrativ.

— Ei bine, zise Jones, nu cred că s-ar mai putea adăuga ceva la o concluzie ca cea de față.

Atîta vreme cît existase un dubiu, Osbaldiston își dăduse tot atîta interes ca și Rose. Acum își lăsă scaunul pe spate și vocea îi era mai detașată ca oricînd.

— De acord, zise, ca și cum ar fi căutat să nu se mai piardă timp. Deși, poate că e păcat că n-am pus mîna pe acest tip cît era tînăr.

— In acest caz, cu asentimentul vostru, remarcă Rose, propun să raportăm comisiei ceva cam în termenii ăștia. Vă voi trimite un concept. Dar propun să menționăm că ar fi putut îndeplini aici funcția de funcționar cu competență și, din unele puncte de vedere, chiar cu mai mult decît simplă competență. Că-l considerăm din punct de vedere intelectual foarte potrivit pentru serviciul administrativ, dar că, la vîrsta lui, ținînd seama de unele trăsături ale personalității sale, nu considerăm că ar fi persoana potrivită pentru a ocupa un post definitiv în departament.

— S-ar putea să-i facem un serviciu, spuse Jones și vorbea cu bunăvoință, dacă-l sfătuim să se retragă și să nu mai ajungă la comisie. Pentru că nu face altceva decît să-l respingă.

— De acord, spuse Rose.

Am început să vorbesc, păstrînd un ton calm, părînd încă rezonabil, încercînd să redeschid discuția, dar imediat Osbaldiston interveni :

— N-are rost s-o luăm de la început.

— Nici eu nu cred că mai are rost, spuse Rose.

Atunci mi-am pierdut cumpătul. Le-am spus că le plăcea prea mult tot ce era de mîna a doua. Că orice societate care angajează în mod deliberat numai oameni „așezați și siguri" se autodistruge.

— Ne pare foarte rău că nu putem să te facem să înțelegi punctul nostru de vedere, Lewis. Ochii lui Rose erau reci, dar el își păstra calmul.

— Nu vă dați seama de propriile voastre prejudecăți, am strigat.

— Nu, este absolut inutil și aici trebuie să declarăm că avem păreri diferite. Rose vorbea cu un calm exagerat. Ai avut mai multă experiență în selectarea oamenilor de-

cît oricare din colegii tăi. După cum știi, eu personal m-am lăsat deseori îndrumat de tine. Dar vei fi primul de acord că nimeni nu este infailibil. Și uneori chiar și oamenii cei mai înțelepți nu par mai puțin infailibili decît noi ceilalți, mai ales cînd trebuie să judece cazuri ca care nu pot fi în întregime obiectivi.

Își permisese sieși acest ultim bobîrnac. Apoi, rezemîndu-se în scaun, cu fața senină, spuse :

— Cred că asta-i tot pentru azi. Vă mulțumesc tuturor foarte, foarte mult pentru a vă fi irosit timpul vostru prețios. Mulțumesc, John. Mulțumesc, Douglas. Mulțumesc *foarte* mult, Lewis.

Întors în cameră, am rămas cu ochii ațintiți afară, la clădirea Whitehall scăldată în soare, privind-o printr-un văl de furie, de oarecare anxietate, cu tristă și neliniștită amărăciune. Era starea, atît de bine cunoscută mie, pe care o trăisem în perioadele cele mai negre. De mult nu mai fusesem atît de nefericit.

Îmi fusese destul de ușor, nu simțisem o prea mare părere de rău cînd am ieșit din lupta pentru putere — de regulă, nu-mi păsa cînd vedeam posturi ale puterii ocupate de Osbaldistoni, ei, cei care le rîvneau cel mai mult. Dar în dimineața aceea, privind fix la străzile însorite, regretam că nu le ocupam eu. Atunci și doar atunci aș fi putut face ceva pentru George și cei ca el.

Oamenii alături de care stătusem în birourile lor, cu certitudinile lor morale, cu indignările lor confortabile și conformiste care nu-i lăsau niciodată să facă un pas alături cu drumul, ei conduceau lumea, ei erau oamenii care-n orice societate ajungeau în vîrful piramidei. Ei aveau virtuți pe care noi ceilalți nu le aveam ; recunoșteam că le datorez respect. Dar în dimineața aceea eram în tabăra opusă.

XLV

UN SALON ÎNGHEȚAT

LA WHITEHALL CEAȚA ERA densă. Cînd taxiul luă colțul pe Baker Street, se mai înseninase puțin, puteam vedea luminile vitrinelor. Cînd am ajuns la Regent's Park, vizibilitatea crescuse și se distingeau chiar ferestrele luminate de la parterul case-

lor. Încercînd să-mi domolesc nerăbdarea, mă simţeam parcă mai calm aşa învăluit în ceaţă ; în loc să simt hurducăturile taxiului, cuprins de un neastîmpăr de adolescent, de care nu te dezbari niciodată, aveam, ca în copilărie, senzaţia plăcută a unei liniştite după-amiezi de iarnă.

Indiferent de ce mă aşteptam să văd, am fost uimit cînd am intrat în biroul lui Davidson. Căci Margaret îmi zîmbi fără nici o urmă de tulburare. Davidson nici nu ridică capul : jucau ceva. În cămin era un ceainic, căni şi o tavă cu prăjituri, dar în ceaşca de lîngă Davidson ceaiul prinsese o pojghiţă, şi deasupra prăjiturilor untul se întărise. Era aplecat peste tabla de joc. Figura lui îşi păstrase distincţia, deşi, în concentrarea sa, ţinea gura deschisă. După cîte am putut să-mi dau seama dintr-o privire, tabla era lucrată de mînă, ceva ce semăna cu o tablă de şah, dar asimetrică şi avînd de-a lungul bazei cel puţin de trei ori mai multe pătrate ; în unele părţi păreau să fie locuri libere. Foloseau piese de şah obişnuite, dar fiecare din ei avea cîteva piese în plus şi cîteva cutiuţe al căror rol mi-era imposibil să-l înţeleg.

Uitîndu-mă la faţa lui Margaret, mi se părea că-mi amintesc de serile cînd mă întorceam în casa din Chelsea, găsind-o pe Sheila privind fix, cu psihotică concentrare, figurile de pe tabla de şah. Nu-mi provocă durere, ci ceva ce era mai degrabă plăcerea (exact opusul nefericirii dantieşti) cu care, în tovărăşia cuiva pe care-l iubeşti, îţi revin în memorie locurile unde ai fost nefericit.

— Mi-a spus că s-ar putea să vii, zise Davidson fără nici un preambul, privindu-mă pe sub sprîncene, ca apoi să-şi întoarcă din nou privirea la tabla de joc.

Am spus „Numai pentru cîteva minute", dar Davidson nu mi-a acordat nici o atenţie.

— Va trebui, bineînţeles, să joci, spuse sever. Jocul e mult mai plăcut în trei.

Era de fapt un joc de război, pe care Davidson îl inventase din perversitate pe vremea cînd el şi prietenii săi erau pacifişti, în perioada 1914—18. După cîte puteam judeca, uitîndu-mă cum se desfăşura jocul, fără ca vreunul din noi să vorbească, era complicat, dar bine gîndit. Davidson voia să mi-l explice în toată frumuseţea lui, iritat pentru că nu păream să-l urmăresc. Îmi reproşa că nici măcar nu eram atent şi nu reţineam numele celor două tabere. Erau Foştii şi Mistificatorii. Davidson comanda

tabăra Foștilor ; ofițerii lor erau selectați dintre aliații, asociații și profesorii săi. Cealaltă tabără era formată din persoanele pentru care Davidson avea o ireductibilă aversiune, printre ei D. H. Lawrence, Jung, Kierkegaard, cîțiva intelectuali catolici și unii critici de artă cărora le dăduse rang de generali.

Nu cunoșteam jocul destul de bine pentru a mă lăsa bătut. Tot ce pricepeam era că Davidson l-ar fi jucat la nesfîrșit. Nu-mi puteam nici da seama dacă Margaret dorea să curme liniștea de moment. Chiar atunci amenința una din turele tatălui ei, ce reprezenta un filozof din cercurile academice, pe care-l cunoșteam toți trei.

— Oricum, tot n-ar trebui să fie în tabăra ta, spuse Margaret.

Davidson studia planul de bătaie.

— De ce n-ar fi ? zise absorbit de joc.

— El va fi viitorul prozelit sau cel puțin așa spune guvernatorul.

— Guvernatorul, remarcă Davidson, încă preocupat de mișcarea sa, e un mincinos nepriceput.

În cele din urmă își apără tura și fu în stare să participe la conversație — el (filozoful) sînt tot atît de sigur că n-are să se convertească, cum sînt de mine însumi. E un om cu scaun la cap.

— Și mai imparțial nici c-ai putea fi, nu-i așa ?

Davidson zîmbi. Îi plăcea să fie tachinat de fiica sa. Era ușor să-ți dai seama că-i plăcuse să fie tachinat și de alte femei ; poate că-i mai plăcea și acum.

— A fost întotdeauna un om cu scaun la cap, zise.

— De unde știi ?

— Nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată spunînd ceva grosolan, argumentă Davidson.

— Dar voi spuneți toți aceleași lucruri, zise Margaret. Întotdeauna m-am întrebat cum vă puteți deosebi între voi.

O vedeam pentru prima dată singură cu tatăl ei. O auzisem deseori vorbindu-mi despre el, dar vorbindu-i lui, nu. Și acum o ascultam ; părea veselă și îi semăna întru totul. Deși ar fi trebuit să-mi fi dat seama mai de mult de acest lucru, am fost totuși surprins.

Drept e că nu împărtășea, ba chiar îi displăceau concepțiile tatălui său și ale prietenilor lui, iar indiferența lor în alte privințe îi displăcea și mai mult. Încă din copi-

lărie fusese absolut convinsă că modul lor de a vedea viața nu lua în seamă tocmai ceea ce-l făcea pe om fie oribil, fie minunat.

Și totuși, văzînd-o cu tatăl ei, ușor indispus pentru că tot ce voiam era să-i vorbesc între patru ochi, am remarcat că era mîndră de el. Modul ei de a se exprima era mai aproape de al lui decît de al meu ; și în unele privințe chiar și temperamentul.

Am mai observat și altceva, pe cînd încercam să-mi dau seama cînd avea să se termine jocul : faptul că era dezamăgită de el. În ochii prietenilor lui, el, care în tinerețe fusese unul din cei mai sclipitori dintre ei, nu se realizase pe deplin. Nu avea minte creatoare ; nu era un critic de talie înaltă. El nu-și făcea nici o iluzie ; uneori, presupunea Margaret, suferise din această cauză și alături de el și ea. Nu putea să nu simtă că dacă ea ar fi fost bărbat, s-ar fi dovedit mai puternică decît el. Acest protest, născut din legătura dintre ei sau stimulat de ea, avea surse prea adînci pentru ca eu să-l fi putut sesiza în prima perioadă a prieteniei noastre. Mi-o închipuiam așa cum și-o închipuiau și ceilalți ; și tot ce-și imaginau ei era adevărat : era iubitoare, bucuroasă să se îngrijească de cei la care ținea ; toate astea erau adevărate. Dar la fel de adevărat era faptul că avea un temperament tot atît de puternic ca cel al tatălui ei sau ca al meu și că, în ultimă instanță, nu ne-ar fi cedat cu nimic nici unuia dintre noi.

Jocul continua. Margaret se tot uita la mine, pînă cînd brusc, ca și cînd ar fi luat o hotărîre irevocabilă, spuse:

— Vreau să vorbesc o clipă cu Lewis.

Era rîndul lui Davidson să joace și aprobă din cap, ușor iritat. Într-o clipă am urmat-o în hol ; mă conduse în salon, unde era aproape întuneric. Lumina difuză provenea doar de la felinarele din stradă, învăluite în ceață. Camera era rece, dar obrajii ei, cînd i-am atins, ardeau și am simțit cum sîngele-mi pulsa în vine. Aprinse lumina ; mă privi și deși eram singuri în cameră, deși nu mai era nimeni în casă decît Davidson, îmi spuse în șoaptă :

— Nu-ți face griji.

— Ușor de spus !

— Nu, nu e ușor de spus. Se animase. Figura-i era expresivă, dar putea la fel de bine să exprime bucurie sau durere.

— Îţi spun că n-ai de ce să-ţi faci griji !

Am privit-o neîncrezător.

— Nu mă crezi ?

— Aş vrea să te cred.

— Poţi să mă crezi. Apoi adăugă pe un ton liniştit, dar epuizat :

— Am s-o fac.

Continuă :

— Am să-i spun.

Stăteam în picioare, într-un colţ al încăperii îngheţate. Am avut o clipă sentimentul triumfului deplin, apoi am simţit şi eu aceeaşi epuizare. Era oboseala ce urmează după o perioadă de încordare, cînd răspunsul ce-l aştepţi poate fi bun sau rău ; deodată primeşti vestea cea bună şi, în mijlocul exaltării, te simţi atît de năucit de oboseală, că nu eşti în stare să citeşti scrisoarea pînă la capăt. Simţeam că fericirea îmi inundase faţa, ştergînd orice urmă de îngrijorare ca un burete, aşa cum te speli dimineaţa de săpun. I-am văzut faţa, inundată de aceeaşi fericire.

Stăteam îmbrăţişaţi în tăcere. Apoi mi-am dat seama că mai avea ceva pe suflet, că sub înfăţişarea ei calmă mai era frămîntată de ceva.

Zise :

— Îi voi spune. Dar va trebui să mai aştepţi puţin.

— Nu mai pot aştepta.

— Trebuie să ai răbdare. Numai de data asta.

— Nu, fă-o imediat.

— Nu se poate, strigă ea.

— Trebuie.

Îi apucasem umerii cu amîndouă mîinile.

— Nu, zise privindu-mă. Nu te las să grăbeşti lucrurile ; ar fi o greşeală. Îţi promit că nu va dura mult.

— Ce aştepţi ? Spre stupefacţia mea, îmi răspunse pe un ton cinic, acru, ca al unei mătuşi bătrîne :

— De cîte ori ţi-am spus că dacă tot ai de gînd să-i faci cuiva un rău, n-are nici un rost să-ţi faci prea multe griji în legătură cu alegerea momentului. Ţi-am spus întotdeauna, nu se putu ea opri, că faci un rău şi mai mare încercînd să fii blînd. Ei bine, nimic nu e mai greu decît să aplici în practică ceea ce propovăduieşti.

Era pusă în încurcătură şi nu se putea hotărî să-i spună lui Geoffrey adevărul sau să-l supere cîtuşi de puţin.

Printr-o ironie a soartei, motivul era la fel de prozaic ca unele motive care determinaseră, din cînd în cînd, propria-mi comportare. Întîmplător Geoffrey mai avea două săptămîni pînă la examenul de primariat, ceea ce însemna calificarea sa ca specialist. Se mai întîmpla că Geoffrey, de obicei atît de sigur pe el, era foarte emotiv la examene. Trebuia cel puțin să-i insufle încredere, să aibă grijă de el pentru ultima oară ; presupunea disimulare, ceea ce pentru ea constituia un chin, însemna să nu ia nici o măsură, ceea ce era ca o boală și, totuși, dacă nu ar fi avut grijă de el acum, cînd era vulnerabil, ar fi însemnat în ochii ei o culpă pe care n-ar fi putut-o suporta.

— Dacă trebuie, am acceptat în cele din urmă.

Respiră ușurată.

— Curînd, toate astea vor ține de domeniul trecutului, spuse. Apoi, ca și cum îi trecuse ceva prin cap, strigă: — Acum vreau să fac ceva !

— Ce ?

— Vreau să mergem să-i spun tatii.

Obrajii și fruntea i se îmbujoraseră, ochii îi ardeau plini de energie, umerii i se îndreptaseră. Mă conduse înapoi prin casă, pașii ei răsunînd energici prin hol.; dădu de perete ușa biroului în care, tatăl ei, cu capul lui frumos lăsat pe piept, își ațintea privirea pe tabla de joc, cu intensitatea unui matematician.

— Am ceva să-ți spun, zise ea.

Mormăi ceva cordial, dar dezinteresat.

— Va trebui să asculți. Sau voi fi nevoită să-ți scriu o scrisoare ?

Cu părere de rău, se uită spre noi, cu ochii lui inteligenți, strălucitori și opaci.

— Dacă ai de gînd să deranjezi jocul, sper să n-o faci pentru vreun fleac.

— Ei bine, Lewis și cu mine vrem să ne căsătorim.

Davidson rămase împietrit. Nu se așteptase cîtuși de puțin la această veste ; parcă i-ar fi spus că văzuse un brontozaur.

— Asta vreți, Dumnezeule ! exclamă el.

Apoi începu să rîdă în hohote.

— Poate că aveai dreptate să întrerupi jocul. Nu, n-aș zice că vestea asta e tocmai un fleac.

— Încă nu i-am spus lui Geoffrey, zise ea. O vreme n-am să pot. Nu știu dacă el o să fie de acord.

— Va fi nevoit, spuse Davidson.

— S-ar putea să fie greu.

— Îl considerăm un om relativ civilizat, răspunse el. În cele din urmă, în situații de astea nu prea ai de ales, nu-i așa ?

Ar fi preferat să-l vadă pe tatăl său mai puțin liniștit ; dar faptul că-i spusese lui îi oferise plăcerea de a acționa. Era o bucurie să putem apărea împreună în fața altcuiva.

De data aceasta privirea tatălui ei nu coborî din nou ; se uită la ea arborînd un zîmbet critic, apreciativ, apoi se uită la mine.

— Mă bucur, zise.

L-am avertizat :

— Ar trebui să vă pregătiți pentru unele neplăceri. Se vor găsi destule necazuri pentru toți cei care vor dori să ia parte la ele.

— Cine și le dorește, răspunse cu indiferență, e binevenit, cred.

Presupun că nu cunoștea povestea noastră, dar continuai :

— Chiar și cei care ne sînt binevoitori vor găsi toată povestea oarecum bizară.

— Toate relațiile dintre oameni sînt ușor bizare dacă nu ești direct implicat, spuse Davidson. Nu văd de ce relația voastră să fie mai bizară decît a altora.

Continuă :

— Nu cunosc nici o situație în care să merite să-ți pleci urechea la ce spun ceilalți.

Era cel din urmă om care să vorbească numai de dragul de a epata ; o credea cu adevărat. Manifesta un soi de dispreț cu mult mai sincer aristocrat decît cel afișat de rubedeniile lui Betty Vane : disprețul unei aristocrații intelectuale, care nu s-a îndoit niciodată de valorile în care credea, cu atît mai puțin în probleme sexuale ; componenții acestei aristocrații se ascultau unul pe celălalt, dar nu acordau nici o atenție celor din afară. Uneori, — lucru care o nemulțumise deseori pe fiica sa — lipsa de considerație față de părerea altora te lăsa cu impresia că cei din afara cercului magic ar putea să aparțină altei specii.

Dar, în momente de criză, Davidson devenea inflexibil, pentru el tentația de a fi neloial nu exista.

— De regulă, lăsînd toate prostiile deoparte, spuse, cînd doi oameni se află în situația voastră, singurul ajutor efectiv ce li se poate da este de ordin practic.

Brusc, surprinzător și directorial, întrebă :

— Cum stați cu banii ?

Era și mai surprinzător, căci Davidson, care nu reușea să se acomodeze cu stiloul sau telegramele, părea omul cel mai nepractic. De fapt, atenția pe care o acorda istoriei artelor sau marmeladei de casă o acorda și investițiilor sale și fusese în permanență deosebit de norocos în toate.

L-am asigurat că banii nu erau o problemă. Tot directorial, spuse :

— Știu că prinde bine să ai un loc unde să poți trăi, unde oamenii să nu te poată găsi. Pot să-ți pun casa asta la dispoziție timp de șase luni.

Margaret îl avertiză că s-ar putea să-l ia în serios. Va avea nevoie de o locuință unde să stea cu copilul pînă ne vom căsători.

Davidson era mulțumit. Nu mai avea nimic de spus. Se mai uită o dată cu plăcere la fiica sa, apoi ochii îi coborîră la nivelul lor obișnuit. Deși nu propuse deschis să terminăm jocul, privirile îi reveneau mereu spre tabla de joc.

XLVI

ULTIMUL TREN SPRE UN ORAȘ DE PROVINCIE

ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ CÎND îi telefonam lui Margaret, cerul plumburiu de iarnă atîrnînd greu peste pomii de afară, simțeam din vocea ei că se străduiește să mă încurajeze. Acum, fiindcă ne aflam atît de aproape de clipa cînd urma să vină la mine, devenisem gelos. Nu puteam suferi gîndul la viața ei de fiecare zi. Mă forțam să mă gîndesc la altceva. Nu puteam suporta că-i susține lui moralul ; treceam prin acele prozaice chinuri ale imaginației în care ești torturat de căldura din căminul altuia, chiar dacă este un cămin nefericit.

Îmi spuneam că ei îi revenea partea cea mai grea, dar începusem să mă tem de telefon, ca și cînd mă forța să mă gîndesc la căminul ei, la ei doi împreună.

Cînd vorbeam, n-o întrebam niciodată data exactă a examenului. Parțial pentru că încercam să-mi respect partea ce-mi revenea în înțelegerea noastră, ea fiind cea care urma să aleagă momentul, dar și pentru că nu voiam să știu nici asta și nici altceva despre el.

Crăciunul trecu. Într-o dimineață, tocmai cînd mă pregăteam să-i telefonez, sună telefonul. I-am auzit vocea schimbată, crispată.

— Totul va fi în regulă.

— I-ai spus ?

— Da, i-am spus.

— E totul bine ?

— Totul va fi bine. Plîngea.

— Cînd ?

— Curînd.

— Foarte curînd ? izbucnii eu.

Spuse :

— Multă vreme n-a vrut să creadă.

— Cînd să viu să te iau ?

— Trebuie mai întîi să-l fac să mă creadă.

— Cu cît voi fi mai repede lîngă tine...

— Nu poate înțelege de ce i se întîmplă așa ceva.

— A acceptat ?

— Da, dar e amărît.

Se amăgise singură cînd discutasem despre el, îmi spunea.

I-am răspuns că dacă așa stăteau lucrurile și eu mă amăgisem la fel de mult. Apoi, plîngînd, aducea mereu vorba de noaptea care trecuse (căci discutaseră pînă în zori). Îmi cerea, așa cum n-o mai făcuse niciodată, s-o liniștesc, să-i vorbesc despre ceea ce ne vom oferi unul altuia.

Cînd va veni la mine ? Nu în ziua aceea, zise, pe un ton care-mi dădu sentimentul că mai exista un ultim fel prin care încerca să aibă grijă de el. Nu în ziua aceea, ci a doua zi.

— În sfîrșit s-a terminat, spuse, pe un ton care nu era nici trist, dar nici jovial.

Chiar în seara aceea stăteam la un pahar cu George Passant, care-şi încheiase ultima zi de lucru la birou şi se întorcea cu cel din urmă tren în oraşul său de provincie. Ne întîlnisem într-o cîrciumioară, căci George nu se obişnuise cu cluburile. Stătea, lîngă foc, la fel de la largul său cum îl ştiusem în tinereţe. I-am spus din nou, cum o mai făcusem de atîtea ori, cît de furios eram pe cei din departament şi cum tot mă mai gîndeam, inutil, la modul în care aş fi putut să-i susţin mai bine cazul.

— A fost neplăcut, spuse George. Dar oricum am trăit trei ani foarte interesanţi, pentru nimic în lume n-aş fi vrut să mă lipsesc de ei.

Cumva, încă mai reuşea să tragă o linie peste trecut, să-l privească cu un optimism invulnerabil, ca şi cum toate s-ar fi întîmplat altcuiva.

— Cu cît mă gîndesc mai mult la această perioadă, spuse George, cu un zîmbet mulţumit de sine, cu atît îmi pare mai bună. Trei ani am trăit o viaţă deosebit de interesantă, am îndeplinit o muncă a cărei valoare o cunosc mai bine decît oricine. Se întîmplă că această valoare este considerabilă. În acest timp am fost în măsură să apreciez abilitatea superiorilor noştri ierarhici şi nu există nici un pericol să le exagerez calităţile. Şi am mai reuşit să prind ocazia de a mă alege şi cu oarecare viaţă particulară. Toate la un loc constituie o recompensă destul de bună în schimbul unei minore umiliri.

Cînd aflase pentru prima oară că a fost respins, izbucnise într-o furie plină de ranchiună, blestemîndu-i pe toţi cei care fuseseră vreodată superiorii săi, toate persoanele oficiale, pe toţi membrii noii ortodoxii, pe toţi cei care conspirau să-l ţină deoparte. Dar foarte curînd a devenit exagerat de rezonabil, observînd „bineînţeles că nu mă puteam aştepta la altceva..." şi venea cu vreo interpretare ingenioasă, nerealistă, pe care ţi-o explica cu lux de amănunte, de ce Rose, Jones şi Osbaldiston consideraseră necesar să-l înlăture.

Aşa că acum şedea comod lîngă foc, bîndu-şi berea, dovedindu-mi că rămăsese neatins.

— Tot ce sper este că mă vei mai invita în oraş destul de regulat, spuse George. În viitor, o vizită la Londra din cînd în cînd, va fi foarte importantă pentru moralul meu.

Poate mai descoperise vreun nou local de noapte ; poate era balsamul, ştiut numai de el, de a reîntîlni cunoştinţe ce reuşiseră în viaţă ; probabil amîndouă, dar n-am insistat, căci îmi propusesem să-i comunic vestea şi îmi oferise prilejul.

— Bineînţeles, am zis.

O ascultasem pe Margaret cînd, bucurîndu-se cu candoare, îi anunţase vestea tatălui ei. Eu însumi nu spusesem nimic deschis, nu făcusem măcar o aluzie, nici chiar fratelui meu sau unui vechi prieten ca George, în afară de momentul cînd, spre propria mea uimire, m-am dus să mă destăinui lui Getliffe. Nici chiar în seara aceea, cu George, tot nu voiam să vorbesc. Tot mă mai temeam să nu forţez soarta. M-am auzit vorbind pe căi atît de ocolite că aproape nu le mai puteam controla.

— Cînd vei veni, data viitoare, s-ar putea ca eventual să nu fiu singur.

— Te voi anunţa cu mult înainte, spuse George fără să priceapă.

— Vreau să spun că s-ar putea să mai fie cineva în apartamentul meu.

George chicoti.

— Ei, n-o să stea acolo o veşnicie.

— Ca să spun drept, am zis, n-ar fi chiar imposibil. Bineînţeles, e prea devreme s-o spun...

George era nedumerit. Nu mă prea auzise deş vorbind atît de incoerent ; nu fusesem nici pe departe atît de incoerent acum douăzeci de ani, cînd prietenii mei şi cu mine spuneam poveşti grozave despre orgii la care nici măcar nu participasem. În cele din urmă i-am spus-o destul de clar şi, ridicîndu-se în picioare, porni spre bar, exclamînd cu vocea lui tunătoare :

— Ei, ăsta-i un început nou şi al naibii să fiu dacă nu sărbătorim evenimentul !

Superstiţios, am încercat să-l opresc, dar se întoarse spre mine :

— Este sau nu este un nou început ?

— Sper să fie.

— Nu te mai da atîta după deget. Bineînţeles că e şi nimeni n-o să mă convingă să renunţ să-l sărbătoresc.

George continuă în aceeaşi stare de zgomotoasă exuberanţă argumentativă, pînă cînd, după ce mai bău, zise:

— Între noi există astă-seară o oarecare simetrie, destul de frumoasă. Tu eşti pe punctul de a încheia o fază a existenţei, în momentul în care eu mă întorc frumuşel la vechea mea situaţie.

Rîse tare, fără ranchiună, fără invidie, dar cu o curioasă plăcere, care părea să fie desfătarea ce o afla în înşiruirea evenimentelor. Era un om fericit ; aşa fusese întotdeauna, dar şi mai fericit acum la maturitate, cînd tuturor celor din jur li se părea că eşuase. Aşa după cum spunea, se reîntorcea la vechea-i existenţă, în oraşul de provincie, la biroul de avocatură, unde-şi va continua activitatea nu ca asociat, ci ca şef de serviciu. Şi în seara aceea ai fi putut paria, George primul ar fi făcut-o, că acolo avea să rămînă pentru tot restul vieţii. Dar exala fericire, o fericire ce apărea deseori în viaţa oamenilor între două vîrste ; era fericirea celor care au credinţa că şi-au trăit viaţa aşa cum le-a fost firea. În propriii săi ochi, George fusese el însuşi, trăise, mai mult ca oricine din jurul său, aşa cum îi era firea. Aceasta era, după el, cauza calamităţilor sale externe şi tot mai credea, — în parte ca o consolare, în parte pentru că în fericirea simţurilor sale i se părea adevărat, — că, la urma urmei, el era cel cîştigat.

Am sosit la St. Pancras cu cinci minute înainte de plecarea trenului. Pe cînd păşeam pe peronul îngheţat, luminile roşii aprinse estompate de o erupţie de abur sulfuros, i-am semnalat lui George că era exact acelaşi tren pe care-l luam de obicei cînd mă duceam acasă, de la Londra, după ce cinasem la Lincoln's Inn. Dar capacitatea lui George de a respecta trecutul, care nu fusese niciodată prea mare, se epuizase pentru seara aceea. Se mulţumi să-mi răspundă cu un aer absent : „Tot ce se poate", în timp ce se uita absorbit într-un compartiment de clasa întîi. Înăuntru, un bărbat solid, rumen la faţă, de vreo treizeci de ani, îmbrăcat elegant, ameninţa sever cu degetul, dezaprobator, un interlocutor spălăcit, c-o mutră veselă şi cu douăzeci de ani mai în vîrstă. După ce am trecut de ei, privind afară, dincolo de peronul acoperit, în noaptea plină de fum, George începu să rîdă cît îl ţinea gura :

— Parcă aş fi fost eu ! strigă el. Parcă aş fi fost eu ! Tipul ăla tînăr seamănă cu A...

Răsunau fluierele, trenul era gata să se urnească din Londra şi el nu se gîndea decît la gluma doar de el înţeleasă.

— Seamănă cu A..., strigă el, privindu-mă de la fereastra trenului. Ca A..., care se aştepta să-l compătimesc pentru că era strîmtorat cu 3 000 pe an, ca apoi să mă sfătuiască imediat cît ar trebui să economisesc din cei 800 ai mei.

XLVII

MIEZUL NOPŢII

CÎND M-AM TREZIT, CAMERA ERA întunecată. Pe la marginea perdelelor se zărea o dîră lăptoasă, care, cu un fel de linişte familiară, mă anunţa că e miezul nopţii. Eram fericit ; îmi datoram relaxarea şi confortul nu numai familiarei dîre de lumină, ci şi unui miros ce plutea în dormitor, neobişnuit acolo. Mulţumit, m-am întins şi m-am ridicat privind-o pe Margaret dormind. În întuneric abia-i puteam zări profilul feţei, înfundat în pernă, un braţ ridicat deasupra capului, celălalt moale, de-a lungul trupului. Dormea adînc şi cînd m-am aplecat şi mi-am lipit buzele de umărul ei, carnea caldă n-a tresărit, respiraţia ei uşoară continuă să se ridice egală în atmosfera liniştită.

Deseori, în luna care trecuse, mă trezisem, zărisem dîra de lumină în jurul perdelelor, redeveneam conştient de grijile ce mi le făceam în legătură cu ea, ştiind că va trece mult pînă voi adormi din nou. Acum eram liniştit ; mi se părea curios să stai cu ochii deschişi în întuneric, fără nici o grijă, trebuia doar să mă întorc într-o parte, ca să adorm la fel de adînc ca şi ea.

Dar acum era o plăcere să stai treaz. Am coborît din pat şi m-am îndreptat spre uşa pe care o lăsasem deschisă ca să putem auzi orice zgomot din camera copilului ; şi el dormea adînc. Păşind uşor prin camerele întunecate, simţeam că aerul nu-mi opune nici o rezistenţă, aşa cum mai simţisem uneori în serile de vară calde, pe străzile oraşului. Da, puteam să mă gîndesc la grijile ce ne aşteptau, aceleaşi care mă frămîntaseră în nopţile albe de nelinişte; dar acum mă gîndeam la ele fără îngrijorare, aproape

fără emoție, ca și cînd erau în firea lucrurilor. Poate că aceasta era starea de spirit, am reflectat eu mai tîrziu, în care oameni ca Lufkin sau Rose își trăiseră cea mai mare parte a vieții.

De la fereastra salonului, priveam în jos pe stradă, unde farurile aprinse ale mașinilor dădeau contur tufișurilor de la marginea parcului. Mașinile și camioanele treceau acolo, jos. Deasupra lor, felinarele suspendate pe mijlocul drumului se legănau în bătaia vîntului. Privindu-le, mă lăsam pradă fericirii. Mă trezisem scăldat intr-o fericire luminoasă, care se menținea aievea.

Partea a V-a

O NOUĂ ÎNTOARCERE ACASĂ

XLVIII

NAȘTEREA UNUI FIU

AȘTEPTÎND ÎN ÎNTUNERICUL DIN dormitor, am auzit-o pe Margaret întorcîndu-se în pat. Am întrebat-o dacă se întîmplase ceva și-mi spuse liniștită, în șoaptă, să-mi acopăr ochii căci avea să aprindă lumina.

Apoi zise :

— N-are nici un rost să-ți spun că sper că nu te deranjez. Tonul îi era sarcastic și calm. O clipă, cu însuși agitat, mi-am amintit de tatăl ei rîzînd de mine, folosind același ton, într-o după-amiază cînd mă întrerupsese din lucru, la birou.

— Sînt sigură, spuse, că va sosi mai devreme.

Mai avea două săptămîni pînă să nască și m-am speriat.

— Nu, n-ai de ce să te sperii. Sînt foarte bucuroasă.

Părea atît de fericită și mai ales atît de calmă, încît liniștea m-a cuprins și pe mine. Puteam s-o ajut cu ceva ? am întrebat-o.

— Ar fi bine să-l rogi pe Charles March să vină.

Charles March, care-și mutase cabinetul în partea de nord a parcului, o îngrijise în timpul sarcinii. Pe cînd îl așteptam după ce-i telefonasem, i-am spus lui Margaret, încercînd să mă comport la fel ca ea, că după cît se pare pe Charles nu-l întîlnesc decît în momentele de criză din viața mea.

— Deși cea de acum nu este neplăcută, adăugă ea.

— Să bat în lemn ! Sînt mai îngrijorat decît tine.

— Eşti superstiţios, nu-i aşa ? Cînd am observat prima oară, nu mi-a venit să cred. Şi n-am îndrăznit să te întreb pentru că am crezut că s-ar putea să greşesc.

Trăsesem perdelele. Dincolo de fereastră, un parapet de cărămidă roşie reflecta primele raze ale soarelui de dimineaţă. Jos, cît vedeai cu ochii, se întindea parcul uşor învăluit în ceaţa risipită de lumina zorilor. Zidul de cărămidă strălucea orbitor. Un graur stătea nemişcat pe zid, puternic conturat, ca şi cum ar fi fost de carton.

Margaret stătea în pat, rezemată de perne, luîndu-mă în zeflemea nu numai ca să mă liniştească, ci şi pentru că era liniştită şi plină de o bucurie pe care eu n-o puteam împărtăşi. Pentru ea, copilul trăia deja ; şi începuse să-l iubească.

În timp ce Charles March o examina, iar eu şedeam la fereastra salonului uitîndu-mă în parc, mă temeam pentru ea, pentru că eram fericiţi. Mă temeam pentru copil, pentru că mi-l doream. Aveam un motiv real să mă tem, căci Charles March mă avertizase că n-ar trebui să mai avem copii.

Jos, în stradă, primul autobuz trecea în goană, străpungînd lumina lăptoasă. De cînd se întorsese la mine, fusesem foarte fericiţi. Înainte, consideram amîndoi că refacerea unei vieţi cere efort, umilinţă şi noroc ; nu ştiam dacă voi reuşi. Că vom rămîne împreună era sigur ; în ochii lumii puteam face faţă, dar noi trebuia să ne judecăm numai după ceea ce vedeam unul în celălalt. Pînă acum reuşisem pe deplin.

Într-o legătură adevărată, evitasem atîta vreme să accept acest lucru, — nu poţi să te dai deoparte, nu poţi fi neimplicat ; trebuie să lupţi pînă la capăt. Îmi venea greu să învăţ, dar în felul acesta reuşeam să ne cunoaştem unul pe celălalt. Într-o singură privinţă numai, credeam eu, mă găsise stînd deoparte şi numai ea ar fi putut sesiza acest lucru. L-a sesizat cînd m-a văzut cu băiatul ei, Maurice, fiul lui Geoffrey ; cu el nu mă purtam firesc, nu puteam fi eu însumi. Simpatia pe care o afişam faţă de copil era pornită din raţiune, nu din firea mea, iar ea observa acest lucru. Îi arătam toată consideraţia şi grija de care eram în stare, dar de fapt aceasta era vechea mea poziţie : mă transformam într-un spectator binevoitor.

Iar aceasta ne făcea pe amîndoi mai nerăbdători decît oricînd să avem un copil al nostru.

După ce ne-am căsătorit, în vara anului în care s-a mutat la mine, era în 1947, au trecut patru luni pînă ce a rămas însărcinată. Mă privea jucîndu-mă cu băieţelul în cursul acestor luni şi-i făcea plăcere pentru că eram plin de răbdare şi aveam un temperament mai echilibrat decît al ei. Cînd a rămas însărcinată, mai întîi s-a simţit fericită pentru mine şi numai după aceea a început să simtă dragoste pentru copilul ce urma să se nască.

În dimineaţa aceasta de septembrie, devreme în zori, ascultînd cuvintele lui Charles, care ajungeau la mine nedeslusit, prin pereţi, am plecat de la fereastra salonului şi m-am pomenit umblînd fără rost prin camera lui Maurice ; pătuţul lui era gol şi cele mai multe dintre jucării nici nu mai erau acolo : Helen luase copilul la ea pentru două săptămîni.

. Frunzărcam una din cărţile lui cu poze, cînd a intrat Charles March. Era neras şi în ochi avea o privire intensă, care trăda interesul său de medic şi sentimentul de dragoste faţă de semeni : o va duce el însuşi cu maşina la clinică, spuse, şi cu o mişcare bruscă, sarcastică, asemănătoare cu a ei, adăugă că o precauţiune în plus nu strică niciodată. De abia recent, după ce fusese căsătorit timp de mulţi ani, avusese la rîndul lui copii. Într-o vreme, pe cînd mă despărţisem de Margaret, ne arătam unul altuia simpatie, tocmai pentru că ştiam că amîndoi voiam copii şi că s-ar putea să fim lipsiţi de această bucurie.

Îl priveam şi mi-am amintit că vorbisem fără rezerve.

Cu toate acestea, dacă ar fi fost doar doctor, nu şi prieten apropiat, i-aş fi pus mai multe întrebări. Aşa, am intrat în dormitor, unde Margaret aproape terminase să-şi facă valiza. Îşi pusese un pardesiu peste cămaşa de noapte. Am luat-o în braţe şi ea îmi spuse :

— N-are nici un rost să nu te duci la masa de deseară. Şi apoi adăugă : Aş fi preferat să merg cu tine decît să mă duc la spital. Chiar şi la Lufkin m-aş fi dus mai cu plăcere.

Poate c-o spunea în glumă, dar pentru mine, aşa cum o ţineam în braţe, cuvintele ei dobîndeau mai multe sensuri. Nu era nevoie nici să mă gîndesc, nici să răspund : era un mod de comunicare, mai adînc decît emoţia sau senzualitatea, pe care doi oameni apropiaţi nu pot să n-o împărtăşească. Mi-am dat seama că o clipă curajul o părăsise ; în imaginaţie vedea deja o cameră singuratică şi antiseptică, lumina de lîngă pat. Curajoasă în atîtea pri-

vinţe, avea fobiile ei, îi era groază de camerele singuratice ; creştea în ea senzaţia unei nedreptăţi fără sens. De ce trebuia să treacă prin atîtea în timp ce alţii se distrau ?

Se distrau la Lufkin — nu era, totuşi, descrierea cea mai potrivită pentru ceea ce se petrecea acolo. Distracţie nu fusese niciodată şi nu era cazul nici acum. Sosisem gata să mă distrez, cu senzaţia aceea de plutire tipică celor care au scăpat de ceva groaznic ; căci dimineaţă, la micul dejun, la cîteva ore după sosirea lui Margaret la clinică, mă anunţaseră că s-ar putea să mai dureze patruzeci şi opt de ore, ca apoi, pe la cinci, să-mi spună că s-ar putea să mai dureze o săptămînă şi că puteam să plec fără grijă în oraş.

Ca şi în alte dăţi, în apartamentul lui Lufkin era băutură, zgomot ; şi în starea mea de euforie eram gata să le accept pe amîndouă. Dar cît priveşte distracţia, puţini şi-ar fi putut-o permite sub privirea scrutătoare a lui Lufkin. Lucru curios, el credea cu tărie că se distrau. Cînd doamnele au ieşit şi Lufkin, cu obişnuita-i nepăsare faţă de trecerea timpului, abordă o discuţie de afaceri ce dură o oră, avu un zîmbet satisfăcut, ca şi cum toţi oaspeţii se amuzau de minune.

Aproape toţi erau angajaţii lui. Colegii lui magnaţi nu-l iertaseră pentru a fi acceptat onoruri de la opoziţie şi în societate se purtau foarte rece faţă de el, îi întorceau spatele. Nu părea să-i pese ; continua să invite la masă şefii mai tineri, pe care îi numise în posturile cheie ale firmei sale. Oameni mai educaţi, cu o vorbire mai aleasă decît cei vechi, care arătau şi se comportau mai degrabă ca nişte funcţionari superiori şi care, cînd se aflau în prezenţa lui, nu mai păreau un cor sicofant de heruvimi. Şi totuşi, cînd emitea o opinie pe care o considerau absurdă şi despre care toţi cei din jurul mesei ştiau că ceilalţi o consideră absurdă, nici unul nu i-o spunea, deşi unii dintre ei ajunseseră atît de sus încît Lufkin nu le mai putea face nici rău, nici bine. Puterea îi era la fel de mare ca întotdeauna.

Îmi făcea plăcere să pot urmări din nou aceste lucruri. Îmi oferea luxul, — eram relaxat, aveam să dorm liniştit în seara aceea, îngrijorarea din zori, fiind amînată, mi se ştersese din minte, — de a-mi aminti un trecut mai puţin fericit. Nopţile petrecute la această masă înainte de război ; alţi oameni capabili alegîndu-şi cu grijă cuvin-

tele ; apoi întoarcerea la casa din Chelsea. Mi se părea ciudat că putusem trăi o astfel de viață.

Înainte ca Lufkin să ne permită să ne ridicăm de la masă, s-a mai întîmplat ceva care mi-a amintit de acele timpuri. Se discutase despre o problemă juridică, în care firma era interesată, și printre numele avocaților pledanți s-a pronunțat și numele lui Herbert Getliffe.

— Greșesc eu sau ai lucrat la tipul ăsta pe vremuri, Lewis ? întrebă Lufkin.

În astfel de chestiuni nu greșea niciodată. L-am întrebat dacă-l cunoștea pe Getliffe.

— Ne dăm bună ziua, îmi răspunse Lufkin.

L-am întrebat dacă Getliffe avea să intre în curînd în magistratură.

— Nici pomeneală, zise Lufkin.

Părea o afirmație certă, chiar și de la un om ca el.

— Ce s-a întîmplat ?

— Rămîne între noi. Și-a cam murdărit mîinile. A cam făcut hocus-pocus cu impozitul pe venit și a fost nevoie de intervenții pentru ca să nu fie urmărit în justiție. Lordul Lufkin o spunea nu atît cu maliție cît mai degrabă cu certitudinea și satisfacția unuia ce cunoaște dedesubturile.

— N-am nici un pic de milă pentru nenorocitul ăsta. Nu numai că și-a făcut un rău lui, dar ne face rău și nouă, celorlalți. În orice caz, peste așa ceva nu se trece cu ușurință. Individul ăsta-i terminat, spuse Lufkin, declarînd închisă discuția.

Cînd, după miezul nopții, petrecerea se sparse, mă duse chiar el acasă cu mașina, mai puțin distant cu mine decît cu ceilalți, eu nemaifiind un membru în suita sa. Șezînd destins, pe cînd mașina înainta încet prin Mall, pe St. James's, prin fața ferestrelor cluburilor, am avut un moment de neliniște, misterios și acut, primul în seara aceea ; și apoi din nou senzația de privilegiu și putere ce mă cuprindea cînd eram în compania lui. Mașina, pe atît de opulentă pe cît era el de auster, urca încet spre Picadilly, trecînd de Ritz, de Green Park. Nu se găsesc destui oameni pentru posturile de conducere, spuse Lufkin. Numărul acestora creștea pe măsură ce societatea devenea mai complexă, iar numărul oamenilor competenți nu sporise deloc. E drept, recompensa nu era prea mare în vremurile astea ; va trebui probabil întreprins ceva. Dacă

nu vor fi găsiți destui oameni să țină frînele, țara se va duce de rîpă — conchise Lufkin.

De data asta vocea lui își pierduse tonul neutru și devenise entuziastă, dar cînd mașina trase în fața apartamentului meu, îmi vorbi la fel de rece de parcă eram un străin.

— Transmite salutări încîntătoarei tale soții.

Pe cînd îi mulțumeam pentru cină, continuă :

— I-am trimis flori în seara asta.

O spuse la fel de rece ca și cum singura-i mulțumire ar fi fost că respecta eticheta și cunoștea formulele de politețe.

Din somnul adînc, în care mă cufundasem de îndată ce m-am despărțit de el și m-am dus să mă culc, m-a trezit un bîzîit îndepărtat ; inima începu să-mi bată cu putere, cuprinsă de groază, chiar înainte de a mă fi deșteptat complet și a-mi da seama că sună telefonul. Am pornit împleticindu-mă prin cameră, prin hol, aprinzînd lumina care m-a orbit ; gîtul mi se uscase. Acum telefonul se auzea tare, așa cum suna ori de cîte ori fusesem nevoit să ascult veşti proaste.

De cum am ridicat receptorul, am auzit vocea lui Charles March, atît de puternică, chiar și pentru el, încît a trebuit să îndepărtez telefonul de ureche.

— Lewis ? Tu ești ?

— Da.

— Ai un băiat.

— Sînt sănătoși amîndoi ?

— Sînt bine.

Îi auzeam vocea, tot puternică, dar caldă și plină de afecțiune.

— O dată în viață ai avut noroc și te invidiez.

El avea fete, își dorise un fiu și se scuzase spunînd că era o reminiscență a atavismului evreiesc ; dar știa că și eu îmi doream un băiat.

Nu puteam să-i văd decît dimineață, îmi spuse. Mă informă la ce oră începuseră durerile și la ce oră născuse ; era fericit că-mi putea face o bucurie. „Cam rar am avut ocazia să ne comunicăm veşti bune unul altuia, nu găsești ?“ Entuziasmul lui izvora din vechea noastră prietenie. Îmi spuse că aș face bine să mă odihnesc și eu și c-ar trebui să mă culc la loc.

Nu puteam și nici nu voiam. M-am îmbrăcat și am coborît în stradă, unde în aerul nopții se simțea apro-

pierea furtunii. Ca atunci cînd, așteptînd să ai o bucurie ești deodată lovit de o cumplită dezamăgire, și mai ai încă momente cînd parcă tot mai aștepți bucuria, tot astfel umbrele fricii pot supraviețui șocului opus, șocului fericirii. Eram încă zdruncinat, incomparabil mai zdruncinat decît fusesem în timpul petrecerii lui Lufkin. O clipă, am început să înțeleg că era o noapte fericită, ca apoi să am din nou senzația, halucinant de acută, că încă nu s-a întîmplat.

Pe cînd traversam parcul, norii aducători de furtună coboriseră atît de jos că distingeai cu greu perechile înlănțuite de pe iarbă. În aerul nemișcat și apăsător, am trecut pe lîngă banca pe care șezusem cu Margaret în noaptea dezolantă cînd părea că tot ce fusese între noi se terminase. Dar nici seara aceea n-o realizam, după cum nu puteam realiza nici vestea dată de Charles March.

Fără să vreau, pașii mă purtau pe același drum pe care-l făcusem cu mașina lui Lufkin și m-am trezit în capătul lui St. James's Street. Era pustie acum și la club nu mai era nici o fereastră luminată. Deodată am încetat să-mi mai înăbuș neliniștea ce mă cuprinsese în mașina lui Lufkin. Căci, privind din mașină la aceste ferestre, n-am îndrăznit să mă gîndesc la o altă seară cînd luasem masa în oraș fără soția mea, — cînd luasem masa cu Gilbert Cooke, în timp ce Sheila murea. Acum puteam să las amintirile trecutului să se întoarcă goale și inofensive, astfel că, mergînd încet în josul străzii, m-am lăsat în cele din urmă convins că aveam cu adevărat motive să fiu fericit.

Și totuși, doar a doua zi, cînd am văzut-o pe Margaret, m-am simțit cu adevărat fericit. Deodată, văzînd-o acolo în pat, cu părul lins ca o școlăriță, cu gîtul gol ieșind din cămașa de noapte descheiată la guler, mi-au dat lacrimile și am început să plîng. I-am spus că n-o mai văzusem astfel ; apoi, cînd i-am dat drumul din brațe, am privit-o din nou și în cele din urmă am întrebat :

— Cum te simți ?

— Tu în ce secol crezi că trăiești ?

Era obosită ; vorbea cu indulgența celui care nu se concentrează. Continuă :

— Aș vrea să pot să-ți mai fac unu.

Am întrerupt-o și atunci spuse, după ce mă privi atent :

— Dar tu cam ce mi-ai făcut toată noaptea ?

— Am umblat pe străzi.

— După părerea mea... dar n-a putut continua să mă tachineze. Cînd aflasem ? Ce făceam exact în momentul cînd am aflat ? Cine îmi spusese ? Ce-am zis ? Deodată strigă :

— E un băiețel scump și-l iubesc tare mult.

Ridicîndu-se puțin mai sus, cu capul rezemat pe maldărul de perne, se întoarse și privi pe fereastră în grădina spitalului. Norii erau la fel de grei și amenințători deasupra copacilor. Spuse :

— Camera în care te-am văzut prima oară trebuie să fie undeva, în aripa cealaltă.

Era o aripă a aceluiași spital ; pînă în dimineața aceasta nu mai trecusem niciodată pe aici.

— Cred că era patru după-amiaza, dar mai pe la începutul lunii, nu ? zise, amintindu-și cu precizie, pentru că era fericită.

— Mi-ai plăcut. Dar nu cred că m-am gîndit că voi ajunge vreodată soția ta.

Apoi spuse relaxată, mîndră și în același timp radioasă :

— Oricum, de data asta am făcut ceva pentru tine.

Imediat după aceea sună și rugă sora să aducă copilul. Cînd veni, m-am ridicat și m-am uitat fix la el cîtva timp, fără să scot o vorbă. Sora — avea o față netedă și plăcută de italiancă — spunea că nu e o pocitanie, ci un băiat frumos, „perfect sănătos" cum se spune. N-o ascultam. Priveam ochii care nu fixau nimic mișcîndu-se întruna, mîinile care gesticulau la întîmplare, ca niște anemone. Mă simțeam complet străin de ființa aceasta din brațele ei ; dar în același timp eram obsedat de o idee insistentă, care n-avea nimic comun cu tandrețea, mai curînd sălbatică și crîncenă decît tandră, că trebuia să trăiască și că nimic rău nu trebuia să i se întîmple.

Cînd sora i-l dădu lui Margaret, capul copilului se înclină spre ea și i-am văzut profilul, transformat deodată într-o caricatură de adult, un profil speriat. Strîngîndu-l la piept, Margaret îl privi cu o expresie ce nu mai era tinerească, expresie în care se citea răspundere și grijă, ca și cum bucuria spontană cu care-mi vorbise despre el fusese înlocuită cu mila.

Am întîrziat privind-o cum ținea copilul în brațe. În parte simțeam că n-am să mă pot obișnui cu așa ceva, era peste puterile mele, totul se întîmplase atît de rapid,

nu era decît o scenă la care asistam ca spectator. În parte, un şoc îmi străbătea toate fibrele corpului, ca şi cum aş fi fost solicitat într-un fel pe care nu-l puteam înţelege ; ca şi cînd ceea ce pătrunsese în mine nu se concretizase încă în emoţie, în nimic din ceea ce puteam eu recunoaşte şi percepe.

XLIX

UN COPIL PRIVIND LA LUNĂ

CÎND, CINCISPREZECE LUNI DUPĂ naşterea copilului, am primit o scrisoare de la doamna Knight prin care mă anunţa că soţul ei fusese grav bolnav şi dorea să mă vadă, n-am ezitat să mă duc imediat. Stăteau, aşa-mi spusese în scrisoare, la Brown's Hotel, — „ca să-l pot duce la mare în etape mai scurte. Are, bineînţeles, un simţ al datoriei atît de pronunţat, încît spune că vrea să se întoarcă să-şi reia activitatea la parohie. Dar am încredere în tine că nu-l vei încuraja în această privinţă. Nici nu trebuie să se gîndească la întoarcerea la vicariat pînă la vară".

După cum arăta, mie mi se părea că nici la pensionare nu trebuia să se gîndească, deşi avea aproape şaptezeci de ani. Nu avuseseră niciodată nevoie de salariul lui, fusese întotdeauna o sumă neglijabilă pe lîngă venitul ei, dar asta nu-l împiedica pe domnul Knight să ţină cu dinţii de el. Cît priveşte grija sufletelor ce i se încredinţaseră, de ani de zile descoperise că starea sănătăţii i se înrăutăţea cînd era confruntat cu mai mult decît strictele obligaţii de fiecare zi, afară doar de predici şi sfaturi, două activităţi care întîmplător îi făceau plăcere.

În după-amiaza aceea, la hotel, cînd am dat prima oară ochii cu el, nu arăta nici prea bătrîn, nici prea bolnav, deşi stătea lungit în pat şi mă salută în şoaptă. Doamna Knight se năpusti să relateze dramatica poveste a bolii lui. Am observat c-o duceau bine : luaseră un apartament şi în drum spre dormitor trecusem printr-un salon încărcat cu flori. Pe noptiera domnului Knight erau struguri, cărţi, sticluţe şi tuburi cu medicamente ; pe cea a doamnei Knight, reviste, o cutie cu bomboane de ciocolată, o sticlă de whisky şi un sifon. Era o atmosferă de confort,

de plăceri de la care nu te mai reții, pe care o mai văzusem și la alte perechi în vîrstă, care călătoreau.

Doamna Knight se așează pe pat, descriindu-mi simptomele bolii soțului său. În halat, fără haină și fără guler, domnul Knight stătea întins pe pat, cu ochii închiși, cu colțurile gurii sale inteligente lăsate în jos ; era lungit pe spate, cu picioarele în voia lor ca o statuie pe un mormînt sau ca o persoană într-o plăcută stare de hebefrenie.

După spusele doamnei Knight, de multă vreme se trezea brusc în mijlocul nopții din pricina palpitațiilor puternice.

— Îi iau, bineînțeles, pulsul, îmi spuse energică. Nouăzeci ! O sută ! Cîteodată chiar mai mult ! M-am hotărît, zise privindu-mă cu ochii ei vioi și inocenți, să țin un jurnal al stării sănătății lui. M-am gîndit că le-ar putea fi de folos doctorilor.

Îmi arătă o agendă cu o jumătate de pagină pentru fiecare zi și cîteva însemnări cu scrisul ei mare...

„L. s-a trezit ca de obicei : puls o sută patru. A scăzut la optzeci și cinci peste douăzeci de minute..."

„Zi mai bună. Pulsul regulat s-a menținut douăzeci și patru de ore..."

Mi se părea condiția fizică a unei persoane nervoase și hipersensibile față de propria-i stare a sănătății, dar n-ar fi avut nici un rost să i-o spun doamnei Knight. În afară de „bună ziua", de cînd sosisem nu-mi spusese nici o vorbă care să nu fi fost în legătură cu sănătatea soțului ei.

— Așa a fost dintotdeauna, se lamenta ea. N-am putut face nimic ! Se scula în puterea nopții, cu inima bătîndu-i uite așa...

Șezînd pe pat, își mișca repede brațele groase și musculoase în sus și-n jos, cu palmele întoarse spre podea. Pentru prima oară corpul tăcut de pe celălalt pat participă și el. Domnul Knight folosi un braț, nu două, și, fără să deschidă ochii, mișcă o mînă indicînd bătăile rapide ale inimii, dar nu la fel de repede ca soția lui, nu în același ritm.

— Și nu reușesc să fie consultat cum trebuie, zise. Întotdeauna i-a fost frică de tensiune arterială, bineînțeles. Nu vrea să-i lase pe doctori să i-o ia. O dată, am crezut că l-am convins, dar chiar cînd doctorul îi înfășura

manşonul în jurul braţului, începu să strige : „Scoate-l Scoate-l !"

Domnul Knight stătea absolut nemişcat.

— Apoi, într-o seară, acum trei luni, era în septembrie, căci tocmai îşi pregătea predica pentru sărbătoarea Recunoştinţei, era o seară caldă şi plăcută şi băuse două pahare de vin la cină ; m-am trezit şi nu l-am auzit deloc, dar am simţit că nu dormea. De obicei, în asemenea situaţii mă strigă şi mi-am dat seama, — a fost ca un al şaselea simţ, — am ştiut precis că ceva nu e în regulă pentru că nu mă striga. Apoi, l-am auzit spunînd, foarte liniştit, ca şi cînd mi-ar fi cerut un pahar cu apă :

— Draga mea, cred că mă duc.

Din celălalt pat se auzi un suspin :

— N-am spus „cred că mă duc", se auzi o şoaptă dinspre domnul Knight. Am spus „Draga mea, cred că *mor*".

Imperturbabilă, perseverentă, doamna Knight acceptă fără iritare corectarea. Îmi vorbi de vizita doctorului, de părerile lui, de încurajările şi avertismentele, de propria ei activitate, de comportarea domnului Knight. Curios că, în ciuda faptului că-şi adora soţul ca pe un erou, povestirea ei era strict faptică şi-l prezenta cu un stoicism mult mai scăzut decît majoritatea oamenilor. După acest mic protest, el n-a mai obiectat nimic şi nici n-a mai deschis ochii pînă cînd, într-un tîrziu, spuse cu un glas stins, dar ferm :

— Draga mea, aş dori să vorbesc cu Lewis numai cîteva momente.

— Dacă nu te oboseşti.

— Nu cred să mă obosească, dacă avem grijă, spuse domnul Knight cu aceeaşi precauţie ca a ei.

— Bine, dacă nu te oboseşte prea mult. Oricum, eu nu voi fi departe.

Privindu-mă cu înţeles, trecu în salon, dar nu ne scăpă din ochi ; lăsă uşa deschisă şi ne urmări ca şi cînd ar fi fost un poliţist asistînd la o convorbire în închisoare. Cu mare grijă, domnul Knight îşi ridică capul puţin mai sus pe pernă. Nu mai ţinea ochii închişi, se uita afară pe fereastră, dar se uita şi la mine dintr-o parte, cu aceeaşi privire pe care mi-o aminteam, vicleană, maliţioasă şi ageră, ce urmărea un scop ascuns.

— Bineînțeles, îți dai seama că în ultimul timp nu prea sînt la curent cu ce se mai întîmplă, Lewis, dar tot ce-am auzit despre tine m-a făcut să cred că-ți merge bine.

Așa cum mi-l aminteam, o lua din nou pe ocolite. Eram pregătit să-i urmăresc meandrele pînă va ajunge la scopul discuției.

— După părerea ta. lăsînd deoparte incertitudinile vieții și necerînd prea mult de la ea, consideri că așa stau într-adevăr lucrurile ?

— În multe privințe. da.

— Îmi pare bine pentru tine. Îmi pare bine.

M-am gîndit că, în parte, spunea adevărul ; întotdeauna avusese o oarecare afecțiune pentru mine. Apoi, sondîndu-mă din nou, zise :

— În *multe* privințe ?

— Mai multe decît mă așteptam.

— Sînt, natural, destule întrebări pe care ne vine greu să ni le punem unul altuia, din motive care ne întristează pe amîndoi și totuși aș dori să cred că tu, poate, ai reușit să cunoști ce înseamnă mulțumirea unei căsnicii fericite ?

Eram convins că nu ăsta era subiectul la care voia să ajungă pe un drum atît de întortocheat. M-a întrebat cu blîndețe și pe același ton i-am răspuns că da, reușisem să știu ce înseamnă.

— Este singurul noroc ce mi-a fost hărăzit și mi-a fost dat mai deplin decît multora, spuse domnul Knight. Și dacă-mi dai voie să ți-o spun, Lewis, nimic nu se compară cu asta.

Vorbea în șoaptă. Soția sa nu-l putea auzi, dar din nou, oricît de curios i s-ar fi părut unui spectator, era convins de ceea ce spunea. Continuă :

— Îmi amintesc, iartă-mă dacă greșesc, că parcă mi-au picat ochii pe un anunț la rubrica nașteri în *The Times* sau era *The Telegraph* ? Sau poate în amîndouă ? pe care cumva l-am asociat cu numele tău. Am dreptate ?

Am aprobat.

— Mi se pare că-mi amintesc, iartă-mă din nou dacă greșesc, că era de sex masculin ?

Am aprobat din nou.

— Dacă-mi aduc aminte numele din anunț era Charles George Austin. Desigur, neștiind nimic despre întîmplările mai recente din viața ta, am legat cumva numele de George de Passant, figura aceea excentrică, cu care-mi

amintesc că erai prieten pe vremea cînd am auzit prima oară despre tine.

— Am recunoscut că-i dădusem numele după George Passant.

— Nu-i rău — domnul Knight zîmbi satisfăcut — pentru un bătrîn vicar de la țară, care n-a mai avut de mult nici o legătură cu tine și cu lumea.

Dar era încă departe de punctul unde voia să ajungă. Continuă :

— Sper ca fiul tău să-ți dea ocazia să te mîndrești cu el. Poate ai să fii unul din părinții aceia cărora copiii le aduc fericire.

Apoi schimbă din nou discuția. Spuse pe un ton ușor, gînditor :

— Uneori, cînd aud menționîndu-se vreo reușită de-a ta, mă întorc cu gîndurile la zilele cînd ai intrat prima oară în casa noastră. Să fie oare pentru că nu mai am nici o preocupare ? Îți dai seama c-a trecut un sfert de veac de atunci ? Și uneori, cu tot respectul ce-l am față de realizările tale și apreciind situația pe care ți-ai făcut-o, mă întreb, Lewis, dacă atunci nu aveai ambiții să realizezi mai mult decît, — ei bine, decît ai realizat de fapt. Știu, desigur, că toți trebuie să ne împăcăm cu soarta. Dar, totuși, uneori simt că au existat indiscutabil momente cînd te-ai uitat la tine și ți-ai spus „ei, ar fi putut să fie și mai rău, dar totuși n-a fost totul perfect", au existat unele dezamăgiri la care nu te așteptai.

Mă întrebam : asta urmărea oare ? I-am răspuns :

— Da. La vîrsta aceea mă așteptam ca la vremea asta să-mi fi făcut un nume.

— E adevărat, spuse domnul Knight, îngîndurat, multă vreme a trebuit să porți și povara grea a vieții tale particulare. Și cred că, dacă ar fi s-o iei de la început și să-ți croiești cu adevărat drum spre vîrful piramidei, nu te-ai mai mulțumi la vîrsta asta numai cu soția și copilul.

Asta să fie ? Mă adusese aici numai ca să-mi reamintească de cariera mea publică pe care n-o găsea tocmai minunată ?

Dacă asta era, puteam s-o suport mai ușor decît își imagina. Dar, cumva, aveam impresia că tot continua să ocolească subiectul. Era numai faptul că, la șaptezeci de ani, crezîndu-se bolnav, îngrijindu-se atît de mult de propria-i viață încît nu-i mai rămăsese nici o plăcere, nu putea totuși rezista, cum nu rezistase nici în trecut,

să nu urmărească barometrul poziției sociale a unei cunoștințe ? Și, la fel ca în trecut, se pricepea la astfel de aprecieri tot atît de bine ca Rose sau Lufkin. Nu ieșise niciodată din parohia sa, fusese prea mîndru și înfumurat pentru a concura cu alții, dar la prezicerea carierei cuiva era la fel de exact ca și cei doi maeștri ai piramidei puterii.

Și, foarte curios, cînd unul din cei trei greșea, ceilalți făceau aceeași greșeală. Toți aveau tendința să declare oamenii sfîrșiți prea devreme. Spuneau, cu un dangăt funebru, că nu le era dezagreabil : „e terminat", și în ceea ce privește ascensiunea pe scara ce-i stătea atunci în față, aveau aproape întotdeauna dreptate. Dar uitau sau subapreciau cît de multe poate îndura o ființă umană. Herbert Getliffe n-o să fie niciodată judecător. Gilbert Cooke nu va putea ocupa niciodată un post de primă mărime. George Passant va rămîne pînă la pensie funcționar cu opt-nouă sute de lire pe an. Dar fiecare din ei păstra rezerve de energie care-l puteau propulsa și-i puteau aduce satisfacții în alte poziții noi. Nu era chiar atît de sigur că nu vom mai auzi niciodată de ei pe cît își închipuiau cei care făceau pronosticurile.

— Crezi, își continuă domnul Knight cercetările, că e posibil să auzim mai multe despre tine în sferele înalte ?

— Mai degrabă mai puțin decît mai mult, i-am spus.

Pleoapele i-au căzut și expresia feței i s-a întristat.

— Poate, spuse el, că dacă n-ar fi fost fiica mea ai fi pornit la drum cu mai multe șanse. În cele din urmă, mare deosebire n-ar fi fost. Totuși, nu pot să nu mă gîndesc cît de mult te-a tras înapoi.

— Pînă la urmă, tot cam atît aș fi realizat, am zis.

Întoarse capul și o clipă mă privi cu ochii larg deschiși.

— Mă gîndesc la ea și-mi pun tot felul de întrebări, spuse. Și mă întrebam dacă o faci și tu.

În sfîrșit ! Aici voia să ajungă. Acum, că adusese vorba despre asta, se dovedi că nu era o piatră aruncată în grădina mea.

— Am făcut-o adesea, am zis.

— Știu că te întrebi cu ce ai greșit și cum ar fi trebuit s-o ajuți.

Am aprobat.

— Dar n-ai nici o vină, nu pot da vina pe tine. De nenumărate ori mă gîndesc la lucrurile de care-mi vorbea și la felul cum arăta cînd era o fetiță. Devenise ciudată

chiar înainte de a te fi întîlnit și de a te fi adus în casa mea.

Îmi vorbea mai deschis decît îl auzisem vreodată.

— Mă tot întreb ce-ar fi trebuit să fac pentru ea. Cred că pretindeam față de mine însumi că nu era chiar atît de ciudată. Dar nici pînă în ziua de azi nu știu ce-ar fi trebuit să fac. Copil, n-a fost apropiată de nici unul dintre noi. Cînd îi spuneam că e drăguță, se îndepărta de mine. Îmi amintesc că o făcea încă de pe cînd avea șase-șapte ani. Eram foarte mîndru de ea și-mi făcea plăcere să spun că e frumoasă. Și acum îi mai simt ochii ațintiți asupra mea, rugîndu-mă să tac. Nu știu ce s-ar fi cuvenit să fac. Ar fi trebuit să găsesc o cale să ajung pînă la ea, dar n-am reușit niciodată.

Adăugă :

— Ar fi trebuit s-o ajut, dar n-am putut niciodată. Acum, socotesc că i-am făcut mai mult rău decît bine.

Mă întrebă :

— Ce-aș fi putut să fac ?

Chiar atunci doamna Knight năvăli din salon, dojenindu-l pentru că se obosea, dîndu-mi a înțelege că era momentul să-l las să se odihnească.

Într-o clipă, domnul Knight fu din nou copleșit de grijă față de propria-i persoană.

— Poate că am vorbit prea mult, spuse. Poate că așa e.

În drum spre casă, prin parc, eram emoționat pentru că-l văzusem pe domnul Knight, cel mai ipohondru și egoist dintre oameni, cuprins de durere. Cît era oare de sincer ? În trecut, comportarea lui mă uimise adesea și mă uimea și cea de acum. Totuși, mi-am dat seama că durerea se acumulase în el, astfel că simțise nevoia să mă cheme pe mine să-l ascult. M-am surprins compătimindu-l. Era sentimentul cel mai apăsător cu care mă despărțeam de el deși, cînd am primit invitația și am știut că-mi va reaminti de Sheila, nu știam prea bine cît de mult are să mă impresioneze.

Bănuiam că aveam să simt aceeași durere ce mă cuprinsese în seara cînd îl revăzusem pe R.S. Robinson la petrecere. Acum, n-o simțisem deloc sau, în orice caz, foarte puțin.

Vorbind cu tatăl ei, mă gîndisem la Sheila cu dragoste și milă. Dar aura care-o înconjurase în imaginația mea,

care supraviețuise morții ei și durase și în primii ani cu Margaret, acum dispăruse complet. Existase o vreme cînd carnea ei mi se păruse altfel decît oricare alta, ca și cînd ar fi avut ceva din vraja unei făpturi de altă natură. Acum mă gîndeam la ea fizic, cu milă și dragoste, ca și cînd corpul ei ar fi fost viu dar îmbătrînit, așa cum îmbătrînisem și noi, ca și cum aș fi dorit să-i asigur confortul. Dar am descoperit că pînă și curiozitatea în legătură cu ea dispăruse.

Cînd am sosit, Margaret era în camera copiilor și se juca cu ei. Nu i-am vorbit imediat despre familia Knight, deși observă dintr-o privire că eram mulțumit. Nu ne vorbeam prea intim față de Maurice, căci, cu grijă aproape obsesivă, hotărîse să-l ferească de gelozie. Nervii îi erau deseori încordați de grijă pentru el ; nu numai că-l iubea, dar nu se putea dezbăra de gînduri îngrijorătoare în ceea ce-l privea.

În după-amiaza aceea, amîndoi i-am acordat atenție lui, înainte de a vorbi cu Charles. Maurice ședea la o măsuță, cu un joc de cărămizi și bare de metal. Avea cinci ani acum și nu-și pierduse nimic din frumusețea pe care o remarcasem cînd îl văzusem prima dată. Dar, ceea ce părea ca o ironie, nu manifestase nici un fel de gelozie față de fratele său vitreg. Firea lui, atît de violentă în copilărie, nici nu se îmbunătățise, dar nici nu se înrăutățise. Ori de cîte ori era liniștit, Margaret se lumina la față ; în după-amiaza aceea, construia liniștit ceva, cu interesul unui mecanic. Ne-am întors spre Charles, l-am ridicat din țarc și l-am lăsat să alerge între noi.

Privindu-l m-a copleșit un sentiment de plăcere, o plăcere fără margini. Pe vremea cînd Margaret și cu mine stătusem prima oară lungiți în pat, unul lîngă altul, urmărind luminile focului pe tavan, m-am gîndit că ceea ce simțeam era bucuria vieții, bucurie a cărei măsură o simțisem atunci pe deplin. Aceeași bucurie o încercam și acum, cînd mă uitam la copil. Învățase să meargă, dar, deși rîdea, nu se mișca pînă nu ne luam amîndoi locurile ; era fericit, vesel, dar avea ochi ageri și era grijuliu. Cu capul dat pe spate, făcîndu-și parcă vînt cu brațul, o luă la fugă, hotărîndu-se, în cele din urmă, să aibă încredere în noi.

Nu avea nimic din frumusețea lui Maurice. Fața avea forma unui scut, o față comună, dar luminoasă. Ochii de

un albastru intens, ca toţi cei din familia mea. Cîteva minute mai tîrziu, cînd Maurice plecase în altă cameră, Margaret îmi făcu semn şi-mi arătă : copilul se concentrase, culoarea ochilor i se închisese, se uita fix afară pe fereastră, unde luna răsărise printre scheletele desfrunzite ale pomilor. Repeta întruna nişte sunete care voia să fie „lumină", era concentrat cu toate fibrele fiinţei lui.

Atunci, în momentele acelea de fericire, i-am povestit lui Margaret cum domnul Knight îmi demonstrase măsura în care îl dezamăgisem pentru că nu reuşisem în viaţă aşa cum promiteam, ca şi multiplele dezamăgiri pe care le avusesem.

— Nu te cunoaşte deloc aşa cum eşti tu acum, strigă ea.

— Ştie cîte ceva.

— Ce i-ai spus ?

— Că are întrucîtva dreptate.

Îmi citi expresia feţei şi zîmbi şi ea fericită.

Adăugai :

— Nu i-am spus ce lucruri aş fi putut realiza sau că acum cred că aş putea îndura orice nenorocire, afară, — mă uitam la copil, — afară doar de ceva ce i s-ar putea întîmpla lui.

Dădu să facă o observaţie, dar se opri. Expresia de fericire îi dispăru de pe faţă ; mă privea protectoare, dar şi cu ceva ce aducea a teamă.

L

PARALELĂ ÎNTRE CĂSNICII

CÎND RĂMÎNEAM SINGUR, MĂ GÎNdeam uneori la avertismentul mut al lui Margaret. Dar nici unul dintre noi n-a făcut vreodată nici cea mai mică aluzie la el, pînă într-o seară, peste un an şi ceva, o seară încă lipsită de griji, cînd îi invitasem la cină pe Gilbert şi pe Betty Cooke.

Spre surprinderea mea, — mă aşteptasem să iasă prost, dar greşisem, — căsătoria lor dura. Veneau deseori pe la noi, căci, — tot spre surprinderea mea, — Betty şi Margaret se împăcaseră. Şi astfel, intrînd pe cea mai neaşteptată dintre uşile din dos, curiozităţii şi spiritului de investigaţie al lui Gilbert i se deschiseseră larg uşile

casei noastre. E drept că această curiozitate se mai domolise. Ne gîndisem la tot felul de motive care-l determinaseră să se căsătorească cu Betty, omiţîndu-l pe cel mai simplu ; căci devotat soţiei lui şi modest, energic şi recunoscător, era permanent preocupat să facă această căsătorie cît mai plăcută pentru ea.

La prima vedere, era o relaţie curioasă. Se certau şi se apostrofau. Hotărîseră să nu aibă copii şi-şi cheltuiau o grămadă de energie contrazicîndu-se unul pe celălalt cu privire la mîncare, băutură şi aranjarea apartamentului. Cu un venit mult mai mic decît al nostru, trăiau de două ori mai luxos ca noi şi continuau să achiziţioneze cîte ceva, atenţi unul cu celălalt, dar, în acelaşi timp, criticîndu-se tot timpul.

Era uşor să ţi-i închipui pe la şaizeci de ani, cînd Gilbert, ieşit la pensie şi cunoscînd exact hotelurile de la care putea stoarce cît mai mult pentru ultima liră din pensia sa, pretenţioşi cu proprietarii restaurantelor din Europa, aidoma familiei Knight minus ipohondria, oarecum puşi pe ceartă, uşor zgîrciţi, dar nu cînd era vorba de confortul lor, cicălindu-se unul pe altul, dar făcînd front comun în faţa oricărei remarci dezagreabile din afară. Unora li s-ar fi părut poate o decădere în comparaţie cu Betty cea de la douăzeci de ani, atît de amabilă şi deschisă, atît de maleabilă, dorindu-şi un soţ care să dea sens existenţei ei ; sau în comparaţie cu Gilbert, la aceeaşi vîrstă, care, cu toate enormităţile lui, era un tînăr galant şi generos.

Dar, de fapt, reuşiseră mai bine decît credea lumea. Erau, amîndoi, total lipsiţi de îngîmfare ; înţepăturile şi spiritul de contradicţie care-i făceau să se hîrîie nu-i împiedicau să se bizuie unul pe celălalt şi să fie din ce în ce mai apropiaţi. Vădeau deja acea dependenţă reciprocă ce se observă uneori în căsătoriile fără copii, în care nici partenerii şi nici legătura dintre ei nu par să se fi maturizat, dar în care, în schimb, soţii păstrează unul faţă de celălalt interesul, preocuparea, egoismul, plăcuta hărţuială a dragostei din tinereţe.

Uitîndu-mă la ei, aşa cum şedeau la masă, vedeam că Gilbert, la cei patruzeci şi cinci de ani ai săi, se îngrăşase şi devenise mai roşu la faţă, Betty, trecută bine de patruzeci de ani, cu ochii tot frumoşi, dar cu nasul mai proeminent, cu şi mai multe vinişoare sparte vizibile prin

piele, se îngrășase, punînd mai mult pe la umeri. Și, totuși, Margaret, cu mult mai tînără ca ani și ca înfățișare, era mai matură din toate celelalte puncte de vedere. Privindu-le, trebuia să le cîntărești în minte pe două talere separate, dintre care unul non-fiziologic ; pe acesta, Betty, cu gesturile la fel de bruște ca în tinerețe, aliată cu Gilbert într-o conspirație pentru obținerea plăcerilor minore ale vieții, rămînea adorabil de neschimbată.

În seara aceea veniseră puțin mai tîrziu, ca să nu-i întîlnească pe copii, tot mai comozi, ca doi burlaci care hotărîseră să nu mai facă nimic din ceea ce li se părea plicticos. Dar, din politețe, Betty întrebă de băieți, în special de al meu ; iar Gilbert își făcu și el datoria, interesîndu-se și dîndu-ne sfaturi în legătură cu planurile ce le aveam pentru educația lor.

— De ce să ezitați, spuse insistent și bine intenționat. Nu există decît o singură școală la care trebuie să vă gîndiți, continuă, referindu-se la școala pe care o urmase el. V-o puteți permite, nu văd de ce ați ezita. Afară doar, zise cu o subită izbucnire a pasiunii sale de detectiv, inspectînd-o pe Margaret cu ochi iscoditori, dacă aveți de gînd să faceți mai mulți copii...

— Nu, nu mai pot avea copii, îi spuse Margaret direct.

— Atunci e în regulă.

— Nu, gîndul ăsta ne cam apasă, zise ea.

— Lasă, ți-ajung doi, o luă el în glumă.

— Numai unu e al lui Lewis, răspunse ea, mai puțin reținută, deși mai timidă ca mine. Ar fi mai sigur dacă n-ar avea numai unu.

— Ei, cum rămîne cu școala ? interveni Betty brusc, ușor stingherită, ca și cum s-ar fi ferit de probleme pe care nici nu dorea să le înțeleagă.

— E absolut clar că pot foarte bine să și-o permită, pentru ei nu se pune problema să trimită copilul în altă parte. Gilbert i se adresa ei peste masă și tot peste masă îi răspunse și ea.

— Întreci măsura, zise.

— În ce sens întrec măsura ?

— Tu consideri că e un loc absolut minunat. Așa faceți toți. Nici unul nu poate concepe c-ar exista o școală mai bună decît cea pe care a urmat-o el.

— Şi totuşi insist — Gilbert se simţea în mod curios triumfător pentru că o instiga, arăta pletoric şi sfidător — că este şcoala cea mai bună din toată ţara.

— Depinde cine o spune, zise ea.

— Toţi o spun, replică el. Lumea întreagă. Şi în problemele astea lumea are de obicei dreptate, adăugă Gilbert, fostul rebel.

Continuară să se contrazică. Betty îşi păstrase scepticismul mai mult decît el. Îşi amintea de zilele cînd, printre aristocraţi ca ea, printre intelectuali ca familia Davidson, existase obiceiul să-ţi exprimi dezacordul faţă de subtilităţile de clasă ale sistemului de educaţie englez. Cunoscuse prieteni de-ai noştri care pretinseseră că, în momentul cînd vor avea copii, vor rupe cu tradiţia. Îi spuse lui Gilbert :

— Le spui să facă cu copiii lor acelaşi lucru pe care-l fac toţi ceilalţi din jur.

— De ce n-ar face-o ?

Betty argumentă :

— Dacă există cineva care-şi poate permite să nu facă ce fac toţi ceilalţi, ăştia sînt Lewis şi Margaret.

Cu datoria îndeplinită, scăpaţi de grijă, începură să se plîngă de felul cum îşi petrecuseră sfîrşitul de săptămînă.

Dar eu eram distrat, aşa cum fusesem tot timpul de cînd pomenise Margaret de copil. Discuţia continua, o masă plăcută, prietenească, fără nici o tensiune, în afara celeï care mă cuprinsese pe mine.

— Ar fi mai sigur...

Se gîndise la ceva mult mai grav, o ştiam precis, decît faptul că era un risc permanent să ai un singur copil. Era destul de clar şi de dur. Dar nu numai de asta se temea Margaret. Nu, se temea de ceva care, între noi, nu prea mai era un secret, dar despre care, dintr-un motiv de neînţeles, nu voia să-mi vorbească.

Adevărul este că nici ea nu credea în propriul ei motiv. Urmărea perfecţiunea mai mult decît mine. Sacrificase mai mult ca mine. Stricîndu-şi căsnicia, îşi asumase răspunderea şi vina cea mai mare. Se supraveghea ca nu cumva să aştepte prea mult în schimb.

Dar de fapt, deşi mai avea ea însăşi unele îndoieli, nu se temea atît că voi fi nevoit să mă dedic total fiului meu, ci mai degrabă că, într-un sens mai adînc, eu voi fi cel care va dori acest lucru. Mă cunoştea foarte bine. Înţele-

sese, înaintea mea, cîtă suferinţă poate îndura omul numai pentru a păstra neatinsă ultima punte de salvare. Înţelesese că cele mai profunde sentimente din viaţa mea, o dragoste neîmplinită, grija pentru un prieten bolnav, satisfacţia mea de a rămîne simplu spectator, aveau un lucru comun : oricîtă suferinţă aş fi îndurat, n-aveam a da socoteală decît faţă de mine însumi.

De n-ar fi fost Margaret, poate că n-aş fi înţeles acest lucru. Fusese nevoie de un efort uriaş — căci, în natura unei fiinţe atît de întortocheate ca mine se ascunde o inadmisibilă dragoste de sine — pentru a ajunge să consider că nu era îndeajuns.

Fără ea n-aş fi reuşit. Dar răul era adînc înrădăcinat. Cît ar fi de uşor, cît de bine s-ar fi potrivit firii mele, să mă plafonez din nou, într-un devotament unilateral, devotament faţă de fiul meu !

Cînd Betty şi Gilbert, uşor grizaţi şi volubili amîndoi, au plecat, în sfîrşit, în loc ca în momentul cînd, după ce am tras perdelele, să discutăm despre ei, o obişnuinţă în căsnicie la fel de liniştitoare ca aerul proaspăt al serii, am spus :

— Da, e păcat că n-avem decît unu.

— Ţi-ar fi plăcut să fii un fel de patriarh, nu ? zise ea.

Îmi oferea şansa să închei discuţia cu o glumă, dar i-am replicat :

— Dar pentru el asta nu trebuie să aibă nici o importanţă, nu-i aşa ?

— În ceea ce-l priveşte nu vor fi probleme.

— Cred că am învăţat destule ca să nu-i stau în cale. Am adăugat :

— Şi dacă n-am învăţat pînă acum, nici n-am să mai învăţ vreodată.

Zîmbi ca şi cînd ar fi fost un schimb de glume, dar înţelegea ; avea în faţă greşelile trecutului ; ar fi vrut să mă poată elibera de ele. Apoi, am schimbat în aparenţă subiectul :

— Acum, ăştia doi — şi am făcut semn spre uşa pe care ieşiseră Betty şi Gilbert — vor face, bineînţeles, tot soiul de comentarii despre asta.

În clipa aceea şi-a dat seama ce făceam : pretinzînd că discut despre altă căsătorie, mă pregăteam de fapt să

discut despre căsnicia noastră. În cameră, aerul era înăbuşitor, aşa c-am coborît în stradă, îmbrăţişaţi, răcoriţi. Era seara tîrziu, maşinile treceau încet pe lîngă trotuar. Am pornit-o spre unul din scuarurile din Bayswater şi ne-am plimbat jur împrejur, apropiaţi unul de celălalt, vorbind despre Betty şi Gilbert.

— Da, repetă ea, într-un fel era o reuşită.

Considera că ceea ce-i atrăsese unul spre celălalt nu fusese atît dorinţa, deşi se simţeau atraşi unul de altul, ci ceva mult mai simplu : groaza de singurătate. Betty era mult prea distinsă pentru a aproba manevrele lui Gilbert, dar erau două suflete singure şi nefericite. Se vor certa, dar în cele din urmă vor căpăta încredere unul în celălalt şi Betty va dori să-l aibă lîngă ea. „Dacă ar fi avut copii ei doi sau dacă ea ar fi avut un copil din prima căsătorie, poate că n-ar fi fost atît de lipiţi unul de altul", am spus ; încercam să exprim adevărul, să nu fac lucrurile nici prea uşoare, dar nici prea grele pentru mine ; vor avea din ce în ce mai multă nevoie unul de celălalt chiar cu preţul de a deveni mai egoişti faţă de toţi ceilalţi.

În casele din jurul scuarului, care fuseseră grandioase pe vremuri, dar care acum fuseseră transformate în apartamente de închiriat, se stingeau şi ultimele lumini. Nici o frunză nu se mişca ; ne ţineam de mînă şi vorbind despre cei doi discutam de fapt despre lipsa de încredere în noi înşine şi căutam să ajungem unul la celălalt.

LI

TRĂGÎND CU URECHEA LA CAMERA DE ALĂTURI

PE CÎND NE PLIMBAM ÎN JURUL scuarului în seara aceea, amîndoi copiii erau sănătoşi. Două săptămîni mai tîrziu i-am dus să-şi viziteze bunicul şi singura boală care ne preocupa era a lui. În iarna ce trecuse, Davidson avusese o tromboză coronariană ; şi, deşi supravieţuise, vederea lui te întrista. Nu că n-ar fi suportat totul cu stoicism ; ştia precis la ce se putea aştepta tot restul vieţii ; problema era că nu-i plăcea ceea ce ştia cu atîta precizie, devenise mai posomorît şi i s-ar fi părut anormal să fie altfel.

Pînă la șaizeci de ani dusese o viață de om tînăr. Plăcerile sale fuseseră cele ale unui om tînăr, chiar și celeminore, jocurile sau lungile sale plimbări. Părea mai fragil decît mulți alții, dar exista în el un soi de inocență păgînă. Nu fusese silit să se schimbe pentru a se adapta vîrstei. Și apoi trăznetul căzuse deodată.

Era incomparabil mai stoic decît domnul Knight. Deși Davidson considera că după moarte va fi dat complet uitării, se temea de moarte mai puțin decît bătrînul preot. Găsise viața fizică minunată pînă la șaizeci și cinci de ani, în timp ce domnul Knight se imobilizase în ipohondria sa cu peste douăzeci de ani mai devreme. Dar dintre ei doi, Davidson era cel care nu-și găsea nici o consolare în fața bolii și a bătrîneții.

Se concentra cu fanatism asupra acelor modalități de a-și trece timpul pe care și le mai putea încă permite. Nimeni nu putea să-l facă să se intereseze de altceva ; în simbăta aceea Margaret încercase orice.

Cînd am intrat cu copiii în biroul său, juca cu Helen jocul de război, cu tabla de șah întinsă pe o masă așa fel ca el să șadă comod în fotoliu. În fața liniștei din cameră, amîndoi băieții s-au tras timid înapoi spre Margaret și, o clipă, singurul zgomot ce se auzi fu respirația lui Davidson, cam scurtă, mai greoaie decît a unui om sănătos, abia perceptibilă în aerul închis al camerei.

Tăcerea se rupse cînd Maurice se duse drept la Helen, căreia îi vorbea mai fluent decît oricărui alt adult, în timp ce băiatul cel mic înaintă cîțiva pași și rămase așa, privind cînd la Davidson, cînd la joc. Pe cînd Helen îl luă pe Maurice într-un colț, Charles întrebă :

— Ce face bunicul ?

— Nu prea formidabil, Carlo.

Deși vocea lui Davidson nu mai avea nimic din vechiul ei ton sprințar, deși sensul cuvintelor era încă de neînțeles pentru el, copilul izbucni în hohote de rîs ; faptul că-i spusese „Carlo" îl făcea să rîdă ca și cum l-ar fi gîdilat. Strigă că bunicul îi spusese Carlo, voia ca gluma să se repete. Apoi Davidson tuși și copilul se uită la el, irișii transparenți de culoarea indigoului îi priviră pe cei opaci de culoarea castanelor, figura bătrînului sculptată, cea a copilului atentă și mirată, atît de deosebite că nu păreau să aibă nici o genă comună.

— Ți-e mai bine ? întrebă copilul.

— Nu tocmai, mulțumesc, răspunse Davidson.

— Nu prea bine ?

— Nu, nu prea bine.

— Puțin mai bine ?

De data aceasta nedînd un răspuns adevărat, Davidson zise :

— Poate puțin mai bine.

— În curînd mai bine, spuse copilul și adăugă vesel, dar fără nici o legătură : Nanny e puțin mai bine.

Era adevărat că femeia care venea de trei ori pe săptămînă fusese bolnavă de gripă.

— Mă bucur, Carlo.

Voiam să distrag atenția copilului de la bunic. Percepeam, — dincolo de tonul lui Davidson, mai degrabă spontan decît politicos, pe care-l folosea cu un copil sub trei ani de parcă ar fi fost un laureat al Premiului Nobel, — percepeam o stinghereală pe care, prin definiție, cum ar fi spus chiar Davidson, nu și-o putea înfrînge. Așa că l-am strigat pe copil să vină să vorbească cu mine.

Îmi răspunse că ar dori să vorbească cu bunicul. I-am promis să-i arăt niște poze. Zîmbi, dar zise :

— Bunicul mi-a spus Carlo.

Făcu înconjurul tablei de joc, apropiindu-se mai mult de Davidson, uitîndu-se admirativ la el. Atunci Margaret îi vorbi lui Charles, explicîndu-i că se va putea întoarce mai tîrziu, dar că pentru moment eu am cîteva poze frumoase să-i arăt.

— Du-te cu tata, îl îndemnă.

Copilul mă privi cu ochi întunecați, aproape negri. De obicei era ascultător, dar îi făcea plăcere orice încleștare de voință. Își căuta cuvintele, avea o strălucire în ochi care la un adult te-ar fi făcut să-l suspectezi că-i jovial, încăpățînat, ușor sadic.

— Du-te cu tata, spuse Margaret.

Clar și conștient de ce spune, răspunse :

— Nu știu cine este tata.

Toată lumea începu să rîdă, inclusiv eu. În clipa aceea mă simțeam la fel de jignit ca la optsprezece ani, cînd invitasem o fată la dans și mă refuzase. Apoi m-am gîndit cît de implacabil era egoismul omului, ducîndu-mă cu gîndul de la al meu, care tocmai fusese jignit, la al copilului.

Uitîndu-mă la el, peste tabla de șah a bunicului, am avut convingerea, fără nici un fel de presimțire, că pe măsură ce va crește va deveni o fire plăcută ; în limite omenești, va fi prietenos și se va gîndi și la alții. Dar trebuie să înveți să-ți cunoști sentimentele ; firea prietenoasă și plăcută este la suprafață, dar egoismul rapace mocnește tot timpul dedesubt. Pe măsură ce omul îmbătrînește, apare din nou, nedisimulat, ca în copilărie. Privind de la copilul zîmbitor la bunicul deprimat și închis în sine, m-am gîndit că, printr-o ironie a soartei, eram martorii reapariției egoismului la omul acesta, atît de stoic și principial, care numai cu un an în urmă părea între două vîrste.

Încercînd să-l convingem să se dezlipească de lîngă bunicul său, copilul deveni nervos, lucru neobișnuit la el. Începu să plîngă. Era refractar ; spuse că tușește și el ca bunicu' ; începu să tușească, iar Margaret, ascultîndu-l, nu știa dacă tușește cu adevărat, căci în dimineața aceea se trezise cu ușoare semne de răceală.

Îi puse mîna pe frunte și la fel făcui și eu. Părea numai încălzit din cauza discuției. Furios, continua să ne spună că vrea să stea cu bunicu'. Repetă întruna, ca și cînd ar fi fost un motiv să rămînă acolo, că și el tușește ca bunicu', și tuși din nou.

— Cred că e nervos, nu cred să aibă altceva, îmi spuse Margaret în șoaptă, încruntată, neștiind dacă să se ocupe de el sau de tatăl ei. Apoi se hotărî : venise să stea de vorbă cu tatăl ei, nu putea să se eschiveze și să-l lase atît de deprimat. O strigă pe Helen, spunîndu-i că Charles nu se simte prea bine și o rugă să aibă grijă de el o jumătate de oră. Helen aprobă din cap și se ridică. Era curios s-o vezi, elegantă și totuși atît de pricepută cu copiii, mai pricepută decît va reuși vreodată Margaret, căci instinctul lui Helen era atît de sigur, încît pentru ea nu exista nici o îndoială că acționează sau spune ceva greșit. Fără nici un efort, ca și cînd i-ar fi hipnotizat, îi scoase pe amîndoi din cameră, ștergînd din mintea lui Charles orice altă atracție, de parcă uitase de orice altceva.

Rămasă cu tatăl ei, prima mișcare a lui Margaret fu să-i ia locul lui Helen la jocul de război, la care era singura persoană care-i putea ține piept lui Davidson. Terminară jocul în tăcere. Fața lui Davidson se mai luminase puțin, în parte deoarece Margaret era fiica lui preferată, în parte

datorită jocului, dar și pentru că, deși majoritatea oamenilor ar fi găsit o mîngîiere în nepoți, pentru el, vederea lor părea să-i amintească de moarte.

Și el și Margaret se uitau cu atenție la tabla de joc. Profilul lui se confrunta cu al ei, cu liniile lor ectomorfice, hotărîte și frumoase. Privite pe diagonală, formau imagini inverse. El părea să cîștige, dar ea se străduia să piardă onorabil.

— Ca să fiu exact, spuse Davidson, recăpătîndu-și tonul vioi, îți acord în final 65 de puncte din 100.

— Nici nu mă gîndesc, zise Margaret. Vreau 75 cel puțin.

— Sînt gata să cad la învoială cu 69.

Se înviorase. Se uită la ceas și spuse cu nerăbdare :

— Dacă ne grăbim, mai avem timp să facem unu.

Cu greu, Margaret se hotărî să-l refuze ; mai bine să lase pe săptămîna viitoare ; fața îi deveni deodată greoaie, ca și cînd pielea s-ar fi desfăcut de pe structura oaselor, atîrnînd ca niște pungi. După aceea, a fost nevoie să stea de vorbă cu el, să-i pună tot felul de întrebări pentru a-l împiedica să cadă din nou în amorțire, cufundîndu-se în gînduri. Răspunsurile îi erau monotone, neinteresante. Erau ceva tablouri pe care ar trebui să le vedem ? O singură expoziție, spuse apatic, ar merita poate să-i acordăm cîteva minute din timpul nostru. Cînd va putea veni și el ? Nu încă. Dar cînd ? Margaret se interesa. I s-a spus, — răspunse el cu indiferență, — că într-o lună-două ar putea să ia un taxi și apoi să se plimbe prin două-trei camere. Trebuie s-o faci de îndată ce-ți va fi posibil, hotărî ea. Nu simțea nici cea mai mică dorință, îi răspunse el. Margaret își dădu seama că alesese o cale greșită. El spusese tot ce avea de spus despre tablouri cît timp fusese sănătos ; scrisese despre ele la vremea cînd se afla în plină formă ; acum nu mai putea face nimic și era mai bine să rupă orice legătură, să nu se mai amăgească cu interesul pentru pictură.

Schimbînd vorba, menționă alegerile generale din iarna trecută și apoi vorbi despre cele care credea că vor urma în curînd.

— După părerea mea, zise Davidson, numai un cetățean cu un devotament morbid poate considera perspectiva ademenitoare.

— Nu cred s-o considere cineva altfel, spuse Margaret.

— Credeam că este o perspectivă căreia îi lipseşte aproape cu desăvîrşire caracterul pitoresc.

Acum făcea un efort vizibil ca să continue conversaţia.

— Ba nu, adăugă el. În ce mă priveşte, cred că ar mai exista o posibilitate de a da culoare acestor alegeri, în cazul în care aş avea putere să mă duc să votez, ceea ce trebuie s-o spun e foarte puţin probabil. Dar dacă aş reuşi să mă duc la vot, aş vota cu conservatorii pentru prima oară în viaţa mea.

Mă gîndeam că la fel se întîmpla cu majoritatea celor pe care-i ştiam. Cu siguranţă, opt din zece dintre cunoştinţele mele de la serviciu se deplasau din punct de vedere politic tot mai mult spre dreapta.

Margaret, profitînd de ocazia pe care i-o oferise Davidson, interveni :

— Revenind la votul tău, zise, aşa ceva ar fi părut de necrezut acum treizeci de ani, nu-i aşa ?

— Absolut incredibil, răspunse.

— Tu şi prietenii tăi n-aţi prevăzut cum aveau să evolueze lucrurile, aşa-i ?

— Una peste alta, zise, au luat o întorsătură mai proastă decît ne-am fi putut imagina. Acum treizeci de ani, adaugă el, păreau că vor urma un curs rezonabil.

— De-ar fi s-o luaţi de la început, spuse ea, în ce fel v-aţi schimba părerile de atunci ?

— În starea mea de acum — nu mai era apatic, reuşise să-l intereseze — ideea de a o lua de la început nu mai are rost.

— Ba dimpotrivă, zise ; vocea ei era hotărîtă. Tocmai de aceea trebuie să ne împărtăşeşti părerile tale. Trebuie să le pui pe hîrtie.

— N-am încredere în vederile unui om care-i efectiv terminat.

— În unele privinţe, îi spuse renunţînd la tonul ei blînd, sînt singurele păreri în care poţi avea încredere.

Continuă :

— Ştii foarte bine că nu prea mi-au plăcut niciodată poziţiile prietenilor tăi. În toate problemele majore consider că aţi fost total greşiţi. Dar nu-ţi dai seama cît de important ar fi să aflăm ce credeţi voi...

— Din moment ce viitorul nu mă mai interesează !

Erau amîndoi încordaţi. Pe ea o obosise efortul de a-l scoate din apatie ; mai mult nu mai putea face, dar îi trezise interesul. Ochii lui străluceau din nou, cu o licărire de amuzament.

— În cele mai multe din problemele majore, îi reluă el expresia, am avut dreptate. O privi insistent. După o scurtă pauză, zise : S-ar putea să merite osteneala să mă gîndesc la asta.

Urmă o nouă pauză, în care i se putea auzi răsuflarea. Ţinea capul plecat, dar era poziţia lui obişnuită, nu rezultatul deprinderii.

— Mi-ar oferi poate ceva la care să mă gîndesc, zise.

Cu un efort, Margaret spuse că acum trebuie să se ducă să vadă unde sînt copiii.

— Am să mă mai gîndesc la asta, spuse Davidson. Nu promit nimic. Ar fi o solicitare fizică şi nu cred că aş putea rezista.

Îşi luă rămas bun de la mine şi apoi se întoarse spre Margaret.

— Mă bucur întotdeauna să te văd, îi spuse. Era un fel curios de a te despărţi de fiica preferată, dar s-ar fi putut să nu se gîndească la ea ca la o fiică, ci ca la unica fiinţă care-i privea boala drept în faţă fără să se sperie.

Ne-am dus în salon, unde nu mai fusesem din seara în care Margaret îmi spusese că se va întoarce la mine. Scăldat în razele soarelui de după-amiază, cu Helen jucîndu-se pe jos cu copiii, părea mult mai mic, micşorat ca o cameră pe care n-ai mai văzut-o din copilărie.

În camera cu dimensiuni reduse, Helen spunea că Charles nu părea să fie în apele lui ; poate c-ar fi bine să-l ducem mai repede acasă. Copilul, înţelegînd despre ce era vorba, începu să plîngă, pentru că nu voia să plece. Avu inexplicabile accese de plîns şi în taxi. Cînd ajunse în camera copiilor, era îmbujorat, rîdea aproape isteric, dar se interesa, cu raţiunea-i obişnuită, unde era mătuşa Helen şi cînd o va vedea iar. Apoi se plînse, cu o expresie mirată :

— Mă dor picioarele.

Nu părea să aibă nimic la picioare, pînă cînd Maurice spuse că asta însemna că-i erau îngheţate şi Margaret începu să i le frece.

— Eşti un băiat deştept, îi spuse Margaret lui Maurice, care deja nu mai lua în seamă cuvintele de laudă.

— Să-l aplaudăm, spuse Charles, dar rîsul îi era din nou nefiresc. Începu să plîngă, se liniști și apoi începu din nou să se vaite : Mă doare capul.

Răceala avansa văzînd cu ochii. Îi curgea nasul, tușea, îi crescuse puțin temperatura. Fără să vorbim unul cu celălalt, și eu și Margaret ne gîndeam la gripa guvernantei. Imediat, pe un ton calm, Margaret aranjă ca Maurice să doarmă în camera de oaspeți. Fără grabă, ca și cum și-ar fi planificat cu grijă treburile, schimbă două vorbe cu mine înainte de a-l duce pe Maurice la culcare.

— Nu trebuie să fii prea îngrijorat, căută ea să mă liniștească.

Ca la toți cei cărora stările de tensiune li se citesc ușor pe față, expresia feței ei era totuși greu de descifrat, chiar mai greu decît fețele inexpresive ale lui Rose sau Lufkin, pentru că se schimba atît de repede. Acum era la fel de calmă ca atunci cînd vorbea cu copiii. Și totuși, deși se stăpînea în timp ce eu eram vizibil îngrijorat, mi-am dat deodată seama că, fără un motiv anume, — nu din cauza vreunui simptom sau altceva pe care ea îl observase și eu nu, — îngrijorarea ei era mai puternică.

— Dacă mîine nu se simte mai bine, îl chemăm de urgență pe Charles March, i-am spus.

— Ca să dormi tu liniștit, zise, poate ar fi mai bine să-l chemăm acum.

Înainte ca Margaret să fi terminat de pregătit copilul pentru culcare, Charles March sosise și intrase deja în camera copiilor. Stînd în salon, le ascultam vocile, vorbind insistent, neinteligibil, ceea ce pentru mine era mai îngrijorător decît dacă aș fi putut înțelege ce-și spun. La fel le auzisem vocile, din aceeași cameră, în dimineața dinainte să nască. Mi s-a părut c-a durat mai mult decît atunci pînă s-au întors, dar Charles îmi adresă imediat un zîmbet blînd, protector.

— Nu cred că e ceva îngrijorător, mă asigură.

O clipă m-am simțit complet liniștit, ca un bărbat gelos pentru care pretextul momentan de gelozie a dispărut.

Se așează și, privindu-mă cu ochii lui ageri și precauți, mă întrebă de gripa guvernantei. Cum se manifesta ? Mai catarală decît de obicei ? O mai avusese și altcineva din casă ? Da, răspunse Margaret, ea avusese o formă ușoară ; erau cazuri frecvente în cartier.

— Da, zise Charles, au avut-o și mulți pacienți de-ai mei.

Se gîndea ce ne-ar fi putut spune ca să ne liniștească și totodată să pună un diagnostic exact. Mi-am dat seama că hainele-i erau vechi și ponosite, decolorate pe la revere ; părea mai sărăcăcios decît tînărul elegant pe care îl cunoscusem eu prima oară ; dar aspectul sărăcăcios nu conta. Arăta încă bine : părul lui blond era încă des, ochii îi străluceau. Viața asta pe care și-o alesese, care-mi apăruse pe vremuri donchișotească și *veche*, i se potrivea.

— E clar, zise el, că în cazul băiatului ar fi exagerat să ne gîndim la altceva. Eu sînt ca o babă și cînd e vorba de copii foarte mici nu mă pot împiedica să nu mă gîndesc la bolile mai rare pe care s-ar putea întîmpla să le facă. Dar în cazul de față nu văd nici un motiv care să îndreptățească o asemenea presupunere. Nu, să-i spunem gripă, genul de gripă care pare că bîntuie în prezent.

— Vorbea ca să mă liniștească. Dar, așa cum evoluase devenind un bărbat cu sentimente puternice, tot astfel ajunsese și un medic bun. Realizase că la început fusese exagerat de precaut și poate prea inventiv. Cu orice copil, — și mai ales cu copilul unui prieten bun, — a fost tentat să ia în considerație pînă și pericolele cele mai puțin probabile. Dar asta însemna alarmare, nu era marca distinctivă a unui medic bun, ci mai degrabă a unei iritări personale. Căci Charles era un om devotat, dar atît în viața lui particulară cît și în cea profesională era animat de dorința de a avea întotdeauna dreptate.

După plecarea lui Charles March, copilul începu din nou să plîngă și Margaret se duse să stea cu el. Apoi îi citi lui Maurice pînă la ora culcării, ca o compensație pentru faptul că stătuse atît de mult departe de el. Abia pe la opt, după ce se împărtise între ei doi, veni și la mine.

Eram atenți să percepem orice strigăt din camera vecină. Se vedea că e moartă de oboseală. Vorbi, nu despre copil, ci despre tatăl ei. Îl ajutase oare cu ceva ? Nu-i făcuse plăcere să-i vorbească așa cum — nevoită — i-a vorbit. Ar fi fost oare mai bine să-l lase în pace ? Istovită, nu întreba nimic nou sau prea complicat ; era numai interogația unei fiice ce se simțea vinovată pentru că-și dăduse frîu liber. Trăgeam cu urechea la camera vecină, dar îngrijorarea noastră se mai domolise și simțea nevoie s-o îmbărbătez. Pentru ca, care-și asuma atîta responsabilitate, pen-

tru care dragostea însemna în mare responsabilitate, o revărsare de iubire constituia o mare ușurare.

Ascultînd dacă nu se aude ceva din camera de alături, am reușit să-mi potolesc suficient îngrijorarea pentru a mă ocupa de Margaret. Și totuși pentru amîndoi era numai o domolire, astfel că printr-un acord tacit nu ne-am permis nici una din plăcerile obișnuite ale serii, ca și cînd pînă și un pahar de vin la cină sau șederea afară pe terasă, în aerul îmbălsămat și umed al nopții, ar fi fost o provocare a sorții.

LII

FOTOFOBIE

PESTE NOAPTE, COPILUL S-A SCULat de trei ori, dar dimineața, cînd ne-am dus la el, părea doar puțin încălzit, ca după somn. Stătea lungit pe spate, vorbind singur, și cînd ne-am aplecat peste pătuț ne-a zîmbit. M-am pomenit întrebîndu-l, ca și cum ar fi fost un om mare, cum se mai simte. Mecanic, imitîndu-și guvernanta, răspunse foarte bine, mulțumesc. L-am întrebat dacă-l doare capul ; păru surprins, apoi încurcat, dar în cele din urmă spuse că nu.

Cînd Margaret îi luă temperatura, ducîndu-se la fereastră să citească termometrul la lumina soarelui, strigă :

— A scăzut. E numai puțin peste 37°.

Bucuria ei umplu camera. Încîntată pentru că îmi dădea o veste bună, m-am gîndit cît de absolută era capacitatea ei de a se bucura. Mulți o considerau blîndă și avînd simțul răspunderii. Unii, care o cunoșteau mai bine, detestaseră voința ei puternică, dar poate că trebuia să fii îndrăgostit de ea pentru a-ți da seama de capacitatea ei de a se bucura. Îmi plăcea mult această calitate.

— Pare să-i fie mai bine, nu ? am întrebat-o.

Îi curgea mai puțin nasul, crisparea dispăruse. După cum se simțise de rău aseară, nici un adult n-ar fi arătat atît de vioi. Da, nu era numai imaginația noastră, arată cu mult mai vioi, spuse ea.

Pe cînd vorbeam despre el, pe deasupra patului, copilul asculta ; știa că sîntem mulțumiți de el. Cu ceva ce

aducea a vanitate sau dorință de a ne fi pe plac, spuse : Mai bine acum.

Apoi ne spuse că bunicul era puțin mai bine, guvernanta era puțin mai bine. Amabil, întrebă :

— Sîntem puțin mai bine ? Sîntem destul de bine ?

Nu obiectă, totuși, cînd Margaret îi spuse că trebuie să rămînă în pat. Era bucuros să stea acolo, în timp ce noi îi citeam și-i aduceam jucăriile. Fiind duminică dimineață Maurice era acasă, așa c-am stat singur în camera copiilor, citindu-i și recitindu-i lui Charles cărțile lui preferate, urmărind dacă tușește mai rău, dacă-și duce mîna la cap sau la ureche, observîndu-l cu o intensitate amestecată cu plictiseală, cu o emoție atît de puternică, încît părea incredibil că puteam să fiu și plictisit în același timp.

Pe la prînz veni Charles March. Temperatura nu crescuse și asta îl mulțumi. Era atît de satisfăcut, încît ne vorbi pe un ton sever, ca și cînd am fi fost niște părinți neglijenți sau indiferenți, și ne-a ordonat să-l sunăm imediat dacă intervine vreo schimbare. Devenit mai vorbăreț, i-am spus că era sfatul cel mai inutil care mi se dăduse vreodată, fie chiar și de către el ; și cînd Margaret și cu mine am început să rîdem, fu luat prin surprindere, autoritatea sa profesională dispăru, se înroși și apoi rîse și el.

Stăteam cu toții în hol și din camera copiilor se auzi vocea băiatului, strigîndu-și mama și tatăl. Cînd Margaret deschise ușa, întrebă :

— De ce rîdeți ?

— Cineva a făcut o glumă, asta-i tot.

— Au rîs.

— Da, n-ar fi trebuit să facem atîta gălăgie, zise ea.

Copilul făcu un „ha-ha-ha" artificial, care se termină într-un rîs adevărat, deloc isteric, sunînd mai degrabă a veselie adevărată.

Toată după-amiaza și seara aceea nu interveni nici o schimbare pe care vreunul din noi s-o fi remarcat. Simțeam la mine și vedeam și la ea acea stare de tensiune fizică în care devii conștient de zgomotul propriilor tăi pași și chiar îți dai seama că-ți ții răsuflarea. O mai văzusem odată, la un om care aștepta să fie arestat. Dar la noi provenea din dorința de a nega momentul de față, cu cît creștea în noi speranța ascunsă că a doua zi s-ar putea face bine.

Aproape toată după-amiaza m-am jucat cu Maurice, în timp ce ea îmi luase locul lîngă pătuț. Printre cadourile de ziua lui, Maurice primise un joc asemănător cu unul pe care mi-l aminteam din copilărie. Brusc, în după-amiaza aceea, refuzînd să meargă să ne plimbăm la Serpentină, făcu o obsesie pentru acest joc. Cînd am cîștigat, a început să se enerveze și să bolborosească singur, dar insistă să mai jucăm. Am stat acolo cu el o mulțime, — în colțul nostru retras, pe cînd aerul în parc era străbătut de soarele se revărsa în cameră, — fără să-mi displacă ocupația, indiferent dacă-mi treceam timpul în felul acesta sau în alt fel, lăsîndu-l să cîștige. Nu aduse decît o dată vorba despre copilul bolnav, cînd fără nici o explicație se referi la el folosind un diminutiv și întrebă :

— Va trebui să stea în pat și mîine ?

— Cred că da, i-am răspuns.

— Și ziua următoare ?

— Poate.

— Și multe, multe zile ?

Nu părea să vorbească nici cu răutate, nici cu afecțiune, ci cu ceva ce aducea mai mult a curiozitate științifică.

— Lewis, mă întrebă, întorcînd spre mine fața lui frumoasă, plină de interes, a trebuit cineva să stea în pat o *mie* de zile ?

— Da, i-am spus.

— Dintre cei pe care-i cunosc eu ?

Își continua „cercetările". Eu ? Sau Margaret ? Sau tatăl lui ? Sau bunicul ? Transpus, întrebă :

— A trebuit vreodată cineva să stea în pat *un milion* de zile ?

— Oamenii nu trăiesc așa de mult.

Se gîndi din nou :

— Dacă aș avea o navă spațială, aș putea ajunge pe lună într-o mie de zile ?

— Da, ai putea.

— Nu, n-ai dreptate, strigă triumfător, cu superioritate. Aș putea să ajung chiar dincolo de lună într-o mie de zile. Aș putea ajunge pe Venus, ar trebui s-o știi, oricine știe asta.

Charles nu se culcă la ora lui obișnuită și plînse, cerînd ca mama să stea cu el ; era agitat și plînse din nou pe la nouă ; dar nici eu, nici ea nu puteam observa vreo schimbare. Am stat pînă tîrziu, dar n-am auzit nimic și, în cele

din urmă, ne-am dus la culcare. Trezindu-mă după primul somn, mi-am încordat auzul, dar tot nu distingeam vreun sunet ; peste tot domnea liniștea, n-o auzeam pe Margaret respirînd în somn.

Încercînd să mă ridic, am zis :

— Dormi ?

— Nu !

— N-ai dormit ?

— Nu încă.

— Îi e mai rău ?

— Nu, m-am dus o dată să mă uit la el. Doarme. Vocea îi era clară și acum, cînd mă trezisem și eu, îmi dădeam seama cît era de trează și de îngrijorată.

— Te frămîntă ceva ? am întrebat-o.

Răspunse după un timp :

— Da, mă frămîntă ceva.

— Spune-mi.

— Cred că îi e mai bine și probabil că nu va fi nevoie. Poate că nici nu e nevoie să discutăm. Dar m-am gîndit că, dacă situația se înrăutățește, nu intenționez să te supăr, dar vreau să mă lași să-l chem pe Geoffrey să-l vadă.

În cuvintele ei, pline de îngrijorare, puteam auzi orele de nesomn ; dar acum devenisem dur și furios.

— Mi se pare curios, am replicat.

— Nu-mi pasă cum ți se pare, e un doctor de copii de prima mînă.

— Mai sînt și alți doctori de copii de prima mînă.

— E cel mai bun pe care l-am văzut.

— Sînt și alții la fel de buni, ba chiar mai buni.

Eu căutam să-mi stăpînesc furia ; ea era gata să izbucnească.

Și totuși ea, care era mai violentă decît mine, se controlă prima.

— E și momentul să ne certăm, spuse în întuneric.

— Nu-i nevoie să ne certăm.

— Lasă-mă să-ți spun ce am pe inimă.

Dar nu fu în stare să dea o explicație clară. Se gîndise, tot așa cum mă gîndisem și eu, ce s-ar întîmpla dacă i-ar fi mai rău. Și mai era și Maurice, voia să fie sigură că cineva va avea grijă de el. Dacă Charles se îmbolnăvea mai rău, ar fi peste puterile ei dacă n-ar avea deplină încredere în doctor. Vocea îi tremura.

— Și trebuie să fie Geoffrey ?

— În felul ăsta aș fi sigură c-am făcut tot ce s-a putut.

Pentru amîndoi alegerea ne amintea puternic de trecut. Eram gelos pe el, da : gelos așa cum poți să fii pe cineva cu care nu te-ai purtat bine. Pînă și numele lui îmi amintea de vremea cînd o pierdusem pe Margaret, de paralizia mea, perioada din viață de care, nu-mi făcea deloc plăcere să-mi amintesc. Evitasem să-l întîlnesc de cînd Margaret venise la mine. Era parte din înțelegerea lor că îi-l lăsa ei pe Maurice, cu condiția să-l poată vedea de cîte ori vrea. Venea regulat, în fiecare săptămînă, dar în zilele acelea nu fusesem niciodată acasă.

În ce-o privea pe ea, deși îl plăcea pe Charles March, era și ea puțin geloasă pe el, gelozie pentru acele perioade din tinerețea mea de care, afară doar din auzite, nu știa nimic și nici n-avea cum să afle.

Și mai era ceva. Într-un fel care nu se prea potrivea cu firea ei, dar pe care-l observasem la femeile mai în vîrstă : îi plăcea să-și considere doctorul un zeu, să aibă un cult pentru el. Poate din cauza trecutului nu reușea să simtă acest lucru față de Charles March.

— Singurul lucru care contează, am spus, este să fie bine îngrijit. Nimic altceva n-are importanță.

— Bine.

— Dacă tu crezi că e nevoie de Geoffrey, atunci cheamă-l.

Foarte curînd, nici cinci minute după aceea, adormise pentru prima oară în acea noapte, dar a trecut multă vreme pînă să adorm și eu din nou.

Dimineața, cînd ne-am dus amîndoi să vedem copilul, îngrijorarea din timpul nopții părea uitată. Arăta la fel ca în ziua precedentă, ne spuse bună-dimineața, temperatura îi era constantă. De îndată ce Maurice plecă la școală, ne așezarăm amîndoi lîngă pat, urmărindu-l toată dimineața.

Tusea îi mai trecuse, dar nasul încă-i mai curgea. Altfel nu se plîngea de nimic, stătea acolo în pat, apatic uneori, în timp ce noi îi citeam. Avea momente cînd se plictisea de citit, întrerupîndu-ne pe cînd eram pe la jumătatea cărții, cerîndu-ne s-o luăm de la început. Era un truc, îmi repetam eu, la care recurgea adesea.

Imediat după prînz, uitîndu-mă la el, n-am putut să-mi rețin întrebarea : era mai îmbujorat ca acum zece minute ?

O clipă m-am uitat la Margaret ; privirile ni s-au întîlnit, ne uitarăm în altă parte, apoi din nou în pătuț ; nici

unul dintre noi nu îndrăznea să vorbească. De două ori mi-am luat ochii de la copil. M-am uitat în podea, oriunde, în timp ce număram secundele, în speranța că în clipa cînd mă voi uita din nou la el îmi voi da seama c-a fost doar o părere.

De la prima alarmă, cu cîteva minute în urmă, n-am mai privit în direcția lui Margaret. Se uita fix la el. Văzuse și ea. De data aceasta, cînd privirile ni s-au întîlnit, fiecare a citit numai frică în ochii celuilalt. Cînd ne-am uitat din nou la copil, și el avea o expresie încordată, parcă de frică. Obrajii îi erau roșii și pupilele dilatate.

I-am spus lui Margaret :

— Îl sun pe Charles March. Dacă n-a pornit încă, îi spun că-l vrem și pe Geoffrey.

Îmi mulțumi în șoaptă. De îndată ce m-am întors, se duse să-l caute pe Geoffrey.

Charles își vizita bolnavii, îmi comunică soția lui. Va telefona acasă înainte de a veni spre noi, așa că puteam să-i las un mesaj. Cînd m-am întors în cameră, copilul striga supărat :

— Doare capul.

— Știu, dragă, spuse Margaret cu o voce calmă, în care nu se simțea nervozitatea.

— Doare.

— Doctorii te vor ajuta. Curînd vor veni doi doctori.

Deodată păru interesat.

— Cine sînt doi doctori ?

Apoi începu să plîngă, acoperindu-și ochii cu mîinile, ținîndu-se de cap. Pe cînd Margaret se ducea spre telefon, îmi șopti că-i crescuse temperatura ; o clipă mă strînse de mînă și apoi mă lăsă singur cu el.

Plîngînd, cu fața în pernă, întrebă de ea, ca și cînd n-o văzuse de mult. I-am spus că se dusese să cheme alt doctor, dar nu părea să înțeleagă.

Trecură cîteva minute, în care timp auzeam țîrîitul telefonului cînd Margaret forma numărul și scîncetele copilului. Orice-i spuneam nu-mi dădea un răspuns clar. Apoi, deodată, începu să-mi spună ceva febril, repezit, ce părea să aibă sens, dar pe care nu-l puteam înțelege. Clipind din ochi, acoperindu-i cu mîinile, îmi arăta spre fereastră, cerînd ceva, întrebînd ceva. Avea dureri, nu putea pricepe de ce nu-l ajutam, țipetele lui erau furioase și deznădăjduite.

Şi eu mă simţeam disperat, neajutorat şi inutil.

Din nou ceru ceva, implorîndu-mă printr-o bolboroseală de cuvinte. De data aceasta adăugă „te rog, te rog", cu furie şi ardoare. Implora nu din politeţe, ci ca un reflex, rezultat al faptului că descoperise că oamenii făceau ce le cerea el.

M-am rugat de el să vorbească mai rar. Cumva, pe jumătate lucid, făcu un efort, bolboroseala se mai linişti. În cele din urmă am înţeles.

— Doare lumina. Arăta tot spre fereastră. Stinge lumina. Doare lumina. Stinge lumina. Te rog. Te rog.

Auzindu-l, am tras perdelele. Fără să scoată un cuvînt, se întoarse cu faţa la perete. Am rămas acolo, aşteptînd lîngă el, în penumbră.

LIII

ACT DE CURAJ

IMEDIAT DUPĂ ÎNTOARCEREA LUI Margaret, copilul vomită. Pe cînd îl spăla am observat că avea gîtul ţeapăn, încordat, ca un bătrîn senil care înghite. Roşeaţa se intensificase puternic, îşi înfunda degetele în orbite, apoi se apăsa pe tîmple.

— Doare capul, striga furios.

Plîngea în hohote şi nu-l putea potoli orice-i spunea. Puţin mai tîrziu, printre hohotele de plîns, începu să se vaite din nou :

— Doare spatele.

Pe acelaşi ton furios, strigă :

— Nu lăsa să mă doară. Mă doare.

Cînd vreunul din noi ne apropiam de el, ţipa enervat şi furios :

— Ce-mi fac ?

Plînsul repetat ne izbea urechile ; nici eu, nici ea nu ne puteam lua ochii de la el, de la faţa lui înfierbîntată. Îi urmăream mîinile împingînd fără rost pentru a opri durerea. Fără s-o privesc pe Margaret ştiam, aşa cum eşti conştient de ceva din raza ta vizuală, că expresia feţei ei era netedă şi tînără.

Aşa ne-a găsit Charles March, cînd sosi pe la ora două. Nerăbdător, mă întrerupse cînd am început să-i vorbesc ;

se uită la copil, îi palpă gîtul țeapăn, apoi îmi spuse pe un ton grav, prietenos, dar aspru :

— Ar fi mai bine dacă ne-ai lăsa singuri, Lewis.

Cînd am ieșit, l-am auzit începînd să-i pună întrebări lui Margaret ; îi apăruse ceva pe corp ? De cînd era gîtul așa țeapăn ?

În salon, m-a orbit lumina după-amiezii ; am aprins o țigară, fumul se ridică albăstrui în lumina unei raze de soare. Plînsul copilului continua ; cred c-am remarcat că, de cînd intrasem, raza de soare se mișcase aproape imperceptibil pe perete. Deodată, plînsul se întrerupse și se auzi, puternic ca șocul unui val, un groaznic țipăt de durere.

N-am mai putut suporta să stau deoparte, mă îndreptam în fugă spre camera copilului cînd Charles March îmi ieși în întîmpinare în ușa salonului.

— Ce-a fost asta ?

Țipetele se potoliseră.

— Nimic, spuse Charles, i-am făcut penicilină, asta-i tot.

Dar acum nu mai avea aerul încurajator și tonul profesional, iar figura lui era umbrită de tristețe.

— Dacă s-ar mai fi putut amîna, n-aș fi făcut-o, l-aș fi lăsat pe Hollis s-o facă, zise.

Adăugă că nu era nevoie să-i mai spun eu că diagnosticul său fusese greșit. Nu încercă să-mi explice că era o greșeală de înțeles ; nu-și putea ierta necazul pe care ni-l adusese. Îmi spuse pe un ton lipsit de relief :

— Am făcut singurul lucru pe care i-l puteam face pe loc. Acum abia aștept să sosească Hollis.

— Înțeleg că-i grav bolnav ?

— Mă tem că da.

— Se va restabili ?

— Are toate șansele, dar nu pot să-ți spun prea mult... Mă privi. Nu, zise, dac-o luăm din pripă, totul va fi în regulă.

Continuă :

— Îmi pare nespus de rău, Lewis. Dar ceea ce simt eu e nimic pe lîngă ce simți tu.

Fusesem prieteni apropiați de pe vremea cînd eram foarte tineri. În oricare alt moment mi-aș fi dat seama că, atît din cauza inimii lui bune, cît și din mîndrie, era răvășit. Dar nu-i mai acordam nici o atenție. Nu mă interesa

decît ce făcuse pentru copil, dacă-i alinase suferința, dacă ne era de vreun ajutor.

În același fel animalic, cînd l-am auzit pe Geoffrey sosind n-am mai simțit nici jenă, nici remușcare, ci doar un fel de speranță ascunsă, că sosise cineva care ne venea în ajutor.

Cînd ne-am adunat toți patru în hol, singur Geoffrey părea stînjenit, noi ceilalți eram pieriți. Salutîndu-mă din cap, se purta firesc, dar cu mai puțină siguranță ca de obicei. Fața îi rămăsese la fel de tînără, dar ținuta nu-i mai era atît de semeață. Ascultă aproape cu ușurare primele cuvinte rostite de Margaret :

— E mai rău decît ți-am spus.

Din nou mă aflam în salon, cu ochii ațintiți pe raza de soare de pe perete. Se auziră din nou țipete, dar de data asta durară cîteva minute ; știam precis ora, era 3 și 5 cînd ieșiră din camera copilului, Geoffrey vorbind încet cu Charles March. Copilul se potoli din plîns, în cameră era la fel de liniște ca atunci cînd Charles March ne împărtășise părerea sa, cu patruzeci și opt de ore în urmă. Prin fereastra deschisă venea miros de benzină, de praf și aerul de vară.

— Încep eu sau dumneata ? îl întrebă Geoffrey pe Charles în mod neprotocolar și prietenesc ; nu exista nici o îndoială asupra răspunsului. Geoffrey ni se adresa simplu, dar, chiar și lui Margaret, absolut impersonal.

— Lucrul cel mai important, zise, este că s-a făcut și se face tot ce este omenește posibil. Va trebui internat imediat ce vom verifica diagnosticul și oamenii mei i-au pregătit o rezervă la izolare. Poți trece cu mașina pe acolo să duci probele imediat ?

Charles aprobă din cap. Era un om cu o autoritate înnăscută și dacă s-ar fi întîlnit ca simpli muritori, l-ar fi copleșit pe tînărul acesta. Dar, de data aceasta, autoritatea o avea Geoffrey.

— Trebuie să vă încredințez că diagnosticul inițial l-ar fi putut pune oricine, așa cum era situația acum două zile. De la bun început simptomele au fost ascunse și au ieșit la iveală abia cu două-trei ore în urmă, după pauza de ieri, care este tipică, numai că au apărut cu o viteză destul de neobișnuită. Dacă l-aș fi văzut sîmbătă, nici eu nu m-aș fi gîndit serios la această posibilitate.

Pe figura lui Charles, palidă și trasă, nu tresări nici un mușchi.

— N-aș fi făcut-o nici ieri și e exclus s-o fi făcut altcineva. Trebuie să ne considerăm cu toții fericiți că doctorul March i-a făcut imediat penicilină. S-ar putea să ne prindă bine această jumătate de oră pe care am cîștigat-o.

Vorbise, mi-am amintit mai tîrziu, cu o cordialitate impersonală, ușor superioară, riguros științifică. Dar în momentul în care-l auzeam efectiv, am fost speriat de spusele lui.

— Ce are ? am întrebat.

— Nici eu și nici doctorul March nu credem că există vreo îndoială. Ești de acord ? Se întoarse spre Charles March, care aprobă din nou din cap, păstrîndu-și expresia neschimbată.

— E meningită, spuse Geoffrey Hollis. O formă clasică, cred.

— Desigur, mi se adresă nu fără amabilitate, cu un soi de antiseptică ușurință, e destul de grav. Dacă se întîmpla acum douăzeci de ani, ar fi trebuit să vă atrag atenția că un procentaj din cazuri nu-și mai revin. Dar în zilele noastre, cu puțin noroc, sperăm să reușim.

Numai după plecarea lui Charles March și după ce Geoffrey telefonă la spital, anunțîndu-i să-l aștepte că vine cu pacientul, ne spuse :

— Asta-i tot ce se poate face pentru moment. Mai am un pacient de văzut. Mă întorc peste două ore să iau băiatul.

I se adresă lui Margaret :

— Maurice nu trebuie să vină aici pînă nu rezolvăm totul.

— Tocmai voiam să te întreb.

Vorbea ca un doctor, spuse că trebuia evitat orice risc ; Maurice fusese deja expus la infecție ; trebuia să urmărească orice semn de răceală, să-i ia temperatura dimineața și seara ; la orice simptom bun sau rău să i se facă imediat injecție.

În timp ce ea îl asculta, n-avea nici cel mai mic dubiu că va îndeplini întocmai ce-i spusese. Zîmbi ușurat și spuse că trebuie să plece.

Doream din toată inima să mai stea. Prezența lui în cameră părea să facă așteptarea mai puțin dureroasă. Nu mai avea nici o importanță că vorbea cu Margaret des-

pre fiul lor. Sperînd din toată inima să mai rămînă puțin cu noi, i-am spus că mă duc să văd ce face copilul.

— Am să mă duc eu cînd plec, spuse, din nou sever, și nu cred c-ar avea vreun rost să te duci.

Adăugă :

— N-aș face-o dacă-aș fi în locul tău. Ți-ai face ție rău fără să poți să-l ajuți pe el cu nimic. Nu e o priveliște prea plăcută. De fapt, noi nu știm ce simt cei care sînt în starea aceasta, poate că natura e mai blîndă decît pare.

În timpul celor cîteva ore cît Margaret și cu mine am stat singuri lîngă pătuț, copilul n-a mai plîns atît de regulat. Mai tot timpul a stat pe o parte, mișcîndu-se foarte puțin, murmurînd nume de oameni, personaje din cărțile lui, sau frînturi de poezioare pentru copii. Se plîngea deseori că-l doare capul și de trei ori se văită de spate. Cînd vreunul din noi îi vorbea, ne fixa cu pupilele lui dilatate enorm, ca și cum nu ne auzea.

Părea că surzește ; am început să cred că nu ne mai recunoștea. Odată, scoase un țipăt atît de violent și de sfîșietor, că-ți făcea impresia nu numai că intră în agonie, ci că e și groaznic de înspăimîntat. Cînd țipa, Margaret îi vorbea, încercînd cu disperare să-l liniștească ; același lucru îl încercam și eu, ridicînd vocea, aproape strigînd. Dar nu ne cunoștea. Cînd încetau țipetele și începea din nou să bolborosească, cuvintele nu se mai înțelegeau ; aiura.

Cînd se întoarse Geoffrey, la cinci fără un sfert, o clipă m-a cuprins un copleșitor sentiment de dependență, de ușurare. Se uită la copil. Fața lui prelungă, netedă și tînără era aproape iritată, strînse din dinți oarecum dezaprobator.

— Nu și-a prea făcut efectul încă, zise.

Ne spuse că o soră îl aștepta afară ; îl vor lua imediat ; privi din nou copilul cu o expresie ce nu era nici prea compătimitoare, nici prea gravă, mai degrabă ca cineva căruia nu i se execută ordinele. Spuse că-i va face o a doua injecție cu penicilină de îndată ce-l vor instala în rezervă ; era cam devreme, dar merita să încerce. Adăugă în treacăt :

— Apropo, diagosticul e cel pe care l-am bănuit.

— Da, zise Margaret. Apoi întrebă : Putem veni și noi cu el acum ?

Geoffrey se uită la ea, fără nici un alt gînd, fără nici un fel de amintire, răspunzîndu-i cu competență, ca și cînd n-ar fi fost decît mama unui pacient.

— Nu, zise. M-ați cam încurca. Și, în orice caz, pînă-l aranjăm nu vă pot lăsa să-l vedeți.

— Ne suni dacă intervine vreo schimbare, întrebă ea cu voce fermă, în bine sau în rău ?

De data aceasta renunță la tonul impersonal : „Bine-înțeles că vă sun".

Ne spuse, revenind la tonul antiseptic, că putem telefona oricînd sorei de la salon, dar că n-avea nici un rost s-o facem pînă spre seară. Dacă credeam că ne-am simți mai liniștiți, ar fi bucuros să ne primească chiar el personal a doua zi dimineață la spital.

După plecarea ambulanței, am pierdut noțiunea timpului. Șezînd în seara care abia se lăsase cu Margaret și Maurice, mă uitam tot timpul la ceas, ca și cum, fiind bolnav, mi-aș fi luat întruna pulsul, sperînd că se scursese un sfert de oră, dar constatînd că trecuseră abia cîteva minute.

Cîteodată mă simțeam atît de speriat, încît voiam ca timpul să se oprească în loc.

O priveam pe Margaret ocupîndu-se de celălalt băiat. Înainte de venirea lui era atît de palidă, încît se machiase mai mult ca de obicei, ca să nu-l sperie. Îi explicase că Charles fusese dus la spital din cauza unei răceli foarte puternice și că va trebui să-i ia și lui temperatura și să-l urmărească mai îndeaproape. Apoi se așeză lîngă el, jucînd diverse jocuri, nedezvăluindu-i nimic din îngrijorarea sa, arătînd foarte drăguță, culoarea mai intensă de pe pomeți prinzînd-o foarte bine. Vocea îi era sigură, chiar plină, și singurul semn de suferință îl constituia cuta ce-i brăzda fruntea.

Era mulțumită că temperatura lui Maurice era normală, că părea perfect sănătos.

Privindu-i, mă rîciia faptul că era atît de mulțumită. I-am luat locul lîngă copil. Deși nu-l amuzam cum se cuvine, puteam continua jocul, făcînd mișcările necesare. Dar mă rodea și faptul că el putea sta acolo frumos și nevătămat, și mai ales că era sănătos. Cu o pasiune asemănătoare cu a mamei mele, care odată, într-un moment de extremă umilire, dorise izbucnirea unui război care s-o anihileze și să ne distrugă pe toți, și eu voiam ca pericolul ce-l pîndea pe fiul meu să se extindă asupra tuturor celor din jur.

Dacă el nu era în siguranță, atunci nimeni să nu fie. Dacă el trebuia să moară, să moară și ceilalți.

Cînd se duse să-l culce pe Maurice, am rămas în salon, fără să fac nimic, în acea stare de deznădejde combinată cu îngrijorare care-ți paralizează membrele ; incapabil să mă mișc, m-am concentrat asupra unui singur simț, cu care pîndeam telefonul. Fără să scoatem o vorbă, Margaret veni și se așeză în fața mea, de cealaltă parte a căminului ; și ea asculta la fel de încordată ca și mine, mă privea cu un alt soi de îngrijorare.

Telefonul sună. Se uită la mine întrebător, apoi se duse să răspundă. În clipa cînd auzi vocea de la celălalt capăt al firului, pe față i se citi dezamăgire, dar și ușurare : o cunoștință ne invita la masă săptămîna următoare. Margaret se scuză că băiatul cel mic era bolnav ; nu puteam accepta nici o invitație pentru că riscam să încurcăm gazda în ultimul minut ; era la fel de drăguță și de stăpînă pe ea ca atunci cînd se jucase cu Maurice. Cînd se întoarse la locul ei, îmi spuse numele femeii, care pentru noi era obiectul unei glume doar de noi știută, sperînd să-mi smulgă un zîmbet. Tot ce-am putut face a fost să dau din cap în semn de refuz.

Veghea continuă. Pe la nouă, după ce mă strigă pe nume, spuse :

— Nu uita c-am fi aflat dacă i-ar fi fost mai rău.

Și eu îmi spusesem același lucru. Dar auzindu-l de la ea, am crezut-o, m-am agățat de această liniștire.

— Așa cred și eu.

— Știu sigur c-am fi aflat. Geoffrey ne-a promis... Îmi mai amintise acest lucru, cu necesitatea pe care, în situații îngrijorătoare, simți nevoia de a-ți repeta toate semnele bune, ca pe un descîntec. În împrejurări ca astea te poți bizui pe el.

— Așa cred și eu. O mai spusesem o dată ; faptul c-o repetam îmi dădea curaj.

— Ar fi telefonat.

Continuă :

— Înseamnă că n-are încă nimic să ne spună. Uite, nu cred să aflăm mare lucru, dar n-ai vrea să telefonezi sorii și să vezi ce spune ?

Am ezitat.

— Nu îndrăznesc.

Fața-i era încordată și hotărîtă. Mă întrebă :

— Să telefonez eu ?

Am pregetat timp îndelungat. În cele din urmă i-am făcut semn că da. Se duse imediat la telefon, formă numărul, ceru rezerva. Era perfect stăpînă pe ea, dar nu luam seama la nimic, mă concentram numai pe expresia feţei şi pe tonul ei, al cărui sens îl voi înţelege într-o clipă.

Spuse că vrea să ştie ce face copilul. Se auzi murmurul unui glas de femeie, dar ce spunea nu înţelegeam.

O clipă vocea lui Margaret deveni mai dură.

— Ce înseamnă asta ?

Alt murmur.

— Nu puteţi să-mi spuneţi nimic mai mult ?

Urmă un răspuns mai lung.

— Înţeleg, spuse Margaret. Da, vom suna din nou mîine dimineaţă.

Punînd receptorul în furcă, mi se adresă :

— Au spus că băiatul se luptă încă cu boala.

Expresia căzu grea între noi. Făcu un pas spre mine, dorind să mă liniştească, dar nu mă puteam mişca, eram incapabil s-o accept.

LIV

VINO CU MINE

PE LA MIEZUL NOPŢII, MARGARET adormi în sfîrşit. Stătusem amîndoi lungiţi în pat multă vreme, fără să ne vorbim. În liniştea camerei ştiam că e trează, la fel cum cu ani în urmă ascultam şi ştiam că Sheila, lîngă mine avea insomnie. Dar în nopţile acelea nu-i duceam decît grija ei şi de îndată ce adormea, veghea mea lua sfîrşit. De data aceasta am stat tot timpul treaz, ascultînd-o pe Margaret respirînd în sfîrşit, regulat, într-o claustrofobie a groazei.

Mă îngrozea orice sunet care putea fi soneria telefonului. Mi-era groază de dimineaţa care se apropia.

M-aş fi temut mai puţin — gîndurile mă împresurau ca şi cînd aş fi fost chinuit de un coşmar — dacă aş fi fost singur.

Îmi fusese mai uşor cînd nu trebuise să mă îngrijesc decît de Sheila. Dintre toate nopţile pe care le cunoscusem în decursul celor două căsătorii ale mele, aceasta era cea

mai chinuitoare. Şi Margaret stătuse cu auzul încordat, trează, pînă cînd avea să se asigure că mă cuprinsese somnul. Numai oboseala o doborîse. Voia să aibă grijă de mine, nu se gîndea numai la copil. Dar nu puteam s-o las. În temerile şi durerea mea, revenisem la vremurile cînd voiam să-mi păstrez neatinsă viaţa intimă.

Copil, nu mă dusesem niciodată să-i împărtăşesc mamei necazurile, le ascunsesem de ea, ocrotind-o. Cînd m-am îndrăgostit prima oară, am găsit — şi n-a fost o simplă întîmplare — pe cineva egoist, pentru care necazurile altuia nici nu existau.

Dar cu Margaret existau, erau inima căsniciei noastre ; dacă i le ascundeam, dacă nu aveam nevoie de ea, atunci eşuasem.

În întuneric nu mă puteam gîndi decît la copil. Neliniştea îmi pătrunsese în oase. Nu mai găseam loc şi pentru alt sentiment. Mă îndepărta de orice altă persoană, mă îndepărta de ea.

M-am gîndit la moartea lui. În claustrofobia groazei, îmi părea că însemna şi anihilarea mea. Aş fi vrut să mă las copleşit de tristeţe, să nu am pe nimeni lîngă mine. N-aş mai fi dispus de sănătatea necesară pentru a accepta din nou viaţa. Trebuia să fiu singur cu tristeţea mea. Trebuia să fiu finalmente singur.

M-am gîndit la moartea lui, pe cînd lumina zorilor mijea în jurul perdelelor. Camera mă apăsa. Îmi venea în minte, brusc şi puternic, o imagine ca o halucinaţie, — era poate o amintire sau un truc al timpului, — mă vedeam mergînd de-a lungul unei alei, nu de nisip, ci de asfalt, la malul mării. Nu-mi dădeam seama dacă eram tînăr sau bătrîn. Mergeam singur pe drum, cu marea plumburie, dar calmă, în dreapta.

Am adormit puţin, m-am trezit o clipă uşurat şi apoi mi-am amintit. Margaret se îmbrăca deja. Privindu-mă şi văzînd cum trezirea la realitate mă făcuse să mă schimb la faţă, şi a ei se făcu mai cenuşie. Dar îşi păstra încă curajul. De data asta, fără să mă mai întrebe, zise că se duce să telefoneze la spital. Rămas în dormitor, o auzeam vorbind, nu distingeam cuvintele. Am perceput clinchetul telefonului cînd a închis, paşii ei întorcîndu-se ; nu erau uşori, mi-era groază s-o privesc în ochi.

— A zis că n-a intervenit nici o schimbare.

Tot ce am reuşit să-i smulg a fost o întrebare despre vizita noastră la Geoffrey, la spital : cînd va fi gata de plecare ? Mi-am auzit propria voce ştearsă, am văzut-o privindu-mă cu milă, cu durere şi respingere, cu propriul ei chin.

Cît timp i-a dat lui Maurice să mănînce şi l-a pregătit pentru şcoală, am rămas în dormitor. În cele din urmă veni din nou la mine ; am făcut-o atentă că e timpul să pornim.

Mă privi cu o expresie pe care n-am putut-o descifra. Spuse :

— Poate ar fi mai bine să te duci singur.

Mi-am dat deodată seama ce voia să spună. Îmi ghicise groaza din timpul nopţii. Îndurase şi propria-i suferinţă pentru copil şi pe a mea. Ce putea întreprinde acum pentru copil sau pentru mine ? Nu mai putea suporta, aşa cum nu mai suportam nici eu, să stea departe de el ; şi totuşi încerca să mă ocrotească. Vocea îi era încordată. Accepta atît cît putea suporta.

Era un moment în care nu puteam să mă prefac. Îmi era peste poate să-i refuz oferta numai pentru că dorea din tot sufletul s-o fac. S-o refuz dintr-un simţ al datoriei sau din obişnuita blîndeţe a dragostei, — şi asta mi-era peste poate. Nu exista decît un singur motiv pentru care s-o refuz şi acesta nu era dragostea, ci nevoia.

Deodată mi-am dat seama că fuga din coşmarul din timpul nopţii luase sfîrşit. Acea latură a firii mele, pe care o înţelegea cu preţul ultimei speranţe, nu mă mai domina.

Cumva momentul nu mai conţinea doar încordările trecutului nostru, ci un fel de profeţie. M-am gîndit la moartea copilului, aşa cum mă gîndisem peste noapte. Dacă-l pierdeam, ştiam — era o certitudine a fibrelor corpului meu, nu a minţii, — ei nu-i voi fi de prea mare folos, dar eu voi avea nevoie de ea.

— Nu, am zis, vino cu mine.

LV

EFECTELE UNEI OBLIGAŢII

PRIN LABIRINTUL CORIDOARELOR

de la subsolul spitalului ce miroseau a praf de cărămidă şi dezinfectant, Margaret şi cu mine ne căutam drumul spre biroul lui Geoffrey. Pe culoarul cu pereţii goi ca ai

unei linii de metrou, de-a lungul căreia treceau conducte de apă exterioare, stăteau înșirate mame cu copii. Într-un fel de intersecție sau spațiu liber, se vedea un grup de femei, cu copii în scaune cu rotile. Stăteau la nesfîrșit, fără să pară că așteaptă ceva, uitate acolo, cu copiii nu prea grav bolnavi, cu o soartă nu prea tragică, așteptînd cu o resemnare care te face să asemeni spitalele cu niște gări uitate, în care sărmanii și vitregiții soartei se adună, ca într-o tabără sub cerul liber, în așteptarea unui tren săptămînal. Infirmierele, cu fețe îmbujorate și inexpresive, treceau pe lîngă ele cu pași mari și apăsați, ca și cînd nici n-ar fi existat.

În cele din urmă am văzut un indicator, am luat-o pe un coridor secundar și cînd am ajuns la biroul lui Geoffrey, situat tot la subsol, secretara ne-a spus că el era cu copilul căruia îi făcuse cea de-a șasea injecție. Dacă voiam, puteam aștepta în birou pînă se întorcea doctorul. Ca și celelalte infirmiere de pe coridor, era o femeie tînără și puternică, plăcută și calmă.

Cînd ni se adresă, o făcu instantaneu alegîndu-și cu grijă cuvintele, dar cu o nuanță de reproș ca și cînd pe undeva noi eram vinovați de nenorocirea ce ne lovise. Era de fapt tonul pe care-l folosim cei mai mulți dintre noi cînd sîntem puși în fața suferinței și trebuie să i ne adresăm, ca și cînd în clipa în care vălurile bunăvoinței sînt îndepărtate, considerăm că cel ce suferă este singurul culpabil, iar suferința un păcat.

În biroul atît de mic încît zidurile păreau să ne strivească, lumina era aprinsă, deși printr-o fereastră te puteai uita în sus, spre cer. Camera strălucea în lumina puternică, goală și dezordonată în același timp — o bibliotecă cu uși de sticlă plină de manuale și vrafuri de reviste, două scaune tubulare, o canapea medicală. Ne-am așezat și ea își puse mîna pe a mea. Acolo am stat, ca ceilalți de pe coridor, așteptînd cu răbdare că și ei, prea nefericiți pentru a atrage atenția asupra noastră.

Eram conștient de atingerea palmei ei pe dosul mîinii mele ; de propria mea respirație ; de foile dactilografiate de pe birou, ce păreau să fie ciorna unei lucrări științifice, și fotografia unei femei, frumoasă, modernă, elegantă.

Telefonul sună, secretara intră grăbită și răspunse. Era mama unui pacient ; părea să fie vorba de o neînțelegere

în legătură cu o adresă și secretara era încurcată. Se întîmpla să știu eu răspunsul, dar n-am putut rosti nici un cuvînt. N-am făcut-o din rea voință, doream s-o ajut, voiam chiar să-i cîștig simpatia, dar amuțisem.

Cînd ieși, după ce rezolvase pînă la urmă problema, i-am șoptit lui Margaret că eu știusem de la început, dar ea nu înțelese. De data asta nu era mai curajoasă decît mine, tot ce mai putea face era să mă strîngă de mînă. Atinsesem amîndoi acel moment de aprehensiune cînd parcă nu mai gîndești deloc, ca și cînd nu mai așteptam eliberarea. Asta era tot ce mai știam face. Stam acolo împreună ; ne era imposibil să căutăm a pune capăt așteptării.

Afară se auzi un zgomot și Geoffrey intră dînd ușa de perete. De cum i-am zărit fața, am înțeles. Zîmbea triumfător și bucuros, cu un soi de satisfacție pe care o poți vedea la cîștigătorul unui meci de tenis.

Degetele lui Margaret m-au atins din nou. Palmele ni se umeziseră. Fără să se fi rostit nici o vorbă, dobîndisem certitudinea.

În aceeași clipă Geoffrey strigă :

— E în regulă. Se va înzdrăveni.

Margaret scoase o exclamație, lacrimile îi curgeau pe obraz, dar Geoffrey nici nu le observa.

— E interesant, zise. Am observat și altă dată cum chiar în clipa în care semnele obiective încep să funcționeze normal, copilul pare să-și dea și el seama. E suficient să te uiți la fața lui. E interesant, s-ar putea crede că e nevoie să treacă un timp. Dar în clipa în care analiza lichidului rahidian dovedea că putem controla boala, atunci copilul a început din nou să audă și mintea a început să i se limpezească.

Deodată spuse, încă preocupat de succesul său :

— Apropo, nu trebuie să vă faceți griji, boala nu va lăsa nici o urmă. E un băiat sănătos.

Nu era un compliment, ci numai afirmarea unui fapt biologic. Devenise exuberant și radios văzînd că-și revine copilul. Dezinteresîndu-se de atîtea lucruri ce ne preocupau pe noi ceilalți, necitind ziarele, disprețuind politica, considerînd arta ca pe o pierdere de vreme, se situa totuși de partea speciei umane. Își găsea cea mai altruistă feri-

cire, cu un fel de spirit biologic de echipă, redînd vieții un copil zdravăn și deștept.

Eram amețit văzînd bucuria lui Margaret în unison cu a mea, încît nu le mai puteam deosebi una de alta. Voiam să-l copleșesc pe Geoffrey cu laude. Încercam acea stare sublimă în care toată extravaganța mea, ținută atîta vreme în frîu, deborda, spărgînd barierele tactului sau chiar pe cele ale unei obișnuite considerații umane. Doream să-i spun cît de mult îl apreciez și deopotrivă, cîtă recunoștință umilă îi port. Voiam să-l întreb direct dacă intenționa să se căsătorească cu femeia din fotografie și în acest caz dacă-i puteam fi de vreun ajutor.

Dar m-a oprit o forță care provenea din ceva mai adînc existent între noi trei.

— E un băiat sănătos, repetă Geoffrey.

M-am simțit obligat să spun :

— La fel e și al tău.

O clipă fu surprins.

— Da, cred că e.

Adăugă, cu capul dat pe spate, cu vanitatea lui de student. :

— Chiar așa mă și așteptam să fie.

Se uita fix la Margaret. Lacrimile nu i se uscaseră. Fața-i strălucea de extaz și durere. Spuse :

— Am să-l urmăresc cu atenție să văd dacă apare vreun simptom.

— Da, zise Geoffrey. Dacă nu se întîmplă nimic în două săptămîni, a scăpat.

— Voi face tot ce-mi spui, zise.

Aprobă din cap.

— Ar fi bine să-l văd de două-trei ori pe săptămînă, pînă trece perioada de incubație.

Margaret conchise :

— Trebuie să-l ferim cu orice preț.

Știuse, cînd venise la mine, ce sarcină își asumă. Unii ar fi putut fi mai indiferenți, dar ea nu. Chiar și acum, în plin extaz, o apăsau răspunderile, o apăsau mai greu, poate, pentru că se simțea în al nouălea cer. Faptul că băiatul putea face o infecție era ca un spectru ce-i stătea în față. Cînd vorbi despre asta, cînd spuse că trebuie să-l ferim cu orice preț, nu se referea numai la boală, ci și la viitor.

Spusei :

— Da, trebuie să-l ferim cu orice preț.

Era un semn de înțelegere între noi. Dar Geoffrey, care auzise și afirmația ei, părea să nu-l fi înțeles. Răspunse ca și cînd boala ar fi fost singura problemă :

— Chiar dacă apar unele semne, deși înclin să cred că nu va avea nimic, să nu o iei prea în tragic. Ar trebui să fim prea incompetenți ca să nu putem opri boala la timp. Și nu uita că, în general, copiii sînt niște animale deosebit de rezistente.

O spuse mulțumit, detașat. Apoi, pe un ton complet diferit, adăugă :

— Mă bucur c-am putut face ceva pentru copilul vostru.

În biroul atît de mic, ședea pe masa de lucru, dominîndu-ne și cînd vorbi se uită în jos, întîi la ea, apoi la mine. Pe același ton aspru, insistent, mai degrabă condescendent decît binevoitor, spuse :

— Mă bucur c-am putut face ceva pentru voi.

Acum nu se mai simțea stînjenit în prezența noastră. Înainte fusese stînjenit pentru că era un om deschis, dar integru, căruia nu-i venea ușor să ierte, care, e drept, nu dorea să se răzbune, dar avea un sentiment de inferioritate și de ineficiență în fața celor pe care nu-i putea ierta. Acum era fericit, se simțea eliberat și bun.

Și oricît ar părea de ciudat, la fel ne simțeam și noi. Și ea și eu avusesem față de el resentimentul ce-l ai față de cei cărora le-ai făcut un rău, pe care i-ai nedreptățit : un resentiment îmbinat cu un fel de dispreț batjocoritor, o antipatie în care ești tentat să-l depreciezi pe cel în cauză. Acum el se dovedise puternic, în timp ce noi ne purtasem urît. Fusesem la mîna lui ; și pentru amîndoi, mai ales pentru ea, dar chiar și pentru mine, acest sentiment șterse definitiv rușinea noastră tăinuită. Ședea acolo, dominîndu-ne, cu capul aproape atingînd becul. Margaret și cu mine ne uitam în sus la el ; fața ei era albă de nesomn și îngrijorare, cu ochii injectați cum probabil că erau și ai mei. Pe el nu se vedea că făcuse o noapte albă. Ca de obicei, mîndru de înfățișarea sa, părul, cu cărarea într-o parte, îi era pieptănat și periat elegant și mirosea a loțiune de ras.

El era fericit. Noi de bucurie, picam de somn.

LVI

SCURTĂ PLIMBARE SPRE CASĂ

DOUĂ SĂPTĂMÎNI MAI TÎRZIU, într-o după-amiază ploioasă de iulie, cu norii atît de denşi încît pe la şase multe ferestre erau deja luminate, Margaret trecu pe la mine de la birou să mă ia acasă. Purta o rochie de vară şi, în ciuda zăpuşelii, era liniştită, simţea o oboseală plăcută. Venea de la spital, unde aranjase totul pentru ca băiatul să se întoarcă acasă a doua zi.

Spunea că e sănătos şi vesel, la fel ca Maurice, care scăpase în mod cert de contaminare. Nici unul din cei cărora le purta de grijă nu-i mai dădea acum motiv de nelinişte. Era mulţumită, aşa cum fusese în ziua cînd Gilbert o adusese prima oară în camera mea de la spital.

Tocmai atunci se auzi în uşă ciocănitul caracteristic al lui Rose. De îndată ce o văzu pe Margaret, pe care n-avusese încă ocazia s-o cunoască, se lansă într-un şuvoi de scuze atît de abundent şi complex, încît pînă şi eu m-am simţit stînjenit. Îi părea atît de extrem de rău ; în toţi aceşti ani aşteptase cu atîta nerăbdare plăcerea de a o întîlni pe doamna Eliot ; şi tocmai acum a dat buzna, ne deranja, de fapt, nu voia să-l reţină pe soţul ei decît o clipă, dar chiar şi aşa ne inoportuna. Nici unul din ei nu se obişnuise cu prezentări mai puţin ceremonioase. Rose, cu privirea încordată, ţeapăn, în haină neagră şi pantaloni reiaţi, în ciuda căldurii înăbuşitoare, continua să vorbească conform ideii lui despre galanterie. Margaret se uita la el aşa cum se uitase probabil, copilă, la expoziţiile tatălui ei, negustînd formalismul, făcînd tot posibilul să se simtă la largul ei în faţa acestui stîngaci funcţionar cu ambiţii.

Am văzut că aveau oarecare simpatie unul faţă de celălalt. Cînd Rose isprăvi treaba pe care o avusese cu mine, pe care cu obişnuita-i conciziune o termină în cinci minute, îşi luă rămas bun de la noi la fel de laborios şi protocolar. Cînd îl văzurăm, în sfîrşit, plecat, i-am spus că era unul din cei mai formidabili oameni pe care-i cunoscusem, poate, cel mai formidabil. Auzise demult despre el, dar acum că-l văzuse în carne şi oase, nu-l găsea la înălţimea reputaţiei. Era însă prea obosită, prea fericită pentru a mai discuta ; nu voia să mă contrazică ; spuse, pur şi simplu : hai acasă !

De îndată ce am părăsit coridoarele ca niște tunele ale vechii clădiri și am ieșit în stradă, am avut impresia că intrăm într-o seră : transpirația ne-a umezit tîmplele. Mergînd la braț cu Margaret, mi-am amintit că exact pe o căldură ca asta, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, plecasem prima oară de la Lufkin spre casa mea din Chelsea.

Acum, pe o vreme asemănătoare, ne îndreptam în sens opus, trecînd cu pas vioi de Whitehall spre piața Trafalgar, de unde am luat autobuzul. I-am povestit cum stătusem odată pe imperiala autobuzului, alături de bătrînul Bevill, și că menționase numele tatălui ei, ceea ce îmi deschisese portița prin care reintrasem în viața ei. În timp ce autobuzul își croia drum cu greu pe Regent Street, vorbeam despre copil, ca și cum am fi fost în pat pe punctul de a adormi, trecînd în revistă întîmplările de peste zi, conspirația speranței, pe care, cît timp fusese bolnav o lăsasem deoparte, ca și cum nu ne-ar fi preocupat niciodată.

Am vorbit despre copii, apoi, pe cînd eram pe Oxford Street, am început să discutăm despre noi. Conversam la întîmplare, despre primele nopți pe care le petrecusem împreună, de temerile pe care, în luna ce trecuse, le avusesem unul pentru celălalt, cum ne gîndisem unul la celălalt în anii cît fusesem despărțiți.

Cînd am coborît la Marble Arch și am pornit-o pe jos, pe trotuarul nemăturat, pe sub pomi, Margaret îmi zîmbi cu pretins sarcasm și zise :

— Da, presupun că sînt unii care ar putea zice că am reușit în viață.

Am luat-o pe după umeri și am strîns-o lîngă mine, mergînd încet, atît de încet de parcă aveam de gînd să depănăm pînă la capăt fericirea acestei seri. O ușoară durere de cap, ce se insinua odată cu aerul saturat, mi se părea ca o durere senzuală. În aer plutea un miros de iarbă fierbinte și de gaze de eșapament și, deși vremea florilor de chitră trecuse, aveam totuși senzația că am prins ultimele lor miresme.

Zîmbind ironic, reluă :

— Da, cred că unii spun într-adevăr c-am reușit în viață.

Avea mai mult curaj ca mine. Nu știnea cîtuși de puțin să se asigure pe ea însăși ; firea ei era atît de puternică cînd se bucura, încît o făcea fără reținere. Pentru ea, toate

victoriile erau absolute. În clipa aceea, cînd ne plimbam împreună, obţinuse toate victoriile la care rîvnise ; nu-şi mai dorea nimic. Şi, totuşi, cu o ciudăţenie de care nu avea să se dezbare, ea, a cărei fericire emana din tot corpul, nu se putea exprima în cuvinte.

În seara aceea simţea nevoia să-şi disimuleze încrederea, să arboreze un zîmbet ce se voia ironic, să nege momentul de faţă. Aşa cum o făcusem eu de atîtea ori. Dar acum tocmai eu, infinit mai suspicios faţă de soartă decît ea, eram cel care vorbeam fără reţineri.

Se zărea casa. Lumina ardea într-una din camere. Celelalte erau întunecate, oarbe, în ambianţa plumburie. Era o întoarcere acasă, aşa cum, ani de zile, n-am crezut c-aveam să cunosc. Adesea, în copilărie mă cuprindea teama cînd mă apropiam de casă. Fusese şi mai rău cînd, în tinereţe, mă îndreptam spre casa din Chelsea. Acum, mergînd alături de Margaret, teama dispăruse. La vederea casei, am iuţit pasul, curînd vom fi acolo împreună.

Era o întoarcere acasă, aşa cum visasem pe vremea cînd eram singur, dar care în închipuirea mea nu se întîmpla decît altora, mie niciodată.

SUMAR

PARTEA I

ÎNTOARCERE ACASĂ

I Fereastră luminată, văzută din stradă 7
II Două modalităţi de a face afaceri 13
III Sensul unor discuţii pe ocolite 23
IV Strîngere de mînă în noaptea fierbinte 31
V Speranţă nepermisă 39
VI Privire încruntată în lumina veiozei 46
VII Triumful lui R. S. Robinson 52
VIII Ai făcut tot ce ţi-a stat în putinţă 58
IX Rămas bun, dimineaţa 63
X Nici o scrisoare în cameră 67
XI Claustrofobie într-o casă goală 73
XII Mirosul de frunze de tabac 77
XIII O cuvertură neatinsă 83

PARTEA a II-a

ÎNFRÎNŢI DE EI ÎNŞIŞI

XIV Împrumutarea unei cărţi 85
XV O ofertă confidenţială 91
XVI Ceaţă deasupra fluviului 94
XVII Afaceri în ziua de Anul nou 97

XVIII Dulceața vieții 102
XIX Două surori 106
XX O fereastră care se întunecă 109
XXI Înțelegere și opacitate 116
XXII Se menționează numele unui bărbat 125
XXIII Gigantic 128
XXIV Vînt domol după o ceartă 136
XXV Răsuflare întretăiată în întuneric 141
XXVI Din seară pînă în zori 145
XXVII Vederea unei uși turnante 149

PARTEA a III-a

CONDIȚIA DE SPECTATOR

XXVIII O schimbare de gust 152
XXIX Prima întrevedere cu George Passant 158
XXX Paradisul unui spectator 167
XXXI Anunț la ziar 175
XXXII În fața casei 181
XXXIII Patologia spectatorilor 188
XXXIV Ofertă confidențială în sens invers 196
XXXV O simplă întrebare pe imperiala autobuzului 199
XXXVI Veioză aprinsă într-o cameră liniștită 205

PARTEA a IV-a

ADÎNC IMPLICAȚI

XXXVII Mireasma frunzelor în ploaie 213
XXXVIII Semnificația unei certe 219
XXXIX Iluzia invizibilității 224
XL Fericire și amăgire 229
XLI Sfîrșitul unei epoci 233
XLII Aparentă alegere 240
XLIII Vizita unei persoane care-mi vrea binele 250
XLIV A doua examinare a lui George Passant 256
XLV Un salon înghețat 267

XLVI Ultimul tren spre un oraș de provincie 274
XLVII Miezul nopții 279

PARTEA a V-a

O NOUĂ ÎNTOARCERE ACASĂ

XLVIII Nașterea unui fiu 281
XLIX Un copil privind la lună 289
L Paralelă între căsnicii 297
LI Trăgînd cu urechea la camera de alături 302
LII Fotofobie 311
LIII Act de curaj 317
LIV Vino cu mine 324
LV Efectele unei obligații 326
LVI Scurtă plimbare spre casă 331